

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Katja Sešek

ONKRAJ NORMATIVNOSTI, ZNOTRAJ INSTITUCIJE:

osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+
ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije
in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Katja Sešek

ONKRAJ NORMATIVNOSTI, ZNOTRAJ INSTITUCIJE:

osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+
ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije
in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja

Magistrsko delo

Mentorica: Red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ljubljana, 2018

ZAHVALA (acknowledgment)

Mentorici, red. prof. dr. Darji Zaviršek, ki mi je skozi vsa leta študija pokazala, da je kritično socialno delo mogoče in me usmerila proti znanju in orodju s katerim se je moja kritičnost izostrila. Z odpiranjem tem, ki niso lahke, včasih nezaželene, velikokrat pa neslišane so moja razmišljanja postala legitimna in so me lahko tudi vzpodbujala pri nadaljnjem delu.

Sodelavkam_cem Društva Legebitra, ki so mi omogočile_i prevajanje teorije socialnega dela v prakso. Ki so mi dovolile_i, da sem takšna_en kot sem in predvsem ker so mi ne le pustile_i rasti, temveč so mi pri tem pomagale_i.

Vsem soborkam_cem na polju aktivizma, ki me podpirajo, spodbujajo in spremljajo na moji poti.

It's good to be loved, but profound to be understood.

(P. De Rossi)

Linn, ker mi vedno sproti pokaže, da je ranljivost lahko radikalna, subverzivna in močna.

Mami, največji podpornici, brez katere ne bi mogla_el biti to kar sem.

Urši, ker je.

*If i write
what you may feel
but cannot say.
it does not
make
me a poet.
it makes me a bridge.
and
i am humbled
and
i am grateful
to assist your heart in speaking,
- grateful
(Nayyirah Waheed)*

Magistrska naloga je posvečena vse osebam, ki so bile pripravljene spregovoriti o svojih izkušnjah, občutjih in razmislekih. Hvala za zaupanje, brez vas ta naloga ne bi bila mogoča.

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Katja Sešek

Naslov magistrskega dela: ONKRAJ NORMATIVNOSTI, ZNOTRAJ INSTITUCIJE: osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 173

Število prilog: 2

Število slik: 1

Število tabel: 1

Povzetek: Magistrska naloga reflektira osebne izkušnje oseb, ki so več kot dva meseca bivale_i v institucijah zapiranja in svojo spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto definirajo onkraj heteroseksualne spolne usmerjenosti in/ali cispolne identitete. Pripovedovanje zgodb ima več ključnih namenov in učinkov, tako individualnih kot družbenih. Na individualni ravni lahko vidimo zanimivo paradoksalnost učinka osebnih zgodb; s pripovedovanjem ima posameznica_k možnost ozaveščanja lastnih močnih točk in trenutkov, ki so ji_mu pomagale k preživetju in krepitvi odpornosti (ang. *resilience*) a hkrati je za samo pripovedovanje lastne zgodbe potrebna že zadostna mera moči. Z družbenega vidika, pa je raznovrstnost osebnih zgodb pomembna ravno za destabilizacijo obstoječih normativov in za odpiranje prostora za zgodbe, ki prikazujejo intersekcionalne pozicije nenormativnih identitet in queer (dis)identitet. Odpira se prostor za neslišane zgodbe in za zgodbe, ki preoblikujejo osebne in kolektivne zgodovine.

Teoretske paradigme, študije in kritike na katere se opiram temeljijo na kritičnosti do norm ter na kritiki neoliberalizma in kapitalizma, kot dominantnih ekonomskih, političnih in kulturnih sistemov v našem okolju. Tematike, obravnavane v teoretičnem uvodu, so tiste, ki se nanašajo na osebne zgodbe lgbtiq+ oseb in oseb, ki zase uporabljajo queer (dis)identifikacije iz raziskave; torej pokrivajo polja institucij zapiranja, kjer so bivale_i moje_i sogovornice_ki. Teoriji sledi opis metodologije raziskovanja, kjer podrobno opišem utemeljeno teorijo (ang. *grounded theory*), vzorčenje po metodi snežne kepe ter metodo zbiranja podatkov (biografsko-narativno-interpretativno metodo narativnega intervjuja). Preko raziskovalnih dnevnikov orišem tudi lastno doživljanje raziskovanja s perspektive intersekcije identitet in se pozicioniram znotraj raziskave. V osrednjem delu naloge so predstavljeni rezultati analize zbranih podatkov, ki so razdeljeni v sklope. Sklopi so oblikovani na podlagi tem, ki so jih skozi pripovedovanje izpostavile_i sogovornice_ki;

metoda zbiranja podatkov je pustila sogovornicam_kom prosto pot, lahko so govorile_i o temah, o katerih so same_i želele_i in za katere so same_i predvidele_i, da so pomembne pri opisu osebne izkušnje v povezavi s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji.

Glavni namen pričujoče naloge je dvojen; na eni strani družbi, državi, socialnim delavkam_cem in drugim zaposlenim v institucijah nudi vpogled v to, kako osebe, ki se definirajo kot lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo bivanje v institucijah. Naloga opozarja na normative, ki se prevajajo iz družbenega na institucionalno raven in prikazuje interseksijsko izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja. Na drugi strani, pa je naloga tudi možnost in priložnost tako za osebe, ki so sodelovale pri intervjujih kot tudi za ostale osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo s totalnimi institucijami, da vidijo močne točke, točke upora in (pre)živete zgodbe polne samorefleksij in subverzivnih, queer, intersekcionalnih pripovedi.

Ali ima oseba težave z duševnim zdravjem zaradi manjšinskega stresa, heteronormativnosti, cisnormativnosti in zatiralskih družbenih sistemov, ali so težave v duševnem zdravju popolnoma nepovezane s posamezničino_kovo spolno usmerjenostjo in/ali identiteto ne moremo ugotoviti, in kar bi moralo biti poglavitno za socialno delo, tudi ni pomembno. S tem nikakor ne mislim, da moramo zanemariti vplive sistemskih dejavnikov, ki vplivajo na duševno zdravje posameznice_ka, temveč, da ne-normativna spolna usmerjenost in/ali identiteta ne sme postati *razlog*, *diagnoza* in osrednja *problematika*, ko pridemo na polje težav v duševnem zdravju lgbtiq+ posameznic_kov.

Ključne besede: lgbt, queer, totalne institucije, intersekcionalnost, narativni intervju, socialno delo

Title: BEYOND NORMATIVITY, INSIDE AN INSTITUTION: personal experiences of people who identify on the lgbtiq+ spectrum or use queer (dis)identifications and who have had experience within enclosed institutions

Abstract: In my thesis I portray personal experiences of people who spent more than two months within enclosed institutions and whose sexual orientation and/or gender identity is defined beyond the heterosexual orientation and/or cisgender identity. The narratives hold many key individual and social purposes and impacts. On the individual level, the narratives reveal interesting paradoxes of their impact. Namely, the narratives enable individuals to

become aware of their personal strengths and attributes, which helped them survive and build resilience while, simultaneously, the narrating itself demands sufficient personal strength to happen. From a social viewpoint, the range of personal narratives is relevant to destabilizing the existing normatives and exploring the position of non-normative identities and queer (dis)identities within intersectionality. As such, they open up space for unheard narratives and narratives which are reframing the individual and collective history.

I find my basis in the theoretical paradigms, studies and perspectives that are based on norm-critical approach, neoliberal critical approach and capitalist critical perspective, which are seen as the dominant economic, political and cultural systems of our environment. The themes I discuss in the theoretical part are the ones referred to by lgbtiq+ persons and persons who use queer (dis)identifications in their narratives, thus covering the thematic range within enclosed institutions where my interviewees stayed. The theory section is followed by the research methodology section where I describe in detail the grounded theory, the snowball sampling method and the data collection method (the biographical narrative interpretive method - BNIM). With the help of the self-debriefing I also present my own experience of the research from an intersectional identity perspective as well as my own positioning within the research. In the main part of my thesis I present the findings of the collected data analysis, which are categorically classified according to the themes the interviewees focused on. The data collection method enabled the interviewees to freely decide what to mention in the interview by considering the relevance of their personal experience themselves in connection with their sexual orientation, gender identity, sexuality and their stay within the enclosed institution.

Therefore, the main purpose of my thesis is two-sided. On the one hand, it offers an insight on how people who identify on the lgbtiq+ spectrum or use queer (dis)identifications experience the stay within enclosed institutions. The insight is intended for the public, the government, the social workers and all the rest employed in social or political institutions as it highlights the normatives which transcend from the social milieu into institutional as well as including the intersectional experience within enclosed institutions. On the other hand, the thesis is an opportunity for the interviewees and for all the persons who identify on the lgbtiq+ spectrum or use queer (dis)identifications and have had experience within enclosed institutions to recognize the personal strengths, the possible forms of resistance, the self-reflected narratives of living/surviving as well as the subversive queer intersectional narratives.

Whether a person's mental health issues are the result of minority stress, heteronormativity, cisnormativity or oppressive social systems or a person's mental health issues are completely unrelated with their sexual orientation and/or gender identity cannot be determined, which I believe should not matter fundamentally to social work at all. By stating this, I am not implying we should disregard the systemic influences on the individual's mental health, but rather saying non-normative sexual orientation and/or gender identity cannot and must not be the reason, the diagnosis and the central issue when facing mental health problems of lgbtiq+ individuals.

Keywords: lgbt, queer, total institutions, intersectionality, narrative interview, social work

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. QUEER.....	8
3. FEMINISTIČNE TEORIJE: INTERSEKCIONALNOST.....	12
4. KRITIČNE TEORIJE HENDIKEPA.....	16
5. DEZINSTITUCIONALIZACIJA.....	23
6. METODOLOGIJA RAZISKAVE	29
6.1. Zakaj Utemeljena teorija (ang. <i>Grounded Theory</i>).....	29
6.2. Uporabljene metode	31
6.2.1. Subjekti raziskovanja in vzorčenje	31
6.2.2. Intervju z biografsko-narativno-interpretativno metodo (BNIM)	39
6.3. Raziskovalno vprašanje	42
6.4. Refleksija raziskovalnega procesa	43
6.4.1. Pozicioniranje sebe, kot raziskovalke_ca	45
7. RAZISKOVALNI REZULTATI	48
7.1. Totalnost zajetja: totalna družbena zajetja spolnih in seksualnih normativov znotraj totalnih zajetji institucij	49
7.1.1. Predstavitev sogovornic_kov in njihov vstop v institucijo/e.....	49
7.1.2. Dogajanje v instituciji.....	55
7.1.3. Izhod iz institucije	75
7.2. Živete realnosti: kaj si dovolimo slišati?	79
7.2.1. Odnosi s primarno družino	80
7.2.2. Pomembni dogodki in osebne refleksije.....	85
7.2.3. Odpornost (ang. <i>resilience</i>)	91
8. KAJ IMA S TEM SOCIALNO DELO?	96
9. SKLEP	101
10. VIRI IN LITERATURA.....	104
11. PRILOGE	112

11.1.	Priloga 1: vodila za biografsko-narativno-interpretativen (BNIM) intervju...	112
11.2.	Priloga 2: transkripti intervjujev	112

1. UVOD

Pričujoča magistrska naloga reflektira osebne izkušnje oseb, ki so več kot dva meseca bivale_i¹ v institucijah zapiranja in svojo spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto definirajo onkraj heteroseksualne spolne usmerjenosti in/ali cispolne identitete².

V sklopu prostovoljnega dela, ki sem ga nekaj let opravljal_a pri društvu, ki deluje na področju zagovarjanja pravic lgbtiq+³ oseb sem se udeležil_a dvodnevne terapevtske skupine. Deset lgbtiq+ oseb nas je skupaj s terapevtom raziskovalo geštalt terapijo in njene pristope. Skozi proces smo tudi same_i sodelovale_i pri terapiji, ki je odpirala veliko osebnih zgodb, težkih trenutkov iz preteklosti. Čeprav sem večino oseb že poznal_a, sem slišal_a nove, raznolike aspekte njihovih življenj. Bolj kot šokantnost pretresljivih življenjskih zgodb mi je dalo misliti to, katere zgodbe delimo z ostalimi in katere zadržimo zase. V teh presečiščih različnih zgodb sem videl_a plastičen prikaz intersekcionalnosti posameznikovih identitet. Nobena zgodba ne bi mogla biti in ne bi smela biti brana in slišana le iz enega aspekta identitet, saj le upoštevanje intersekcionalnosti tako privilegiranih kot deprivilegiranih identitet ustvarja prostor za živete realnosti (Christensen in Jensen 2012). Slišane zgodbe so spodbudile moje razmišljanje o tem, katere zgodbe si dovolimo slišati, za katere naredimo prostor in katere zgodbe ostanejo skrite, neslišane.

Pripovedovanje zgodb ima več ključnih namenov in učinkov, tako individualnih kot družbenih. Zanimiva paradoksalnost je, da ima posameznica_k s samim pripovedovanjem zgodb možnost ozaveščanja lastnih močnih točk in trenutkov, ki so ji_mu pomagale k preživetju in krepitvi odpornosti (ang. *resilience*), a hkrati je za samo pripovedovanje lastne

¹ V nalogi uporabljam podčrtaj (_). Podčrtaj uporabljam, kadar pišem o tretjih osebah (ki same zase uporabljajo podčrtaj ali katerih osebnega zaimka ne poznam) in takrat ko govorim o sebi, torej kadar govorim v prvi osebi. Ob rojstvu mi je bil pripisan ženski spol, sam_a se definiram kot spolno nebinarna oseba in zase uporabljam zaimek ona_on, zato tudi besedilu uporabljam podčrtaj, ko pišem v prvi osebi; moj spolni izraz je fluiden, najbolj prehaja med feminilnim in androginiim.

Podčrtaj uporabljamo pri slovničnih oblikah, ki vsebujejo spol, z namenom vključevanja vseh spolov, tudi tistih, ki presegajo spolni binarizem "ženska-moški". Podčrtaj povezuje obe normirani slovnični obliki, ju ločuje in hkrati med njima ustvarja prazen prostor za projiciranje končnic, ki je jezikovna norma še ne pozna, bi se pa lahko razvile. Z uporabo podčrtaja presegamo jezikovno normo, ki nam pravi, da je generična oblika moški slovnični spol in da sta spola samo dva. Podčrtaj uporabljamo torej tudi, kadar spolna identiteta/zaimki niso znani ali pa govorimo (o) skupini oseb, katerih spola ne želimo predvidevati. (Zavod TransAkcija 2017: Slovar.)

² Cispolnost (ang. *cisgender*)

je spolna identiteta, pri kateri se spolna identiteta osebe ujema s spolno identiteto, ki je osebi bila določena glede na spol pripisan ob rojstvu. Cispolnost je normativna in večinska spolna identiteta oseb, iz česar izvira tudi njena družbena moč. Latinska predpona *cis* pomeni 'na isti strani' ali 'na tej strani'. (Zavod TransAkcija 2017: Slovar.)

³ Lgbtiq+ je kratica za lezbijke, geje, biseksualne, transspolne in queer osebe. S pripisom znaka + pa nakazujem tudi na vključevanje vseh ostalih nenormativnih identitet.

zgodbe potrebna že zadostna mera moči. Raznovrstnost osebnih zgodb je z družbenega vidika pomembna ravno za destabilizacijo obstoječih normativov in za odpiranje prostora za zgodbe, ki jih ustvarjajo in rišejo intersekcionalne pozicije nenormativnih identitet in queer (dis)identitet⁴. Mojca Urek (2011) opisuje, da je Chicaška šola⁵ v dvajsetih letih prva prepoznala pomembnost zgodb, življenjskih zgodovin, biografij in avtobiografij za družboslovna znanstvena spoznanja. »'Pustiti informantu, naj govori' je tudi sicer postalo sociološko načelo znotraj chikaške šole v sociologiji v dvajsetih letih« (Urek 2011: 146). O ponovnem vzponu uporabe biografske metode v družboslovnih vedah govorimo šele v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja; takrat so tudi feministične zgodovinarke v biografskih virih iskale informacije o marginalnih zgodovinah, saj so bile drugje nedostopne. Anthony Giddens (Stanley 1992 v Urek 2011) je preobrat k refleksivnosti prepoznal kot ključno značilnost postmoderne, kar je vplivalo tudi na razvoj biografske metode. Znotraj postmoderne je bilo tudi zanimanje za t.i. skrite glasove, kar je obrnilo fokus iz iskanja objektivnosti in resničnosti zgodb na konstrukcijo in interpretacijo. »Tako so družboslovne raziskave z biografsko metodo postale tudi pomembno sredstvo, s katerim so družbeno marginalni in brezpravni ljudje prišli do javnega glasu.« (Urek 2011: 143-144).

Raziskava temelji na perspektivi uporabnic_kov, saj preko zbranih narativnih zgodb oseb raziskujem, katere so tiste ključne teme, o katerih osebe govorijo, ko pripovedujejo svojo življenjsko zgodbo v povezavi z bivanjem v instituciji in svojo nenormativno spolno usmerjenostjo in/ali spolno identiteto ali queer (dis)identiteto. Zanima me torej, kakšna je osebna izkušnja oseb in katere teme omenijo in izpostavijo pri opisu te izkušnje. »Izdelovanje zgodb o sebi je sestavina vsakdanjega dela z identiteto posameznice_ka, v katerem posameznice_ka reflektira svoje izkušnje s stališča raznih perspektiv svoje identitete« (Urek 2008: 10). Posledično me seveda zanima, kako intersekcija ne normativne spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete ter izkušnja bivanja v institucijah zapiranja riše zgodbe, ki so v družbi velikokrat preslišane, zatrte ali diskreditirane.

Prostore o katerih osebe pripovedujejo in v katerih so preživele_i določen čas svojega življenja sem označil_a z nadpomenko institucije zapiranja. Pod institucije zapiranja štejem vse od javnih zavodov za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje oseb z gibalnimi ovirami

⁴ Queer (dis)identiteta ali antiidentiteta ponuja pozicijo upora družbeno zaznamovanim identitetnim oznakam, ki so kreirane preko in znotraj koncepta drugega, znotraj binarnih sistemov in identitetnih politik; s prevzemanjem (dis)identitete se le-ta kreira individualno preko posameznice_kov in ne znotraj družbeno ustvarjenih identitetnih kategorij. Pozicija (dis)identitete predstavlja upor in odpor stabilnim, nespremenljivim, normativnim identitetam (Perger 2014, Gamson 1995).

⁵ Z izrazom chikaška šola označujemo skupino sociologinj_ov, ki so v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja poučevale_i na oddelku za sociologijo Univerze v Chicagu.

ali z različnimi dolgotrajnimi obolenji, psihiatričnih klinik, azilnih domov, javnih zdravstvenih zavodov, stanovanjskih skupin, kriznih centrov, varnih hiš, splošnih bolnišnic do domov za stare ljudi. Vse te institucije imajo skupne značilnosti in delovanje; osebe v teh institucijah bivajo dalj časa, od nekaj dni pa do nekaj let ali celo življenje, vse te institucije imajo zaposleno osebje, ki tam ne živi, opravlja pa določene socialno varstvene (včasih zdravstvene) naloge, vse nudijo neke storitve, ki jih osebe potrebujejo, ali se predvideva, da naj bi jih potrebovale. Kot bomo videle_i v nadaljevanju, večina teh institucij zapiranja ustreza tudi definicijam totalne institucije, kot jih opisuje Goffman (1961).⁶

Queer teorije nam pomagajo opazovati, kako totalna družbena zajetja spolnih in seksualnih normativov delujejo in se kažejo znotraj totalnih zajetji institucij. Če pogledamo koncept totalnosti zajetja preko queer teorij, ga lahko prevedemo tudi na polje heteronormativnosti in cismativnosti družbenih sistemov.⁷ Zanimivo je opazovati, kako manevriramo znotraj totalnih zajetij seksualnosti in kako nam uspe na določenih odsekih uiti tem totalnim zajetjem, koliko prostora za to imajo osebe, ki bivajo v institucijah zapiranja ali kako si ta prostor vzamejo.

Koncepti interseksionalnosti in pogledi feminizma tretjega vala nam ponudijo priložnost, da opazujemo delovanja različnih normativov pri kreiranju posameznikinih_kovih identitet ali queer (dis)identitet; pomagajo nam slišati zgodbo osebe s čim več njenimi_govimi pripisanimi in/ali prevzetimi identitetami glede spola, seksualnosti, etničnosti, hendikepa, religije, nacionalnosti (seznam ni končen, ampak je mišljen kot odprt niz) ali queer (dis)identitet. Te pozicije nosijo tako intimno kot tudi diskurzivno moč, ki jo moramo v socialnem delu videti in slišati, da bi lahko naše delo opravljale_i v smeri ciljev socialne pravičnosti. S tem, ko prevzemamo pozicijo interseksionalnega pogleda odpiramo prostor za živete realnosti sogovornic_kov.⁸

Ko govorimo o življenjskih zgodbah oseb, ki so bivale v totalnih institucijah je pomembno uporabiti tudi perspektive in znanje, ki ga ponujajo kritične študije hendikepa. Tako kot queer študije ter feministične študije interseksionalnosti, tudi kritične študije hendikepa poudarjajo družbene neenakosti in socialni kontekst, ki hendikep kot identitetno in deprivilegirano pozicijo ustvarijo ter vzdržujejo. Tudi kritične študije hendikepa govorijo o

⁶ Več o institucijah zapiranja in dezinstitutizaciji v poglavju »Dezinstitutizacija«.

⁷ Več o pogledih in ozadju queer teorij in queer komentarjev v poglavju »Queer«.

⁸ Več o pomembnosti interseksionalne analize pišem v poglavju »Femistične teorije: Interseksionalnost«.

tem, kako izključujoče okolje z normativnimi predstavami o telesih, gibanju, funkcioniranju *ustvari* hendikep, kot družbeno neenakost.⁹

Tudi v azilnih domovih, eni izmed totalnih institucij, ki je zaradi aktualnega družbeno-političnega dogajanja trenutno zelo v ospredju lahko vidimo enake strukture delovanja in značilnosti totalnih ustanov, le da tu veliko večjo vlogo pri kreiranju in vzdrževanju razmerji moči igra neorasizem in t.i. ločevanje na Slovenke_ce in Neslovenke_ce. Lena Dominelli (1995) opisuje obstoj rasizma v treh ključnih oblikah; osebni ali individualni, institucionalni in kulturni. Piše o tem, da mora antirasistično socialno delo pokrivati vse tri oblike. Osebni rasizem je osnovan in se »kaže« preko drž, predsodkov in verovanj posameznice_ka. Institucionalni rasizem je skupek praks, ki izključujejo deprivilegirane osebe (kot Dominelli opisuje osebe brez statusa) iz življenja nacionalne države. Kulturni rasizem pa temelji na družbeno sprejetih normah, ki točno določeni skupini ljudi pripisujejo nižji družben položaj. Vse tri ravni se med seboj prepletajo, kar posledično ustvarja kompleksne procese med zatiralci in zatiranimi.

Zanimivo je tudi, če pogledamo seksualnost, spole, nacionalnost in državljanstvo, kako so kategorije med seboj linearno in hierarhično povezane in so-vplivajo ena na drugo. Eicher (2009, v Richardson et al 2013) poudarja, da so feministke opozarjale na ne-polnopravni status državljanek; saj niso imele enakega družbenega in političnega statusa, kot moški, kar je posledično vplivalo na to, da so bile videne kot drugorazredne državljanke; nadalje je celoten konstrukt vplival na to, da so same sebe videle zgolj kot *seksualni objekt* (ang. *sexual agent*). Tako v zgodovini, kot tudi še danes *ženske* kot nacionalni simbol ponazarjajo red in mir; »[ž]enska je bila utelešenje spodobnosti« (Mosse, 2005: 153). Nacionalni in regionalni simboli so prispevali in prispevajo še danes k krepitvi »razlik« med spoli in s tem k krepitvi ločnice med »normalnim« in »nenormalnim«.

O tem, da pri neorasizmu t.i. *kultura* začne funkcionirati enako kot *narava* piše Etinne Balibar (2004). Pravi, da deluje na enak način, kot podlaga za hierarhizacijo določenih skupin. Takšna razporeditev igra ključno vlogo tudi, ko govorimo o integraciji; predpostavlja se, da je *kultura* v katero naj bi se ljudje integrirali napredna, tista iz katere osebe prihajajo pa primitivna. V veliko evropskih državah je integracija še vedno glavno teoretsko in formalno izhodišče za delo z begunkami_ci. Koncept integracije naj bi legitimiral obstoj multikulturalnosti, vendar je bilo subtilno, vedno prisotno sporočilo to, da osebe, ki prihajajo ne smejo vplivati na obstoječe družbene razmere, torej nimajo dostopa do kakršnegakoli

⁹ Več o hendikepu, družbenem konstrukt (ne)oviranost pišem v poglavju »Kritične teorije hendikepa«.

političnega udejstvovanja. Integracijski politiki ni uspelo vzpostaviti razmer, kjer bi različne kulture delovale enakopravno (Dominelli, 1995). »Dominantna nacionalna kultura belcev še vedno velja za najboljšo, pa še dovolj 'široka' je, da prenese kakšen 'tuj' festival ali dva.« (Dominelli, 1995: 186).

Toleranca je možna le v podrejenem/nadrejenem odnosu, saj skupina na poziciji moči, drugi skupini »podeli dovoljenje«, možnost obstoja; vzpostavi se odnos, pri katerem je legitimeteta in obstoj *druge* skupine popolnoma odvisna od privilegirane. »Rasizem – resnični 'totalni družbeni fenomen' – je vpisan v prakse [...], diskurze in reprezentacije. [...] ter artikuliran okoli stigme *drugosti* (moj poudarek). To organizira čustva na stereotipen način tako pri 'objekti' rasizma kot njegovih 'subjekti'« (Balibar 2004: 1).

Že koncept državljanstva, ki so ga iznašli v Evropi kaže na moškocentričnost in ob intersekciji pokaže, da je spol zelo močna identitetna oznaka, ki ima specifično pozicijo znotraj družbenih vlog; koncept državljanstva je tako od začetka vključeval zlasti bele moške zgornjega razreda, kasneje se je razširil na moške delavskega razreda in še pozneje na bele ženske (Dominelli, 1995). Ko govorimo o integraciji in toleranci, se zgoraj opisani modeli *zlahka* prevajajo tako na polje seksualnosti, kot tudi na polje spolov in hendikepa.

Tematika osebnih izkušenj oseb, ki se definirajo na lgbtiq+ spektru ali zase uporabljajo queer (dis)identitete in so bivale_i v institucijah zapiranja je, kot sem že omenil_a zelo intersekcionalna in menim, da mora biti prikazana in analizirana skozi širok spekter delujočih sistemov in politik. Prepoznavanje politik in sistemov, zgodovinsko konstruiranih prikrajšanosti in diskriminacije so predpogoji, da lahko »[s]ocialne stiske [...] razumemo kot kompleksne sisteme dejavnikov, jih deindividualiziramo in do njih zavzamemo [...] tudi držo političnih subjektov« (Zaviršek in Leskošek 2006: 6).

Kot sem nakazal_a v prvem delu uvoda nalogo sestavljajo različni segmenti, ki se med seboj prepletajo. Na začetku predstavim teoretično ozadje svoje raziskovalne naloge, katerega ključna nit je nadzor. Nadzor naših teles, seksualnosti, oblik družbenih bojev, načinov bivanja, naših izbir in raznolikosti delovanja in funkcioniranja. Teoretske paradigme, študije in kritike na katere se opiram so osnovane na kritičnosti do norm ter na kritiki neoliberalizma in kapitalizma, kot dominantnih ekonomskih, političnih in kulturnih sistemov v našem okolju. Polje, ki ga obravnavam je zelo široko in bi seveda potrebovalo še bolj obširno tako teoretično predznanje kot tudi analizo, vendar se zaradi obširnosti naloge in trenutnega znanja omejujem le na poglavja in teoretične koncepte, ki jih predstavljam v nadaljevanju. Tematike, ki jih obravnavam in razložim v teoretičnem uvodu, so tematike, ki se nanašajo

na osebne zgodbe lgbtiq+ oseb in oseb, ki zase uporabljajo queer (dis)identifikacije iz raziskave; torej pokrivajo polja institucij zapiranja, kjer so bivale_i moje_i sogovornice_ki. Teoriji sledi opis metodologije raziskovanja, kjer podrobno opišem utemeljeno teorijo (ang. *grounded theory*), vzorčenje po metodi snežne kepe ter metodo zbiranja podatkov (biografsko-narativno-interpretativno metodo narativnega intervjuja). S pomočjo raziskovalnih dnevnikov, ki sem jih pisal_a, orišem tudi lastno doživljanje raziskovanja s perspektive intersekcije identitet in pozicij. Tistih, ki so mi pripisane, tistih, ki jih prevzemam in tistih, ki mi jih *podeljuje* vloga raziskovalke_ca.

V osrednjem delu naloge so predstavljeni rezultati analize zbranih podatkov, ki so razdeljeni v sklope. Sklopi so oblikovani na podlagi tem, ki so jih skozi pripovedovanje izpostavile_i sogovornice_ki; metoda zbiranja podatkov je pustila sogovornicam_kom prosto pot, lahko so govorile_i o temah, o katerih so same_i želele_i in za katere so same_i predvidele_i, da so pomembne pri opisu osebne izkušnje v povezavi s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. Prvi del raziskovalnih rezultatov predstavlja pripovedovanja in doživljanja samih institucij; vstop v institucijo, doživljanje pravil in odnosov z osebjem ter pripovedi o izhodu in življenju po instituciji. Drugi del raziskovalnih rezultatov predstavlja teme, o katerih so sogovornice_ki govorile_i in so v našem družbenem kontekstu velikokrat preslišane. Veliko je bilo govora o odnosu s primarno družino, kako je na odnos vplivalo (ne)sprejemanje nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete, opisovanja nasilnih dogodkov znotraj družine ter vpliva samega institucionalnega bivanja na odnos s primarno družino. Sogovornice_ki opisujejo tudi pomembne dogodke v svojem življenju, ki jih ne reflektirajo kot neposredno povezane s svojim bivanjem v institucijah zapiranja, pripovedujejo tudi o mizoginem in seksističnem nasilju, ki so ga doživele_i ali kateremu so bile_i priča. Skozi vse sklope in teme lahko prepoznavamo in vidimo močne točke sogovornic_kov, za bolj pregleden oris pa je v zadnjem sklopu zbranih nekaj pripovedi, ki prikazujejo odpornost sogovornic_kov; govorijo o svoji socialni mreži ter opisujejo svoje življenje zdaj.

Glavni namen pričujoče naloge je dvojen; na eni strani družbi, državi, socialnim delavkam_cem in drugim zaposlenim v institucijah nudi vpogled v to, kako osebe, ki se definirajo kot lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo bivanje v institucijah. Naloga opozarja na normative, ki se prevajajo iz družbenega na institucionalno raven in prikazuje intersekcijsko izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja. Na drugi strani pa je naloga tudi možnost in priložnost tako za osebe, ki so sodelovale pri intervjujih kot tudi za ostale osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ali zase uporabljajo queer

(dis)identifikacije in imajo izkušnjo z institucijami zapiranja, da vidijo močne točke, točke upora in (pre)živete zgodbe polne samorefleksij in subverzivnih, queer, intersekcionalnih pripovedi.

2. QUEER

Queer kot političen subjekt izziva norme in njihov obstoj, prevprašuje temeljnost norm, ki je največkrat razumljena kot njihova *posledica* ne kot *vzrok*. Queer študije na področju seksualnosti obrnejo fokus iz homoseksualnosti na seksualnost in ponujajo uvid, da je seksualnost oblika družbenega nadzora. Uvid izvira iz dveh temeljnih prepričanj, ki se med seboj povezujeta; naravna človeška seksualnost je družbeno prepričanje, konstrukt in ne nekaj biološkega, ravno to pripisovanje biološke determiniranosti deli spolne prakse, usmerjenosti in identitete na *normalne* in *zdrave* ter na tiste, ki naj bi bile *nenormalne in bolne* (Seidman 2011, Nagoshi in Brzuzy 2010).

Izraz queer se je včasih uporabljal kot žaljivka za osebe z nenormativnimi spolnimi usmerjenostmi in/ali spolnimi identitetami in/ali spolnimi praksami. Preko in znotraj aktivističnih skupin, kot sta OutRage (Velika Britanija) in Queer Nation (ZDA) je bil izraz queer preoblikovan, preokvirjen kot pozitivna (dis)identifikacija, kot upor mainstreamovskih lezbičnim in gejevskim gibanjem, ki so temeljila na apropiaciji in normalizaciji nenormativnih spolnih usmerjenosti, identitet in spolnih praks. (Warner 1993, Richardson et al. 2013). Zdaj pa se izraz queer uporablja v več namenov, kot krovni izraz za kulturno marginalne, nenormativne spolne samoidentifikacije, ter v obliki queer politik, študij, komentarjev in gibanj.

Znotraj queer teorij se je razvil tudi izraz heteronormativnost; prvič ga je uporabil Michael Warner v knjigi *Fear of a queer planet: Queer politics and social theory* (1993). Termini kot so »prisilna heteroseksualnost«, »heteroseksizem« ali »heteropatriarhat« so se v feminističnih teorijah že pojavljali. Koncept heteronormativnosti pa ne zajema le spolne usmerjenosti in hegemonije heteroseksualnosti, temveč obrača konceptualni fokus proč od manjšinskih in identitetnih politik, katere imajo za enega izmed svojih ciljev socialno asimilacijo (Warner 1993). Izraz heteronormativnost izziva in prevprašuje dominantne strukture spolov in vlogo heteroseksualnosti. Ta konceptualni premik je osrčje queer politik, študij in teorij. (Warner 1993; Castro Varela et al. 2011).

Lezbično-feministično gibanje se je razvilo kot kritika in nezadovoljstvo s takratnim gejevsko-liberalnem modelom, ki je bilo v svojem delovanju moško centrično. Gejevsko gibanje se je pred tem razvilo iz nezadovoljstva z edinimi takrat obstoječimi t.i. homoseksualnimi gibanji. Queer označuje prelom lezbično-feminističnih in gejevsko-liberalnih modelov študij (Jagose 1996).

Če lahko queer pogledamo kot identitetno oznako, jo kot tako lahko vidimo zgolj zaradi njene zmožnosti intersekcionalnosti. Subjekt, ki prevzema queer, prevzema predvsem njegovo zmožnost (dis)identifikacije. »[Q]ueer je bolj kritika identitete, kot identiteta« (Jagose 1996: 131, moj prevod). Če želi queer kot intersekcionalna identitetna oznaka upoštevati različne družbene pozicije in razmerja moči, mora prvo vzeti v obzir družbeno-zgodovinska razmerja, od post-kolonialne perspektive do neo-rasizma znotraj pluralizma zahodnih civilizacij, kritičnih študij migracij in kritičnih študij hendikepa. Pomembno je razumeti, kako različni družbeno-zgodovinski sistemi med seboj sodelujejo in ustvarjajo identitete, kategorije in družbene pozicije (Castro Varela et al. 2011). »Queer politike so zainteresirane tako v subjektivnost in intimne odnose, kot tudi v analizo in transformacijo institucij, družbeno-kulturnih procesov, političnih struktur in globalnih politik« (Castro Varela et al. 2011: 2, moj prevod).

Foucault piše o vzdrževanju nadzora nad seksualnostjo posameznikov s strani sodobne države in ostalih socialnih institucij. Med 17. in 19. stoletjem so bile v Evropi masovne migracije v mesta z namenom izobraževanja in posledične ekonomske moči. Ti premiki so povzročili politične interese po zbiranju natančnih informacij o prebivalstvu. Naraščajoča potreba po nadzoru je pripomogla k razvoju ideje o seksualnosti. Foucault pravi, da s tem, ko odraslim, konsenzualnim seksualnim željam in dejanjem odvzamemo moralno noto, odvzamemo tudi možnost družbene regulacije in nadzora (Foucault 2010, Seidman 2011).

Seksualnost se zdi bodisi konstruirana bodisi determinirana; kot konstruirana je največkrat interpretirana »svobodna«, ne-zamejena, determinirana pa kot fiksna, zamejena. Judith Butler opozarja da »ti opoziciji ne opisujeta vse kompleksnosti - izzivov, ki jih predstavlja upoštevanja pogojev s katerimi sta spol in seksualnost predpostavljena.« (2011: 59, moj prevod). Performativni del konstrukcije ima omejitve, saj performativnost kot taka ni svobodna igra, ni teatralna samoprezentacija, je prisilno ponavljanje norm. Te omejitve, ki so pogoj performativnosti morajo biti prevprašane, vendar ne kot ovire, temveč kot tiste, ki performativnost implicirajo in vzdržujejo. Prisilno ponavljanje norm (ang. *iterability*) je proces, ki je nadzorovan in omejen; subjekt ga ne izvaja sam, temveč sam proces ponavljanja, subjekt vzpostavi in mu ustvari pogoje za obstoj (Butler 1993, 2011).

Produkcija seksualne performativnosti subjekta je tako torej ustvarjena znotraj in preko hegemonialne hetero matrice, ki učinkovito ustvarja sankcionirane in ne sankcionirane spolne prakse in dogovore. Kako naj se torej ukvarjamo z vprašanjem seksualnosti in zakona, če je zakon ta, ki ne le zatira seksualnost, temveč jo tudi prepove; ki hkrati ustvarja seksualnost ali vsaj narekuje njeno smer? Če upoštevamo, da seksualnost ne obstaja zunaj

polja moči, in da v svoji produkciji ni nikoli popolnoma osvobodjena nadzora, kako naj bi bili potem predpisi ustvarjeni kot produktivne in učinkovite omejitve seksualnosti? Kako naj bi zmožnost zakona, da predpisuje in omejuje hkrati vsakemu telesu zagotavljala spol, ospoljeno pozicijo znotraj jezika – ospoljeno pozicijo, ki je do neke mere vedno predpostavljena pri vsakem telesu, ki nastopi kot subjekt – »jaz«, ki je ustvarjen preko prevzemanja svojega ospoljenega mesta znotraj jezika, ki vztrajno vsiljuje vprašanje spola (Butler 2011)?

Queer teorije in queer komentarji nam na polju zbiranja, pregleda in analize osebnih izkušenj lgbtiq+ oseb znotraj institucij zapiranja, nudijo kritičen uvid v samo družbeno kreiranje normativnih in nenormativnih identitet tako na polju seksualnosti, spolov, telesnosti, (ne)oviranosti kot tudi na polju nacionalnosti, zdravja. Ponujajo nam možnost dekonstrukcije in razmišljanja onkraj družbeno zaznamovanih simbolov, identitet in kategorij.

Fenomenološka raziskava (Kattari 2015) raziskuje, kako marginalizirana identiteta intersekcije hendikepa in identitet, ki temeljijo na nenormativnih seksualnostih, vpliva na seksualne izkušnje oseb z ovirami. Raziskovale_i so, kakšne so izkušnje odraslih osebe s fizičnimi ovirami pri pogovorih in interakcijah z zdajšnjimi, prejšnjimi in potencialnimi spolnimi partnerkami_ji. Podatke so zbirale_i preko osebnih delno strukturiranih intervjujev, v obsegu od 60 – 90 min. Vprašanja znotraj intervjuja so se navezovala na raziskovanje hendikepa, njihove samodefinirane stopnje samozavedi v povezavi s seksualnostjo in spolnimi interakcijami. Zanimalo jih je tudi, kako osebe govorijo o svojih ovirah in hendikepu s seksualnimi partnerkami_ji; kot zadnje pa jih je zanimalo, če obstaja vzročno posledična povezanost med nivojem osebnega seksualnega zadovoljstva in komunikacijo s seksualnimi partnerkami_ji.

Demografski podatki glede starosti, etničnosti, spolne identitete, spolne usmerjenosti, partnerstev, hendikepov in koliko časa imajo hendikep so se zbirali iz dveh razlogov; zato, da se zagotovi, da bodo vse identitete natančno in avtentično vključene ter z namenom iskanja podobnosti, ki bi se pojavile med podobnimi in različnimi identitetami. Od skupno osmih sodelujočih, jih je sedem definiralo svoj spol kot ženski, ena oseba je svoj spol definirala kot kvirspolno (angl. *genderqueer*). En_a udeleženka_ec se je definirala kot belka_ec in hispanka_ec, en_a kot pripadnica_k ameriških staroselk_cev, ostalih šest kot bele_i. Starost udeleženk_cev je bila med 26 do 38 let. Udeleženke_ci so samoidentificirali več različnih oviranosti, na primer: cerebralna paraliza, multipla skleroza, kap, travmatična poškodba glave, naglušnost, slepota. Po dve_a udeleženci_ca sta definirali_a svojo spolno

usmerjenost kot biseksualno, lezbično ali panseksualno. Ena oseba kot queer/omniseksualno, ena oseba pa ni želela opredeliti svoje spolne usmerjenosti. Dve osebi sta povedali da sta samski, dve osebi pa v odprti zvezi. Ena oseba je svoja razmerja definirala kot poliamorna, ena oseba se je opredelila kot poročena in v odprti zvezi, ena kot poročena in poliamorna, ena pa je v partnerski skupnosti.

Po procesu kreiranja tem in kodiranja so raziskovalke_ci izluščile_i 5 področji: 1. Definirane_i glede na hendikep, 2. Partnerska povezanost, 3. Samoreprezentacija, 4. Kink kot komunikacija, 5. Spreminjajoče identitete.

Rezultati raziskave kažejo na veliko raznolikost seksualnih izkušenj/doživetji udeleženk_cev, torej odraslih oseb s fizičnimi ovirami, katerih seksualne prakse in/ali spolne usmerjenosti ter identitete niso normativne. Čeprav je imel_a vsak_a udeleženka_ec svoje unikatne izkušnje, so raziskovalke_ci opazile_i trend predvsem pri njihovem opisovanju, kako je proces razkrivanja ali pričakovane komunikacije, kar se tiče spolnosti, okrepil dinamiko in komunikacijo s spolnimi partnerji, tudi kar se tiče fizičnih ovir. Osebe, ki so se definirale kot lgbtq (ali ostale neheteroseksualne identitete) so opisovale tudi povezanost razkritja spolne usmerjenosti in/ali identitete ter razkritje hendikepa/oviranosti pri komunikaciji s seksualnimi partnerkami_ji. Poudarile_i so, da jim je pri iskanju seksualne_ga partnerke_ja pomembna odprta komunikacija glede specifičnih identitet. Raziskovalke_ci poudarjajo, da je veliko pomanjkanje raziskav s tega področja, in da ta raziskava prinaša vpogled v povezavo med komunikacijo s seksualnimi partnerkami_ji, marginalnimi spolnimi in seksualnimi identitetami ter hendikepom. Raziskava pokaže pomembnost intersekcionalnega pristopa (med hendikepom in seksualnostjo), saj imajo osebe z nenormativnimi seksualnimi identitetami drugačne potrebe pri komunikaciji s seksualnimi partnerji, glede svojih ovir, potreb in želja. Socialne_i delavke_ci in vse ostale osebe, ki se pogosteje srečujejo z osebami z ovirami bi se morale_i zavedati kompleksnosti, s katerimi se lahko srečujejo osebe z ovirami pri želji, da bi bile spolno aktivne. Neizključujoče informacije, zagovarjanje izobraževanja in zagotavljanje podpornega svetovanja so tri področja preko katerih, pravijo, bi osebe dobile več moči, da bi lahko zadostile svojim željam in potrebam.

Raziskovalke_ci zaključijo poročilo s sporočilom, da je zavedanje raznolike seksualnosti in spolnosti pri osebah z ovirami prvi korak proti patologizaciji oseb z ovirami. Pravijo, da je krepitev moči pri asertivni in odprti komunikaciji glede lastnih potreb in želja edina možnost za odprto in mogočo spolnost pri vseh ljudeh.

3. FEMINISTIČNE TEORIJE: INTERSEKCIONALNOST

Transfeminizem govori o tem, da si vzamemo nazaj pravico do samodefiniranja, nazaj od medicinskih, političnih in religioznih avtoritet. Razvil se je znotraj tretjega vala feminizmov, torej v začetku 90tih let prejšnjega stoletja. Feminizmi tretjega vala niso več osredotočeni na države zahoda, ampak skušajo naslavljalati in dati glas osebam iz drugih držav.

Emy Koyama je bila ena izmed začetnic transfeminizma, v svojem delu z naslovom *The transfeminist manifesto and other essays on transfeminism* (2001), razlaga, da je transfeminizem gibanje za in s transženskami, ki je odprto tudi za ostale queer osebe (interspolne osebe, transmoške, nebinarne osebe, spolno fluidne osebe...). Transfeminizem ne govori o prevzemu feminizma kot institucije, vendar o razširitvi feminizma kot celote. Transfeminizem zagovarja, da nihče ne sme posegati v osebne odločitve v zvezi s spolno identiteto in izrazom. Ženske (tako cis kot trans) ne smejo biti obtožene krepljenja spolnih stereotipov, ko sprejemajo osebne odločitve; nepotrebno in zatiralsko je zahtevati, da se ženske odpovejo svobodi odločanja, da so lahko »prave feministke« - s tem se zgolj nadomesti rigidna patriarhalna konstrukcija idealne feminilnosti.

Nihče ne trdi, da naša telesa niso raznolika, ter da imamo vse osebe enake telesne funkcije in zmožnosti, vendar transfeminizem in študije transspolnosti zagovarjajo dejstvo, da so vsa telesa med seboj različna, in da jih binarna konstrukcija zahodne medikalizacije nasilno tlači v dva »nasprotna« pola; telesa, identitete, izraze in vloge posploši in razdvoji. Spol, telesa, identitete in izrazi so kontinuumi, nikakor pa ne dve ločeni polji, ki naj bi se (kot jing in jang ali kot + in -) med seboj privlačila ali dopolnjevala, kar zopet kaže na heteronormativnost zahodne kapitalistične družbe, ki potrebuje monogamno spolnost za namene reprodukcije delovne sile (Enke 2012).

Če ima družbeni spol kulturne pomene, ki jih predpostavlja telo z biološkim spolom, potem ne moremo reči, da družbeni spol izhaja iz biološkega spola na en sam način. Če razliko biološki spol/družbeni spol pripeljemo do logičnega konca, nas prepričuje o radikalni diskontinuiteti med telesi z biološkim spolom in kulturno konstruiranimi spoli (Butler 2001:284).

Že leta 1970 so feministke_i identificirale_i, da nasilje nad ženskami ni izoliran pojav, ampak sistemski način patriarhalnega podrejanja. Transfeminizem poudarja, da so transženske posebej ranljiva skupina na področju nasilja, saj nimajo cis privilegija; so tako podvržene sistemskemu seksizmu kot tudi mizoginiji, transfobiji in homofobiji (Serano 2013).

O pomembnih točkah transfeminizma pišejo tudi različne_i avtorice_ji v knjigi *Transfeminist perspectives in and beyond transgender and gender studies* (Enke 2013). Feministične in ženske študije ter študije spola so se deloma razvile iz trditve Simone de Beauvoir, »ženska se ne rodi, ženska to postane«. Študije transspolnosti razlago te trditve razširijo in pravijo, da ne obstaja naraven proces s katerim nekdo postane ženska; ter da je spol vsake_ga »narejen« (konstruiran); tako »biološki« (*sex*), kot »družbeni« (*gender*) spol je ustvarjen skozi družbene in tehnične manipulacije, ki naturalizirajo nekatere spole, medtem ko zavračajo druge (Enke 2012).

Študije transspolnosti in transfeminizem izhajajo iz politike, ki zagovarja tri plastno zavedanje; prvič, binarne spolne norme in spolne hierarhije, temeljijo in so vzdrževane skozi nasilje proti tistim, ki vidno odstopajo od le-teh; drugič, veliko oseb in njihovih spolnih identitet in/ali izrazov se ne sklada s tradicionalnimi predvidevanji in pričakovanji glede tega, kakšna telesa naj bi se skladala s katerim spolom; tretjič, spolna variacija, fluidnost je sama po sebi legitimna, kot pokazatelj kreativnih raznolikosti, pomembnih v razvijajočih družbah (Preciado 2013).

Kot instrument za kritično analizo zatiranega položaja žensk je beli, konstruktivistični feminizem drugega vala v diskurze ponovno vpeljal koncept družbenega spola (ang. *gender*); tako lahko ločnico med t.i. biološkim spolom (ang. *sex*) in družbenim spolom (ang. *gender*) zasledimo v antropoloških in socioloških besedilih Margaret Mead in Ann Oakley. Ponovna vpeljava koncepta družbenega spola je v politikah enakosti spolov povzročila dva ločena pola, na eni strani *anatomsko resnico*, ki je bila dana in ni podvržena kulturnemu konstrukt in na drugi strani družbeni spol, ki posebej izraža družbene, kulturne in politične razlike žensk znotraj družbe v nekem določenem trenutku v zgodovini. Feminizem je ravno zaradi tega prišel v slepo ulico znotraj debat »esencializem nasproti konstruktivizmu«. Prvo kritiko konceptu družbenega spola znotraj feminizma samega je poleg interspolnega in transspolnega gibanja podala tudi queer teorija. Teresa De Lauretis in Judith Butler (v Preciado 2013) sta poudarjali, da feminizem ni kritično uporabljal točno tega okvira družbenega in biološkega spola, ki ga je hotel prevpraševati. De Lauretis (1987) se sprašuje, kaj je političen subjekt, ki ga feminističen diskurz producira v praksi in sklepa, da feminizem lahko deluje kot instrument normalizacije in političnega nadzora, če svoj subjekt omeji na *žensko*, saj se za to navidezno nevtralnostjo in univerzalnostjo pojma *ženska* skriva še etničnost, razred, spolna usmerjenost, starost, zmožnosti... Preciado in Lauretis (v Preciado 2013) opisujeta, da se je ravno zaradi problematičnosti zlivanja družbenega spola in ženskosti v feminističnih gibanjih razvil koncept tehnologije spola (ang. *technologies of*

gender), ki ne gleda na spol kot na kulturno silo, ki jo oblikuje biološko determiniran spol, temveč gledajo na spol v celoti kot družben; namesto te determiniranosti vidijo subjektiviteto kot celoto, producirano znotraj tehnološko-organskih vezij, ki so kodirani, ustvarjeni in zapisani v terminih spola, etničnosti in seksualnosti skozi katere kroži farmacevtsko-pornografski kapital. (za več glej de Lauretis 1987; Preciado 2013; Butler 1990).

Intersekcionalnost kot koncept izvira iz ZDA in se je razvil z namenom osvetlitve problematike belih srednje razrednih žensk v ženskih gibanjih ter temnopoltih moških v anti-rasističnih gibanjih. Teorija intersekcionalnosti govori o tem, kako se preko identitet, ki jih subjekt skozi življenje prevzema in/ali so ji mu pripisane, kreira nova platforma skozi katero doživlja in osmišlja svet okoli sebe, in preko katere je pozicioniran_a v družbi (Crenshaw 1991).

V članku z naslovom »Doing intersectional analysis: Methodological implications for qualitative research«, ki sta ga napisali_a Ann-Dorte Christensen in Sune Qvotrup Jensen ter je bil objavljen leta 2012 v reviji NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research so predstavljeni metodološki pristopi intersekcionalne analize znotraj dveh empiričnih analiz projekta INTERLOC (gender, class and ethnicity intersectionality and local citizenship). Pri projektu so se osredotočile_i na kategorije spola, razreda in etničnosti, saj so ugotovile_i, da te kategorije v večini oblikujejo življenja ljudi v tem kulturnem kontekstu Danske. To so ugotovile_i preko analize diskurzov o migracijah in pripadnosti, kjer so le-ti izražali sovražnost do etničnih manjšin in multikulturalnosti.

Poleg splošnih metodoloških vprašanj in vprašanj procesa kategorizacije pri intersekcionalnem pristopu k analizi sta dodana še dva komentarja;

- Družbene kategorije (spol, etničnost, razred...) ne delujejo vse enako; te oblike razlikovanja delujejo različno tako na strukturni/sistemi ravni, kot tudi na individualni, vse pa so pogojene z razmerji moči v določenem kontekstu. Raznolikost delovanja kategorij nikakor ne pomeni, da lahko kategorije hierarhiziramo.
- Pri vseh raziskavah se moramo omejiti na določene točke in določeno število kategorij, kar naredi raziskavo obvladljivo ter realizira možnosti fokusa na kategorije, ki so najbolj pomembne za specifično raziskovalno vprašanje v določenem času (Christensen in Jensen 2012).

S tem, ko v intersekcionalno analizo vključimo tudi ne označene kategorije, kot so »belost« ali »maskulnost«, poglobimo znanje in zavedanje o razmerjih moči. Velik epistemološki problem je, da četudi je raziskava in analiza naklonjena manjšinskim skupinam, obstaja

riziko kreiranja drugosti, če navidezna »normalnost« ni prevpraševana. Moramo se zavedati, da družbene kategorije pogojujejo tako življenja ljudi, ki so pozicionirana kot *druga*, kot tudi tista privilegirana.

V nadaljevanju predstavijo dve temi, ki sta pomembni za nadaljnjo razvijanje kvalitativne intersekcionalne metodologije; pomembnost črpanja iz življenjskih zgodb in uporabljanje vsakdanjega življenja, kot izhodiščno točko.

Življenjske zgodbe so pomembne za razlaganje in dožemanje kompleksnih procesov identifikacije in pozicioniranosti. Hkrati pa avtorice_ji (Christensen in Jensen 2012) poudarjajo, da je pomembno, da smo kritične_i do nekaterih verzij metodologij, ki uporabljajo življenjske zgodbe in izhajajo iz empirističnih ali avtentičnih ideje »povedati, kot je« (ang. »*telling it like it is*«). Avtorice_ji pišejo o uporabi metafore »korenin in poti« (ang. *roots and routes*), za opisovanje povezave med mobilnostjo in pripadnostjo; tako »korenine kot poti« so pomembne v življenjih posameznic_kov; dinamika med premičnostjo (prisilno ali prostovoljno), varnostjo, kontinuiranostjo, je ključna uokvirjanju pripadnosti v življenjih posameznic_kov. Pomemben poudarek je tudi na vključenosti dominantnih, privilegiranih skupin; s tem dobimo veliko informacij o vseh skupinah, npr. etničnosti, in lažje raziščemo razmerja moči in možnosti krepitve moči etničnih manjšin. Z vključevanjem ne-zaznamovanih kategorij v intersekcionalno analizo, lažje prevprašujemo razumevanje razlik in homogenosti znotraj kategorij.

Vsakdanja življenja so redko razdeljena na procese, ki se povezujejo s spolom, procese, ki se povezujejo z etničnostjo in procese, ki se povezujejo z razredom; nasprotno, vsakodnevna življenja so »talilni lonec« (ang. »*melting pot*«), zato morajo biti obravnavana, kot stičišče socialnih procesov, interakcij in pozicij, kjer so intersekcijske kategorije neizogibno povezane. Drug metodološki argument za uporabo vsakodnevnega življenja, kot začetne točke je odpiranje možnosti za posredno spraševanje po kategorijah, namesto spraševanja po nekih abstraktnih kategorijah. Odpira možno rešitev večne metodološke dileme; kako spraševati in raziskovati socialne kategorije, brez nenehnega poustvarjanja. Različne družbene kategorije so povezane z različnimi stereotipi in predsodki, za katere obstaja velika nevarnost, da jih v intervjujih ponovno utrjujemo, če jih naslovimo direktno.

Avtorice_ji zaključujejo s povzemanjem koncepta intersekcionalnosti in intersekcionalne analize. Intersekcionalnost je analitičen koncept, ki ga uporabljamo za analiziranje in razumevanje družbenih neenakosti tako na mikro kot tudi makro ravni. Metoda intersekcionalnosti mora biti povezana z razmerji moči, locirana in kontekstualizirana (Christensen in Jensen 2012).

4. KRITIČNE TEORIJE HENDIKEPA

Normativnost *neoviranosti* temelji na tem, da se identiteta *neoviranosti* (ang. *able-bodiedness*) interpretira kot *naravna*, kot ne-identiteta, kot nevtralna platforma; velikokrat še v večji meri kot heteroseksualna identiteta (McRuer 2006).

Ključna izraza, ki ju uporabljam v tem poglavju in skozi celotno nalogo s področja kritičnih teorij hendikepa sta hendikep in ovira/oviranost. Besedo hendikep uporabljam takrat, ko govorim o družbenem položaju, sistemskosti identitete, poziciji osebe, ki je točno določena zaradi socialnega konstrukta hendikepa. Ovira/oviranost pa uporabljam, ko opisujem točno določeno fizično ali psihično lastnost posameznice_ka, ki je v naši družbi videna kot ne-normativna in katerim lastnostim hegemonija naše družbe ni prilagojena.

Vsi te normativi in z njimi povezana sistemska diskriminacija, ki imajo zgodovino zatiranja so vse prisotni in se za osebe, ki bivajo znotraj institucij zapiranja še potencirajo.

Koncept hendikepa (ang. *disability*) se je razvil v osemdesetih letih dvajsetega stoletja, ko so različne_i avtorice_ji opozarjale_i na situacijo, ki nastane kot mešanica telesnih posebnosti osebe, vsakdanjih izkušenj, socialnega konteksta in moči posameznice_ka. Poudarjajo, da ovire (fizične, intelektualne, senzorne, duševne) osebe do neke mere omejujejo pri vsakodnevnem življenju (pretežno tudi zato, kar je svet *narejen* po modelu normativnega telesa in delovanja) vendar, da družbena neenakost nastane šele v stiku z izključujočim okoljem (Zaviršek 2014).

Ključna elementa socialnega modela hendikepa, ki izvira iz intelektualnih in političnih argumentov Unije fizično oviranih oseb proti segregaciji (ang. *Union of Physically Impaired Against Segregation (UPIAS)*) sta: razlikovanje med hendikepom (socialno izključenostjo) in oviranostjo/ovirami (fizičnimi ali psihičnimi lastnostmi, ki so interpretirane kot ne-normativne in katerim večina družbe ni prilagojena) in trditev, da so hendikepirane osebe zatirana skupina (Shakespeare 2006).

Posledično hendikep ni več definiran v okviru funkcionalnosti ampak kot »prikrajšanost ali omejitev aktivnosti zaradi sodobnih socialnih organiziranosti, katere le malo ali nič ne upoštevajo oseb z ovirami in jih posledično izključujejo iz participacije v večinskih družbenih aktivnostih.« (UPIAS 1975: 20, moj prevod).

Socialni model hendikep de-individualizira, hendikep ni več *problem* posameznice_ka, temveč je družbena, sistemska neenakost. »Hendikep je postala identiteta na kateri so lahko bile osnovane politike in je tako vstopil na polje identitetnih politik.« (Davis 2002 v Slater 2015: 3, moj prevod). Perspektiva študije hendikepa dodaja tudi pomemben poudarek, da s

tem, ko sveta in oseb ne delimo na normativne (normo) in nenormativne (odklon od norme) lahko hendikep postane »način bivanja«, »specifična izkušnja« in »prostor upora« (Snyder in Mitchell 2006; Scully 2008 v Zaviršek 2014).

Znotraj socialnega modela hendikepa je oviranost videna kot individualna in zasebna, hendikep pa kot strukturen in javen. Shakespeare (2006) vleče analogijo s feminizmom in distinkcijo *biološkega* in *družbenega* spola, pri čemer, pravi, je hendikep tako kot *družbeni* spol kulturni in družben konstrukt in ne nespremenljivo dejstvo. Tu bi rad_a razširil_a koncept hendikepa in se preigraval_a z analogijo hendikepa in spola, kot spol definirajo queer teorije in teorije transfeminizma. Torej ne samo, da je družbeno konstruiran t.i. *družbeni* spol, vendar, da je družbeno konstruiran tudi t.i. *biološki* spol. Potemtakem ni zgolj hendikep, kot ga misli socialni model, tisti, ki je družbeno konstruiran, temveč je oviranost kot taka, družbeno konstruirana.

Strokovnjaki_nje sodobnih študij hendikepa poudarjajo, da je neologizem hendikep odnosni označevalnik (ang. *signifier*), oblikovan znotraj interakcije oviranosti in socialno-ekonomskih načinov organiziranosti, ki so oblikovani preko epistemologij telesne popolnosti. [...] Nekateri_i strokovnjaki_nje razširijo trditev in zamajejo binarnost na eni strani med oviranostmi, ki jih je moč opazovati in družbenimi konstrukti hendikepa na drugi, s trditvijo da je oviranost kot taka, določene vrste telesna karakterizacija, ki je oblikovana in razširjena v družbeno karakterizacijo. (Campbell 2009: 131-132, moj prevod).

Teoretičarke_ki (McRuer 2006, Slater 2015, Tremain 2006) prevprašujejo in kritizirajo sliko hendikepa in oviranosti, ki jo riše neoliberalni kapitalizem »istosti« (ang. *sameness*), enakosti in posledične retorike osebne odgovornosti. Razlagajo mehanizme normaliziranja in apropiacije raznolikih teles in njihovih sposobnosti.

Kot sem že napeljeval_a v uvodu, je rdeča nit teoretičnega dela in magistrske naloge nadzor, nadzor naših teles, seksualnosti, oblik življenja.

Socialni model pozicionira hendikep znotraj družbenega; slika ga kot oviranega od *zunaj*, s strani družbe a vendarle oviranost kot taka ostane dejstvo. Pozornost je odmaknjena od telesa, kar je bilo v začetku študij hendikepa narejeno z razlogom, saj je medikalizacija t.i. oviranih teles nakazovala nujne »popravke« in intervencije. Preokvirjanje hendikepiranega/oviranega telesa v družbeni hendikep je bil tako pomemben premik za politične boje oseb (Slater 2015).

Z razvojem študij hendikepa se je spreminjal tudi diskurz o telesu/telesih; Slater (2015) povzema Hughes in Paterson (1997) ki sta vpeljali_a sociologijo oviranosti (ang. *sociology*

of impairment) in poudarjali_a, da je potrebno oviranost in telo obravnavati znotraj družbenega diskurza hendikepa. Feministične študije hendikepa nudijo dodaten uvid saj interpretirajo telo, telesno raznovrstnost in normalizacijo teles kot ključne točke pri analizi vseh vrst zatiranja; izpostavljajo problematičnost t.i. biološkega spola pri predvidevanju spolov in pri diskriminaciji oseb z nenormativnimi spolnimi identitetami in interspolnih oseb (Hall 2011).

Na polju naturalizacije (oviranih) teles je bila teza Johana Caspar Lavater, »da lahko z zunanje videza človeka, predvsem z obraza, sklepamo na značaj osebe, torej na njeno notranjost« (Zaviršek 2000: 195). Fizično ovirane osebe in osebe, katerih telesa so *označena* kot nenormativna se velikokrat dojema zgolj preko *označenega* telesa. Naturalizacija teles govori o tem, da lahko zgolj na podlagi določenih fizičnih karakteristik (*pre*)*poznamo* tudi osebnost posameznikov, kar je imelo za namen tudi ločevanje na »dobro« in »slabo« (Zaviršek 2000). O naturalizaciji teles na polju spolov in spolne binarnosti sem pisal_a že v prejšnjih poglavjih, tu pa bom poskušal_a vleči analogijo z novo študijo, ki govori o tem, da obrazi ljudi vsebujejo veliko več informacij o spolni usmerjenosti, kot jih lahko človeški možgani sprejmejo in interpretirajo. V medvrstniško strokovno pregledani raziskavi z naslovom *Deep neural networks can detect sexual orientation from faces*, objavljeni v reviji *Journal of Personality and Social Psychology* prikazujejo, da lahko računalniški algoritmi preko obrazov oseb natančno zaznajo posameznikovo spolno usmerjenost (za več informacij o raziskavi glej Wang in Kosinski 2017). Raziskav takšnega esencialističnega tipa je bilo skozi zgodovino veliko in kar nekaj se jih izvaja še danes. Za plastičen prikaz naturalizacije teles v okviru seksualnosti v sodobnem času sem izbral_a to raziskavo, saj sem zanj izvedel_a znotraj lgbtiq+ skupnosti v Sloveniji. Informacije o raziskavi so bile osnovane na potencialni t.i. mobilni aplikaciji (osebna komunikacija 2017). O podobnih podatkih pišejo tudi v različnih tujih časopisih, v *The Telegraph* pišejo: »Programska oprema umetne inteligence, razvita na Univerzi v Stanfordu lahko veliko bolj natančno predvidi spolno usmerjenost osebe, kot ljudje, kar nakazuje na to, da »aplikacija gejdar« ni več daleč« (Titcomb 2017, moj prevod). Smer, ki jo zgoraj opisana raziskava nakazuje se lahko bere kot smer apliciranja esencialističnih teženj tudi na polje seksualnosti, ki je že tako ali tako zgodovinsko in ideološko prežeto s spolnimi stereotipi, ki telesa objektivizirajo, patologizirajo in popredalčkajo.

Razumevanje in izkušnje hendikepa se razlikujejo tako glede na družbeni kontekst, kot tudi na čas in prostor. Victor Finkelstein je konec sedemdesetih let razvil koncept socialnega razumevanja družbenih sistemov invalidizacije znotraj katerega poudarja, da je že samo

razumevanje hendikepa kot odklona, problem; zavrnil je delitev na hendikepirane in nehendikepirane osebe (Finkelstein 1980 v Zaviršek 2014). McRuer (2006) znotraj teorije, ki jo poimenuje »obvezna neoviranost« (ang. *compulsory able-bodiedness*) oriše povezavo sistemov obvezne neoviranosti in obvezne heteroseksualnosti; »[v] bistvu neoliberalizem in postmodernost vse bolj potrebuje ne-ovirane, heteroseksualne subjekte, ki so vidno in spektakularno tolerantni do queer/oviranega obstoja.« (McRuer 2006: 2, moj prevod).

Podobno kot queer teorije, tudi kritične teorije hendikepa obračajo fokus raziskovanja od tistih *označenih*, odklonov od norme na norme same, na njihovo vse-prisotnost, vnovično krepitev (Slater 2015; Campbell 2009).

Jenny Slater (2015) v knjigi *Youth and Disability: A Challenge to Mr Reasonable* opiše lastne poudarke raziskovanja in pisanja na področju hendikepa, ki se mi zdijo izredno pomembni; pravi, da njena_gova knjiga govori o preizpraševanju pomenov, ki jih damo stvarjem in kako to omeji, kaj ljudje lahko smo in kaj lahko delamo, hkrati pa nikakor noče zanikati živeti realnosti »biti oviran_a/hendikepiran_a«.

V poročilu raziskave z naslovom »*Barriers to the development of intimate relationships and the expression of sexuality among people with developmental disabilities: Their perceptions*« (Lesseliers in Van Hove 2002), prikazujejo perspektivo odraslih oseb z intelektualnimi ovirami do njihovih razmerij in seksualnosti. V kvalitativni raziskavi so opravile_i delno strukturirane intervjuje z osebami z intelektualnimi ovirami, ki so bivale_i v različnih institucijah v mestu Flanders, v Belgiji. Rezultati študije kažejo, da ni ene univerzalne izkušnje odnosov in seksualnosti, vendar kar je skupno vsem vprašanim, je pomanjkanje podpore pri vzpostavljanju razmerij in premagovanju težav znotraj zvez.

Avtorice_ji poudarjajo, da je nekaj že obstoječe literature zelo kontradiktorne; na eni strani pišejo o tem, da je potrebno osebe z oviro zaščititi pred seksualiziranim svetom, na drugi strani pa, da morajo biti zaščitene neovirane osebe, pred t.i. zelo razglašeno spolnostjo oviranih oseb. Pri predstavljanju že obstoječe literature na to tematiko, avtorice_ji pokažejo različne perspektive: staršev/skrbnikov, strokovnjakinj_ov, zakonodajalk_cev in različnih politik. Pišejo o tem, da je tako pri starših/skrbnikih, kot tudi pri strokovnjakinjah_ih seksualnost še vedno velik tabu in tako, posledično prevečkrat zamolčana; osebe z ovirami so še vedno prevečkrat videne kot otroci in ne kot odrasle osebe, zato je njihov glas velikokrat utišan, ko pride do govora o spolnosti in seksualnosti; poročajo tudi o pomanjkanju spolne vzgoje.

Uporabnice_ki v raziskavi so bile_i naprošene_i, da govorijo o temah, ki se navezujejo na osebna razmerja in spolnost. Ključen fokus empiričnega dela raziskave je bil na aktivnem

poslušanju oseb z ovirami, ko so govorile_i o njihovih občutjih, skrbah in poželenjih. Osebam je bilo rečeno, da ni potrebno odgovoriti na vprašanja, če ne želijo; tako se jim je dalo možnost izbire, vendar avtorice_ji poudarjajo, da je vprašljivo predvidevati, da so osebe dejansko čutile, da imajo možnost izbire, saj so tako v razmerju raziskovalka_ec – udeleženka_ec točno določena asimetrična razmerja moči, kot tudi v odnosu oseba z oviro – oseba brez ovire. Tudi spol osebe, ki je izvajala intervjuje (v tem primeru ženski) predvidevajo, da je vplival na dobljene odgovore; tako v negativnem kot v pozitivnem smislu.

Pri organiziranju in analizi podatkov so uporabile_i veliko različnih metod (grupiranje, kodiranje, računalniška obdelava podatkov).

Ugotovitve/rezultate raziskave so nato razdelile_i v več (9) tematskih sklopov in jih na ta način tudi predstavile_i.

- Doživljanje razmerij pod strukturnimi in individualnimi pritiski

Ključna ugotovitev tega sklopa, navajajo avtorice_ji, je različno dojemanje in predstavljanje (seksualnih in/ali ljubezenskih) razmerij; opazile_i so, da se veliko udeleženk_cev ni znalo izražati, ko so govorile_i o čustvih povezanih z odnosi in spolnostjo – to pripisujejo pomanjkanju priložnosti za resen pogovor o njihovih racionalnih in spolnih občutjih.

- Ljubezen? Ja, vendar ne preveč

Tu avtorice_ji predstavljajo predvsem prakse »ostajanja« na stopnji »spolnosti vmesne stopnje« (*ang. the sexuality of the middle field area*). Veliko vprašanih je na vprašanje »ali bi si želele_i več?« odgovorilo, da to ni za njih, nekaterim se je to zdelo neprimerno njihovi starosti (oseba je odgovorila, da je za to prestara), eni so rekli, da jim tega ne bi dovolili starši, nekaterim pa se je zdelo »umazano«. Nekaj jih je povedalo, da bi si želelo več, vendar da je glavni problem ta, da s partnerko_jem skoraj nikoli nista sami_a.

- Izkušnje spolne intimnosti

Pišejo, da čeprav je zelo malo oseb imelo redne spolne kontakte z nekom znotraj ali zunaj institucije, so bili ti pari med seboj zelo komunikativni, kar je ustvarilo dobro podlago za medsebojno raziskovanje in odkrivanje meja.

Od vseh oseb, je le ena oseba omenila, da je imela lezbično razmerje. Zelo malo oseb je poročalo o spolni zadovoljitvi in/ali stimulaciji.

- Ljubezen? Ja, vendar ni dovoljena

Nekaj starejših žensk je poročalo o spremembi pravil znotraj institucij; včasih naj se o partnerkah_jih ne bi govorilo, te stvari naj ne bi obstajale. Avtorice_ji poročajo, da čeprav pripovedovanja teh žensk pričajo o spremembah, pa so one_i opazile_i, da se politike in

pravila niso spremenila do te mere, da bi bilo sklepanje razmerji olajšano in razvijajoče. Bivanjske razmere silijo ljudi, da živijo skupaj ali zelo blizu, tudi s tistimi, s katerimi nočejo biti; zaposlene_i in socialne_i delavke_ce naj bi za to vedela, vendar ne morejo ali nočejo pomagati. Prav zaradi stanovanjskih razmer so osebe z oviro tudi velikokrat prisiljene, da se preselijo, pri čemer razmerja in odnosi velikokrat niso upoštevani.

Osebe z oviro imajo še vedno zelo malo ali nobenega glasu pri izbiri bivališča in okoliščin za življenje, nasprotno – zakonski in strukturni faktorji determinirajo njihova socialna in lokacijska življenja.

- Nejasni prepiri znotraj razmerij in neustrezna podpora zaposlenih in/ali staršev/skrbnikov

Kot opisano že v naslovu tematskega sklopa, osebe z oviro, tako kot tudi vse ostale osebe imajo (imamo) včasih težave pri sklepanju in vzdrževanju razmerji; v intervjujih so poročale_i o minimalni podpori staršev/skrbnikov in/ali zaposlenih v socialnih storitvah pri reševanju konfliktov ali pri lastnih dilemah v zvezi z razmerji.

- Breme krivde in razočaranja

Krivda in razočaranje sta se pokazala predvsem kadar so osebe govorile o masturbaciji; ženskam je bilo o tem še težje govoriti. Veliko se jih je vprašanj o masturbaciji izogibalo ali pa so odpeljale_i pogovor v drugo smer.

- Boleče konfrontacije: spolna zloraba doma ali v institucijah

Kar nekaj izkušenj in zgodb kaže na to, da se nad osebami z ovirami zgodi veliko spolnih zlorab ter, da osebje za to ve. V nekaterih primerih je osebje hotelo preprečiti nadaljnje zlorabe tako, da je »ograjalo« storilca.

- Poroka in otroci: Ne nujna izbira

Veliko sogovornic_kov je pripovedovalo, da se želijo poročiti in/ali imeti otroke, vendar pri tem nimajo podpore. Veliko jih ni znalo navesti razloga, zakaj se želijo poročiti, vendar, da se veselijo praznovanja in zabave ob takem dogodku; nekatere_i so pripovedovale_i, da se počutijo sposobne vzgajati otroka; spet druge_i so govorile o tem, da sta tako poroka kot otroci pretežno breme. Starejše_i sogovornice_ki so poudarjale_i, da se jim zdi, da so za to prestare_i.

- Spolna vzgoja: zelo potrebna!

Večina intervjuvank_cev ni znala poimenovati spolnih organov, ne v žargonu, ne z medicinskimi izrazi. Zelo malo oseb je znalo pojasniti spočetje otroka; orgazem so predstavljale_i kot nekaj figurativnega, neznanega. Osebe, ki so že dalj časa v razmerju so

imele več informacij o spolnosti, čeprav jih je bilo zelo malo vključenih v kakršnokoli izobraževanje.

Pravijo, da je najbolj pomemben poudarek celotne raziskave ter poročila raziskave to, da se je slišal glas oseb z oviro ter njihove perspektive v zvezi s seksualnostjo, poželenjem, intimnostjo in razmerji. Zaključujejo, da družba hendikepira osebe s tem, ko jim omeji doživljanje izkušenj; pravijo, da to lahko presežemo le s tem, da dvignemo družbeni status vseh ljudi – osebe bi morale imeti besedo in glas pri tem, kako želijo živeti svoje življenje. Zanimive so kontradiktorne situacije v katere družba sili osebe, katerim je pripisana ovira, ali katere se same_i definirajo znotraj identitete oviranosti/hendikepa in identitete nenormativne spolne usmerjenosti. Po eni strani so osebe z ovirami konstruirane kot osebe brez seksualnosti, kar nam kažejo tudi rezultati zgoraj opisane raziskave (Lesseliers in Van Hove 2002), po drugi strani pa se v našem družbeno-političnem prostoru vse identitete oseb, ki se definirajo onkraj heteroseksualne matrice pretirano seksualizira in se osebe zreducira zgolj in samo preko prizme seksualnosti. Wilkerson (2002) poudarja, da je v takšnem kontekstu sporočilo neheteroseksualno usmerjenim in/ali hendikepiranim mladim, da je njihova seksualnost temeljni aspekt njihove osebnosti in istočasno, da je neprimerna.

5. DEZINSTITUCIONALIZACIJA

Glavna značilnost, ki definira totalne institucije je osebam, ki nimajo/nimamo izkušenj z bivanjem v takšni ustanovi nepredstavljiva. Zajema celotno bivanje in delovanje oseb, ves čas in dejavnosti od druženja, rekreacije do dela in bivanja. Kot pravi Goffman (1961), gre za totalnost zajetja. Ta simbolna totalnost zajetja se vidi tako v fizičnih pregradah, ki jih ustanove gradijo v relaciji z zunanjim svetom kot tudi v diskurzivnih pregradah bivanja znotraj in zunaj takšnih institucij.

Lamovec (1993) piše o bivanju v duševni bolnišnici kot o *provizoričnem bivanju*. V svojem delu z naslovom *Provizorično bivanje: Doživetje totalne institucije* piše o tem, kako so se ji, kot uporabniki psihiatrične ustanove nenehno vsiljevale primerjave s koncentracijskim taboriščem: »Čeprav največkrat ni neposredne grožnje smrti, je smrt v duševni bolnišnici nenehno prisotna. Prisotna je kot tista notranja smrt v duši, kot socialna smrt, ki jo prinaša status ne-osebe« (Lamovec 1993: 21).

Raziskovalke_ci pišejo tudi o prestopanju meja in vdoru v intimo posameznice_ko znotraj institucij zapiranja: »Meje, ki si jih posameznik zunaj lahko postavi, da zavaruje predmete samo-občutenja, kot so telo, čustva, misli, lastnina, so v totalni ustanovi pogosto prekoračene« (Urek 2008: 5). Pri osebah, ki se identificirajo na spektru lgbtiq+ ali se (dis)identificirajo s heteroseksualnostjo in/ali cispolnostjo lahko to velikokrat pomeni, da so postavljene_i v situacijo, kjer imajo izbiro razkritja (ang. *coming out*) ali zanikanja svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete. Posledično lahko to občutno skrajša čas, ki ga oseba potrebuje za razkritje. Lahko se spregleda in zakriva tudi celotno polje fluidnosti spolnih usmerjenosti in identitet; torej identiteta s katero se oseba razkrije prvič (kar smo videle_i, da je velikokrat lahko pod pritiskom in ne popolnoma prostovoljno) mora biti *pravilna*, končna in nespremenljiva. »Medicinski model, ki daje uradno legitimnost totalni ustanovi, temelji [na tem], da je s človekom nekaj *narobe* (moj poudarek) [...]; Človekove napake torej legitimirajo korekcijski model« (Flaker 1998 v Urek 2005). Spremenljiva, fluidna ali še ne izoblikovana identiteta spolne usmerjenosti in/ali identitete se lahko v institucijah zapiranja, osnovanih na medicinskem modelu velikokrat bere kot *napaka*, kot da je s človekom nekaj *narobe*.

Flaker (2012) opisuje potek dezinstitutionalizacije v Sloveniji v petih fazah, ki so se začele v Logatcu leta 1967 končale pa z preseljevanjem stanovalk_cev iz zavodov. Kot pravi Flaker (ibid.), bi se faze morale nadaljevati s sistemsko dezinstitutionalizacijo, nacionalnim programom, pravnimi okviri, ki bi spodbujali premike v skupnosti in organizacijsko_im

akterko_jem. Dez institucionalizacija pa ni zgolj odpravljanje represivnih institucij zapiranja, temveč je tudi iskanje alternativnih skrbi za ljudi in pa predvsem obračanje fokusa in sprememba paradigme na področju duševnega zdravja, upoštevajoč socialne in kontekstualne vidike duševne stiske (Flaker 1998, Videmšek in Leskošek 2015).

»Cilj dez institucionalizacije je namreč osvoboditev, ukinitve ločevanja (apartheida) in izločevanje, je človeški proces, proces osvobajanja in krepitev solidarnosti. Ta pa potrebuje politični proces in odločitve« (Flaker 2012: 26). Videmšek in Leskošek (2015) pišeta o vlogi nevladnih organizacij pri procesu dez institucionalizacije, vendar poudarjata, da v trenutnem neoliberalnem družbeno-političnem ozračju in degradaciji socialne države obstaja tanka linija med vključenostjo nevladnega sektorja in pristajanjem na to, da so ljudje sami odgovorni za izbiro s katero se povečuje tekmovalnost med izvajalci storitev.

Lamovec (1996) poudarja, da je vračanje uporabnic_kov v skupnost pomemben a zgolj prvi korak, temu sledijo vprašanja glede stanovanja, nastanitve, boleče je vprašanje dela, poudarja. Najbolj pomembno pa bi bilo, pravi, spremeniti odnos strokovnjakinj_ov do uporabnic_kov; potrebe uporabnic_kov bi morale biti tiste, ki vodijo strokovnjakinje_e – individualizacija skrbi.

V raziskovalni analizi z naslovom »Analiza sistema institucionalnega varstva in možnosti nevladnih organizacij zagotavljati storitve v skupnosti za uresničevanje deinstitucionalizacije v Sloveniji« ki je bila opravljena leta 2015 za Društvo za teorijo in kulturo hendikepa YHD, raziskovalke_ci opisujejo osnovna izhodišča, metodologijo in del rezultatov raziskave – sam_a se osredotočam predvsem na uporabniški zorni kot, storitve institucije in možnosti za preselitev iz institucije. Zanimalo jih je kakšne so možnosti za udejanjanje procesa deinstitucionalizacije; koliko odraslih oseb z ovirami živi v institucijah, kakšne so možnosti nevladnih organizacij za uresničitve deinstitucionalizacije; zanimal jih je pogled oseb, ki so v institucijah, kako ocenjujejo življenje v instituciji, kakšne so njihove potrebe in vizije zunaj institucije. Raziskovalke_ci so uporabile_i kvalitativno metodologijo. Izvedle_i so 34 strukturiranih intervjujev in opazovanje z udeležbo, pri čimer so si pomagale_i z izdelavo refleksije terenskega dela. Vzorec je bil delno naključnostni, saj so sogovornice_ke izbrale_i zaposlene_i v varstveno-delovnih centrih, domovih za stare in socialnovarstvenih zavodih po Sloveniji. Poročajo, da je 23 sogovornic_kov vstopilo v institucijo na željo svojcev ali strokovnih delavk_cev, le 10 oseb pa na lastno željo. V večini primerov (29 oseb) so bile osebe v institucijo nameščene od doma, le 5 oseb iz drugih institucij. Sogovornice_ki so bivale_i v instituciji od enega tedna pa do 33 let. Poročani razlogi za namestitev v institucijo so različni: nesreča ali bolezen, prevelik obseg potreb,

izguba sorodnika, finančne težave, neurejeni odnosi, potreba po prepuščanju prostora drugim, učenje. Raziskovalke_ci poudarjajo, da so v raziskavi lahko razbrale_i, da storitve institucije (klasične storitve – prehrana, nega in fizioterapija) niso prilagojene dejanskim potrebam posameznic_kov; če imajo specifične potrebe jih morajo doplačevati (dodaten obrok, ponovno gretje obroka, striženje, šivanje, umivanje las, uporaba televizorja, hladilnika, kava v sobi). Pri vprašanji glede potreb in vizij življenja zunaj institucije raziskovalke_ci ugotavljajo, da bi od 34 intervjujvank_cev 17 oseb izbralo samostojno življenje v skupnosti, če bi bile razmere za to urejene. Sogovornice_ki prepoznavajo različne ovire zaradi katerih ostajajo v instituciji: pomanjkanje sredstev, potreba po podpori. Raziskovalke_ci navajajo, da je k vzdrževanju odvisnosti od institucij pripomogla tudi doktrina dela; med razloge za strah pred zapuščanjem institucije spada tudi naučena nemoč. Med sogovornicami_ki je 11 oseb, ki bi ostale_i kjer so (stanovanjska skupnost ali svoja soba), vendar navajajo tudi kaj bi znotraj institucije spremenile_i. Le 3 osebe so dejale, da bi ostale v instituciji. Poročajo, da je analiza intervjujev pokazala, da institucije niso narejene glede na potrebe uporabnic_kov, temveč glede na potrebe zaposlenih; dnevne rutine so podrejene institucionalnem vzorcu delovanja.

Poročilo Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) z naslovom »Choice and control: the right to independent living« (2013) vsebuje izsledke mednarodne raziskave s področja izkušenj oseb z intelektualno oviro in oseb s težavami v duševnem zdravju. Raziskava je potekala med leti 2010 in 2011 v devetih evropskih državah (Bolgarija, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Latvija, Romunija, Švedska in Združeno kraljestvo). Opravile_i so delno strukturirane intervjuje in vsaj dve fokusni skupini s 115 osebami s težavami v duševnem zdravju in 105 intelektualno oviranimi osebami. Raziskava sicer ni vključevala oseb, ki so v tistem času bivale_i v institucijah, vendar jih ima veliko preteklo izkušnje bivanja v institucijah, kot otroci ali kot odrasle osebe. Poročilo raziskave je razdeljeno na dve glavni poglavji. V prvem so predstavljene ugotovitve, ki se povezujejo z intelektualno oviranimi osebami, v drugem pa ugotovitve, ki se povezujejo z osebami s težavami v duševnem zdravju. Vsako poglavje je razdeljeno na pet podpoglavji; življenjske razmere, vsakodnevno življenje, možnosti podpore, vključenost v skupnost in ovire pri vključevanju in sodelovanju. Zaradi tematike moje naloge in zaradi obsežnosti poročila se bom na tej točki osredotočil_a zgolj na poglavja, ki govorijo o izkušnjah institucionalnega bivanja (za več o celotnem poročilu raziskave glej FRA 2013). Večina korespondentk_ov z intelektualnimi ovirami, ki so v času otroštva in/ali odraslosti bivale_i v institucijah prihaja iz Bolgarije, Madžarske in Latvije, nekaj jih prihaja tudi iz Nemčije, Grčije in Združenega

kraljestva. Osebe poročajo, da pri življenju v institucionalnem okolju niso imele_i skoraj nič nadzora nad svojim življenjem. Tudi ko so osebe že odrasle, so imele_i zaposlene_i nadzor nad odločitvami o njihovih nadaljnjih življenjskih razmerah. Ko so osebe z intelektualnimi ovirami pripovedovale o svoji zgodovini bivanja v institucijah, so poročale predvsem o pomanjkanju zasebnosti, rigidnosti dnevnih rutin, prepovedi intimnih odnosov, pomanjkanju informacij in o neenaki moči med osebjem in uporabnicami_ki, kar se je včasih odražalo in posledično utrjevalo z nasiljem in zlorabami. Nekaj korespondentk_ov s težavami v duševnem zdravju ima zgodovino bivanja v psihiatričnih ustanovah, nekatere_i tudi pričakujejo, da se bodo morale_i tja vrniti. Več kot polovica sodelujočih iz Francije, Grčije, Latvije, Romunije in Združenega kraljestva je živela ali bila deležna obravnav znotraj psihiatričnih ustanov. Veliko vprašanih ima izkušnjo s prisilno hospitalizacijo o kateri poročajo, da je bila zastrašujoča in jim ni bila v pomoč. Ko so osebe s težavami v duševnem zdravju pripovedovale o svoji zgodovini bivanja v psihiatričnih ustanovah, so poročale predvsem o izolaciji, pomanjkanju zasebnosti (deljenje sob, nadzor s strani osebja), rigidnosti dnevnih rutin in neenaki moči med osebjem in uporabnicami_ki.

Raziskovalke_ci ugotavljajo, da navkljub procesom dezinstitutionalizacije prisotnost velikih institucij in institucionalna kultura predstavljajo velik del ovir pri možnostih individualnih odločitev in avtonomiji. Poudarjajo, da se osebe z ovirami težka vključujejo v skupnost brez ustrezne podpore, ki si jo izbirajo same_i.

Raziskavo z naslovom *Seeking safer sexual spaces: Queer and trans young people labeled with intellectual disabilities and the paradoxical risks of restriction* so opravile_i osebe iz programa Griffin Centre's ReachOUT v sodelovanju z različnimi akademičarkami_ki iz inštitutov in univerz. Opozarjajo na to, da so raziskave, ki so bile opravljene do tedaj nakazovale na to, da je pri lgbt¹⁰ mladih osebah, označenih z intelektualnimi ovirami ali s težavami v duševnem zdravju večje tveganje ogroženosti spolnega zdravja. Razlogi, ki jih navajajo so različni, od stereotipov o tem, da osebe katerim je pripisana intelektualna ovira ali težave v duševnem zdravju niso seksualno aktivne, do tega da je njihova spolna usmerjenost videna kot vedno in izključno heteroseksualna. Omenjajo tudi predsodke ponudnic_kov storitev in skrbic_kov do ne normativnih spolnih usmerjenosti in/ali identitet. Raziskovalke_ci razlagajo, da izraz »biti označene_i z oznako intelektualna ovira« opozarja na družbeno konstrukcijo in pripisovanje določenega hendikepa s strani tretje osebe in ni vedno poimenovano in določeno na podlagi samoidentifikacije osebe. Opravile_i so

¹⁰ Pri opisu raziskave uporabljam enako kratico, kot so jo uporabile_i raziskovalke_ci.

raziskavo, katere cilje je bil raziskati na kakšen način družbeni in okoljski pogoji vplivajo na ranljivost te iste skupine pri ogroženosti spolnega zdravja. Raziskava je potekala skupaj s skupnostjo mladih lgbt oseb označenih z oznako intelektualne ovire v Torontu, Kanada. Namen tega je bil zagotoviti akcijsko naravnane rezultate in njihov desiminacijo. Udeleženke_ci raziskave so bili stare_i med 17 in 26 let, označene_i z oznako intelektualne ovire ali s težavami v duševnem zdravju; večini je bila pripisana diagnoza duševne bolezni, vključno z anksiozno motnjo in motnjo razpoloženja. Raziskava se ni osredotočala na stanje spolnega zdravja udeleženk_cev, temveč na njihovo znanje, odnos in vedenje glede spolnega zdravja. Definirale_i so se kot lezbijke (3), geji (2), biseksualne osebe (1), nedefinirane (1), fluidne (3). Večina (6) udeleženk_cev se je definiralo kot cisspolnih, 4 osebe pa so se definirale kot transspolne, transseksualne ali spolno fluidne. Poudarjajo, da so mlade osebe označene z intelektualno oviro heterogena skupina, katerih stopnja ogroženosti spolnega zdravja je oblikovana tako na podlagi socialnega statusa, etničnosti, razreda, spola, kot tudi hendikepa.

Rezultati so med drugim pokazali tudi, da osebe, ne glede na to ali živijo doma s starši/skrbniki ali v ustanovi, čutijo, da ima več kot ena oseba nadzor in avtoriteto nad njihovimi odločitvami in postavljanjem pravil. Nekatere_i udeleženke_ci so se ob tem počutile_i neudobno in omejeno, spet ostale_i so to videle_i kot del učnega procesa. Vse_i udeleženke_ci so pripovedovale_i o nadzoru s strani staršev ali osebja v ustanovi, tudi pri raziskovanju seksualnosti. Pripovedovale_i so o omejitvah in prepovedih glede masturbacije in spolnih odnosov. Če so osebe kršile pravila prepovedi so temu sledile sankcije; hišni pripor ali odvzem določenih privilegijev. Večina udeleženk_cev je spolno aktivnih in imajo željo po spolnih in romantičnih odnosih.

Raziskovalke_ci ugotavljajo da lgbt osebe, katerim je pripisana oznaka intelektualne ovire ali težav v duševnem zdravju doživljajo veliko več zunanjega nadzora, omejitev in imajo manj avtonomije v primerjavi z ostalimi osebami iste starosti. Raziskava ugotavlja, da so mlade lgbt osebe, označene z oznako intelektualne ovire, zaradi omejitev in prepovedovanja svobode in privatnosti glede časa in prostora za seksualnost imele spolne odnose na nevarnih in neudobnih mestih. Posledica tega je lahko fizična nevarnost oseb, zmanjšana možnost za odločitve kar se tiče spolnosti, manj zasebnosti in nezavarovani spolni odnosi.

Preliminarni rezultati raziskave osvetljujejo odpornost (ang. *resilience*) in ranljivost teh mladih oseb. Kažejo tudi na to, kako se poskusi avtoritet, da bi zaščitile_i te mlade preko omejitev in prepovedi, morda ne izkažejo za učinkovite in imajo celo nasprotno učinke. Raziskovalke_ci opisujejo, da samo-zagovorniška gibanja in gibanja za skupnostno bivanje

poudarjajo, da morajo socialne službe, starši in skupnosti podpreti samo-identifikacijo / samoodločanje oseb, tudi mladih s pripisano intelektualno oviro ali težavami v duševnem zdravju (McClelland et al 2012).

Pišejo, da je predpogoj, ki mora biti izpolnjen, da do samo-identifikacije in samoodločanja sploh pride, razumevanje in spoštovanje živeti realnosti teh mladih oseb in razvoj podporne infrastrukture (Young in Quinbell v McClelland et al 2012).

6. METODOLOGIJA RAZISKAVE

Kvalitativna raziskava je oblikovana preko raznolikih okvirov; filozofskih predpostavk, paradigem in teorij. Creswell (2007) govori o petih filozofskih predpostavkah, ki vplivajo na kvalitativno raziskovanje; ontoloških, epistemoloških, aksioloških, retoričnih in metodoloških. Predpostavke kažejo na pozicijo, ki jo raziskovalka_ec zavzame, ko se odloči za kvalitativno raziskavo. Nadalje oblikuje svojo raziskavo s paradigmo oziroma setom prepričanj, ki usmerjajo raziskovanje. Creswell (2007) navaja, da lahko raziskovalka_ec uporablja več kompatibilnih paradigem pri svoji kvalitativni raziskavi, nadalje našteva naslednje štiri paradigme: postpozitivistična, konstruktivistična, zagovorniška in pragmatična.

V svoji nalogi uporabljam preplet konstruktivistične in zagovorniške paradigme. Konstruktivistična paradigma pravi, da je potrebno razumeti in se opirati na živete realnosti posameznikov. Subjektivni pomeni so interpretirani tako družbeno kot zgodovinsko in so konstruirani skozi družbene interakcije. Raziskovalke_ce, ki zavzemajo konstruktivistično paradigmo največkrat zanima proces med subjekti in pa njihovo okolje, kontekst. Konstruktivističen pogled je velikokrat prisoten v fenomenoloških študijah in v študijah, kjer je uporabljena metoda utemeljene teorije (Creswell 2007). Bistveno načelo zagovorniške predpostavke je, da kvalitativna raziskava vsebuje akcijski del za spremembe. Ključnega pomena zagovorniške paradigme so problematike zatiranja, dominacije, izključenosti in hegemonije. S tem, ko so te problematike naslovljene, raziskovalka_ec daje glas in povečuje vidnost posameznikom iz marginalnih skupin (Creswell 2007).

Na mojo raziskavo vpliva več teoretičnih okvirjev; feministične teorije s poudarkom na intersekcionalnosti, queer teorije, teorije dezinstitutionalizacije in kritične teorije hendikepa.¹¹

6.1. Zakaj Utemeljena teorija (ang. *Grounded Theory*)

Namen utemeljene teorije je konceptualni premik od opisovanj, opazovanj podatkov skozi teorijo, k nastanku oziroma odkritju teorije iz podatkov. Teoretični koncepti niso določeni vnaprej, temveč je perspektiva odprta - abstraktna analitična shema procesa (Strauss in Corbin 1998).

Charmaz zapiše

¹¹ O omenjenih teoretičnih okvirjih pišem že v prvem delu naloge, v istoimenskih poglavjih.

Raziskati poskušamo kaj se zgodi/dogaja v raziskovalnem procesu, ko se mu pridružimo in kaj se dogaja v življenju naših sogovornic_kov. Raziskujemo kako razlagajo svoje trditve in dejanja in se sprašujemo na kakšen način jih lahko analitično razumemo (2006: j-k, moj prevod).

Ključna ideja je, da razvoj teorije ne pride »s polic«, temveč nastane oziroma je »utemeljena« v podatkih, ki so pridobljeni s pomočjo posameznic_kov (Creswell 2007). Skozi zgodovino se je oblikovalo nekaj modelov utemeljene teorije; sistemski, analitičen pristop (Strauss in Glaser 1967, Strauss in Corbin 1990) in konstruktivističen pristop (Charmaz 2006).

Konstruktivistična utemeljena teorija, ki jo uporabljam tudi v nalogi, poudarja raznolikost lokalnih svetov, različnih realnosti in kompleksnosti individualnih svetov, pogledov in dejanj. »Večina metod kvalitativnega raziskovanja omogoča raziskovalkam_cem, da sledijo zanimivim podatkom. Metode utemeljene teorije imajo še dodano prednost, saj vsebujejo eksplicitna vodila *kako* (poudarek v originalu) jim lahko sledimo.« (Charmaz 2006: k, moj prevod).

Umestitev pričujoče študije osebnih izkušenj oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja, v utemeljeno teorijo najlažje prikažem preko »kriterijev za utemeljeno teorijo« (Charmaz 2006: 180, moj prevod).

- Verodostojnost?Kredibilnost

Kategorije in teorija ustrezajo podatkom. Podatki, ki sem jih zbral_a preko metode narativnega intervjuja, skoraj v celoti ustrezajo teoretičnim okvirjem, analizi in argumentom, ki jih predstavim v prvem delu naloge in tistim, ki jih predstavim v poglavju Raziskovalni rezultati.

- Originalnost

Specifika podatkov, ki sem jih zbral_a z zgodbami oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja predstavlja nove socialne in teoretične vpoglede. Utemeljena teorija prevprašuje trenutne koncepte, ideje, delovanja. Že s samim zbiranjem zgodb oseb, ki živijo v intersekciji ne-normativnih osebnih okoliščin in življenjskih zgodov in so bili trenutni koncepti, ideje in delovanja prevprašana.

- Sozvočje

Polno zajete izkušnje in konteksta v katerem živijo udeleženke_ci, saj metoda narativnega (BNIM) intervjuja zahteva odprt prostor udeleženkam_cem, da povedo zgodbo v obsegu in

globini kot same_i želijo, in zgodbe niso omejene z vprašanji raziskovalke_ca. Utemeljena teorija udeleženkam_cem prinaša nov vpogled v njihovo življenje.

- Uporabnost

Teorija prinaša interpretacije, ki jih ljudje lahko uporabijo, saj prikazuje interseksijske zgodbe oseb z izkušnjo. Prikazuje kaj osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja predstavijo kot pomembne teme v njihovi življenjski zgodbi. Teorija prinaša novo znanje za strokovno področje socialnega dela, saj nam nudi intimen uvid v življenja uporabnic_kov na intersekciji nenormativnih osebnih okoliščin.

Razvoj utemeljene teorije, kot ga prikazuje Charmaz, zavzema srednjo pot med pozitivizmom in postmodernizmom. »Predvideva relativizem večkratnih družbenih realnosti, prepozna, večstransko konstrukcijo znanja s strani opazovalke_ca in opazovane_ga, ter je usmerjen proti interpretativnem razumevanju subjektovega pomena« (Charmaz 2003: 250, moj prevod).

6.2. Uporabljene metode

6.2.1. Subjekti raziskovanja in vzorčenje

Pri vzorčenju težko dostopnih populacij je vzorčenje preko socialnih mrež oziroma po metodi snežne kepe, pogosto (Brečko 2005).

Metoda snežne kepe je neslučajnostni vzorec, ki deluje tako, da na začetku izberemo posameznice_ke, ki so potem vezni členi do ostalih članic_ov skrite populacije (Brečko 2005). Metoda snežne kepe ima tudi nekatere slabosti: temelji namreč na socialnih povezavah, kaj lahko pomeni, da bodo izključene_i tiste_i, ki imajo šibkejšo ali manjše socialne mreže, slaba pa je tudi reprezentativnost vzorca, saj ne moremo oceniti velikosti populacije (Brečko 2005).

Atkinskon in Flint (2001) poročata, da ima metoda snežne kepe tudi prednosti:

- Metoda omogoča dostop do skritih populacij, še posebno kadar je za izvedbo intervjuja potrebna določena mera zaupanja.
- Je poceni in učinkovita metoda.

Metoda snežne kepe mi je bila najbolj priročna tudi zato, ker sem zaposlen_a na Društvu informacijski center Legebitra, ki je nevladna in neprofitna organizacija, ki že od leta 1998 izvaja projekte in programe, ki so primarno namenjeni lgbt+ osebam. Pričujoča naloga tako

vsebuje tudi vidike participativne raziskave, ki temelji na skupnosti (ang. *community-based participatory research – CBPR*).

Participativne raziskave, ki temeljijo na skupnosti naslavljajo razlike in neenakosti v raznolikih skupnostih, vključno s skupnostmi, ki so socialno zapostavljene, marginalizirane, stigmatizirane ali kako drugače nosijo posledice zgodovinske nepravčnosti (Couglin et al. 2017: 1, moj prevod).

Po metodi snežne kepe, je v vzorec zajetih 11 oseb.

Izvedba intervjujev je trajala od 3.2. do 14.4. 2017; večina intervjujev je bila izvedena v februarju 2017.

Intervjuvane osebe so bile stare od 17 do 31 let. Povprečna starost je bila 21 let. Med intervjuvanimi se 3 osebe identificirajo kot Cismoški, 6 oseb kot cisžensk, 1 kot transspolna oseba in 1 kot spolno fluidna oseba. Svojo spolno usmerjenost 4 osebe definirajo kot biseksualno, 2 osebi kot lezbično, 2 osebi kot gejevsko, 2 osebi ne definirata svoje spolne usmerjenosti, 1 oseba pa se definira kot panseksualna.

Pri definiranju institucij zapiranja so imele_i sogovornice_ki možnost opredeliti institucijo poimensko ali navesti zgolj tip institucije. Vse osebe so opredelile institucijo poimensko.

Institucije zapiranja, v katerih so bile osebe nastanjene več kot 2 meseca so raznolike, nekatere osebe so bile nastanjene tudi v več institucijah.

7 oseb je bilo nastanjenih v Centru za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo, 2 osebi v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirisu Kamnik, 2 osebi v Mladinsko klimatskem zdravilišču Rakitna, 2 osebi v Psihiatrični kliniki, v institucijah Pediatrična klinika, UKC Ljubljana, Splošna bolnišnica Slovenj Gradec, Azilni dom Vič, Krizni center ženske svetovalnice, Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja in Mladinski dom Jarše: Stanovanjska skupina Črnuče pa je bila nastanjena po 1 oseba.

Sogovornice_ki so bile_i nastanjene v institucijah vse od 0,29 leta oziroma 3,5 mesecev pa do 18 let oziroma 216 mesecev. V povprečju 2,9 leta oziroma 35,6 mesecev.

Sama metoda zbiranja sogovornic_kov se je ustavila pri 10ti sogovornici_ku, vendar sem zaradi raznovrstnosti podatkov poskušal_a najti več sogovornic_kov, kar mi je tudi uspelo. Po zadnjem, 11tem intervjuju sem ugotovil_a, da prihaja do zasičenja/saturacije podatkov, saj so se odgovori začeli ponavljati.

V spodnji Tabeli 1 prikazujem demografske podatke sogovornic_kov; na levi strani je naveden psevdonim (lahko so si ga izbrale_i same, ali sem jim ga izbral_a jaz), sledi starost ter v oklepaju letnica rojstva, spol kot ga osebe definirajo same zase ter njihov osebni zaimek s katerim želijo biti naslavljane_i, spolna usmerjenost, institucija oziroma tip institucije v

kateri so bile_i nastanjene_i, čas bivanja v posamezni instituciji (saj je nekaj sogovornic_kov, bivalo v več institucijah), na skrajni desni pa lahko vidimo skupen čas bivanja v institucijah v letih ter v mesecih.

Tabela 1: Demografski podatki sogovornic_kov

PSEVDONIM	STAROST	SPOL	SPOLNA USMERJENOST	INSTITUCIJA ali TIP INSTITUCIJE	ČAS BIVANJA V POSAMEZNI INSTITUCIJI	SKUPEN ČAS BIVANJA V INSTITUCIJI/INSTITUCIJAH	
						V letih	V mesecih
Jan	29 (roj. 1987)	Cismoški; zaimek: on	Gej	Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik	18 let - Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik	18 let	216 mesecev
Jernej	31 (roj. 1985)	Cismoški; Zaimek: on	Gej	Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik	6 let - Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik	6 let	72 mesecev
Sara	18 (roj. 1998)	Cisženska; Zaimek: ona	Se ne definira	Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	4 mesece - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	0,33 leta	4 mesece
Kaja	19 (roj. 1997)	Cisženska; Zaimek: ona	Biseksualka	Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	6 mesecev - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 6 mesecev - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	2 leti	24 mesecev

					6 mesecev - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 6 mesecev - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo		
Ema	17 (roj. 1999)	Cišzenska; Zaimmek: ona	Lezbijka	Psihiatrična klinika Ljubljana; Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo; Mladinski dom Jarše: Stanovanjska skupina Črnuče; Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna	4 dni - Psihiatrična klinika Ljubljana 4 mesece - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 2 tedna - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 3 tedne - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 8 mesecev - Mladinski dom Jarše:	1,25 leta	15 mesecev

					Stanovanjska skupina Črnuče 1,5 meseca - Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna		
Janez	21 (roj. 1995)	Cismoški; Zaimek: on	Biseksualec	Pediatrična klinika UKC Ljubljana; Psihiatrična klinika Ljubljana; Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	6 mesecev - Pediatrična klinika UKC Ljubljana Večkrat po nekaj dni - Psihiatrična klinika Ljubljana 1 mesec - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 2 meseca - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 3,5 meseca - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 1 mesec - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	1,33 leta	16 mesecev

					1 mesec - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 1 mesec - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo		
Tom	21 (roj. 1995)	Transspolna oseba; Zaimék: on	Se ne definira	Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo	4,5 meseca - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo	0,37 leta	4,5 meseca
Cherie	19 (roj. 1997)	Cisženska; Zaimék: ona	Lezbijka	Azilni dom Vič	1 leto in 2 meseca - Azilni dom Vič	1,16 meseca	14 mesecev
Ruby	20 (roj. 1996)	Spolno fluidna oseba; Zaimék: ona	Panseksualka	Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo; Krizni center ženske svetovalnice; Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja	2,5 meseca - Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo 2 meseca - Krizni center ženske svetovalnice 3 mesece – Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja.	0,62 leta	7,5 meseca
Alja	19 (roj. 1997)	Cisženska; Zaimék: ona	Biseksualka	Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo	6 mesecev - Center za mentalno zdravje:	1,25 leta	15 mesecev

					enota za adolescentno psihiatrijo 3 mesece - Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo 3 mesece - Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo 3 mesece - Center za mentalno zdravje: enota za adolescentno psihiatrijo		
Lara	19 (roj. 1997)	Cišženska; Zaimek: ona	Biseksualka	Splošna bolnišnica Slovenj Gradec; Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna	2 meseca - Splošna bolnišnica Slovenj Gradec 1,5 meseca - Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna	0,29 leta	3,5 meseca

6.2.2. Intervju z biografsko-narativno-interpretativno metodo (BNIM)

Past, na katero je opozoril Michel Foucault, je, da se avtobiografske pripovedi lahko ujamejo v mehanizme zahodne družbe, ki hočejo iz človeka izsiliti intimno resnico in postanejo izpovedi, ujete v dolžnost priznanja. Neposreden predhodnik samopripovedovanja kot izpovedi je spoved. (Urek 2008: 12).

Kot metodo raziskovanja sem uporabil_a nestrukturiran, poglobljen intervju z biografsko-narativno-interpretativno metodo (v nadaljevanju BNIM)¹². Kot že rečeno je namen naloge raziskati in prikazati osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja; to metodo sem uporabil_a, ker je bil moj namen pridobiti osebne izkušnje sogovornic_kov opisane z njihovimi besedami, frazami z njihovim potekom in poudarki. Kot zapišeta Mojca Pajnik in Veronika Bajt je metoda »'proti hegemonski' poskus dati glas izključenim; pomeni prakticiranje 'zgodovine od spodaj' (ang. *bottom up*)« (Pajnik, Bajt 2009:70). Za to metodo sem se odločil_a tudi zato, ker sam_a nimam izkušnje bivanja v institucijah zapiranja in nisem želel_a pred-oblikovati njihovih realnosti.

Narativni intervju je intervju, katerega namen je spodbuditi in izzvati pripovedovanje zgodbe oziroma naracije. »Narrative so videne kot interpretacije sveta, zato ne niso in ne morejo biti presoјane kot resnične ali lažne; izražajo resnico iz določenega zornega kota, v določenem času, prostoru in družbeno-zgodovinskem kontekstu« (Muylaert et al. 2014:186, moj prevod).

Znotraj same metode narativnega intervjuja obstaja več možnosti oblikovanja metode; sam_a sem se odločil_a za metodo z enim, začetnim, narativnim vprašanjem (Wengraf (2001). Korake in modele BNIM intervjujev sta v kontekstu interakcionističnih in fenomenoloških raziskav razvili_a Gabriele Rosenthal in Wolfram Fischer-Rosenthal. Od poznih 1970tih sta v kontekstih akademskega poučevanja, raziskovanja in treningov ter seminarjev razvili_a praktične napotke za izvedbo narativnih intervjujev (Wengraf 2001).¹³ Sam potek in določene zakonitosti izvedbe intervjuja opisuje Wengraf (2011); metoda BNIM je razdeljena na tri podskupine, podfaze pri čemer je tretja faza spremenljiva in ne vedno nujno potrebna.

V prvi podfazi raziskovalka_ec postavi prvo, začetno vprašanje, kjer sprašuje po narativi. Nikakor ne sme raziskovalka_ec vprašanja spreminjati ali ga razčleniti.

¹² Vodila za intervju in struktura intervjuja so dodana kot Priloga.

¹³ Za več o razvoju metode narativnega intervjuja glej Rosenthal 1993.

V moji nalogi je to vprašanje bilo: »Na začetku bi vas prosila, če mi poveste svojo zgodbo, do danes, kar je pomembno vam in je povezano s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. (Pripovedujte kot, da o vas nič ne vem, kot da se ne pozna.) Med pripovedjo vas ne bom prekinjala, morda si bom vsake toliko časa zapisala kakšno vprašanje, katero vas bom vprašala na koncu pripovedi.« Intervencije raziskovalke_ca so po zastavljenem vprašanju, minimalne, omejene na neverbalno podporo in spodbudo. Wengraf (2001) navaja, da je ena možna filozofska razlaga takšne metodologije princip *geštalt*-a, ki za svojo analizo in izpeljavo potrebuje spontan vzorec pripovedovanja.

V prvi podfazi si raziskovalka_ec zgolj zapisuje ključne teme, ki se pojavijo znotraj pripovedovanja osebne izkušnje. Naracija se nadaljuje, dokler intervjuvanka_ec jasno in očitno ne označi, da je pripovedi konec. Tu je potrebno paziti, da se pavza ali vdih sogovornice_ka ne interpretira kot konec pripovedi; po navadi osebe spontano zaključijo pripoved z besedami »to je to«, »to je vse«...

V drugi podfazi raziskovalka_ec, s pomočjo zapisanih ključnih tem, sprašuje po več zgodbe (»Premišljuje še o čem, kar se je zgodilo?«, »Se spomnite še česa?«, »Je to vse?«), pri čemer natančno sledi vrstnemu redu povedanega. Tu je pomembno tudi, da raziskovalka_ec uporablja besede, fraze in izrazoslovje sogovornice_ka, oboje je pomembno zato da se ne prekrine princip *geštalt*-a (npr. »Mi lahko poveste kako je bilo *takrat in takrat, tam in tam?*«, »Se spomnite česa iz *tistega in tistega* časa?«, »Se lahko spomnite kakšne situacije z/s...«, »Se lahko spomnite kakšne situacije, kjer ste se počutili...«) (Wengraf 2001).

V tretji podfazi se raziskovalka_ec vrne k sogovornicam_kom s temami in vprašanji, ki so se odprla ob sproti analizi dobljenega materiala. V pričujoči nalogi sem upoštevala zgolj prvi dve fazi. Vsekakor bi bila tretja faza dobra možnost poglobitve samih osebnih zgodb in tem, ki so se odprle, vendar sem se zaradi časovne in prostorske omejitve naloge osredotočila samo na podatke dobljene v prvih dveh fazah.

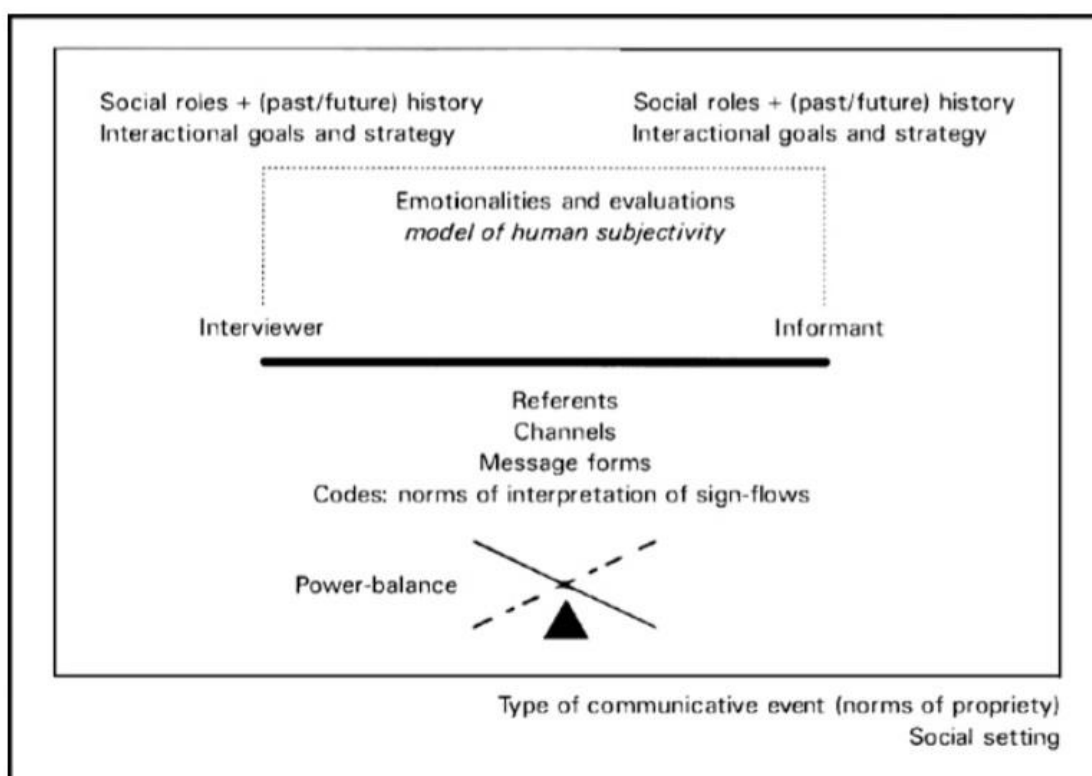
Pri BNIM metodi je v ospredju tudi poudarek o terenskih zapisih/refleksijah raziskovalke_ca (ang. *self-debriefing*). Pri terenskih zapisih je pomembno, da jih opravimo čimprej po opravljenem intervjuju, če je mogoče, preden zapustimo prostor intervjuja. Pomembno je, da zapišemo vse občutke, misli, mnenja, brez cenzure. Princip *Geštalt*-a, ki je pri biografsko-narativno-interpretativni metodi osrednji, je prav tako ključnega pomena pri terenskih zapisih (Wengraf 2001).

Sama metoda narativnega intervjuja se mi je zdela najbolj primerna za temo, ki jo raziskujem, saj nudi možnost prevpraševanja razmerji moči znotraj odnosa raziskovalka_ec – intervjuvanka_ec.

Na spodnji sliki vidimo Briggs-Wengrafov model komponent intervjuja, bolj natančno prikazuje spreminjajočo ravnotežje moči med vsemi udeleženi in dejavniki, ki na to vplivajo; družbene vloge, zgodovina, dejavniki interakcije... V samem procesu intervjuja in interakcije se obstoječe zaloge moči lahko mobilizirajo, lahko so katere tudi izgubljene ali pa se kreirajo nove. Wengraf (2001) poudarja, da je lahko ravnotežje moči med osebo, ki intervjuja in osebo, ki je intervjuvana na koncu procesa enako ali drugačno od ravnotežja na začetku. Tudi če ravnotežje ostane isto, je to lahko posledica poskusa prevlade, premoči z ene ali obeh strani.

»Dejstvo, da je dimenzija moči vedno prisotna ne pomeni, da mora biti razmerje moči vedno osnovano na predpostavki 'zmaga-poraz'.« (Wengraf 2001: 42).

Slika 1: Briggs-Wengrafov model komponent intervjuja (vir: Wengraf 2001).

Znotraj intervjuja z metodo BNIM je vsebinski vložek osebe, ki intervjuva omejen na prvo, začetno vprašanje, vsa nadaljnja intervencija pa nevsebinska in zreducirana na minimum. Posledično se oseba, ki intervjuva odpoveduje nadzoru, odklanja kakršnekoli indikacije delnega nadzora in vzdržuje asimetrično moč proti sebi. Ravnotežje moči na Briggs-Wengrafovem modelu ostane nagnjeno navzdol, proti osebi, ki intervjuva (Wengraf 2001).

6.3. Raziskovalno vprašanje

Temeljno raziskovalno vprašanje raziskave je »Kakšne so osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja?«

Kot že opisano, zaradi odprtosti raziskave, metode zbiranja podatkov in interseksionalnosti raziskave, nisem vedel_a, kam me bodo zbrani podatki pripeljali. Med samo analizo zbranih podatkov, sta se tako formulirali še dve (pod)vprašanji:

- »Kako osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo institucije zapiranja?«
- »Katere teme osebe izpostavijo, ko opisujejo interseksijsko izkušnjo nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete in bivanja v institucijah zapiranja?«

Namen pričujoče naloge je, na eni strani družbi, državi, socialnim delavkam_cem in drugim zaposlenim v institucijah ponuditi vpogled v to, kako osebe, ki se definirajo kot lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo bivanje v institucijah. Na drugi strani pa je naloga tudi možnost in priložnost tako za osebe, ki so sodelovale pri intervjujih kot tudi za ostale osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo s totalnimi institucijami, da vidijo močne točke, točke upora in (pre)živete zgodbe polne samorefleksij in subverzivnih, queer, intersekcionalnih pripovedi.

Cilji izpeljani iz raziskovalnih vprašanj so naslednji:

- Analizirati glavne teme, o katerih pripovedujejo osebe, ko pripovedujejo svoje osebne izkušnje.
- Reflektirati proces raziskovanja z metodo narativnega (BNIM) intervjuja, ki vsebuje zgolj začetno vprašanje po osebni zgodbi.
- Dati prostor in povečati vidnost zgodbam, ki so zaradi strukturnih razmerji moči in družbenih sistemov velikokrat neslišane.
- Poudariti intersekcionalnost osebnih zgodb in živeti realnosti.

6.4. Refleksija raziskovalnega procesa

Sama priprava na raziskovalni proces je bila kar dolga. Vedel_a sem, kaj se mi zdi pomembno, da želim dati prostor in ponuditi platformo zgodbam, ki so slišane le v določenih okoljih, nisem pa vedel_a kako se tega lotiti. Celotno področje, ki ga naslavljam se mi je zdelo ogromno, neobvladljivo in zastrašujoče.

Na veliko delih se mi zdi, da naloga hodi po tanki liniji. Samo dejstvo, da pišem o osebnih zgodbah oseb, katerih osebne okoliščine so v veliko aspektih nenormativne na eni strani nudi ogromno priložnosti za prikaz intersekcionalnih pozicij posameznic_kov, vendar hkrati ustvarja veliko polj, ki lahko ostanejo v sivini. Nenormativna spolna usmerjenost in/ali spolna identiteta je v številnih družbeno-zgodovinskih kontekstih bila ali še vedno je videna kot patologija. Diskurzi o nenormativnih spolnih usmerjenostih in/ali identitetah so mnogokrat medicinski diskurzi. Z raziskavo sem želel_a ustvariti diskurzivne premike od patologizirajočih do diskurzov skupnostne krepitve moči in zagovorništva. Zadnja stvar, ki jo želim je, da bi naloga dodatno patologizirala osebne zgodbe posameznic_kov.

Zakaj sem se odločil_a za zbiranje življenjskih zgodb lgbt+ oseb v institucijah? Ne zato, ker bi njihova spolna usmerjenost in/ali identiteta sama po sebi, neposredno vplivala na bivanje v instituciji, vendar zaradi določenih družbenih razmer; heteronormativnost,

cisnormativnost, skupaj z intersekcionalnostjo drugih zatiralskih sistemov ustvarja novo realnost teh oseb.

Pri pridobivanju sogovornic_kov sem v prvi vrsti želel_a poudariti, da je moja želja, da sogovornice_ki sodelujejo v raziskavi, ker želijo, da so njihove zgodbe slišane, zato da bi od samega raziskovanja in deljenja zgodb imele_i največ one_i same_i. Kot lahko vidimo iz diplomskih in magistrskih nalog družboslovnih smeri na fakultetah v Sloveniji, so osebe, ki se definirajo kot lezbijke ali geji že v veliki meri raziskane_i (Recko 2011, Ivačič, Sešek 2015). To nikakor ne pomeni, da je v vseh teh nalogah predstavljena njihova perspektiva ali, da so bile vse naloge delane s strani skupnosti. Želim le poudariti, da si za svoje sogovornice_ke nisem želel_a, da bi jim to predstavljalo še eno raziskavo, kjer bodo »delale_i uslugo« raziskovalki_cu.

Dva dodatna pogoja za sodelovanje v raziskavi sta bila, da se oseba definira na spektru lgbtiq+ ali zase uporablja queer (dis)identifikacije ter da je več kot 2 meseca bivala v institucijah zapiranja (kot je definirana v Uvodu). Starostne omejitve nisem imel_a, želel_a sem dobiti tudi sogovorni_ka, ki je ali je bil_a nastanjen_a v domu za stare. V procesu vzorčenja sem kontaktirala veliko domov za stare po Sloveniji od koder sem prejel_a odgovore, da ali pri njih ni lgbtiq+ oseb ali pa da zaposleni za njih ne vedo. Obrnil_a sem se tudi na osebe, ki to polje raziskujejo ter na društva, ki delujejo na tem področju. Na koncu nisem dobil_a sogovornice_ka, ki ima izkušnjo bivanja v domu za stare, kar pripisujem več dejavnikom, ki so lahko med seboj tudi povezani in vplivajo eden na drugega (Narobe: Strokovni posvet »Položaj lgbt –starejših oseb v Sloveniji« 2017):

- Vrnitev v »closet« oziroma ponovno skrivanje spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete, ki ni normativna.
- Heteronormativnost ali homofobija, bifobija, transfobija osebja, zaposlenega v domovih za stare.
- Družbeno zatiranje in ignoranca do seksualnosti starih ljudi. Stari ljudje so videni kot osebe brez seksualnega življenja, želja ali potreb.
- Različno naslavljanja in samoidentifikacija lgbtiq+ starih oseb. Morda se osebe ne najdejo v identitetnih politikah lgbtiq+, saj je to izrazoslovje, ki se v večji meri uporablja v zadnjih nekaj desetletjih.

Kot že omenjeno sem med samim raziskovanjem pisal_a tudi terenske zapise oziroma refleksije. Za sam pregled mojega procesa razvijanja metode BNIM intervjuja dodajam odseke iz terenskih zapisov.

»Pri beleženju tem, ki jih je sogovornica_k izpostavil_a sem se večkrat počutil_a nelagodno, saj sem zapisoval_a medtem, ko je oseba govorila; čeprav sem predhodno razložil_a zakaj in kako. To sem delno rešil_a tako, da sem si zapisal_a stvari, ko je oseba odmaknila očesni stik, ko je s pogledom tavalala po sobi. Pri neverbalni komunikaciji, sem poskušal_a osebo čim bolj zrcaliti, držo telesa, dihanje, čustvene izraze na obrazu. Na trenutke sem se zalotil_a, da ob temi, ki sem jo percipirala kot težko, to kažem tudi na obrazu, še vedno nisem sigurna_en ali je bilo to v redu ali ne. Bojim se, da sem s tem izkazoval_a pomilovanje, ali da se mi oseba smili, spet po drugi strani lahko, da sem s tem pridobil_a zaupanje in da je oseba videla moj čustven odziv. (Terenski zapis 2017)«

»Spomnim se, da sem na neki točki pripovedovanja začutil_a da je sogovorniku hudo. Mislim, da mu je šlo malo na jok. Takrat sem se težko zadržal_a, da nisem reagirala; vendar mislim da je to zelo spodbudilo naracijo. Če opazujem odnos in komunikacijo pri tem intervjuju in pri ostalih, kjer osebe ne poznam tako dobro; opazim nekaj stvari: že po pogledu in neverbalni komunikaciji sem videl_a, kdaj je oseba zaključila določeno pripoved, kdaj pa je še želela nadaljevati, čeprav je molčala. [...] Predvsem se preveč osredotočam na metodologijo, vendar se mi še vedno zdi da se premalo osredotočam na metodologijo. (Terenski zapis 2017)«

»Do celotnega današnjega intervjuja sem pristopal_a po občutku, saj se mi zdi, da sem pri tistem drugem intervjuju ki je trajal samo 15 min preveč ostajal_a na metodologiji in 'pravilih', o katerih sem bral_a. Tu sem res želel_a delati po občutku, mislim, da se je to obrestovalo. Postavil_a sem nekaj vprašanj, ki se mogoče niso vezala točno na slišano, vendar na to kar o osebi že vem, to verjetno ni bilo v skladu z zakonitostmi metodologije, vendar je sigurno spodbudilo več naracije. (Terenski zapis 2017)«

6.4.1. Pozicioniranje sebe, kot raziskovalke_ca

Sam raziskovalni proces je bil dolgotrajen in naporen, vendar ne samo, da sem imela priložnost in privilegij slišati ranljive, težke trenutke in močne točke odpornosti, sam proces mi je nudil platformo za prevpraševanje lastnih intersekcijskih pozicij, predvsem pa pozicijo radikalne ranljivosti, ki je v našem kontekstu še vedno videna kot slaba, šibka in je zaradi tega velikokrat prezrta; s tem pa je prezrta tudi njena subverzivna moč.

Pri sami izvedbi intervjujev sem se veliko ukvarjal_a tudi s samim prostorom, kjer sem intervju izvajala, saj noben prostor ni nevtralen. Lahko ima močno ideološko ozadje, aktivistično ali preprosto je nekomu bolj domač kot drugemu. Posledično se to odraža tudi v razmerjih moči, ki so pri raziskovalnem procesu že tako ali tako prisotna.

[O]zaveščam, da moja prisotnost in interakcija s sodelujočimi vpliva na to kako so osebne narative konstruirane in skomunicirane, saj se raziskave ne lotevam kot zunanja_i opazovalka_ec. Zavedam se tudi, da so odločitve, ki jih sprejemam pri raziskovanju in pisanju politične in vplivajo na to kako se osebne narative prevajajo v znanstveni izdelek, ki ga ustvarjam (Jones 2009: 91, moj prevod).

Na celotno nalogo vsekakor vpliva intersekcija mojih osebnih okoliščin in identitet (pripisanih in/ali prevzetih, ki sem ji v veliki meri tudi delil_a s sogovornicami_ki). Ob

rojstvu mi je bil pripisan ženski spol, sam_a se definiram kot spolno nebinarna oseba, zato v besedilu zase uporabljam podčrtaj; mojo spolno usmerjenost najbolje ubesedi izraz panseksualnost. Moj spolni izraz je fluiden, najbolj prehaja med feminilnim in androgini. Sem bele polti, rojen_a v Ljubljani, kjer še vedno živim in imam slovensko državljanstvo. Pripadam srednjemu družbenemu in ekonomskemu razredu. Po izobrazbi in po poklicu sem socialna_i delavka_ec in sem zaposlen_a na Društvu Legebitra. Izkušnje s hospitalizacijo ali bivanjem v institucijah zapiranja nimam. Moje telo je videno in definirano kot zmožno (ang. *abled*). Pripisana mi ni nobena diagnoza težav v duševnem zdravju.

Za boljši prikaz lastne refleksije prostorov za intervju ter razmerji moči prilagam nekaj odsekov iz terenskih zapisov:

»Intervju sem izvajal_a v prostorih društva Legebitra. Že pred tem sem razmišljal_a o prostorih, o pomenu določenega prostora. Legebitra sigurno ni nevtralen prostor, vendar je močno družbeno in pomensko zaznamovan. Legebitra kot prostor za intervju se je zdel najbolj primeren predvsem zato ker sogovornik uporablja voziček; v njegovem domu ni želel opravljati intervjuja. [...] Moj dom, za voziček ni prilagojen. V kavarni ali na javnem prostoru pa se mi ni zdelo v redu opravljati narativnega intervjuja lgbtiq+ osebe, ki je bivala v instituciji; zaradi vseprisotne heteronormativnosti, homofobije, transfobije in predsodkov o osebah, ki bivajo v instituciji in/ali so na vozičku. Želel_a sem si, da je sogovorniku kar se da udobno pripovedovati svojo zgodbo. Sogovornik tudi Legebitro pozna, in se mi zdi, da se tu udobno počuti. (Terenski zapis 2017)«

»Ta intervju je potekal pri meni doma. Že zaradi tega sem bila živčna. Bal_a sem se, kako se bo oseba lahko sprostila, že tako sem kot raziskovalka_ec v poziciji moči, kaj šele če je to pri meni doma. To možnost sva izbrali_a, ker druge ni bilo; oseba živi s starši, daleč od Ljubljane, in to ne bi prišlo v poštev. (Terenski zapis 2017)«

»Današnji intervju sem opravljal_a pri osebi doma. Ugotovil_a sem, da sem se v takšni situaciji počutil_a veliko bolj lagodno, mogoče zato ker se sem predvideval_a da je osebi bolj prijetno, mogoče zato ker to ni bil moj osebni prostor, mogoče pa le zato ker osebo poznam. (Terenski zapis 2017)«

»To je bil moj drugi intervju opravljen pri meni doma. Tudi danes sem bila pred začetkom zelo živčna_en. Že zjutraj, ko sem se odpravljala v službo sem premišljeval_a, kaj lahko storim, da sprostim situacijo. Preigravala sem različne ideje, zdelo se mi je dobro, da določene stvari razjasnim oziroma pojasnim, na primer kako to da živim v novo opremljenem velikem stanovanju; razložim da živim z mamo, da si sam_a takega stanovanja nikakor ne bi mogla_el privoščiti. Ker je v dnevni sobi skleda s pasjimi briketi, psa pa nikjer, saj se čuva pri partnerki, se mi je zdelo pomembno da to pojasnim. (Terenski zapis 2017)«

»Današnji intervju sem zopet opravljal na Legebitri. Moram priznat, da mi je bolj udobno, če intervjuja ne opravljam doma. Doma se počutim bolj živčno, nekako kot da moram poskrbet, da se bo oseba udobno počutila, bolj kot pa na kakšni drugi lokaciji. Verjetno zaradi razmerja moči, ki je toliko večje, če intervju opravljam pri sebi doma, takrat čutim še večji pritisk, da to razmerje nekako uravnovesim. (Terenski zapis 2017)«

»Ta intervju je zopet potekal na Legebitri. Prostor je nama obema zelo znan. Prvotno, naj bi intervju potekal v lgbt kavarni v centru mesta, vendar sva na moj predlog prostor spremenili_a, saj se mi je zdelo, da tam ne bo zasebnosti. Ko sva se danes o tem pogovarjali_a, je rekla, da je tudi sama pomislila na to, vendar da se

zgodbe ne sramuje, in če kdo želi poslušati zgodbo, pa naj jo. Zdelo se mi je, da ji je kljub temu lažje in bolj udobno, da sva na privatnem prostoru. Že v klepetu mi je oseba samoiniciativno povedala, da se je odločila za sodelovanje zato ker se ji zdi pomembno, da ljudje slišijo zgodbo. Pomembno se ji zdi, da se slišijo zgodbe lgbt oseb, ki so bile v institucijah. Predvsem zato, ker želi povedati kako je bilo grozno. (Terenski zapis 2017)«

7. RAZISKOVALNI REZULTATI

V nadaljnjih poglavjih predstavljam rezultate in njihovo interpretacijo. Glavni poudarki, na katere bi rad_a opozoril_a so, da zbrani material predstavlja osebne, biografske, narativne zgodbe oseb, in da sem zaradi fokusa naloge veliko stvari zanemarl_a; zaradi specifičnosti subjektov raziskovanja in tematike naloge je bilo pri analizi dobljenega materiala ključnega pomena upoštevanje koncepta interseksionalnosti.

Zaradi lažje interpretacije in prostorske omejenosti naloge sem pripovedi razdelil_a na krajše citate, vendar sem jih pustil_a obsežne do te mere, da še vedno reflektirajo naracijo oseb.¹⁴

Sam koncept interseksionalne analize sem želel_a upoštevati v čim večji meri; kaže se predvsem v sami razporeditvi kategorij analize ter pri interpretaciji in prikazu posameznikinih_kovih zgodb. Namen interseksionalne analize je raziskati prepletene vzorce med sistemsko močjo in posameznikino_kovo raznoliko pozicioniranostjo v več kategorijah/identitetah kot so spol, razred, etničnost, hendikep, spolna usmerjenost, ekonomski položaj, socialni položaj itd. (Phoenix in Pattynama 2006 v Christensen in Jensen 2012) Interseksionalni pristop analize prikaže, kako so različne družbene kategorije situirane znotraj vladajočih sistemov moči. Antje Hornschied (2009 v Christensen in Jensen 2012) je kritična do fokusa zgolj na kategorije (spol, etničnost, razred...), saj pravi, da bi pri interseksionalni analizi moral biti poudarek na procesu kategoriziranja in pripisovanja družbeno konstruiranih, deljenih lastnosti. Tudi Choo in Ferree (2010 v Christensen in Jensen 2012) poudarjata, da mora biti fokus na »aktivnosti klasificiranja«; na primer na ospoljenju (ang. *gendering*), rasizaciji in ne na spolu ali »rasi«. Prepoznavanje politik in sistemov, zgodovinsko konstruiranih prikrajšanosti in diskriminacije so predpogoji, da lahko »[s]ocialne stiske [...] razumemo kot kompleksne sisteme dejavnikov, jih deindividualiziramo in do njih zavzamemo [...] tudi držo političnih subjektov.« (Zaviršek, Leskošek 2006: 6).

Znotraj citatov sogovornic_kov sem v čim večji meri ohranil_a njihov stil pripovedovanja, skupaj z narečji, izrazoslovjem in nekaj mašili. S tem sem želel_a njihove pripovedi ohraniti čim bolj avtentične. Znotraj citatov sem pustil_a tudi vse zaznamke pavz, smeha, vzdihov in izdihov, kar naslavljam pri interpretaciji vsakega citata.

Zaradi same metode biografsko-narativno-interpretativnega intervjuja so imele osebe pri pripovedi svoje zgodbe prosto pot in so pripoved oblikovale kot so same želele. Posledično se zgodbe razlikujejo tako po dolžini kot tudi pri širini in globini.

¹⁴ Celotni transkripti biografsko-narativno-interpretativnih intervjujev so dodani kot Priloga 1.

Znotraj osebnih naracij se je kristaliziralo mnogo tematik, vendar v nadaljevanju predstavljam le tiste, ki so najbolj relevantne za pričujočo nalogo, njihove osebne pripovedi in v obsegu, ki ga dovoljuje magistrska naloga. V vsakem od naslednjih sklopov na začetku ponudim teoretičen uvod, kateremu sledijo izbrani citati in krajše interpretacije s komentarji. Ker je velik del analize in interpretacije predstavljalo že samo kategoriziranje in izbira citatov ter zgodb so moje intervencije med citati minimalne in namenjene zgolj lažjemu razumevanju konteksta.

V prvem delu z naslovom »Totalnost zajetja: totalna družbena zajetja spolnih in seksualnih normativov znotraj totalnih zajetji institucij« odgovarjam na raziskovalno (pod)vprašanje *kako osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo institucije zapiranja*. V drugem delu, z naslovom »Živete realnosti: kaj si dovolimo slišati?« pa odgovarjam na raziskovalno (pod) vprašanje *katere teme osebe izpostavijo, ko opisujejo interseksijsko izkušnjo nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete in bivanja v institucijah zapiranja*.

7.1. Totalnost zajetja: totalna družbena zajetja spolnih in seksualnih normativov znotraj totalnih zajetji institucij

Normativnosti na polju spolnih usmerjenosti in/ali spolnih identitet zajamejo celoten obstoj subjekta kot takega, ga vzpostavijo in na ta način osmislijo. Seveda zgolj normativno, saj je kot tak viden dokler sam ne zavrne te družbeno pripisane identitete, vendar v tistem istem trenutku prevzame ali se mu pripiše *druga* družbena identiteta. Aspekt spola in spolne usmerjenosti je prepleten s celotnim obstojem subjekta; brez točno določenih družbenih diskurzivnih kategorij sploh ne obstaja, in ga ni mogoče misliti. Totalnost zajetja, kot jo lahko mislijo queer teorije, oblije in definira posameznico_ka v trenutku, ko vstopi v družbeni prostor;

Takšna totalnost zajetja se potem prevaja tudi v vse družbene pod prostore in seveda tudi v institucije zapiranja.

7.1.1. Predstavitev sogovornic_kov in njihov vstop v institucijo/e

V institucijo zapiranja osebe vstopajo iz različnih razlogov, pod različnimi pogoji, v različnih starostnih obdobjih. Vstop v institucijo je lahko prostovoljen, pol-prostovoljen ali prisilen. Osebe imajo tudi raznolike izkušnje s prihodom v institucijo, s postopki sprejema, osebjem.

Kot bomo lahko videle_i skozi naslednja poglavja so razlogi za sam vstop mnogoteri. Individualne živete realnosti sogovornic_kov, ki so na neki točki življenja pripeljale do tega, da so bile osebe hospitalizirane, so kompleksne in bi bilo nemogoče iskati točno določene razloge za vstop v institucijo, kar tudi ni ne cilj ne vprašanje pričujoče raziskave.

To poglavje služi tudi kratki predstavitvi sogovornic_kov in kratkemu orisu njihovih vstopov v institucije zapiranja.

Jan je star 29 let, definira se kot cismoški in želi, da ga naslavljamo z zaimkom »on«. Svojo spolno usmerjenost definira kot istospolno (pravi, da je gej). V Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik je bival 18 let oziroma 216 mesecev.

*»Od rojstva imam cerebralno paralizo in sem vezan na invalidski voziček. Am, sem gej. *pavza* Am, pri 7, 8 letih sta me moja dva starša dala v zavod. Kjer sem obiskoval najprej osnovno šolo, in potem tudi srednjo. To sta se odločila na podlagi tega, da pač če grem jaz v zavod bo zame poskrbljeno, da bom imel tudi fizioterapijo, delovno terapijo, vse te terapije, ki naj bi jih jaz kot [oseba] s cerebralno paralizo tudi potreboval.« (Jan)*

Jernej, star 31 let. Tudi on se definira kot gej in kot cismoški. Uporablja osebni zaimek »on«. Tudi Jernej je bival v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik. Tam je (pre)živel 6 let oziroma 72 mesecev.

*»Am, sem bežal stran in po eni strani je bil zavod v katerem sem bil ane, Kamnik, ZUIM kot tak neke vrste *pavza* beg pred družino, ker nisem mogel živeti svojega življenja.« (Jernej)*

Kaja je 19letna cisženska, ki uporablja zaimek »ona«. Opredeli se kot biseksualka. V Enoti za adolescentno psihiatrijo, Centra za mentalno zdravje je bivala vse skupaj 2 leti oziroma štiri krat po 6 mesecev.

*»Dobro sem šla nazaj k njej [k mami], to je bilo, tam deveti razred, ravno na polovici. Takrat sem že imela motnje hranjenja, sem že bruhalo kar kakšno leto, nekaj takega, rezala sem se tudi že. In itak moja mama ni znala delati s temi stvarmi in so bili še večji kažini, dokler nisem v prvem letniku takoj potem zlezla skupaj, ker mi je srčni utrip toliko padel zaradi pomanjkanja kalija v krvi. So me pripeljali v bolnico in je bilo itak takoj jasno kaj se dogaja. No in sem po treh mesecih sem prišla na EAP. *pavza* [...] Nič in hvala bogu, da sem bila v bolnici, ker če ne bilo bolnice ne vem kje bi bila danes. Je bilo kar brutal ja, s poskusi samomora uno, tretje, šivana milijonkrat, take roke imam, da poleti je grozljivka, če se hočem spraviti v javnost v kratkih rokavih, moram imeti koga zraven, ker če ne, ko me folk tako bulji, uno, sami panični napadi potem. *pavza*« (Kaja).*

Tom se definira kot transspolna oseba, ki uporablja zaimsek »on«. Star je 21 let in svoje spolne usmerjenosti ne definira. Na Enoti za adolescentno psihiatrijo, Centra za mentalno zdravje je bival 4 mesece in pol.

*»No in je vse skupaj prišlo do točke, ko mi je psihologinja rekla, da bom najverjetneje rabil pedagoško pogodbo ker nisem več mogel redno opravljati vseh svojih šolskih obveznosti in posledično sta mogla izvesti tudi moja starša. *pavza* in to ni bila ravno najbolj prijetna izkušnja, jima povedati, najprej mi sploh nista verjela in sta se mi smejala am, in potem *pavza* sta pač, ok, nekako sprejela to, v redu, potem je bilo moje stanje tako v bistvu akutno, da je predlagala moja psihologinja, da se nekje zdravim. [...] Sem zbiral finance, da se bom odselil, razmišljal o štipendijah, spraševal okrog, hodil na različne sestanke, vse te stvari. Am, ampak nobena opcija ni bila realna in sem bil totalno obupan. In potem jaz dobim klic, julija, da se je sprostilo mesto in če sem še vedno pripravljen it. In to je bil hkrati najboljši in najhujši trenutek *smeh* v tisti situaciji. Najboljši, ker sem dejansko dobil eno veliko priložnost, da se umaknem iz okolja, v katerim se ne počutim ok, in je zame v bistvu toksičen. [...] Am, in ja in potem sem se odločil da grem, zaradi tega ker sem vedel, da jaz lahko kadarkoli grem iz tam, sem vedel, da me ne bojo mogli silit v tablete, zaradi tega ker pač sem bil tudi že polnoleten takrat, pa konec koncev tudi če ne bi bil. Am, in to je bilo meni bistveno v tistem trenutku, da lahko nekam grem in da imam še vseeno neko stopnjo avtonomnosti pač. In res sem šel tja. [...] [A]m, ful me je bilo strah, noro strah, zaradi družine. sploh ne toliko zaradi tega, da pač grem v bolnico, pač v bistvu mi je bilo precej vseeno za to, da pač jebi ga rabim prevoz, da pač jebi ga grem v bolnico. Nisem se sploh obremenjeval s tem, mene je samo to skrbelo, kako bo doma. Am, in so itak cel halo naredili iz tega. Ker mami pa ati sta bila takrat ravno na morju in potem je v paniki še brat prišel domov in potem smo imel spet neke te, intervencije družinske in oh in sploh celo sranje in vsi so me prepričevali, vsi so me vsak na svoj konec vlekli. Na koncu sem bil že čisto na tem, da, glej ne da se mi s tem, ne da se mi še te bitke bit z njimi, potem je pa psihologinja me poklicala in je rekla, dej prit še enkrat k meni na pogovor, da ti jaz malo razložim stvari, pa se potem odloči. In sem šel res k njej in mi je v bistvu samo *pavza* samo eno stvar mi je rekla in mi je bilo takoj jasno kaj hočem. Je rekla, 'zdaj si pa ti predstavljaš, da ostaneš doma, po vsem tem'. Sem bil uno, 'ok I'm going!' *smeh* to je to. [...] Spomnim se tega kako sem prišel tja in se vsedel kot kup nesreče totalno obupam. In so mi potem povedali malo pravila, par stvari si moral podpisat, kakšen je urnik, kdaj so lahko obiski.« (Tom)*

Sara je stara 18 let in svoje spolne usmerjenosti ne definira. Je cisženska, ki uporablja zaimsek »ona«. V Enoti za adolescentno psihiatrijo, Centra za mentalno zdravje je bila nastanjena 4 mesece.

*»Tam nekje šesti, sedmi razred sem se začela počutit ful unsecure glede sebe am, ful je bilo tako ne vem, spomnim se da sem že, koliko sem bila, četrti razred po mojem, tam sem bila stara ene 9 let pa sem *pavza* razmišljala, da, mislim da je bil oktober, nekaj takega, pa sem razmišljala da do Božiča se pa bom ubila, tako tak *smeh* kar mejnik sem si postavila. In potem se spomnim, sem se na božično jutro zbudila in sem si rekla 'o fak, zajebala sem, sam zdaj me pa ful zanima kaj sem za Božička dobila, zdaj pa ne morem tega naredit' *smeh* pač še vedno sem bila pa toliko otroška, da me je zanimalo kaj sem za Božička dobila ampak po drugi strani, pa ne vem zakaj ampak hotela sem končat vse skupaj. In se je to potem samo nekako vleklo. Potem sem šla tudi jaz čez tisto obdobje rezanja, *smeh* ki mislim, da smo šli skoraj vsi. Zadnje čase je res tako, toliko velik tega. Am, v devetem... tudi panični napadi so se mi začeli tam sedmi, osmi, deveti razred in me je potem socialna*

*delavka v devetem razredu enkrat ujela pri paničnem napadu in se je potem v bistvu začelo vse to skupaj, da sem morala začeti hoditi k psihologinji in sem potem začetek prvega letnika šla na EAP. [...] Ne vem zakaj [sem pojedla 150 tablet], ful je fogie tisto vse skupaj. Am, ker niti ni bilo tako slabo, se mi zdi, da ni bilo takrat tako slabo obdobje. Ali pa sem si samo govorila da ni, ne vem. Res ne vem kaj se je takrat sploh dogajalo. Vem da sem pojedla toliko tablet potem sem pa, ful so me zadele v bistvu in sem halucinacije dobila. [...] [V]em da je potem rešilca poklical potem pa ne vem, ene par dni sem bila v komi v kliničnem. Potem so me pa takoj na EAP poslali. *pavza* Ne vem sploh kaj sem takrat razmišljala pa kaj se je takrat dogajalo. *pavza* [...] Tam sem se potem v bistvu še bolj utesnjeno počutila, kot doma. Tako da sem se potem raje domov vrnila. *pavza* Ja to sem bila res kratek čas pa ni bilo niti dva tedna ne. *pavza* sem pa potem kasneje oziroma zdaj ene pol leta nazaj hotela iti nazaj na EAP ko sem v bistvu samo hotela iti samo stran od doma no. Sem tudi pisala, če grem lahko na čakalno listo, in ne vem zakaj me niso dali ali so me spregledali ali kaj je bilo, ampak zdaj sem se itak odselila. *pavza*« (Sara)*

Ema je 17 letna cisženska, ki uporablja zaimек »ona«. Pravi, da je lezbijka. V institucijah je vsega skupaj bivala 1 leto in 3 mesece oziroma 15 mesecev. Od tega je bila nastanjena v Enoti za adolescentno psihiatrijo Centra za mentalno zdravje 4 mesece, nato še 2 tedna in nato še 3 tedne. 4 dni je (pre)živela na Psihiatrični kliniki Ljubljana. 8 mesecev v Stanovanjski skupini Črnuče, Mladinskega doma Jarše. 1 mesec in pol pa je bivala v Mladinsko klimatskem zdravilišču na Rakitni.

*»Am, *pavza* potem po parih mesecih v prvem letniku, to je bilo aprila 2015 sem bila sprejeta v Polje. Po poskusu samomora. Tako da potem sem bila štiri mesece na adolescentni. Am, v tem času me oči ni hotel domov vzeti, mami sploh ni bila opcija, tako da sem v bistvu tam bivala tudi med vikendi. Am, tam se nisem imela želje nekaj ful izboljšati zato se tudi nisem toliko *smeh*, so me tam samo imeli zato, ker me niso kam drugam imeli dati am, potem sem šla na Rakitno, vmes med vikendi sem bivala v kriznem centru za mlade, za Bežigradom, ker me oči še vedno ni hotel imeti doma. Tako da potem je bila edina opcija, sem šla še v stanovanjsko skupino, kjer sem bila potem od septembra do am, maja lanskega leta. [...] Cela družina je bila v razsulu in jaz sem takrat imela občutek, kot da moram jaz biti močna in potem, ko sem prišla do očija am, tam še babi živi in ona je tako skrbela zame *smeh* drugače, mi ni bilo treba toliko biti na svojih nogah in potem se je začelo nekako to da sem jaz počasi dala steno stran od sebe, bila sem uno, ok ne rabim več biti toliko močna, lahko sem *pavza* pač lahko čutim to kar čutim. In potem se je vse samo začelo podirati *smeh* se je depresija začela nenormalno kazati pač *pavza* in potem je prišlo do tega, mislim, da je oči ugotovil, da me ni doma, je klical policijo, me je policija našla in so me v Polje odpeljali. *pavza* jaz pač imam medel spomin na tisto, am, *pavza* potem pa ja, Polje naprej *smeh* tam te tudi, mislim, ni ravno prijetno za štirinajstletnika v Polju. *pavza*« (Ema)*

Janez je star 21 let in uporablja zaimек »on«. Definira se kot biseksualni cismoški. Skupen čas, ki ga je (pre)živel v institucijah je 1 leto in 4 mesece oziroma 16 mesecev. Od tega je preživel v Enoti za adolescentno psihiatrijo, Centra za mentalno zdravje najprej 1 mesec, nato še 2 meseca, 3 mesece in pol in še trikrat po 1 mesec. 6 mesecev

je bil hospitaliziran tudi na pediatrični kliniki, UKC Ljubljana. Večkrat po nekaj dni pa tudi v Psihiatrični kliniki v Ljubljani.

*»Am, ja nič am, ne vem psihični problemi so se mi nekako začel tako, tam od nekje 13, 14 leta naprej. Sem bil tako recimo od 13ga leta ene dve leti sem bil v neki taki nezavedni depresiji [...] pol se mi je po ene dveh letih se mi je to spet zgodilo, mislim, po pol leta pa pol leta pa pol leta ampak po dve letih se mi je nekako am, *pavza* se mi je nekako psihotično sfukal no. In potem sem šel takrat v Polje. Am, *pavza* am, potem sem šel na pediatrično sem bil na pediatrični pet mesecev, pač prva diagnoza ki sem jo dobil je bila psihoza. [...] Ko so mi potem kasneje dali to diagnozo. Am, oziroma diagnoza je še zmeraj psihoza in bipolarna ampak ne vem, kakor jaz vidim je nekako psihotična doživljanja so bila posledica tega. Predolge depresije, predolge manije. [...] [J]a nič potem sem pa 2012 *pavza* februarja sem bil prvič na mladinskem oddelku am, *pavza* na Zaloški. EAP, enota za adolescentno psihiatrijo in *pavza* ja no jaz sem imel takrat, preden sem prišel sem imel tak nekak am, nek ekstremen strah sem imel v sebi, da se mi bo ponovila am, neka tista psihoza, ki sem jo imel dve leti prej. No ja, manj kot dve leti prej am, in sem pač zato šel takrat tako preventivno najprej kar v Polje sem bil tam ne vem, dva dni, potem so me pa prestavili na mladostniški oddelek.« (Janez)*

Alja je stara 19 let in uporablja zaimsek »ona«. Definira se kot cisženska in biseksualka. V institucijah je bivala vse skupaj 1 leto in 3 mesece oziroma 15 mesecev. Bivala je v Centru za mentalno zdravje, v Enoti za adolescentno psihiatrijo in sicer najprej 6 mesecev, nato pa trikrat po 3 mesece.

»Am, potem, potem so se mi v prvem letniku v bistvu začele tudi težave, am, pač tole anksioznost pa depresija pa take stvari, tako da sem v bistvu potem dosti hitro; prvega letnika sem v bistvu samo en teden hodila v šolo pač, ker potem nisem zmogla zaradi pritiskov tako da sem potem pač šla v bolnico takoj in sem imela prvo hospitalizacijo, ki je trajala, mislim da 6 mesecev. Am, pač tam smo imeli pač terapije pa tako stvari, dobila sem tudi zdravila. [...] Am, potem sem šla spet nazaj v bolnico za ene dva meseca, kjer pač, ne vem, ni ravno pomagalo no, ampak potem v nadaljnjih letih sem bila spet ene dvakrat hospitalizirana za tri mesece, nekaj takega in zdaj sem bila nazadnje pač poleti letos za tri mesece am, tako da ja.« (Alja)

Ruby je 20 letna spolno fluidna oseba, ki zase uporablja zaimsek »ona«. Svojo spolno usmerjenost definira kot panseksualno. V institucijah je skupno bivala 7 mesecev in pol. Najprej je bila 2 meseca in pol hospitalizirana na Enoti za adolescentno psihiatrijo, Centra za mentalno zdravje, nato je 2 meseca bivala v Kriznem centru ženske svetovalnice in nazadnje 3 mesece v Varni hiši za ženske in otroke, žrtve nasilja.

»Am, in predno sem šla spat sem zaspala v prisluhih in dretjih žensk in vsega in svačega in tudi privide sem imela v sobi, take zelo neprijetne in krvave in takrat sem rekla, da je dovolj in da me pač peljejo nekam, kamorkoli, ker tega pač ne morem več zdržat. Zaradi nespanja in depresije in vseh teh paničnih napadov, ki so bili tako hudi, da mi je včasih tudi pena šla na usta. Am, sem tudi dosti shujšala, sem bila po mojem že podhranjena takrat. In takrat so se starši odločili, da me peljejo na urgenco. [...] [I]n urgencia jih je

poslala naprej na polikliniko in poliklinika naprej v Moste v center za mentalno zdravljenje. [...] [I]n pridem na center za mentalno zdravljenje na EAP oddelek in sem imela pogovor ena na ena z eno izmed uslužbenk, pogovor je potekal am, s straši. [...] [S]pomnim se, da sem prišla s kovčki na oddelek mi je neka mlada punca mi pokazala sobo, sem se razpakirala in prišla v učilnico, kjer smo sedeli v krogu in sem se morala predstaviti, na kratko sem se predstavila, iz kje sem, am, zakaj prihajam in kakšna je moja diagnoza. Potem je pa moje starše poslala ven in sva se iskreno pogovorili. In mi je dala opcijo, da ostanem na oddelku, mi je obrazložila, da je to mladinski oddelek, kjer je pogoj, da ostaneš tri tedne in potem za naprej se določi am, oziroma zdravnik določi koliko časa bi lahko ostal ali pa tudi kadarkoli sam se odločiš oditi domov am je pa nujno da dobiš neko dozo tablet, da te pomirja in je nek urnik, ki se ga moraš držati in redni zajtrki in izhodi in tako dalje. In to je bila kot neka rešitev zame *pavza* pač proti tabletam sem bila vedno, še zdaj sem, se mi zdi. Ampak je bila rešitev zato, ker nisem rabila bila doma, ker nisem rabila bit v takem okolju, ki je pod pritiskom, da razmišljam na tak način, kot razmišljajo moji starši in vsi ostali, ki so še closed minded in ne gledajo na tak način kot jaz. [...] [A]m, ja v krizni center [ženske svetovalnice] sem prišla z parimi kovčki takrat sem poskusila zbrat čim več stvari, ker sem vedela da ta situacija ne bo dolgo trajala, in da se moram postaviti na svoje noge in v kriznem centru lahko ostaneš se mi zdi da kakšen mesec dni, hkrati pa moraš plačati najemnino, tam živijo tudi svetovalke in ženske, ki so bile žrtve nasilja, doma. Am, zelo sem se razumela s svetovalkami, pomagale so mi s to birokracijo in z denarno pomočjo in am, z neko, z nekim načrtom in nekim kovanjem prihodnosti za naprej. Am, tako da ja pogovori so bili kar redni pri svetovalkah am, včasih so bile tako prijazne, da so tudi ostale dlje v službi in se pogovarjale zaradi tega ker nam je tako pasalo.« (Ruby)

Lara se definira kot 19 let stara biseksualka in cisženska, ki uporablja zaimек »ona«.
Sama je v instituciji preživela vse skupaj 3 mesece in pol, od tega 2 meseca v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec; 1 mesec in pol v Mladinsko klimatskem zdravilišču Rakitna.

»Am, v bistvu moja pot, kakorkoli, ki sem jo pač potem doživela v ustanovi se je začela v devetem razredu in pač povod ni bil ne vem pač moja spolna usmerjenost pa kakorkoli, ampak je bila v bistvu mentalna bolezen, imela sem anoreksijo. [...] In takrat se spomnim, da je bilo to enkrat poleti in jeseni sem šla k zdravnici in je bila tako 'ja te bomo pa poslali pač odloči se a boš hodila k psihologinji tako na obravnave ali hočeš biti hospitalizirana' [...] itak prvi error 'z mano ni nič narobe ane' ker pač z mano nikoli ni nič narobe, bom hodila na obravnave, pa sem hodila celo poletje na neke pogovore s psihiatrinjo to je bilo pač enkrat na teden ali pa enkrat na štirinajst dni kar je totalno premalo am, in potem se je v bistvu vse skupaj stopnjevalo in sem šla jeseni v bolnico [...] [H]ospitalizacija je zgledala tako, da mi sploh niso dali izbire 'pač glej ti samo pač moraš it' to se mi je zdelo tako pač *pavza* se mi je zdelo, da niti starši če bi rekli 'ne ne boš šla' pač niso imeli neke besede pri tem. Še zdaj ne vem kako sistem pri tem deluje dejansko. [...] In se spomnim, da sem se res počutila tako ujeto, tako mi je bilo grozno, ker nisem vedela kaj se dogaja, ker je bil kar naenkrat nek nov sistem, ker moram it pač nekam v bolnico, ker sem mislila kaj bodo z mano naredili, kaj bom jaz tam delala in so me za začetek poslali na otroški oddelek splošne bolnišnice v Slovenj Gradcu.« (Lara)

Cherie je stara 19 let in se definira kot lezbijka in cisženska. Uporablja zaimек »ona«.
V Azilnem domu Vič je (pre)živela 1 leto in dva meseca oziroma 14 mesecev.

»[V] Črni Gori, ko smo bili, tam čisto tako res negativen odnos do LGBT ljudi, mislim, jaz sem bila rada, mislim srečna, da gremo nekam drugam in ja. Mislim nisem imela tako

*veliko prijateljev v Črni Gori, tako da mi je bilo vseeno če gremo kam še in smo prišli v Slovenijo in nikogar nismo poznali in sploh tako prišli, ok kje je Slovenija, ja nekje tukaj na mapi, ok gremo *smeh*, ja. In prišli smo v Ljubljano z vlakom, tako. Nikogar nismo poznali. Sploh nobenega človeka. In potem smo šli na policijsko postajo in smo rekli, da smo begunci in rabimo azil in mednarodno zaščito in vse to. Inače jaz nisem povedala takrat, da, ko smo imeli prvi intervju, jaz, aja sem ja sem povedala, da sem lezbijka ampak to je bilo čisto am, v my case, sem rekla da sem v Sloveniji, da sem begunka zaradi težav mojih staršev in zaradi še ene svoje, kako bi rekla, reason, da sem lezbijka in da je v Rusiji čisto nevarno in da sem, ja, da ne bi mogla živeti, kot normalna oseba v Rusiji in potem sem imela ta drugi intervju, ki je bil čisto dolg samo ne vem, kakšnih 8 ur sem ga imela».* (Cherie)

Pri mnogih sogovornicah_kih, predvsem pri tistih, ki imajo izkušnjo bivanja v psihiatrični instituciji (Psihiatrična klinika Ljubljana, Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo) lahko vidimo, da opis svojega vstopa v institucijo pospremijo s kar nekaj opisi diagnoz (anksioznost, depresija, shizofrenija...), kar kaže na visoko stopnjo prisotnosti medicinskih diskurzov in medicinskih perspektiv. O teoretičnem ozadju in fenomenu medicinskega pogleda (ang. *medical gaze*) pišem več v naslednjem poglavju.

7.1.2. Dogajanje v instituciji

»[J]az sem imel vse ampak v tem vse, sem imel tudi nič.« (Jan)

*»Če greš pa malo ven, izven tega, pač si malo bolj drugačna *pavza* te ne rabimo tu, te ne rabimo v svojem sistemu, zato ker ti podiraš to. Podiraš povprečje, podiraš vse skupaj.« (Lara)*

Totalno zajetje znotraj institucij zapiranja se konstruira, utrjuje in kaže preko več aspektov. Kot že rečeno, vse dejavnosti in aktivnosti se dogajajo v istem prostoru in pod isto avtoriteto; vsaka dejavnost osebe je točno načrtovana in izvedena v skupini z istimi osebami, urnik je sestavljen in nadzorovan s strani avtoritete in oseba/e nanj nimajo vpliva; zadnji aspekt pa se kaže v tem, da so vse te dejavnosti združene v en načrt, ki služi temu, da se zagotovi smiselnost vseh aspektov delovanja, ki so namenjeni zgolj samim sebi in delovanju institucije kot take, ne pa podpora uporabnic_kov in zadovoljevanju njihovih potreb ter želja (Goffman 1961). Foucault (1977) govori o moči nadzorovanja (ang. *disciplinary power*) znotraj določenih tipov institucij oziroma postavitev. Nadzorovanje konceptualizira kot obliko treniranja individualnih subjektov s širšim vplivom na regulacijo družbenih subjektov; »formulirale so se politike prisile teles, preračunane manipulacije telesnih elementov, gest, vedenj. Človeško telo vstopi v ustroj moči, ki le-to razišče, razbije in

reorganizira. Tako nadzorovanje proizvaja subjekte in trenirana telesa, 'pokorna' telesa.« (Foucault 1977: 138-139, moj prevod).

Ko zbiramo, analiziramo, interpretiramo in beremo zgodbe izza zidov institucij, moramo to početi s sistemskim uvidom delujočih normativov. Drugače hodimo po tanki meji med patologizacijo osebnih zgodb, iskanje problema v posameznici_ku; s tem ne vidimo vseh močnih točk v posameznici_kovi zgodbi in življenjskem poteku. Kot pišem pri poglavju o intersekcionalnem feminizmu, fokus mora biti na sistemski patologizaciji in medicinskem diskurzu in ne na tem, da patologijo iščemo v posameznici_ku. Ključno je, da razumemo krožni, posledično-vzorčen sistem medikalizacije osebnega diskurza posameznice_ka in institucionaliziranega medicinskega diskurza. Foucault (2003), piše o medicinskem pogledu (ang. *medical gaze*). Pravi, da je ujet v neskončni vzajemnosti. Usmerjen je na tisto, kar je »vidno« v »bolezni«, na tisto kar »pacient_ka« skriva, in hkrati kaže. Posledično, za voljo tega, da pacient_ka to ve in ozavešči, mora »bolezen« tudi prepoznati; pri tem pa že ima znanje, ki mu_ji bo *pomagalo* pri prepoznavanju. Ko medicinski pogled doseže *resničnost* bolezni, se umakne. To pa doseže s tem, ko ji dovoli, da zmaga in da se izpopolni v vsem fenomenu resnične naravnosti. »Skupnega jezika razuma in norosti ni več, ko se na koncu 18. stoletja norost vzpostavi kot duševna bolezen. Govorica psihiatrije, ki je monolog razuma o (moj poudarek) norosti, se je lahko vzpostavila samo v tem molku« (Foucault 1998: 7).

O samem *prevzemanju* medicinskega diskurza piše tudi Zaviršek (1994: 219): »Današnje visoko specializirano in segregirano medicinsko znanje povzroča, da ljudje, ki so v vlogi pacientov, praviloma z lahkoto in brez prevpraševanja sprejemajo medicinske sodbe, zdravniške diagnoze in medicinske obravnave«, kar se vsekakor veže tudi na sama razmerja moči na dveh ravneh. Na prvi ravni v družbeni percpciji znanja, ki naj bi ga zdravniško osebje imelo; »znanje in moč sta med seboj povezana [...] [n]i mogoče, da se moč izkazuje brez znanja ali, da znanje ne spodbuja družbene moči (Foucault 1980: 52).« Na drugi ravni pa v samem razmerju zaposlene_i:uporabnice_ki; kjer so zaposlene_i vedno v poziciji moči. (Zaviršek et al. 2002).

Zaradi lažjega orisa intersekcionalnih pozicij sogovornic_kov so bili odseki v prejšnjem delu kategorizirani glede na osebo in njeno_govo pripoved o vstopu v institucijo.

V tem delu predstavljam pripovedovanja oseb o dogajanju v institucijah. Ker naloga vsebuje pripovedovanja oseb, ki so bivale v različnih institucijah, so pripovedi v tem delu razdeljene glede na to, o kateri instituciji pripovedujejo.

Čeprav imajo vse te institucije v svoji osnovi enako delovanje in zakonitosti totalnih ustanov, se v nekaterih aspektih med seboj razlikujejo. Za podrobno opredelitev vrste določene

institucije in posledičnih pooblastil v sproti opombi vsakega pod-poglavja dodajam kratek opis institucije, o kateri sogovornice_ki pripovedujejo.

V naslednjih podkategorijah lahko beremo pripovedovanja o tem, kako so sogovornice_ki doživljale_i dogajanje znotraj institucij. Citate in interpretacije sem razdelil_a najprej glede na institucijo, znotraj tega pa na pripovedovanje o pravilih, odnosu z osebjem, zaposlenimi in ponekod še na razmerje z ostalimi uporabnicami_ki.

7.1.2.1. Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik¹⁵

7.1.2.1.1. Pravila

Izkušnjo z bivanjem v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik imata dva sogovornika; oba sta znotraj svoje naracije govorila tudi o pravilih, ki so veljala znotraj institucije.

»Ko sem pač rabil tuš, pač je men je šlo že to na živce v zavodu, ker pač mi v zavodu nam je pripadal tuš enkrat, dvakrat na teden in se nismo smel vsak dan tuširat ker oni ubogi negovalci imajo cel oddelek za stuširat in to jim ne bo zneslo pač v enem dnevu, vseh stuširat.«(Jan)

*»Nisem mogel tega nikoli razumeti in sem bil ful uporniški in tudi zaradi tega me niso marali ker jaz jim upal to naglas povedati, da meni to gre na živce, da jaz se hočem tuširat in da me morajo tuširat. In tudi ne vem glavna medicinska sestra, ja Jan to moraš razumet, to je zavod, tebi samo dvakrat na teden pripada tuš. Kaj je tukaj za razumet? Vi mene razumite da sem človek, ki pač rabi tuš, če je to vsak dan je pa vsak dan, če je to dvakrat na dan je dvakrat na dan, kaj mene briga zavod, pa vaš sistem, jaz imam tudi svoj sistem. *smeh* *pavza* Pač ja. Itak je bilo ful velik provokacij s strani negovalcev, že spodaj ko so me, na intimnem predelu umival, ne vem so gledal da imajo dvojne rokavice, ne sam ene, mislim. Samo zaradi tega ker nisem po protokolu, ker mi niso všeč punce ampak so mi všeč fanti. Ne vem, to izpostavljanje da imam sigurno kakšne bolezni, mene je to ful takrat obremenjeval«(Jan)*

Sogovornik opisuje kakšna so bila pravila glede tuširanja v instituciji. Kot oseba opiše v predstavitvi je na vozičku in potrebuje pri umivanju pomoč. V svoji pripovedi izraža nezadovoljstvo s tem, da jim je pripadal tuš le enkrat ali dvakrat na teden.

»Varstvo pomeni nudenje pomoči pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih aktivnosti (vstajanju, oblačenju, premikanju, hoji, komunikaciji in pri orientaciji).« (Uradni list RS, št 45/10). Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev v 8. členu

¹⁵ Center za izobraževanje rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik je »[j]avni zavod specializiran za vzgojo, izobraževanje in celostno usposabljanje otrok in mladostnikov z gibalno oviranostjo ali z različnimi dolgotrajnimi obolenji.« (Cirius Kamnik, b.d.).

(Institucionalno varstvo) res, da ne specificira frekvence nudenja pomoči, vendar Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo) v svojem 16. členu zapiše »Institucionalno varstvo po tem zakonu obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.« iz česar lahko interpretiramo, da naj bi standardi nudenje pomoči pri vzdrževanju osebne higiene ustrezali določilom 16.ga člena, ki pravi, da naj bi oblike pomoči v zavodu nadomeščale ali dopolnjevale funkcije doma in lastne družine, kjer pa ima posameznica_k avtonomijo in možnost izbire, ko pride do pogostosti osebne higiene, ne glede na osebne okoliščine. V pripovedi lahko vidimo tudi diskriminacijo uporabnika, zaradi njegove osebne okoliščine spolne usmerjenosti, kar je prepovedano tako po Slovenski zakonodaji – ZVarD (Uradni list RS, št. 33/16), kot tudi po Evropskih konvencijah – Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic (1994).

»Am, pač jaz sem bil tako, svoje obdobje takratno glede na to, da sem na invalidskem vozičku kar dosti spolno aktiven in sem se dobival s fanti tudi v zavodu, kjer so sicer spolni odnosi prepovedani zato tudi sem si želel s kom dobit am, sem moral to na skrivaj izvest.«(Jan)

»Takrat je bil slab občutek, potem pa čez čas občutek zapora. Po enem letu pa pol sem začel čutiti da to ni to, da vidim, da se mi omejujejo stvari, da jaz si pa želim nekaj več. In se skrivat po stvareh pa lagat ljudem pa bežat s fantom tja pa s prijatelji tja. V bistvu moraš biti pravi malo agent da veš kdaj zbežat, kako zbežat. Kaj počet da so zadovoljni, ker postaneš že prav imun na vse kar se dogaja v okolici.«(Jernej)

*»Jaz sem imel vsako leto ukor pred izključitvijo. Ker sem bežal. Čez okno, čez požarna vrata, ker lahko hodim ane, in sem čez požarna vrata hodil, fant me je čakal zunaj, ljudje so me čakali zunaj, smo šli v Ljubljano iz Kamnika. Je bilo kar, policija je enkrat čakala tam *smeh* starši so prišli sredi noči. Mene ni bilo nikjer, jaz sem zbežal čez požarno okno, sem šel v gejevski lokal.«(Jernej)*

Oba sogovornika v zgornjih citatih opisujeta upor določenim pravilom v instituciji. Zaradi striktnih pravil, ki so prepovedovala spolne odnose in, ki so nadzirala vsakršen uporabnikov izhod (čeprav je uporabnik polnoleten) sogovornika pripovedujeta o tem, da sta bežala in se skrivala. Šele tako sta lahko imela seksualna in/ali romantična razmerja. Jernej omeni tudi, da moraš biti malo agent da na eni strani veš kako zbežati, na drugi strani pa kaj početi, da so zadovoljni. Opisuje tudi o posledicah pravil v zavodu, pravi da postaneš že prav imun na vse kar se dogaja.

»Zelo so gledali na to da si bil izoliran od sveta, saj nisi niti sam opazil, da si izoliran, ker so tako zavili v neko folijo da si mislil 'ja saj jaz sem pa tu varen, v teh zidovih' pa včasih je bilo fino, so bili lepi trenutni, včasih slabi. Ampak ko enkrat odrasteš, je pa stvar drugačna, takrat pa moraš ven, ampak potem si pa zgubljen.«(Jernej)

»[P]otem pa živiš v zavodu pa imaš še šolo zraven, tako da niti ne moreš se razvit v neko normalno smer.«(Jernej)

»Jaz sem se tam, jaz takrat se še nisem tako počutil, ker te tako, tako ti zmiksajo možgane, da imaš občutek da delajo prav, da imaš tiste učne ure, da delaš tako kot oni hočejo, vse na dril vse na uro vse tako. To je tako. Kot otrok to lahko. *pavza* jaz v osnovni šoli nisem bil v zavodu, tako da sem se zelo hitro začel upirat, ker jaz sem videl svet zunaj do svojega 14 leta ane. In meni je bilo fino prvi dve leti potem sem se pa začel upirat, jaz sem bil pa tam 6 let. 6 let bedarije ane. Nekega programa, ki je bil pomešan iz 3+2, ki je bil potem 4+2 ekonomski tehnik, ker kao moje sposobnosti niso dohajale njihovih standardov.«(Jernej)

»Tam so bile še omejitve, kdo lahko pije kavo in kdo ne, ker če nisi bil star 18 let, kave nisi smel pit, ker to ni normalno.«(Jernej)

»In oni so delali z vsemi enako, zapre se zavod ob 21h, če moraš, moraš vprašat vzgojitelja za izhod, to gre do določene meje 12, 13 let, samo potem pa en 21 letni fant sprašuje, če gre lahko na rojstni dan pa mora vprašat, do kdaj bo tam. A veš mislim na koncu se mi je zdelo že bizarno, na koncu sploh nisem več vprašal, sem počakal da gre tista nočna gospa mimo, pogleda v sobo in sem zbežal čez okno. To sem naredil mnogokrat, vsako leto ukor pred izključitvijo, vsako leto.«(Jernej)

Sogovornik pripoveduje o tem, kako so pravila vplivala na njegovo doživljanje institucije, na eni strani se je zaradi njih počutil udobno in varno, spet na drugi strani nekompetentno za samostojno življenje. Izpostavi tudi to, da je bila izolacija od zunanjega sveta tako močna, da je niti sam ni opazil. To izolacijo potem tudi razloži, ko opiše, da imaš v zavodu vse, kar pomeni, da zavoda ne zapustiš skoraj na nobeni točki. Zadnja izjava služi kot dodaten prikaz, da je sogovornik dojemal pravila zavoda, kot zelo striktna. Tu se tudi kaže, kako pravila v instituciji generalizirajo uporabnice_ke, saj neka splošna pravila, ki bi morala biti tu kot smernice, segajo tako daleč, da vsebujejo določila o pitju kave (tega določila seveda nisem našla_el v pravilnikih in hišnem redu Centra). Iz tega sledi vprašanje, na katerem polju in kdaj pride na vrsto uporabnica_k, kot individuum.¹⁶

»[S]am zavod, ko pač o zavodu govoriva, je bila neka svoboda samo zavod postavlja meje ane. To je pa problem, to so pa tiste ure, ko moraš prihajat, odhajati. Skrival sem se po vseh možnih načinih, ker sem imel tudi fanta med zavodskim življenjem ane, od 17 do 21 leta. Zdaj pa če si 21 let star pa še v zavodu ne moreš se razvit. Oni vse naredijo za tebe. Mislim to je ne normalno. Naredijo vse za tebe, perejo ti, kuhajo ti, likajo ti.«(Jernej)

Ta pripoved v primerjavi s prvim citatom tega odseka ustvarja zanimivo kontradiktorno situacijo, ki nakazuje točno to kar o totalnih institucijah pove Goffman, ko opisuje aspekte totalnega zajetja znotraj institucij. Vse aktivnosti so skrbno načrtovane, vendar ne zato, da bi služile podpori uporabnic_kov, vendar zato, da se zagotovi sistem delovanja institucije kot take (1961).

¹⁶ Več o pomenu individualnega pristopa pišem v petem poglavju z naslovom »Dezinstitucionalizacija«.

7.1.2.1.2. Osebj

*»[J]az sem pogrešal kot am *pavza*, ker sem pač živel v inštituciji, da se bojo oni postavili zame, da kljub temu, da sem jim jaz res sam rekel, da ne želim, da to o tem diskutirajo, diskutiramo skupaj in, da to rešujemo in, da je to treba ukrepat pač moja želja je bila, da ne, ker pač jaz sem se bal reakcije tega fanta, če se bo karkoli zgodil, da me bo ne vem fizično napadel, ker je bil tudi na koncu že fizično nasilen do mene, pač tudi spolni odnos na koncu je bil am, spolno nasilje pač in jaz sem pogrešal takrat, da bi kljub mojemu nestrinjanju naredili oni potezo, ker so lahko veliko bolj razsodno razmišljal kot jaz sam takrat ker pač jaz nisem bil sposoben razmišljat o tem kaj je prav, vedel sem kaj je narobe, če nisem vključil svojega srca zraven če sem zdravo razmišljal in sem vedel, da pač te stvari, ki se mi dogajajo da to ni prav, da to pač jaz nisem vreden od nekoga, da to z menoj počne. In oni pač niso nič ukrepal in pač so me pustil samega v tem in, ko sem šel ven iz zavoda je bilo tako kot da se nič ne bi zgodil ampak jaz imam pomisleke, ne vem, meni se je to zgodilo kaj če se bo čez leto, dve kateremu drugemu in bodo spet tiho in pač ne vem ta zavod ima vse, ima socialno službo ima psihologe, vse, kateri naj bi bili tam zato, da se take stvari sploh ne bi dogajale in pač se dogajajo, na žalost in oni si zakrivajo oči pred tem.«(Jan)*

Sogovornik pripoveduje o doživljanju neodzivnosti zaposlenih na Centru. Pripoveduje o nasilnih dogodkih, ki so se dogajali in za katere so zaposlene_i vedele_i, storile_i pa niso nič. Pripoveduje tudi o tem, da se politika Centra ni spremenila, tudi ko je on zapustil institucijo. V svoji pripovedi opozarja zaposlene v Centru, na njihove odgovornosti in na odgovornost preprečevanja nasilja.

*»Am, *pavza* in pač jaz tam v zavodu nisem bil ravno najbolj odprt glede moje spolne usmerjenosti in nisem bil ravno pripravljen o tem govorit, ker nisem čutil nobene podpore s strani njih.«(Jan)*

*»In pač te izkušnje *smeh* so bile raznorazne, stvari so se dogajale tudi v avtomobilih in tako pač ker druge možnosti, druge izbire takrat nisem imel. Am, in ko so v zavodu izvedeli za to, da se jaz dobivam s fanti je mojo vzgojiteljico zelo zanimal kako to pri meni poteka, ker sem kao invalid in tako invalidi itak ne seksajo in to sploh ne vejo kaj to je.«(Jan)*

»[T]udi moja vzgojiteljica je, pa je s pedagoško izobrazbo pa me prvo kot prvo me sploh ni odobraval kot geja, ona ni mogla tega razumet a po drugi strani jo je zelo zanimal, ker jaz kot invalid kako pri meni potekajo te stvari in tako. Jaz sem na koncu že vse to z nasmeškom vzel, te provokacije tako nisem se več toliko sekiral, ker sem samo čakal, da pride tisti dan da zapustim, da se odpeljem čez vrata in rečem, pač grem ne boste me več videli in od takrat je že 4, 5 let, kar sem zapustil ta zavod in še nisem bil tam in po mojem tudi nikoli več ne bom.«(Jan)

Zgornje tri izjave prikazujejo, kako je sogovornik dojemal odnos in stališče zaposlenih do njegove ne-normativne spolne usmerjenosti. Vzgojiteljica ne le, da ga kot geja ni sprejemala, temveč se je na uporabniku učila, kar je v popolnem neskladju s Kodeksom etičnih načel v socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 59/02). S tem je grobo posegala tudi v intimo in zasebnost sogovornika, o čemur govori 12. člen Kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu: »V procesu nudenja pomoči in podpore uporabnikom delavke/delavci socialnega varstva

varujejo dostojanstvo, zasebnost, avtonomijo in individualnost posameznika, upoštevajo njegovo kulturo in vrednote ter si prizadevajo uporabljati njim razumljiv jezik in raven komuniciranja.« (Uradni list RS, št. 59/02).

»[J]az sem pač odvisen od fizične pomoči druge osebe, da me nekdo tušira, da me nekdo obleče in tam so bili pač negovalci. In oni so vedeli, da se jaz dobivam s fanti in meni je bilo ful smešno ko so se ful kregal zame, kdo me bo urejal, kdo me bo rihtal zato ker Jan se dobiva s fanti in ima sigurno ful veliko prenosljivih bolezni. In tako vedno so gledal na to, da ko me urejajo imajo rokavice, tudi če sem vedel da pri drugih jih ne uporabljajo, pri men so jih hoteli«(Jan)

*»Se spomnim ene izjave ene negovalke ko sva šla pod tuš, 'jaz te ne bom tuširala ker si sigurno s celo spermo namazan.' Tako pač take izjave, mislim. Kaj tebe briga kaj jaz počnem v privatnem življenju, s kom sem. Mene tudi ne zanima kaj ti z mojem počneš oziroma s partnerjem, kakorkoli. *pavza*«(Jan)*

»In takrat je prišla do mene medicinska sestra ona da rokavice gor greva midva v posteljo in me sleče in me ona tako brez vprašanja mi začne pregledovat rit. Kao če bo kjerkoli kaj vidno s kom sem se dobival, kaj sem počel in tako in sem takrat v afektu se obrnil in jo zgrabil za lase in nisem hotel spustit in sem jo na silo vleku, ker pač to je bilo pač za moje pojme čist neprofesionalno. Jaz sem se takrat počutil zelo čist razgaljenega, zdaj tukaj me imate, glejte me, pač na ta način.«(Jan)

*»[K]o sva se s tem *pavza* fantom, ko sva bila v sobi spolno aktivna am so hoteli oni priti v sobo in midva sva bila zaklenjena in pač vedeli so, da sva midva notri in vedeli so, da se nekaj dogaja in oni so iz fribca šli ven na balkon in so naju čez okno notri gledali kaj midva počneva, ker pač niso mogli čez vrata it in so šli do okna samo, da so opazovali kaj počneva. Pač take stvari. Ne vem, če že prepovedujejo spolne odnose a pač to pa ni prepovedan, enega gledat če že ne vem kaj počne, pač to je intimna stvar, pač to moraš biti res svinja od človeka da si privoščiš da greš gledat ker pač te zanima, in ne vem.«(Jan)*

Zgornje štiri izjave zopet prikazujejo sogovornikov opis spolnega nasilja, ki so ga izvajale_i zaposlene_i. Pripoveduje, da so zaposlene_i vedele_i kakšna je njegova spolna usmerjenost in da je bil to povod diskriminacije.

7.1.2.2. Psihiatrična klinika Ljubljana¹⁷

7.1.2.2.1. Pravila

O doživljanju pravil in poteka dogajanj znotraj Psihiatrične klinike Ljubljana, sogovornica pove naslednje:

»[A]m, tam sem bila prvič dva dni, pa potem po parih dneh so me še enkrat premestili iz adolescentne nazaj v Polje. Am, pač tam si med samimi starejšimi in na srečo je bila še

¹⁷ »Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana (UPK Ljubljana) je javni zdravstveni zavod, ki opravlja zdravstveno dejavnost na sekundarni in terciarni ravni ter izobraževalno in raziskovalno dejavnost na področju zdravstva.« (Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana, b.d.).

ena mlada punca not. Am, *pavza* v bistvu zadanejo te na tabletah, noben se s tabo ne pogovarja, am, meni je bilo to čudno, jaz sem že prej imela psihiatrinjo ker pač sem imela probleme s spanje am, *pavza* v bistvu ignorirajo te, za njih si *pavza* pacient, kar v bistvu si. Am, ampak po drugi strani pa tako, ne vem, pač štirinajst let *smeh* sem bila stara notri, nisem vedela kaj se dogaja am, noben mi ni nič povedal, sam pač pokličejo te, vprašajo te tri vprašanja, vsak dan, kot vizita. In potem ti samo rečejo pač, spakiraj, premeščena si ne vem, čez dve uri. Am, nič ti ne povejo, pač res nič.» (Ema)

Pri opisu doživljanja oseba prikaže, da je bila pri štirinajstih letih hospitalizirana v Psihiatrično kliniko, kjer so bile ob njej večino starejše osebe. Zaposlene_i se z njo niso veliko pogovarjale_i. Poudari tudi, da je dobila predpisanih veliko tablet.

7.1.2.2.2. Osebj

Sogovornik opisuje svoje doživljanje celotne institucije in odnosa z zaposlenimi:

»Ok ta prvič [v Polju] je bilo grozno že 2010 sicer, ker je bilo, ful sem bil prestrašen no. Ker nekako so mislim, do neke mere so v bistvu dejansko ljudje, ki jih tam vidiš malo stereotipčni kakor naj bi bili v psihiatrični bolnici, ne zaradi tega ker bi sami bili tako ampak zaradi tega ker jih totalno našopajo z zdravili. In pač so nekateri, so nekako nek približek nekih na pol zombijev, ki hodijo tam okoli. Am, am *izdih* ja no ne vem, potem kasneje me ni bilo strah sem bil samo tako v bistvu, ok grozno mi je bilo, mislim, ni bilo dobro, da sem moral biti tam notri, ker pač ne greš nič ven oziroma pač lahko te starši peljejo obisk, na okoli malo, ampak to je za urco, dve. Am, am huh slabo izkušnjo imam recimo s tem, da v bistvu am, ti psihiatri ful zdravila ti predpišejo za katera ti sploh ne povejo, da so ti jih predpisal in potem jih moraš vzeti. *pavza* Am, to se mi zdi tako res, huh, pač tako dosti podlo se mi zdi. To sem imel še na odprtem, enkrat sem bil na odprtem oddelku v Polju in sem dobil res ne vem, po mojem mnenju totalnega sociopata za psihiatra. Ker tip ni zdržal, jaz sem rekel če imam lahko pogovor z njim, tip ni zdržal, on ni zdržal več kot dve tri minute z mano na pogovoru. Am, on mi je recimo skos predpisoval ne vem višje doze zdravil am, ker recimo eno leto nazaj sem jaz nehal jemati zdravila pa sem pač padel v manijo in potem v psihotično manijo am, in sem tako v bistvu iz nule v enem tednu prišel na takšno dozo zdravil, ki jih nikoli nisem imel in sem v bistvu bruhal« (Janez)

Tudi ta sogovornik poudari, da ni vedel kakšne tablete jemlje in kaj mu je bilo predpisano. Opisuje in kontekstualizira svoj strah ob prihodu v institucijo. Pripoveduje tudi o odnosu s psihatrom in o lastnem doživljanju njunega odnosa in psihiatrove strokovnosti.

7.1.2.3. Center za mentalno zdravje: Enota za adolescentno psihiatrijo¹⁸

7.1.2.3.1. Pravila

¹⁸ »Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana (UPK Ljubljana) je javni zdravstveni zavod, ki opravlja zdravstveno dejavnost na sekundarni in terciarni ravni ter izobraževalno in raziskovalno dejavnost na področju zdravstva.

Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana ima strokovne enote klinike:

[...]

- Center za mentalno zdravje:

Enota za adolescentno psihiatrijo« (Center za mentalno zdravje, b.d.).

V tem odseku, sogovornice_ki pripovedujejo o tem kakšna pravila so imele_i na EAP-ju, kako so ta pravila doživljale_i in kakšne posledice so imela le-ta na njihove odnose.

*»Am, ja pač ne vem, bilo je prepovedano [spolnost], itak. Ampak pač vseeno so, ne vem, so se vsi *smeh* poparčkali, tako da *smeh* pač to pravilo ni ravno zaleglo am, pač bilo je zelo odsvetovano da imaš karkoli z drugimi pacienti. Tako da, *pavza* *smeh*« (Alja)*

*»Kar je tudi prepovedano na EAP-u, ne smeš se zaljubiti, to je ful dobro, da so to prepovedali, da se *smeh* ne smeš zaljubiti, pa ne smeš imet fizičnega kontakta z nasprotnim spolom. Čeprav po mojem se to počasi spreminja, ne vem če je še vedno tako kot takrat. V glavnem zaljubljenosti so bile istospolne tam. Mogoče so že kaj update-ali pravilnik. *smeh* *pavza*« (Sara)*

Tudi sogovornika_ci, ki sta bivali_a na EAP-ju poročata o prepovedi spolnih in/ali romantičnih odnosov med uporabnicami_ki. Zanimiv je poudarek glede fizičnih kontaktov s t.i. »nasprotnim« spolom, ki kaže na tako močno heteronormativnost, da vsa razmerja in odnosi, ki ne sovpadajo s heteronormativno matrico, sploh ne obstajajo.¹⁹

O aktivnostih in pravilih, ki so jih imele_i uporabnice_ki na voljo, sogovornici_ka povesta naslednje:

*»Skupine so, terapevtske, čez dan, različne, kinezijo terapija, bralne skupine, pa take. *pavza* ja. Malo prostega časa, ki ga v bistvu nimaš za kaj zapraviti, ker nikamor ne smeš. *pavza*« (Sara)*

*»[V]se skupaj sem bil ne vem, *smeh* petkrat ali šestkrat na tem mladinskem oddelku am, v bistvu mi je bilo ful v redu, ker je ful, ful je skupin, terapij ne vem, likovna ali pa vsak dan imamo pač skupino, ki, mislim ekipa pacientov v bistvu, ki smo tam zberemo temo, ki nas pač zanima, o kateri se bi radi pogovarjali in se o tem eno uro pogovarjamo z ne vem, psihologi, psihiatri, ki so z nami. Am, športna je tudi sicer, ki je sicer *smeh* zelo slaba nekako večinoma zato ker se folku ne da. Am, tako da ja no s tem oddelkom sem imel res dobre izkušnje no, tako s stuff-om večinoma iz oddelka so ful v redu. *pavza* Am, mogoče s socialno delavko sem imel malo slabše izkušnje k je bila tako. Oh, *smeh* največ se spomnim od zdaj, ko sem bil nazadnje, sem bil zdaj aprila 2016 pa sem pač rekel, jaz bom šel samo maturo delat, bom šel na drugi rok. In je bila tako pač na mesto da bi me motivirala, je rekla, 'ja to pa težko da ti uspe, pojdi kar raje naslednje leto na maturitetni tečaj pa eno leto kasneje delaj maturo' *smeh*. Ker sem bil pač že toliko star, da sem lahko kot 21 letnik delal maturo *smeh* am, *smeh* pa sem ja, pač se potem spravi to delat in sem jo naredi. *smeh*« (Janez)*

»Ker smo imeli izhode samo enkrat na teden ane, oziroma dvakrat, samo ta prvič, mislim enkrat smo bili z eno izmed terapevtk in je bil kao izhod terapevtski am, ob četrtkih smo imeli pa prav fraj celo popoldne.« (Tom)

*»Tistega nekega mačka smo imeli tam pa še tisti se ni pustil božat *smeh* pač da bi imeli še kakšne take vrste terapije no, to nam je ful manjkalo. Smo imeli tudi ful veliko časa, da smo razglabljali o tem *smeh*. Am, ja. Pa tudi recimo ne vem, imeli smo kao likovno izražanje oziroma neko terapijo likovno, kar meni ful ni sedlo, ker pač jaz se ne morem izraziti preko likovni stvari, ker pač ne znam risat in mi je to v večji stres kot pa, ane, anti-stres. Je pa recimo kreativno pisanje mi je bilo ful praktično, ampak smo imeli samo enkrat*

¹⁹ Več o heteronormativnosti pišem v drugem poglavju z naslovom »Queer«.

*v štirih mesecih ko sem bil jaz tam. Ne vem, se mi zdi da je bilo vse preveč generalizirano in mogoče malo premalo individualno. Da so pač naredili tako, da bo kao za vse isto, niso se pa toliko dejansko posvečali kar bi nam pasalo, pa kaj ne. Da so nas premalo slišali oziroma hoteli slišati. *pavza*» (Tom)*

*»Pa črne pike. *smeh* Ko smo tedensko zbiral pike in če si dobil tri pike si letel domov na premislek. Se pravi v okolje s katerega si pobegnil so te poslali za kazen, kar je bilo ful čudovito. Am, in te pike si zbiral, če si uporabljal telefon, če si zamudil, če si med higijensko, če so ti kaj našli. Eno so ven vrgli zaradi čokolade, ki ga je imela v omarici. Pač, meni se zdi banalno, ampak ok saj razumem, saj so bile tudi osebe z motnjami hranjena tam, samo pač. Zaprt je bil *smeh* čokolade.« (Tom)*

»Pa ful je bilo nekih pravil, ki so mi bile ful tako, kva? Ne vem recimo, da nekdo, ki je v drugi sobi kot si ti, ne more biti v tvoji sobi, pa ne vem, da ne sme nihče drug sedet na tvoji postelji razen tebe pač tako.« (Tom)

V naslednjih citatih lahko vidimo vse-prisotni medicinski model, o katerem sem pisal_a na začetku poglavja. Sogovornice_ki pripovedujejo o diagnozah, ki so jih prejele_i na EAP-ju in o predpisanih tabletah.

*»[T]ako da ja pogovor ena na ena se mi je zdel tak, kot da sem probala dati na pladenj svojo težavo, hkrati v upanju, da si bo terapevtka vzela dovolj časa in mi namenila dovolj pozornosti, da bo poskusila rešiti moj problem, ne pa da bo med pogovorom ena na ena iskala diagnozo, večkrat sem imela občutek da se terapevti am, pogovarjajo s tabo na tak način, da iščejo diagnozo tvojo, ne pa da poskušalo najti vzrok tvojih težav in poskušajo rešiti tvojo težavo, kot z dajanjem nekega nasveta. *pavza*» (Ruby)*

*»Am, sem se predstavila, nisem pa povedala s kakšno diagnozo sem prišla, ker sem sama pri sebi mislila, da sem bila depresivna zaradi vseh teh najstniških stvari in zaradi odraščanja v družini s takim mišljenjem, ki se razlikuje od mojega. In pač da sem tam le na manjšem, kratkem odmoru z antidepresivi in da bo potem vse bolje. Am, potem je prišel večer in vsakič zvečer ob deveti uri smo dobili tablete. Spomnim se, da sem dobila mojo prvo tableto, pet miligramsko Zyprexa in vedela sem, da to ni antidepresiv, sem začela spraševati kakšna je to tableta in so mi rekli, da je to antipsihotik *smeh* in mi nič ni bilo jasno, ker jaz sem še takrat zanikala, da imam psihozo in nekako nisem, nisem odobrila tega, da am, *pavza* da imam tuje misli, da sama pri sebi ne vem kakšna je moja osebnost, da imam privide.« (Ruby)*

»Ja pa takrat 2012 so mi dali na mladinskem oddelku sem dobil novega psihiatra am, in je mi je dal pač neka primerna zdravila, lih toliko, da sem lahko spal z njimi zaradi teh problemov s spanjem am, pa da pač me niso ovirala pri kakršnemkoli razmišljanju, premikanju.« (Janez)

*»[A]m, pač na psihiatriji isto smo poskusili vse možne tablete, nič ni pomagalo. Niso vedeli kaj mi je am, mam ene 16 različnih diagnoz postavljenih od tega nobena ni konkretna, nekaj na čemer bi se dalo tako delati. Am, potem so nekako obupali in mi dali kronično klinično depresijo *smeh* s čimer se jaz ne strinjam čisto z njimi.« (Ema)*

Tu se postavlja vprašanje na kateri strani je potreba in nuja po diagnosticiranju. V kakšni meri uporabnice_ki prevzamejo to »nujo«, ki jo ponuja medicinski model klasificiranja. Kot poudarja Zaviršek (1994: 220) »Vprašanje je, kako vpliva dejstvo, da nekateri v bolnišnici

ne vedo, kakšno diagnozo so dobili, na njihovo duševno zdravje. Ali je perspektiva diagnosticiranja enaka za zdravnika in za pacienta?»

7.1.2.3.2. Osebj

Sogovornice_ki so pripovedovale_i tudi o strokovnih ravnanjih zaposlenih in o delu znotraj terapevtskih skupin:

*»V bistvu je bilo še to, da sem se ful bala dotikov. Od skos no. ne vem vedno mi je bilo grozno že roko dat nekomu ali pa objet kogarkoli. Tudi od družine nisem sploh, ne vem. Tudi ko sem fanta dobila mi je bilo grozno, ali pa na spolnost pomislit, ful sem se bala vsega tega. Pa *pavza* pa to mi ni bilo všeč, ko mi je, ne vem kateri terapevt na EAP-u rekel da naj to kar ignoriram ali da to ni pomembno ali nekaj takega. Mislim če zdaj za nazaj pomislim se mi to zdi dovolj pomembna stvar, da se ali vsaj pogovarja ali nekako poskusi rešit, ne pa da je samo tako 'pusti' ne, ker sem imela res ful velik strah pred tem, ful nočnih mor o tem. Ne da me kdo posili ampak da *pavza* imam spolni odnos z nekom, čeprav ga nočem.«(Sara)*

*»Ja, v bistvu, to je bilo tako Tristan in Radobulčeva sta vedela za to ane, Radobulčeva je vodja oddelka, on je pa psiholog tam ta glavni. Onadva sta vedela za to in tako no na oddelku ljudem sem povedala samo par, določenim, ki sem jim najbolj zaupala. Potem je pa prišla ena skupina, mi smo pač vsako jutro smo določili temo za veliko terapevtsko, vsak je pač predlagal o čem bi govoril, no in enkrat je dala ena v bistvu, ki se ji je prijatelj ubil, samomor bližnjih. In ja, ful folk je uno govoril. Mene je Tristan, on je itak prefrigan, zmeraj te je gledal tako izpod čela in se nasmihal ane, če je vedel nekaj ane. In potem jaz sem taka, da tiho ne znam biti in potem je una, 'kaj me gledate' *smeh* Tako, 'nič nič nič Kaja, samo razmišljam, da zanimivo kako si celo skupino tiho, ker mislim, da imaš tudi ti krepko za povedati kaj od tega ane'. Jaz tako, 'ne jaz nimam nič za povedat'. Ok, ok. Tisti njegov pogled, sem znorel, potem je takrat, sem prvič povedala, tako pred skupino. In potem smo nadaljevali, mislim, da se je ene tri dni vleklo to potem. Ker nas je bilo toliko, ki smo od tega. Ma ne sej tam je bilo je bilo v redu, pač še toliko ljudi, ko vidiš da se jim je zgodilo kaj podobnega ali uno in tretje, je dosti lažje potem. Te malo uno, 'ma ne nisi ti kriva, počilo bi v vsakem primeru ane', to so mi tudi psihiatri povedali, 'glej punca je bila samomorilna, ali bi ti takrat to naredila ali ne, lahko ne bi počilo tisti dan, lahko bi čez dva dni, lahko bi čez dve leti, ampak enkrat bi.' *pavza*«(Kaja)*

*»[A]m, ja mogoče bi eno stvar rekel okoli psihiatrov no. večinoma se mi zdijo malo nesposobni za svoj job no. mislim eni v smislu mogoče v smislu recimo, da so večina se jih ful ne zna pogovarjat no, pa ogromno jih je takih, ki se dejansko ne znajo niti pogovarjat niti primerna zdravila najti za človeka no. Jaz sem bil v svojem času pač ne vem, zdaj je na oddelku, na mladostniškem ena psihiatrinja ki se zna ful dobro pogovarjat nima pa kaj dosti pojma o zdravilih. Jaz sem bil ne vem pri večini psihiatrov sem jim moral jaz povedat kaj od zdravil mi morajo zvišat in kaj znižat pač in potem smo nekako kompromise sklenili, *smeh* ker oni mi niso znali okoli zdravil nekako najti po navadi ta pravih doz in ta pravih sprememb da bi, ja, am tako no. *pavza* je v Sloveniji nekaj res ekstra dobrih psihiatrov, ki se znajo zelo dobro pogovarjat pa se zelo spoznajo tudi na zdravila, potem jih je pa ogromno takih, največ jih je takih v dejansko, ki se ne spoznajo na nič od tega. Am, oziroma so nekako neki taki hladni ljudje, mogoče nekateri dosti arogantni am, dosti jih je pa takih ki tudi ki se znajo pogovarjat pa težko ugotovijo am, kakšna zdravila bi človeku pasala no. *daljša pavza*« (Janez)*

O izkušnji z zaposlenimi in njihovim odnosom do ne-normativnih spolnih usmerjenosti so sogovornice_ki povedale_i naslednje:

»Am, ne vem pač glede spolne usmerjenosti ni bilo nikoli nobenega komentarja. Pač vedeli so vsi, nič ni bilo to ekstra izpostavljeno, nič ni bilo to manj izpostavljeno, pač. Verjetno tudi zaradi tega ker nas je bilo kar, mislim dosti nas je bilo am lgbt pač tam in pa še itak je bilo ful pomembno, da se počutimo varne, ker pač na tak način, mislim, se sploh rešujejo stvari ane, pa lahko ti poveš stvari in ti je udobno povedat stvari.« (Tom)

O pomanjkanju individualnega dela pripoveduje tudi Alja:

*»Am, pač osebje je bilo dosti v redu, am, pač ne vem, poskusili so pomagat ampak am, ne vem niso si ravno vzeli dovolj časa za vsakega posameznika, pač am, ne vem, am *pavza* ne vem no tako, težko se je bilo res pozdravit *smeh* ali nekaj. Pač ker je bilo res veliko ljudi tam. Am *pavza*« (Alja)*

7.1.2.3.3. Ostale_i uporabnice_ki

Dvojnost in nasprotja, ki so značilni za odnos uporabnikov do psihiatričnega sistema, se izražajo tudi v odnosih med samimi uporabniki. Po eni strani najdejo v teh odnosih solidarnost v skupni stiski, po drugi strani pa jim lahko otežijo vključevanje v širšo skupnost. (Lamovec 1996).

Pripovedovanja o odnosu z ostalimi uporabnicami_ki so zelo raznolika. Sogovornice_ki pripovedujejo o raznolikih dinamikah, ki se razvijajo med osebami, ki bivajo v instituciji.

*»Pa ful je bilo na EAP-u drame. Tako, če se spomnim EAP-a se spomnim dram, ne vem zakaj vsi so toliko drame povzročali. Ful je bilo, ne vem, tako je bilo nekako razdeljeno v, ko v tistem filmu Mean girls [Zlobna dekleta], ko so tako tisti ta kul, pa tisti ne, pa pičlarčki. Ful je bilo podeljen in je bilo par punc, ki so bile tiste ta glavne tam, ki so te jebale v glavo, ja tisto je bilo grozno, sploh ne vem zakaj so se spravile nad mano na vsakem razlogu, ja. Saj po eni strani je bilo dobro to da sem se malo tough-nala up. *pavza*« (Sara)*

Dinamike medvrstniškega nasilja, ki so prisotne tudi zunaj institucij se vsekakor prenašajo tudi na institucije. Ravno tu je ključna vloga zaposlenih in institucionalne klime, da takšno nasilje preprečijo.

O sklepanju prijateljstev, krepitvi socialne mreže znotraj EAPja in o lastnih refleksijah glede spolne usmerjenosti govorijo naslednje_i sogovornice_ki:

*»Am, vmes pa tudi tako nekako šele ko sem prišla na oddelek sem spoznala ogromno ljudi, ki so isto pač člani lgbt skupine in so mi tudi ogromno pomagali, ker prej nisem poznala skoraj nobenega, v bistvu poznala sem eno. In to je bilo to in je pač bila to najbolj čudna stvar, kar bi se lahko zgodila in sem bila samo uno, zakaj jaz. Am to sem si dosti časa zanikala, sem bila samo uno, 'ne, ne saj fantje so v redu, fantje so pač super' *smeh* ampak ne. Am, potem sem pa še eno spoznala, ki mi je bila pač ful všeč, potem sem bila pa sigurna. Sem bila samo uno, 'ok ja, meni niso tipi všeč' *smeh*. Am, *pavza* v bistvu najbolj od psihiatrije mi je pomagalo to, da sem spoznala toliko ljudi, ki so bili isto. In pač nisem*

vedela, dokler nisem tja prišla, v kakšno breme mi je to bilo. Am, na sploh pač se nisem zavedala *smeh*« (Ema)

»Ja no, ful ljudi sem tam spoznal na mladinskem oddelku eni so ostal dejansko ful dobri moji prijatelji, prijateljice am, *smeh* Ena punca tam na oddelku *smeh* ker je, mislim eden od razlogov je to da *smeh* am, *pavza* eden od razlogov je to da am, *pavza* da je pač ful punc in malo fantov am v bistvu sem imel tudi tako prvi svoj nekako men crush enkrat ko sem bil na oddelku ko sem spoznal enega kolega am, *pavza* sem pač nisva nič mela, oziroma tako, bil je prvi tip ki mi je dal lupčka sicer no ampak, ja *pavza*« (Janez)

»[F]ul smo si znali popestriti stvari, no. smo se s sestrami zajebaval *smeh* sove oponašali ponoči, ko nismo mogli spat, pa je šla sestra na čik. *smeh* Potem je bila reva cela paranoična, ker nihče od nas ni slišal tiste sove *smeh* in potem smo šli za vogal in smo umiral od smeha *smeh* pač tako, ful smo bili taki, tisto upornišstvo je bilo še vedno prisotno. Ja pač če je bilo pa dolgčas, z nečim smo si mogli popestriti stvari. Pa ko smo plezali čez zid, pa smo po čike hodil, drugi so pa na izmene čuval, kje so sestre. *izdih* Kako zabavno. Tisti adrenalin, ko ti je dejansko ratalo in si bil cel car, ker si pač, mislim, čike not prešvercal.« (Tom)

Tom pripoveduje tudi o načinu sporazumevanja med osebami, ki so bivale v instituciji:

»Am, ja spomnim se, pač tam smo bili, sta bila vedno zadolžena eden ali pa dva da pač pokažeta ta novim stvari pač, sobe, kaj kej delamo, urnik, vse te stvari in se spomnim, da, pač dva sta mi tako razkazala, cela navdušena, čist na relax in potem me tako vprašata, zakaj si pa ti tukaj? Aha ok, očitno je to small talk tukaj *smeh* ful mi je bilo tako čudno, da te nekdo mimo grede vpraša, ej a ti si pa depresiven ali kaj je s tabo pač, mislim tako mimo grede je in pač ni bilo nobene, omg a resno, kaj je pa s tabo, omg *smeh* pač v tem smislu, pač čist tako small talk je bil to *smeh* kot da bi se o vremenu pogovarjali, imaš kaj panične? Ja, jaz tudi, pa ta tudi, pa ta tudi *smeh* pač tako. Se mi je zdelo, da če bi živeli v takem svetu bi bilo ful lažje *smeh* funkcionirat kot človek z depresijo.« (Tom)

V pripovedi Tom ubesedi »institucionalni jezik«, kot Goffman (1961) opisuje institucionalen jezik, ki nastane, ko uporabnice_ki prevzamejo del medicinskega diskurza, ki ga zaposlene_i uporabljajo v instituciji. Institucionalni jezik postane kot nek kodiran, dogovorjen način sporazumevanja.

7.1.2.4. Mladinski dom Jarše: Stanovanjska skupina Črnuče, Krizni center ženske svetovalnice, Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja²⁰

²⁰ »Mladinski dom Jarše je javni zavod, ki v okviru javne službe v vzgojno izobraževalni dejavnosti opravlja vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov [v starosti med 12 in 18 let], žrtev nasilja, zanemarjanja in zlorabljanja (t.im. otroci s posebnimi potrebami-vedenjske motnje).« (Mladinski dom Jarše, b.d.).

»Stanovanjske skupine so majhne ustanove (stanovanjske hiše), v katerih lahko bivajo [mladi] v starosti do 18 let, ki zaradi različnih razlogov začasno ne bivajo pri svojih starših ali njihovih namestnikih.« (Mladinski dom Jarše, Stanovanjske skupnosti, b.d.).

»Ženska svetovalnica je prostovoljna ženska organizacija, ki deluje na področju psiho-socialne pomoči in samopomoči žensk, ki so žrtve nasilja. (Ženska svetovalnica, b.d.).«

»Krizni center Ženske svetovalnice je varen prostor na tajni lokaciji kamor se lahko [oseba] umakne (24 ur na dan celo leto), če se nahaja v akutni situaciji nasilja.« (Ženska svetovalnica: Krizni center, b.d.).

7.1.2.4.1. Pravila

*»[A]m, tam [v Mladinskem domu Jarše] je bilo v redu. Mislim, *pavza* bila sem [v stanovanjski skupini] v Črnučah, ki je v bistvu edina, kjer so samo srednješolci. Am, kar pomeni, da smo imeli več odgovornosti na sebi, pač ni gospodinje, torej smo si mi pač kuhali in čistili vse sami. Tako da si imel cel dan zapolnjen. Kar je bilo dosti v redu, pa v skupini smo se dobro razumeli.« (Ema)*

»Am, imela sem to srečo da sem lahko ostala dlje v kriznem centru [ženske svetovalnice], ker mi je bil na srečo zelo cenejši kot varna hiša [za ženske in otroke, žrtve nasilja]. Zaradi tega ker je tam bivala tudi oseba ki je bila gluho nema in sem bila jaz edina, ki sem se lahko sporazumevala z njo in tako rekoč tudi prevajala pogovor tem delavkam, socialnim delavkam v kriznem centru. Krizni center [ženske svetovalnice] me je potem napotil v varno hišo. Am tam me je čakalo malo več pravil, na primer v kriznem centru sem imela poln hladilnik, zelo nizko ceno, mesečno, ki moram plačati da ostanem tam, prosti čas in zastonj svetovanje, kadarkoli mi je to zapasalo. V varni hiši sem dobila nova pravila, kot je višja najemnina, am, nikakršne hrane, nikakršne denarne pomoči, svetovanja niso mi bila na voljo, le am, kot neko kovanje prihodnosti. Am, pogovor, taka osebna svetovanja pa ne.« (Ruby)

Obe sogovornici prikažeta, da so pravila v zgoraj omenjenih institucijah manj stroga in dogovorjena v večjem dialogu, kot v ostalih institucijah. Osebi tudi opisujeta, da jim je sistem pravil odgovarjal. Pri opisu, ki ga podaja Ruby dejanje zaposlenih (ker je pravajala, je lahko ostala v Kriznem centru dalj časa) interpretiramo na dva načina; ali da je tu pristop zaposlenih do uporabnic_kov bolj individualiziran, saj se je Ruby s tem ko je prevajala podaljšal čas bivanja, lahko pa v tem prepoznamo tudi izkoriščanje brezplačne delovne sile, saj takšno prevajalstvo stane, ona pa ga je opravljala zastonj.

7.1.2.4.2. Osebj

Ko sogovornica pripoveduje o odnosu z osebjem izpostavi predvsem njihov odnos do ne-normativnih spolnih usmerjenosti.

»[T]udi recimo v stanovanjski skupini am, tam vzgojiteljem nisem hotela povedati [kakšna je moja spolna usmerjenost], ker so preveč bili zainteresirani za te informacije. Bila je isto ena v tej skupini, am, lezbijka in za njo so vedeli in so jo prisilili, da je povedala staršem, ker se jim je zdela to neka pomembna informacija, da njeni starši zvejo in iz tega razloga jaz nisem hotela povedati tam nič.« (Ema)

»Društvo za nenasilno komunikacijo je nevladna, neprofitna in humanitarna organizacija, ki se ukvarja s preprečevanjem nasilja v družbi in širjenjem principov nenasilne komunikacije.« (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.)

»Društvo za nenasilno komunikacijo je odprlo prvo Varno hišo za ženske in otroke, žrtve nasilja, decembra 2004, septembra 2008 pa smo odprli še eno. Za ta korak smo se odločili, ker je bilo v Sloveniji varnih prostorov, namenjenih bivanju žensk in otrok, ki se umaknejo pred nasiljem, glede na povpraševanje še vedno premalo. Varni hiši delujeta na območju Ljubljane, na tajni lokaciji, kar je pomembno za varnost stanovalk.« (Društvo za nenasilno komunikacijo: Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja, b.d.)

7.1.2.5. Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna²¹

7.1.2.5.1. Pravila

O izkušnjah z bivanjem in s pravili v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna pripovedujeta dve sogovornici:

*»In ne vem tudi spala sem čez cele dneve in čez dan smo imeli pa tudi različne terapije ne vem, ali s konji ali ne vem likovne delavnice ali pač kakorkoli so poskusili iz tebe res *pavza* podzavestno potegniti skozi ne vem kakšen način tiste tvoje globoke strahove, ki te pač kakorkoli otežujejo. Kar je bilo kar kul pač, različne delavnice, ne sam pogovor. Ampak jaz sem bila tako utrujena od tistih tablet, da dejansko nisem mogla pokonci stat in so rekli potem na koncu, 'daj Lara glede na to, da imamo tu taka striktna pravila, da če nočeš sodelovat na delavnicah, pojdi domov ane' pa sem bila samo tako *smeh* pač sami so mi to špukali, ko so mi rekli da moram to jemati jaz fizično nisem sposobna vstat in zdaj me pošiljate domov zaradi tega.« (Lara)*

Sogovornica opisuje potek aktivnosti v zdravilišču. Pove, da je težko sodelovala pri delavnicah, saj je bila utrujena od tablet, ki ji jih je predpisala zdravnica. Pripoveduje, da je zaradi striktnih pravil Zdravilišča morala domov, saj ni sodelovala pri aktivnostih, ker je bila preutrujena. Sogovornica poudari kontradiktornost situacije, ko jo ista zdravnica, ki ji je predpisala tablete zaradi katerih je utrujena, pošilja domov, ker ne sodeluje na aktivnostih.

*»Ves čas je bilo šest, čez vseh šest tednov skupaj. Am, kar je bilo v redu, zato ker je manjša skupina kot recimo na adolescentni. Am, pa ne menjajo se ljudje in potem nekako ustvariš neko zaupanje med sabo, je lažje govorit, lažje delaš na sebi. Am, samo so terapije pač tako nekako bile zastavljene da niti nisi imel časa za oddih. Imel si po pol ure pa potem spanje in je bilo, to mi ni bilo preveč všeč, ker pač ni bilo tistega osebnega časa. Pa še takrat ko je bila pavza, si moral pa z vzgojiteljem, biti zraven njega pa nekaj delat. Am, tam se mi je dosti poslabšal, ker jaz imam rada svoj osebni prostor *smeh* in čas zase. Am, ne morem biti skos okrog ljudi in v bistvu tam se mi je tako zelo poslabšal, vmes niso vedeli kaj naj naredijo, so me hoteli dati na zaprti oddelek, spet, brez kakršnih koli razlogov. *pavza*« (Ema)*

*»[V] takem zelo prijetnem času sem bila [na Rakitni], ko so ravno trije zaposleni, vključno z mojo zdravnico dali odpovedni rok šest tednov in smo bili mi njihova zadnja skupina *smeh* am, in se jim nič več ni dalo *smeh*. Tisto je bilo kar, mislim, *pavza* pač tam je tako vdirajo preveč v osebni prostor, za moje pojme. Vse kar je bilo z našo skupino am, zelo strogo vse, niso pustili veliko tako proste izbire, pač hoteli so da slediš totalno njihovim normam, tudi za prosti čas recimo pač ga nisi smel koristiti, tako kot si ga ti hotel ampak tako kot so oni rekli da ga boš koristil in to ni šlo čez pri meni. *smeh* *pavza*« (Ema)*

²¹ »Zdravilišče je javni zdravstveni zavod v občini Brezovica. Ambulantna dejavnost je namenjena otrokom, mladostnikom in odraslim, ki iščejo pomoč zaradi različnih težav in pri tem potrebujejo dalj časa trajajoče vodenje, svetovanje in/ali terapijo.« (Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna, b.d.).

O strogih pravilih v Zdravilišču pripoveduje tudi Ema. Omeni vdiranje v osebni prostor. Iz pripovedi lahko vidimo, da je sogovornica dobila močan občutek, da o postopku ni obveščena. Opiše tudi svoje doživljanje tega, da je bila znotraj skupine, ki je bila zadnja skupina za tri zaposlene, ki so dali odpoved.

7.1.2.5.2. Osebe

Ko oseba, ki ima izkušnjo z bivanjem v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna pripoveduje o odnosu z zaposlenimi, govori predvsem o odnosu s psihiatrinjo:

*»[T]udi na Rakitni sem imela psihiatrinjo pa *pavza* recimo ne bom rekla tako, da so vse psihiatrinje ali pa psihiatrinje, ki sem ji na poti srečala zelo slabe ampak enostavno nisem občutila, da bi me kdo razumel, na kakršenkoli način, da reče 'lej Lara v redu je, pač normalno je da razmišljaš na ta in ta način, pač ok ni normalno ampak jaz ti znam pomagat' na prijateljski način, ne pa da me forsirajo nekaj v antidepresive, v hrano v nekaj kar jaz se ne počutim udobno s tem ane. *pavza* am *pavza* in tudi na Rakitni so imeli pač, vse povsod se mi zdi da je nek sistem. In v bolnici je bil nek sistem predpisan, da so ga lahko napisali na list v kartoteko, tako je bilo na Rakitni, ko so imeli pač določen program za vse isto, pač vse so dali v en isti kalup, deset punc nas je bilo v istem kalupu, hodite na am, na skupinske terapije am, vsaka ima svojo zgodbo ampak vsaki bomo pomagali na isti način. Torej, da ima pogovor s svojo psihiatrinjo, skupinske vaje, izhod na vikend in po šestih tednih boste vsi ko rožice. Vsaj tak je bil plan.« (Lara)*

*»In mislim res samo tista jeza, kaj se bo njim zgodilo, noben pa me ni vprašal 'Lara zakaj pa si to naredila?' tako 'zakaj imaš tako nujno po takem športu pa po tej hrani' tako zakaj ali pa *pavza* nekaj drugega kot pa samo pač jeza 'wtf Lara, zakaj si to naredila, zakaj to delaš, zakaj to delaš sama sebi'. Am in pač to je bilo skos, tudi pri starših, nikoli ni bilo tako umirjeno 'daj povej mi zakaj hočeš to' nekaj samo pač ne tista jeza na tebe, kot malemu otroku, ki porije steno rečeš 'poreden, zaprl te bom v sobo' pač to je zelo narobe. Tako sem se jaz skos počutila, ko sem to delala.« (Lara)*

7.1.2.6. Pediatrična klinika UKC Ljubljana in Splošna bolnišnica Slovenj Gradec²²

7.1.2.6.1. Pravila

²² »Univerzitetni klinični center Ljubljana je javni zdravstveni zavod, ki opravlja zdravstveno dejavnost na sekundarni in terciarni ravni ter izobraževalno in raziskovalno dejavnost na področju zdravstva.« (Univerzitetni klinični center, 2007).

»Pediatrična klinika Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana je osrednja ustanova v Republiki Sloveniji za diagnostiko in zdravljenje otrok in mladostnikov od rojstva do dopolnjenega 18. leta starosti.« (Pediatrična klinika, b.d.).

»Splošna bolnišnica Slovenj Gradec je javni zdravstveni zavod, ki opravlja zdravstvene dejavnosti na sekundarni ravni in druge dejavnosti, ki so določene z aktom o ustanovitvi, predvsem za območje Koroške in Savinjsko Šaleške regije.« (Splošna bolnišnica Slovenj Gradec 2017).

Sogovornica, ki je bila hospitalizirana zaradi motenj hranjenja, v Splošni bolnišnici v Slovenj Gradcu je pripovedovala predvsem o pravilih, ki jih je bolnišnica imela v zvezi z njenim prehranjevanjem:

»[S]e spomnim, da sem bila takrat sem bila dva meseca trdo v bolnici [v Slovenj Gradcu] v eni sobi na eni postelji, starši so prihajali na obisk, sploh nisem smela ven, pač dejansko ena soba, en oddelek kar je pač za eno mentalno prizadeto osebo s problemi s hrano v takratnem času tako ogromna stvar. In meni se je takrat zdelo, da je to pač nekaj najhujšega kar mi lahko človek naredil.« (Lara)

»[T]akrat sem jaz videla, da tu [iz Splošne bolnišnice v Slovenj Gradcu] bom prišla ven samo na en način, to da se zredim za tisto kilo, ali koliko so hoteli do mene in da grem domov. Še ena največja ironija pa je bila to da nisem imela izhodov in so rekli 'lej ko se zrediš za toliko in toliko lahko prideš ti ven oziroma boš imela samo za vikend pač izhode, boš šla za vikend domov potem pa spet prideš nazaj za cel teden' in so me tehtali recimo tako na tri dni, kar je zelo ne humano ker pač itak variira teža vode, teža blata, vse ane in pač če si imel slučajno, ne vem en dan ne vem 56,5 kile in si imel naslednji dan 56 kil so bili tako 'a-a ne tvoj vikend izhod odpade' mislim *smeh* to je tako sfaljen sistem res pa v zdravstvu je bilo to pa uno what the fuck.« (Lara)

»Am, pa tudi recimo, ko sem šla na vikend, to je bilo najhujše. Ko sem šla na vikend, se niti, to je bilo še huje, nisem si smela privoščiti da bi prišla v ponedeljek nazaj oziroma v nedeljo zvečer v bolnico [v Slovenj Gradcu] in v ponedeljek na tehtanje in bi bilo manj. Ker dobesedno takrat *pavza* ti se poskušaš rešiti mentalitete da so kile vse in da hočeš nadzorovat ampak oni ravno obratno delajo. Prav še bolj 'kile so pomembne, če ne bo pol kile več glej nekaj narobe delaš' aveš pa ni vse to. Am *pavza* in ko sem bila doma za vikend so že itak bili starši 'daj Lara jej, da le ne bo manj, da le ne bo manj, daj pa še to pa še to' in *pavza* itak ti stres pobere to ti pobere to da si sploh doma, je mogoče malo bolj mrzlo, ker je bila zima. Aveš vsi taki dejavniki ampak če si prišla nazaj pa so bili samo kile drugače so bili samo tako 'glej nekaj si narobe naredil, pač nimaš več prostosti' in že tako, mislim *pavza* ko se poskušaš rešiti tega in potem ti še bolj polena pod noge mečejo da je še to bolj pomembno, ker to je pa res, kile so pa res tisto kar je pri tebi problem, ne mentaliteta, kile, kile so to ane.« (Lara)

»In *pavza* pač to [v Splošni bolnišnici v Slovenj Gradcu] zgleda tako, da te odpelje tja, pač še pred kopalnico je stala sestra, da je poslušala a si ti lulal ali kaj si delal, ali si bruhal. In prav če te ni bilo 5minut ven, če si slučajno šel pač na neko potrebo je že trkala 'Lara kaj delaš' *smeh* zasebnosti, nič. In ko te je stehala je zapisala težo, dala še kakšno opazko zraven 'o je bilo manj ko pa zadnjič, hm.' Ali pa 'ooo je bilo več, kako fino.' In to je bilo to. Potem je prišla pa psihologinja, samo pogledala kartoteko, koliko so bile kile prišla do tebe 'ok vikend imaš, ok vikenda nimaš' in to je bilo vse.« (Lara)

Sogovornik, ki je bival v Pediatrični kliniki, UKC Ljubljana pripoveduje o situaciji, ki je v nekaterih aspektih primerljiva s situacijo v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec:

»[A]m, hm, *pavza* ful so nas, ful so nas pital s hrano [na pediatrični kliniki v Ljubljani], ker imajo tako zelo nesmiselno urejeno. Am, *pavza* v bistvu sta združena skupaj oddelek za motnje hranjenja in oddelek za v bistvu otroke do 15 leta, jaz sem bil takrat lih 14-15, ko sem prišel sicer am, in pač ful težijo pač ostalim otrokom da naj ful jejo zato da bodo, *nasmešek* ker je tako čudno narejen, jedilnici se gledata med sabo in zato, da ne mečejo otroci slabo luč na motnje hranjenja morajo vse pojest ampak je res ogromno hrane, ki jo dobiš. Veliko preveč za že takrat preveč zame, za 15 letnika, kaj šele za 8 letnika, ker so dobili vsi isto porcijo kot jaz.« (Janez)

Tudi tu, kot že v ostalih institucijah lahko v pripovedovanjih sogovornic_kov prepoznamo pomanjkanje individualnega pristopa pri delu z uporabnicami_ki institucij.

7.1.2.6.2. Osebj

Sogovornica pripoveduje o dialogu, ki sta ga imeli s psihiatrinjo:

*»[P]a ona 'ja veš am, ti bi morala toliko pojest, recimo jaz ko vidim da je v službi da so bele kajzarice za malico ne jem, ker jaz hujšam, jaz pa hujšam veš, jaz delam ravno obratno kar bi ti morala. Jaz vsak dan hodim na sprehod, za vsako sladkarijo, ki vem da jo bom pojedla, moram it potem na sprehod aveš, da pokuriš.' Pa sem bila samo tako 'amm, zakaj bi meni to pomagalo?' *smeh*« (Lara)*

Sogovornica pripoveduje o občutjih, ki jih je imela ob besedah psihiatrinje. V sami pripovedi se sprašuje, zakaj naj bi njej pomagala zgodba psihiatrinje o tem, da ona hujša, ko pa je sogovornica hospitalizirana zaradi motenj hranjenja.

*»Sploh si ne predstavljam, da bi šla takrat že skozi fazo, to da bi jaz še povedala kako se jaz počutim glede punc in fantov in da pač ne čutim isto do vseh, da sem vse drugo ko pa strejt ane. Sploh si ne predstavljam pod kaj bi me potem označila, to bi bilo še po mojem *smeh* še bolj smešno.« (Lara)*

Pripoveduje tudi o tem kako je odnos med njo in psihiatrinjo vplival na to, ali bi sogovornica njej razkrila svojo spolno usmerjenost.

»Am, in pač lahko rečem, da vse kar me je pripeljalo skozi so bili starši in dežurne sestre. Pač one so se pogovarjale s tabo, one so prišle zvečer, ko si bil sam v sobi pa se je usedla pa je rekla 'kako se počutiš, kako si' aveš, res tisto. Tam bi morala biti psihologinja na tistem mestu, ona bi morala prit do mene pa se pogovarjat z mano. [...] [T]ak človeški pristop ane, ker pač ne rabiš ti neke znanosti v sebi odkrivat samo pač rabiš nekoga, ki te malo razume pa ko ti pač da vedet, da nisi čuden da bo to minilo ane.« (Lara)

Opiše tudi doživljanje ostalih odnosov znotraj institucije, predvsem odnos z dežurnimi sestrami. Pripoveduje o želji, da bi se več zaposlenih v bolnišnici pogovarjalo z njo.

*»In potem ko sem začela v fitnes hodit, in sploh ko ti začnejo še mišice rast pa ko dobiš pač na teži in vse in sem prišla enkrat do nje in je bila tehtnica dve kili več v 14 dneh 'o a zdaj se pa prenajedaš, fitnes ni ok, ti moraš na čisti maščobi delat, da se boš zredila, da boš imela maščobe, da boš prava punca, da boš, da ti bodo začele prsi rast, tak ko je treba, da ženska je, ne pa da boš zdaj tu nekaj mišičasta, to tudi ni ok!' *smeh*« (Lara)*

V pripovedi lahko vidimo vsiljevanje spolnih stereotipov in spolnih vlog s strani psihiatrinje. Psihiatrinja grobo posega v telesno avtonomijo sogovornice. Posameznice_ki imajo pravico do telesne integritete, ne glede na spol, ki jim je bil pripisan ob rojstvu, in ne glede na to kakšno spolno identiteto posameznica_k prevzema.

*»Am, ja no am, na pediatričnem oddelku sem imel eno res obupno, obupno zdravnico. Am, *smeh* se tako res, ni se pobrigala pol kurca zame ane tako am, ne vem ona je prišla ne*

vem, trikrat, petkrat na oddelek, am, v enem tednu recimo malo pogledala kaj se dogaja *smeh* drugače je delala svoje zasebne stvari kakor ne vem, med službenim časom pač ona je bila tam ta glavna na oddelku am, in se je pogovarjala z mano v šestih mesecih po mojem ene petkrat am, *smeh* dajala mi je zdravila, ne vem en antipsihotik mi je dala, ki v bistvu sem kasneje dobil isti antipsihotik od druge firme pa nisem imel stranskih učinkov, pri temu od te firme, od Krke sem imel pa pač tako obupne stranske učinke, nisem mogel normalno razmišljati, ful sem se počasi premikal, tako omejen sem bil zaradi tega. Am, in nekako me je tako mogoče me skoraj je edina oseba, ki jo dejansko tako sovražim v življenju, ta psihiatrinja, ki me je res *smeh* ne vem, zlorabila svoj položaj na nek način.« (Janez)

Sogovornik opisuje odnos s psihiatrinjo na Pediatrični kliniki, UKC Ljubljana. Pripoveduje o pomanjkanju kontakta z zdravnico, o ponovnem predpisovanju tablet. Na koncu izrazi tudi zelo močna čustva, do psihiatrinje in pravi, da je zlorabila svoj položaj. Več o situaciji ne pove.

7.1.2.7. Azilni dom Vič²³

7.1.2.7.1. Pravila

Pod pravila institucije v primeru Azilnega doma spadajo tudi zakonsko določeni razgovori oz. intervjuji, katerih se morajo osebe udeležiti. O svojem intervjuju Cherie pove naslednje:

»[I]n potem sem imela ta drugi intervju, ki je bil čisto dolg samo ne vem, kakšnih 8 ur sem ga imela. In sem bila, bila sem tak jaz pa ena inšpektorka, ženska pa še bil je, ja prevajalka tudi ženska in en moški z organizacija PIC in to mi je bilo tako malo čudno, da je moški bil tam, ne vem, meni je bilo to neprijetno, ker nisem mogla povedati vsega, ker z moškim, ja. In potem sem jim rekla če, da sem lezbijka in so me začeli spraševati če sem imela spolne odnose z ženskami in kako sem izvedela in mislim, zakaj nisem imela spolnih odnosov z moškimi, zakaj pa nisem poskusila in to, mislim da se jim zdi čudno, da sem lezbijka in vse. In ful mi je bilo neprijetno, če bi se pogovarjala z ženskami bi bilo, tako malo boljše, ampak je bil moški in, ja. Mislim takšna vprašanja so bila, mislim, 'kdaj si ti imela prvi spolni odnos in kako je bilo mislim ali je to bil moški ali je to bila ženska' in mislim, 'kdaj si ti spoznala, da si lezbijka, si imela spolne odnose z ženskami v Rusiji', pri 14 letih. Jaz sem, mislim nisem mislila o tem pri 14 letih. Ja in bilo je tako malo neprijetno. *pavza* *smeh* *pavza*« (Cherie)

»[V] odločbi iz ministrstva zakaj nisem jaz dobila statusa so, ministrstvo je napisalo, da jaz nisem priložila nobenega dokazila o svoji istospolni usmerjenosti, mislim in moje prijateljice so bile toliko šokirane, mislim kakšno dokazilo, mislim ne vem. *pavza* *smeh*« (Cherie)

Pripoved o intervjuju za pridobitev mednarodne zaščite kaže na nekaj zakonskih težav.

²³ »Azilni dom je v pristojnosti Urada vlade za oskrbo in integracijo migrantov in se nahaja na jugozahodnem robu Ljubljane na Cesti v Gorice 15.« (Republika Slovenija: Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov, b.d.).

»Nastanitveni del azilnega doma sestavlja 6 oddelkov: za družine, za samske moške, za mladoletnike brez spremstva, za samske ženske, za osebe s posebnimi potrebami in oddelek za omejitve gibanja, ki trenutno ni v uporabi. Skupno lahko sprejme 203 osebe.« (Republika Slovenija: Ministrstvo za notranje zadeve, b.d.).

Zakonske težave velikokrat nastanejo pri prošnjah po dokazovanju spolne usmerjenosti in/ali identitete. Poznamo veliko sodnih praks, pri katerih so prosilke_ci za azil uporabljale_i materiale, kot so videoposnetki spolnih odnosov, kar je prepovedano, vendar je bil ta material zaradi neznanja in/ali stiske kljub temu uporabljen. Vsakršna prošnja za dokazovanje spolne usmerjenosti in/ali identitete, sploh prek videoposnetkov, je hud poseg tako v pravice in svoboščine osebe, kot tudi v njeno_govo telesno integriteto in pravico do zasebnosti. Samoidentifikacija osebe, je dovolj za pridobitev azila na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete. (Narobe: Mednarodna zaščita na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete, 2016).

*»Veš od februarja, prošlega leta do približno junija smo bili tako, do julija, ja smo bili tako dve družini v sobi. Potem pa smo spet začeli sami biti v sobi in to je bilo v redu, bolje. Inače smo se, ko smo prišli v azilni dom, so nam dali večjo sobo, ki je bila približno, ne vem 20 kvadratnih metrov ampak, res je bila tako večja, mislim res je bilo super za nas. In potem takrat, ko so začeli prihajati drugi ljudje, res veliko ljudi je bilo. In nam je socialna delavka rekla, da če se bomo spremenili sobo na manjšo, bomo živeli samo mi v tisti sobi, ne bo več druge družine prišle v našo sobo. In smo se preselili v eno to majhno sobo in čisto smo imeli neka tri kreveta, dvospalni krevet in en drug krevet. Imeli smo mizo pa omare in to je bilo to, mislim ni to prostora veliko in ja, smo mislili da res bomo sami, mislim, da nihče drug, mislim drugi ljudje ne bodo prišli v to sobo in potem prihaja socialna delavka z varnostnikom in govori, prišla je ena družina za vašo sobo. Boste vi skupaj živeli ampak je to res bilo tako majhna soba in to je bilo čist. Smo mogli dati ven mizo in tako je bilo čist tako katastrofa. Tako. In nas niso nič spraševali, če je za nas v redu če bodo tisti ljudje v naši sobi in tako, čisto so prišli in rekla, da tako ni vaša soba ampak je to soba ministrstva, da vi nimate pravico, da tukaj nekaj govorite za, da si želite živeti sami in tako. *pavza* veselo je bilo *smeh* *pavza* ja. *pavza* « (Cherie)*

Sogovornica pripoveduje predvsem o prostorski problematiki Azilnega doma na Viču. Znotraj pripovedi lahko vidimo njeno doživljanje celotne situacije in odnos zaposlenih.

7.1.2.7.2. Osebj

Še več o odnosu med njo in zaposlenimi pove v nadaljevanju:

»[O]k. Bi prvo stvar, ki bi rekla da v azilnem domu ni tako dober odnos do gejev in lezbijk, veš. Ja, nekateri socialni delavci oni niso tako prijazni do lezbijk in gejev, mislim tega ne pokažejo ampak, se to tako čuti, ja.« (Cherie)

Pripoveduje tudi o občutenjih med intervjujem za pridobitev mednarodne zaščite:

*»In potem na koncu smo se pogovarjali o istospolni usmerjenosti, ja. Mislim, *pavza* ta inšpektorica pa prevajalka oni so bili tako dovolj, mislim ne to da so bili prijazni ampak tako je bilo čisto v redu. Niso se pokazali svojega odnosa do tega. Samo meni je bilo res neprijetno da je bil moški. Tako. *pavza* Ok, ko smo se pogovarjali o situaciji mojih staršev, meni je bilo tako vseeno potem pa so me začeli spraševati o spolnih odnosih, mislim 'kdaj sem prvič', mislim to in ta moški je bil čisto, jaz sem bila tukaj, smo imeli tukaj mizo, čez mizo je bila prevajalka pa inšpektorica in sem bila jaz tukaj in ta moški je bil tukaj [zadaj levo, za njo] in mi je bilo tako čisto neprijetno, da je bil tako blizu, da je vse*

*to poslušal, takšne osebne stvari, ja, tako. Potem pa on sploh ni nič rekel, mislim čisto je bil samo tam v sobi, nekaj je zapisoval in poslušal in vse to, ne vem zakaj je sploh bil tam. Ja. *pavza* Mislim, ni nič hudega ampak *pavza*» (Cherie)*

Kot lahko beremo, sogovornica pripoveduje o občutenjih med intervjujem. Predvsem poudari razporeditev oseb, ki so pri intervjuju sodelovale. Poda tudi svoje občutke o tem, kako ji je bilo ob določenih vprašanjih in ob tem, da je bil v prostoru prisoten cismoški.

Znotraj pripovedovanj sogovornic_kov lahko vidimo opozarjanja na nepravilnosti in refleksije njihovih doživljanj institucionalnih pravil. Skozi pripovedi se tudi riše slika občutenj odnosov z osebjem in z zaposlenimi v institucijah; osebe pripovedujejo tudi o pomanjkanju priložnosti za razkritje spolne usmerjenosti in/ali identitete.

V pripovedih je večkrat tudi poudarjeno pomanjkanje individualne obravnave. Tanja Lamovec v svojem delu, »Duševno zdravje v skupnosti skozi oči uporabnikov« opisuje ključne sestavine pristopa, ki bi pripomogle k večji emancipaciji uporabnic_kov. Zapiše: »[s]estavni del drugačnega pristopa je tudi individualizacija skrbi. To pomeni, da nas morajo voditi uporabni[čine_]kove potrebe in želje. [...] Če bomo še naprej delal[e_]li kot doslej in prilagajal[e_]li uporabni[ce_]ke obstoječim ustanovam se nikoli ne bo nič spremenilo.« (1996: 216).

7.1.3. Izhod iz institucije

»In potem rečejo 'to je zavod za usposabljanje invalidne mladine'. Invalidna, totalno zgrešena zadeva. Usposabljanje, kaj pa usposabljaš? Mislim, koga? Sem žival? Jaz imam tak občutek. Usposabljanje bi lahko rekli, pripravljanje na življenje. Kje si me pa pripravla na življenje, da mi morajo kazati kako se pri 21 tih letih po zavodu prižge pralni stroj.« (Jernej)

O tem kako so osebe doživljale institucije zapiranja govori tudi to, kako opisujejo svoje izkušnje iz časa po izhodu iz institucije.

Tanja Lamovec (1993) piše o povratku v skupnost, o izhodu iz institucije, ki je najtežja faza procesa, saj je uporabnica_k v vlogi pasivne in odvisne osebe, kjer ostali odločajo namesto nje_ga, zdaj pa se od nje_ga pričakuje, da bo samoiniciativna_en in avtonomna_en. Pri osebah, ki se identificirajo na spektru lgbtiq+ ali se disidentificirajo z normativnimi spolnimi usmerjenostmi in/ali identitetami pri povratku iz institucije veliko oviro predstavlja tako heteronormativnost in cisnormativnost družbe, kot tudi pomanjkanje socialnih služb, kamor bi se posameznice_ki lahko obrnile_i po pomoč. Fish (2012) piše o kontradiktornih situacijah, za katere lahko rečemo, da jih poznamo tudi v našem okolju; na eni strani so

socialne storitve za lgbtiq+ osebe s težavami v duševnem zdravju težko dosegljive, spet na drugi strani pa so lgbtiq+ osebe s pripisano diagnozo največkrat institucionalizirane in deležne storitev, ki ne odgovarjajo njihovim željam in potrebam.²⁴

O nepripravljenosti na življenje zunaj institucije pripoveduje tudi naslednji sogovornik:

»Ampak zavod, institucija, ki naj bi pomagala k odraslosti, ampak ko prideš ven iz zavoda ne veš nič. Torej ko sem jaz prišel iz zavoda, kot študent star 22 let, ko bi naj že vedel veliko o svetu, nisem vedel veliko. Meni je bilo vse čudno. Jaz sem se moram naučit prati, jaz sem se moral naučit sam živeti, sam likati, sam zlagati stvari. Sam živeti. Naenkrat ni bilo več pravil, naenkrat sem lahko šel ven in nisem rabil gledat desetih, enajstih, ni bilo vzgojiteljico, ki ti morijo, ki te ne razumejo, tako ali tako ne. [...] Če celo življenje nekdo drug za tebe dela, te umiva, te ureja, to je ok, nekateri to rabijo, samo kaj pa zunaj potem. Prideš v svet, sploh se ne znaš obnašati, sploh ne veš kako bi komuniciral s človekom. [...] Določena vprašanja v življenju niso imela odgovorjena v pravem trenutku, prepozno, jaz sem si začel postavljati svoja vprašanja pri 27tih letih 'kaj sem, kdo sem, kaj si želim in kaj si ne želim' in zdaj malo več vem kaj približno sem in katero pot hočem iti. Bi pa bilo to prej če ne bi bilo tega zavoda. Ker bi se znal prej upreti. Tam je bil pa neke vrste izhod tudi no, če ne bi bilo takšnih družinskih razmer po mojem, ker oni so tudi rekli 'ne študiraj, kaj boš, pojdi delat.' Ali pa 'tam imaš zavod pa imaš cerebralno pa pojdi na društvo'. [...] Da sem se moral učiti kako se opere cunja pa kako se obesi. Kako se stvari delajo, pri 21tih. To je pa totalno nonsense in totalna napaka zavoda. In potem rečejo 'to je zavod za usposabljanje invalidne mladine'. Invalidna, totalno zgrešena zadeva. Usposabljanje, kaj pa usposabljaš? Mislim, koga? Sem žival? Jaz imam tak občutek. Usposabljanje bi lahko rekli, pripravljanje na življenje. Kje si me pa pripravlja na življenje, da mi morajo kazati kako se pri 21tih letih po zavodu prižge pralni stroj.« (Jernej)

Sogovornik, ki je 6 let bival v Centru za izobraževanje rehabilitacijo in usposabljanje Cirius Kamnik pripoveduje o tem, da ko je prišel iz institucije ni vedel veliko o svetu, ni znal živeti sam. Pripoveduje tudi o tem, da se je šele po izhodu začel spraševati vprašanja »kdo je, kaj je, kaj si želi...«. Poroča, da ko je šel iz Centra, na samostojno življenje ni bil pripravljen, saj ga za to ni nihče usposobil.

*»[V] nobeni ustanovi, kjer sem bila niso delali preveč na tem da bi nekako izboljšal tvoje zunanje življenje ampak samo pač kar se tiče bivanja v ustanovi. Kar je potem vedno, ko sem prišla ven je bil tisti šok, ker nisi pripravljen. Sej v stanovanjski skupini v bistvu pač hodiš v šolo in vse, pač sej si član družbe am, ampak po drugi strani te pa v bistvu nekako zapirajo noter. Ne pustijo ti, da si najstnik, da hodiš ven, da žuraš, da pač delaš napake. Tega ne dopustijo, kar je pač *pavza* v bistvu kot vzgojni zavod, samo da ven hodiš *smeš* v šolo. Odvzamejo ti, privilegije. Am, privilegij, kot to, da lahko greš po šoli ven, na kavo ali pa pač take stvari. [...] Tako nekako v bistvu v vseh, isto na psihiatriji, pač te zavijejo nekako v neko vato, potem pa ko greš ven so sam uno, na, pač te vržejo v življenje *smeš* pač bodi tam, ne pripravijo te nekako na to, sploh če si dalj časa. Recimo ko sem bila štiri mesce plus potem šest tednov na Rakitni, potem ko prideš ven je šok, ker to je pet mescev in pol. to je, nisi navajen. Am, sploh zato ker te v bistvu ne pripravijo na to. Pač ne dajo ti neke opcije, da bi se privadil na življenje zunaj, ker te toliko omejijo v tem času. In potem se stanje pač zunaj vedno poslabša. To je tudi tako, vedno ko sem prišla ven, sem bila potem še slabše, kot ko sem šla noter. Am, ker nekako pač *pavza* ko prideš nazaj v tisto*

²⁴ Več o življenju po izhodu iz institucije pišem v petem poglavju z naslovom »Dezinstitucionalizacija«.

*okolje nisi navajen tega okolja. Pač nisi več navajen in pač si navajen starih navad v tistem okolju, am ne pa nekih novih, ker pač te ne učijo novih navad tako v zunanjem življenju ampak ti notri vsilijo pač nek urnik, ki se ga držiš in ko prideš ven nimaš kaj s tistim urnikom, ne veš, ne veš kaj bi naredil, ker nekako ne naučiš se ničesar novega, kako bi v bistvu svoje življenje zorganiziral tako da bi bil boljši. *pavza* *smeh* *pavza*» (Ema)*

Tudi sogovornica, ki ima izkušnjo bivanja v Stanovanjski skupnosti in v Enoti za adolescentno psihatrijo pripoveduje o posledicah, ki jih je imela, ko je zapustila institucionalno varstvo. Pripoveduje, da so jo povsod zavijali v vatko, in da ni imela izkušnje življenja izven institucije. Vidimo lahko tudi govor o ponovnem vračanju v institucijo; kot temu pravi Tanja Lamovec (1996) »sindrom vrtečih vrat«, ko so osebe hospitalizirane za krajši čas, vendar zato bolj pogosto.

*»In potem, ko sem prišel domov je bila ena velika štala, ker moja dva starša nista vedela, kaj naj delata z mano, sta mi rekla, da mene sploh ne razumeta in da ne vesta kaj naj z mano in da naj jima jaz povem, kaj naj naredita z mano. [...] Am, je pa res, da ko sem se jaz vrnil domov v ta kaos, sem bil zelo obupan am, in sem imel pač v šoli eno osebo, ki sem ji zelo, zelo zaupal, je bila v bistvu moja edina podpora, v šoli. Am, bila sva tudi nekako skupaj am, in potem so me obtožili enih zelo grdih in neresničnih stvari in sem zgubil v bistvu še njo. In v tistem dnevu se je men mal odpeljalo. In sem v bistvu pojedel okoli 30 tablet in pristal na intenzivni negi, na izpiranju želodca. *smeh* Ne vem sploh kaj bi rekel o tem, ker pač se mi zdi, da mogoče si niti nisem želel umret, ker če bi si želel umret bi po mojem veliko več tablet pojedel. Ampak je bil moj cilj bolj to, da ne čutim oziroma da odklopim vsaj par svojih čutil, ker pač je bilo preveč *pavza* preveč, enostavno. *pavza* Ja in to je v bistvu edina stvar o kateri se še zdaj včasih pogovarjamo ko mi mami reče, ob obletnici tega dneva, am, pač da se je spomnila na to in kako ji je hudo *smeh* is it really about you again? *smeh* pač, *pavza* ja. [...] Prišel sem v šolo *izdih*, ko so ljudje govorili svega in svačega o meni. Da sem bil v Polju, da sem bil na zaprtem oddelku, da sem bil zvezan, da sem čuden, pač nihče si ni dejansko upal pristopit do mene. V bistvu sem, še preden sem prispel čisto ven iz bolnice so me v bistvu oktobra začeli uvajati, so me ob petkih vozili v šolo. [...] Am, ampak je bilo še vseeno ful težko, tudi zaradi tega, ker pač tam smo imeli v bolnici, šolo ampak mislim, da smo imeli samo zadnje tri predmete, pa še to je bilo individualno. In pač spet priti v ta isti sistem in nisem mogel biti tako skoncentriran in vse te stvari in takrat sem se potem tudi, pač so mi predlagali v bolnici, da bi bilo najverjetneje dobro, da grem na tablete zaradi tega, ker mi bodo zmanjšal anksioznost in pač te izbruhe in te stvari. Da pač bom lažje funkcioniral v šoli, ker drugače so mi rekli, da sem lahko še tri mesece tam, ker pač.« (Tom)*

Sogovornik, ki je bival v Enoti za adolescentno psihatrijo, Centra za mentalno zdravje pripoveduje predvsem o tem, kakšno je bilo stanje v primarni družini po njegovi vrnitvi iz institucije. Pravi, da starši niso vedeli kaj naj počno, kako naj se obnašajo, zaradi česar je doživljal stiske. V pripovedi lahko vidimo tudi, da je po izhodu iz institucije pojedel toliko tablet, da je moral na izpiranje. Poroča, da to ni bil poskus samomora, temveč da je bilo vsega skupaj preveč. »Poleg občasnih problemov, s katerimi so [uporabnice_ki] prišli k psihiatru, se jih zdaj drži še stigma, ki jim zapira vrata do tega, kar bi najbolj potreboval[e_ki]« (Lamovec 1996: 201), kar lahko vidimo tudi v pripovedi sogovornika, ko opisuje dogajanje v šoli in med vrstnicami_ki, ko se je vrnil iz institucije.

*»Am, ja pač meni se je stanje malo poslabšalo takrat [ko sem šla ven] am, ne vem pač nisem imela več neke am, kako bi rekla, opore ali nekaj, pač tako ful sem se izgubljeno počutila pač brez nekega varnega zavetja, ker se pač, v bolnici se res tako navadiš bit tam in pač na koncu je tako kot da bi ti en ne vem, *smeh* ne vem nekaj rešilnega pač stran vzel am, ne vem pač tako kar naenkrat pač moraš biti tako *pavza* sam. Pač brez pomoči in je pač zelo težko. Am, *pavza*« (Alja)*

V zgornji pripovedi je poudarjena pomembnost socialne mreže in podpornih sistemov, socialnih služb, na katere se osebe lahko obrnejo, ko zapustijo institucijo. O tem sem pisal_a tudi na začetku tega pod-poglavja. Heteronormativnost in cisnormativnost družbe v prepletu s pomanjkanjem kvalitetnih socialnih služb ustvarja veliko sivo polje za osebe, ki se identificirajo kot lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije.

*»In po dveh mesecih ko sem prišla ven am, *pavza* sem šla potem nazaj pač v šolo ane in takrat se je začelo to, da to kar so oni v meni potencirali takrat, torej pač 'čim več ješ tem bolje bo, čim težja boš tem boljša si, jej, napreduješ, jej vsi te imamo rajši, vsi smo veseli za tebe.' In to je pač taka mentaliteta, ki se jaz sploh nisem zavedala da so mi jo pač nekako vsadili, ampak zdaj se dejansko zavedam za nazaj kaj se je zgodilo. In ko sem prišla ven, to je bilo konec prvega letnika, am, prvo kot prvo itak ko sem prišla nazaj na gimnazijo so bili vsi tako 'ooo Lara si nazaj, super, zdaj si zdrava, zdaj si zdrava, zdaj si ok, ok nimaš več problemov s hrano' pač vsi so mislili dejansko da je to to. Pa tudi jaz sem mislila da sem ok ampak potem je bila hrana na nek način pač res tisto, več kot ješ boljša si, bla bla bla. [...] [T]isti strah pred tem da bi pač bila še debela ali pa nekaj, je bil pa še kar tam, pač nič niso rešili, nič mi ni pomagala bolnica, samo pač še en problem zraven je bil. In se je začelo prenajedanje in potem ful prešportanje. [...] In am *pavza* od takrat naprej nisem šla niti k enemu psihiatru res nobenemu strokovnemu delavcu, ki bi bil na tem področju tu. Ker se mi je zdelo, mislim, utrujena sem bila, ni se mi dalo več razlagat pa *pavza* se zagovarjat zakaj pa to pa to naredim pa poslušat nekih banalnih nasvetov pa ne vem česa še vse. [...] In takrat nikoli več nisem šla ne k njej nazaj am, hodila sem samo še na hipnozo dokler nisva pač s terapevtom, dokler nisem jaz čutila, da sem spet z svojimi vsemi ambicijami in s svojim mentalnih mišljenjem, ki sem ga imela prej spet pri sebi. In od takrat naprej se nisem vrnila k nobenemu psihiatru, v nobeno ustanovo ker sem imela poln K vsega.« (Lara)*

Sogovornica pripoveduje o posledicah dela s psihoterapevtko. Oriše tudi problematiko nevidnosti težav v duševnem zdravju; vse_i so ji govorile_i, da je zdrava. Pripoved zaključuje s tem, da je po dolgem času bolje in da od takrat ni bila hospitalizirana oziroma ni obiskala več nobene_ga psihiatrinje_a.

7.2. Živete realnosti: kaj si dovolimo slišati?

Baukje Prins (2006 v Christensen in Jensen 2012) govori o tem, da nam življenjske zgodbe (ang. *narratives*) prikažejo, kako posameznice_ki različne kategorije (ne)vpletajo in prepletajo v svojih življenjskih zgodbah. Identitete definira kot zgodbo v kateri same_i igramo glavno vlogo in pišemo scenarij. Kategorije/identitete in njihove intersekcije so vidne znotraj načina, na katerega osebe pripovedujejo svoje življenjske zgodbe. Marjo Biutelaar (2006 v Christensen in Jensen 2012) govori o konceptu »dialoškega jaza« (ang. *the dialogical self*); pravi, da le-ta nudi potencial znotraj empiričnih študij intersekcionalnosti. To konceptualno izhodišče razlaga, da posameznica_k izhaja iz različnih »jaz« pozicij (ang. »I« *positions*), menjuje pozicije ali različne pozicije med seboj kombinira, kadar pripoveduje svojo življenjsko zgodbo.

Velik del zgodovinskega razvoja in aktivizma s področja queer teorij, queer gibanj in queer komentarjev je tudi upor dominantnim družbenim strukturam, kar lahko prepoznamo v pomenu deljenja osebnih zgodb, ki so

lahko protiutež patološkemu in objektivizirajočemu govoru stroke o ljudeh in vir alternativnih zgodb in znanja [...] lahko predstavljajo upor proti kolonizaciji zgodb, so subverzivne, razgrinjajo tabuizirane prostore, omogočajo dostop do skritih realnosti, so reavtorizacija izkušenj, krepijo moč pripovedovalke[_ca] (Urek 2008: 16, 26).

Kot rečeno v tem delu predstavljam izseke pripovedi, ki odgovarjajo na moje drugo raziskovalno podvprašanje *katere teme osebe izpostavijo, ko opisujejo intersekcijsko izkušnjo nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete in bivanja v institucijah zapiranja*.

Ta sklop izsekov iz osebnih pripovedi je v nalogi ključnega pomena; uporabnice_ki institucij ne samo, da so največkrat videne_i in slišane_i preko interpretacij institucionalnega osebja (Lamovec 1996), vse zgodbe, ki niso neposredno namenjene diagnosticiranju ali *zdravljenju* so velikokrat preslišane in videne kot nepomembne ali pa so videne kot del patologije. Ta sklop zato ponuja tematike izven institucij, ki opisujejo in predstavljajo intersekcijske živete izkušnje sogovornic_kov. Vse ta raznolika doživetja predstavijo živete realnosti sogovornic_kov; ta sklop pripovedi dodajam zato, da spodbudim videnje oseb, kot kompleksnih, raznolikih zgodb in doživljanj in ne zgolj kot tiste, ki so bivale v institucijah. Zaradi kompleksnosti zgodb, sem jih razdelil_a na podpoglavja. V prvem delu so predstavljene zgodbe, ki pripovedujejo o odnosih s primarno družino, v drugem delu osebe pripovedujejo o pomembnih dogodkih in predstavljajo osebne refleksije dogodkov, ki so jih

(pre)živele_i, v tretjem delu pa predstavljam odseke zgodb, ki kažejo na sogovorničino_kovo odpornost, njene_gove močne točke.

7.2.1. Odnosi s primarno družino

»[M]ama ima občutek, da mora nadoknadiť teh dvajset let, ki sva jih zamudila ampak pač žal ne gre. Jaz sem odrasel, jaz sem se že odločil za neke svoje cilje, ki jih hočem v življenju doseči in zdaj res ne vidim potrebe po tem, da bom jaz dobil, mogel dobit od mame dovoljenje oziroma strinjanje ali pač kakršnekoli, 'kaj pa če bi tako, kaj pa če bi bilo zate to bolj'. Ti si mi že povedala, kaj je v življenju zame bolje, in odločila si se za zavod.«(Jan)

En večji sklop tematik o katerih so govorile_i sogovornice_i, prikazuje njihov pogled na odnose s primarno družino. Znotraj te teme je veliko pripovedi, ki govorijo o njihovem percipiranju primarne družine v kontekstu lastne ne-normativne spolne usmerjenosti in/ali identitete. Zbrane zgodbe prikazujejo tudi sliko o nasilju znotraj primarnih družin in kako vidijo odnos, ki se je formiral med sogovornicami_ki in njihovo primarno družino, v kontekstu njihovega bivanja v instituciji.

7.2.1.1. Družina in nenormativna spolna usmerjenosti in/ali identiteta

*»Sestra je bila premlada, ona je bila stara 6 let, 7 let tako da ona takrat ni mogla govoriti zraven, očim je umrl takrat za rakom, sem mislil 'ok dobro se bo odprlo' očeta tako nisem imel nikoli v življenju. Ni bil prisoten no. am, *pavza* Ja ni bilo podpore no. ni bilo podpore je bila zelo zatrta zadeva, je bilo pač tako 'ja si bolan, treba je iti k psihiatru, treba je zdraviti, to je bolezen. Bojiš se ženske bližine ker težko hodiš.' To je bila, to so bili vsi prepričani, zelo prepričani da je to to.«(Jernej)*

V pripovedi sogovornika lahko vidimo, da primarna družina ni bila podporná, ko je prišlo do njegove spolne usmerjenosti. Vidimo lahko tudi eksplicitno povezavo sogovornikovega hendikepa in spolne identitete, preko prepričevanja njegove spolne usmerjenosti. Natančneje, prepričevana je bila njegova maskulinitet; »bojiš se ženske bližine, ker težko hodiš«. Obvezna neoviranost (ang. *compulsory able-bodiedness*) in obvezna heteroseksualnost, sta naturalizirani in percipirani kot naravni, posledično neprepričevani (McRuer 2006).²⁵

*»[N]ekako ne sprejemanje v družini, nasploh am, sestra je v bistvu edina, ki ve. Da nisem tako strejt ampak ona je tudi tako zelo *pavza* noče si priznat pač ona pravi samo, ja to ni to, boš že našla enega tipa uno tretje in pač nekako tako potem je, sva tudi imeli veliko pogovorov s psihiatrinjo o tem, na sploh kako, ne vem, kako sprejet samega sebe, kako se postaviti na noge, poleg vseh ostalih problemov je bil to samo še nek dodaten *smeh**

²⁵ Več o obvezni neoviranosti in obvezni heteroseksualnosti pišem v četrtem poglavju z naslovom »Kritične teorije hendikepa«.

*zraven, problem, ker pač nisem vedela kdo sem, kaj sem, kaj delam. Am, in potem nekako po vsem tem času na psihiatriji sem nekako tudi tako melo odrasla in sprejela ta del tako kot del sebe in prijatelji vsi, ki se malo bližje poznamo in to, to vsi vejo, nima noben tega *smeh* s tem problemov. Am, oči je pa toliko proti, da mu ne mislim povedat, ker že tako bi on najraje, da jaz prosim, da s tem grem iz hiše. To je nekako to. On ne ve v bistvu *pavza* ja.« (Ema)*

Sogovornica pripoveduje o odnosu, ki ga ima s sestro in z očetom. Pravi, da je sestri razkrila svojo spolno usmerjenost, vendar je sestra ne sliši. Očetu spolne usmerjenosti ni razkrila in pravi, da je tudi ne namerava. Pripoveduje tudi o procesu sprejemanja lastne spolne usmerjenosti.

*»In jaz potem takrat nisem, nihče od njih ni vedel, da sem tudi lezbijka in ja tako. In moji starši so tudi tako gledali, 'fuj peder, fuj geji, to ni normalno, zakaj pa je prišel, on ni moški' in tako, ja. *pavza*« (Cherie)*

*»Tako da ja, če pa je bilo kaj na televiziji na kakšnem ne vem programu o lgbt osebah ali pa če je bil kakšen film, kjer so bile prikazane dve lezbijke ali pa dva geja, to so bili nenadni tako *smeh* komentarji kot, joj kaj pa njim ni jasno ali pa, joj kako lahko dajo to na televizijo ali pa joj kaj vse se dogaja na temu svetu, kaj vse je nenormalno in itd itd. *pavza*« (Ruby)*

Tudi v pripovedi teh dveh sogovornic lahko vidimo, da so starši pred njima izražali homofobno stališče. Prva sogovornica tudi pove, da pred starši ni razkrita.

*»In ja tudi nobenemu psihiatru nisem nikoli pač povedalo, kakšna je recimo am, moja spolna usmerjenost in vse skupaj, ker se mi je zdelo, da pač je tako zadnja stvar. Am, zdaj glede na to imam punco že pol leta am, tudi doma nisem pač povedala nikoli ker se mi je zdelo to koliko sta moja dva dala zraven mene skozi am, koliko njun otrok pod narekovaji ni normalne sem se tudi pač bala povedati še za to, ker pač mislim da bi prineslo veliko ran na plano ampak sem ravno pred am, pred dvema dnevoma sem mamici pač povedala da imam punco in ful sem se bala odziva, res, bolj sem se bala tega da bi njej *pavza* njej predstavljalo neko tako breme, kako naj pristopa potem do mene, da bi se kaj spremenilo ampak je ful zrelo odreagirala, mislim *smeh* kar logično po vsem kar je dala zraven mene skozi.« (Lara)*

Sogovornica opisuje lasten razmislek o razkritju pred svojimi starši. Pove, da na začetku doma ni povedala kakšna je njena spolna usmerjenost, saj se je bala, da bo s tem starša prizadela; intersekcija oznake težav v duševnem zdravju in ne-normativne spolne usmerjenosti kreira novo realnost, kjer trčijo normativi mehanizmov heteronormativnosti, neoviranosti in konec koncev tudi patriarhata. Na koncu pripovedi pove, da se je pred kratkim razkrila staršem, in da je vesela nad maminim odzivom; to pospremi z besedami »kar je logično po vsem kar je dala zraven mene skozi«.

»Am, in tudi meni so dosti zgodaj rekli, da na nek način pričakujejo od mene, da se, glede na to da se jima je zdelo, da sem najbolj zrel od vseh treh otrok, da se bom prvi ustalil, imel fanta, se poročil, imel otroke in podobne stvari. In se mi zdi, da je to tudi prisostvovalo k temu, da sem jaz tako dolgo v bistvu tlačil v bistvu dejstvo, da me očitno ne privlačijo

samo moški, kar pač pojmuje kot moško v naši družbi. Am, vse to, pa tudi to da sem zelo občutljiv človek, že od nekdaj. » (Tom)

V pripovedi lahko vidimo vse obsegajoče heteronormativne in patriarhalne strukture, ki usmerjajo naša razmišljanja in delovanja. Sogovornik opisuje kako in v kakšni meri so predvidevanja osnovana na teh družbenih sistemih vplivala na njegovo razkritje pred samim seboj.

7.2.1.2. Družina in nasilje

Tematika, ki je v okviru osebnih zgodb oseb, ki imajo izkušnjo institucionalizacije velikokrat patologizirana ali preslišana je tudi tema nasilja v primarni družini.

»Medtem, ko pri mami je bilo obup, to je bilo itak samo kreganje, kričanje, sem se počutila zmeraj kakor da sem ji jaz uničila življenje, kar mi je tudi povedala milijonkrat. S tatom sva, sem naredila kaj narobe, točno sem vedela da kazen bo, kazen sem dobila, pa potem tudi nisem naredila več iste neumnosti naprej ane. Drugačno, drugačne okolje. Ja, sej je imel svoje fore, sam meni so mi bile simpatične ane. Ne vem, je imel, on je živel za muziko,«(Kaja)

Kar v citatu prepoznavam kot nasilje je predvsem poudarek sogovornice, da ji je mama večkrat povedala, da ji je uničila življenje. Psihično nasilje, ki se odraža v nezmožnosti razmejitve vloge starša in otroka s strani mame bi moralo biti nedopustno.

*»Dobro ja ok, očim me je tudi otipaval, no. tako na momente, malo. Zato ga tudi toliko, še bolj ne maram. *pavza* Samo, da si je privoščil to, zato ker nisem bila njegova krvna hčerka, ker če pa to moji sestrici naredi, torej njegovi krvni hčerki, moji polsestri ga pa ubijem, takrat ga pa ubijem, če bo ona dala to skozi, takrat pa. *pavza* [...] [I]tak smo se ful kregali doma z mamo in z očimom in to, ko je mene očim premlatil do nezvesti sem klicala tato, je prišel s policijo me iskat. In sem šla živet k tatu za dve leti,«(Kaja)*

V zgornjem odseku lahko vidimo pripoved tako o spolnem kot tudi fizičnem nasilju s strani člana primarne družine. Vidimo tudi moč sogovornice, da je v trenutnu po nasilju poklicala po pomoč, posledica česar je bil potem njen umik iz nasilnega okolja.

*»Am, *pavza* spomnim se da je bil fizično nasilen le takrat ko je bil močno pijan. [...] [K]er on ko ni bil pijan je bil zelo taka mirna oseba, zelo nežna in mila oseba in potem ko je bil pijan se je to vse spreobrnilo v neko tako arogantno in nasilno osebo am, in to so bile v bistvu priprave že iz otroštva, ki sem se jih navadila živet z njimi, ker mi je bilo čisto normalno, da če očeta ni po deseti po enajsti uri domov že lahko pričakujem, da se bom zbujala ob treh ali ob štirih zjutraj zaradi kregov, ki jih bom slišala iz sobe iz spalnice od staršev ali pa zaradi tega ker me bo on sredi noči zbudil in našel nak problem to so bili pa minimalni problemi, ki so njemu, ne vem, vzbudili veliko jezo, kot da če kaj v mizi v dnevni sobi ni bilo pospravljeno ali pa če je slišal za kakšno slabo oceno je pač ne vem, zbudil me je sredi noči, prižgal luč in se začel dret kljub temu, da sem jaz mogla že ob ne vem petih, šestih zjutraj vstati, da grem v šolo. Tako da tudi za veliko neprespanih noči krivim njega am, ker potem to neko nasilje in tudi če ni fizično nasilje vzbudi strah v tebi in imaš občutek kot da ne moreš niti mirno zaspati, ker nikoli ne pričakuješ kdaj se mu bo tok strgalo in te*

bo na koncu v spanju zadavil ali pa kaj takega. Am, tako da ja. Spomnim se večinoma njegovega jeznega obraza in njegovega dretja.» (Ruby)

»Vem pa da je bil fizično nasilen do moje mame, to se spomnim še iz mladega otroštva am, in tudi večkrat mi je vzbudil občutek krivde ker, ne vem, ko sem bila jaz v svoji sobi, ki sem jo dobila že pri zgodnjih letih pa da sem bila tam nekje šest, sedem let stara in da sem poslušala dretje in to kako je mama vpila na pomoč in vpila moje ime, da ji pridem pomagat ker jo on davi, jaz sem pa takrat kot otrok le nepremično okamenela v postelji in upala da je vse to le neka nočna mora in da zgine tako da taki res težki momenti ostanejo s tabo.« (Ruby)

V obeh pripovedih sogovornica opisuje nasilje svojega očeta. Opisuje tudi strategije preživetja. Preberemo lahko refleksijo sogovornice o tem kako je prisotnost nasilja (čeprav oče ni bil fizično nasilen do nje) vplivala nanjo. Vidimo lahko pripoved o mehanizmu nasilja, ki ni nujno direktno usmerjen v določeno osebo, ampak se izvaja na način podrejanja in ustrahovanja.

*»Am, doma je bil itak kaos. *pavza* pač ker nista vedela, kaj naj z mano, kako naj se obnašata do mene, mislim, da sta imela tudi zelo slabo vest, ful sta bila zmedena. Am, ne vem tudi v familiji je bilo ful čudno vse, ful je časa trajalo da sem se dejansko začel spet udobno počutiti v družbi širše družine, ker pač vem kaj vse je mami razlagala am, tudi veliko očitkov je bilo z njihove strani, am, s strani babice, s strani ene tete. *pavza* Ko mi je rekla, da kaj delam staršem, da si pač ne zasluži tega in bla bla bla. Ampak sem bil pa ful ponosen, ko, pač ko je ona zaključila ta svoj monolog, ko mi je nabijala slabo vest, sem jaz lepo povedal, da se nihče pa ne vpraša kako je meni, kako je meni ko grem sam v Ljubljano, ko se sam borim z vsem tem. Da se noben ne vpraša *pavza*, kaj mi delamo, kaj me muči, kaj, nič, kar je bilo pomembno je bilo kako jaz trpinčim svojo lastno družino in kako iščem pozornost in kako sta mi ona dva vse dala, jaz ju pa mučim, ane. *pavza*« (Tom)*

Sogovornik opisuje odnos primarne družine do njega in njegovih težav v duševnem zdravju.

V pripovedi lahko prepoznamo nasilje čustvenega izsiljevanja in zopet ne ločevanje med vlogo staršev in vlogo otrok.

7.2.1.3. Družina in institucija

V tem odseku so zbrane osebne pripovedi, ki prikazujejo vpliv bivanja v institucijah na odnos sogovornic_kov s primarno družino.

*»Pač je res, da je mogoče za starše to najlažje ker pač nimajo dodatnih skrbi s tabo in pač vejo da *pavza*, da bojo drugi za tebe poskrbel, da ti v bistvu nič ne bo manjkalo. Sej to je na nek način res, je bilo poskrbljeno, jaz sem imel vse ampak v tem vse sem imel tudi nič. Nisem imel osnovnega stika z družino kar se mi zdi pač pomembno v življenju«(Jan)*

»Nimam lepih spominov na zavod in tudi zelo težko govorim o njem, ker pač je to ena zelo, zelo slaba izkušnja v mojem življenju, zavod in katerikoli starš ki ima gibalno oviranega otroka oziroma s kakršnimikoli omejitvami, takimi in drugačnimi, bi vsakemu predlagal, da pač svojega otroka ni šans da da v zavod, pač, naj prilagodi svoj stil življenja, naj ga da v redno šolo, pač, ni zdaj to pravilo da pač moraš biti v zavodu, ker pač tam imaš terapije, tudi sam lahko maš terapije od doma, pač, te vozijo in ravno tako imaš lahko

polno življenje in pač se da poskrbet za takega otroka se mi zdi, ker najslabša izkušnja v zavodu je bila ta, da sem pri 25 letih lahko rečem, ne poznam svoje družine.»(Jan)

»Saj zato tudi mislim, da je zavod dosti pripomogel k temu, da jaz nisem imel dobrega odnosa s starši. Saj se nismo poznali. Jaz se šel stran pri 14tih letih, prišel nazaj pri 21tih. Kaj pa je vedela o meni, kdo sem jaz v tistih šestih letih se razvil. Potem pa takoj še šok da sem to kar sem, istospolno usmerjen. [...]Saj ni vedela kdo sem, saj me ni mogla poznat, zato je niti ne obsojam iz tega vidika, saj sem ji rekel 'saj me ne poznaš, saj me nisi mogla poznat, ne veš kateri človek sem, kdo sem, kaj sem. Za tebe sem tujec.'«(Jernej)

Oba sogovornika pripovedujeta o tem, da med bivanjem v instituciji nista imela rednih stikov z družino. To je potem vplivalo tudi na njihov odnos po tem, ko sta institucijo zapustila. Oba poudarjata, da se z družino ne poznata, saj sta bila v ključnih letih svojega odraščanja stran od družine, v instituciji.

*»[T]udi recimo za terapije s starši pač z očetom je *pavza* on ni želel biti prisoten tam. Prišel je dvakrat samo za podpisat stvari in to. Am, pač ni prišel nikoli na obisk ne nič. V bistvu me ni hotel imet doma tako da sem tudi vse vikende bila tam, ker drugače si samo prvi vikend am, *pavza*« (Ema)*

Sogovornica opisuje odnos s svojim očetom in dogajanja med njenim bivanjem v psihiatrični instituciji. Slab odnos je vplival tudi na to, da je bila v instituciji tudi med vikendi.

*»Am, čez cel teden je v bolnici potekalo tako, da smo imeli različne delavnice, terapije am, spoznavala sem nove prijatelje, prijateljice. [...]Am, med vikendi si se lahko določil če greš domov ali ostaneš na oddelku. Po navadi sem med vikendi hodila domov, spet zaradi staršev, ne zaradi mene, zato da bi jim dala občutek neke zaželenosti in da je vse v redu. Imeli smo tudi obiske odobrene od obiskov sem prejela samo mati in enkrat brata in eno prijateljico kar me je najbolj prizadelo. Glede na to koliko naj bi družina ti stala ob strani v slabih časih in najboljše prijateljice in prijatelji so se vsi ustrašili mentalne bolezni in nekako nehali me kontaktirati. In še do danes jim nisem čisto oprostila *smeh*.« (Ruby)*

V pripovedi lahko vidimo, da je sogovornica med vikendi hodila domov zato, da bi s tem potolažila svoje starše in ne zato, ker bi se sama doma dobro počutila. Opisuje tudi žalost ob tem, da jo člani_ce primarne družine niso velikokrat obiskale_i, ko je bila hospitalizirana. Sogovornica opisuje tudi lasten uvid, da so se verjetno vse_i ustrašile_i težav v duševnem zdravju.

*»Am, *pavza* ampak ja. *pavza* mislim, da da je cela familija zrasla na nek način, skozi to. In zato mi recimo tudi pač pomembno, ker sem sama doživela kako si zatiran če si malo drugačen na kakršenkoli način, ali imaš razmišljanje drugačno ali malo drugače razmišljaš o hrani ali o prijateljih ali o ljubezni. Am *pavza* ne spadaš v družbo, pač si un ta čuden, ki se te izogibajo in to me je tako *pavza* tak sit občutek že. *pavza*« (Lara)*

Lara pripoveduje o tem, da je cela družina zrasla, ker so šle_i skupaj skozi proces institucionalizacije in premagovanja ovir.

»Bilo je zelo, zelo težko na začetku, ker sem z maje strani, moje družine doživljal zelo veliko pritiska, zelo veliko očitanga, nabijanja slabe vesti in onadva se tudi nista hotela vključiti

v terapijo oziroma pač v moj proces zdravljenja. Nista hotela imeti nič s tem, sta rekla da pač sem si jaz to nakopal in se moram bom iz tega tudi izkopal. Govorila sta mi tudi, da nikoli v lajfu ne bom dobil šihta zaradi tega, ker pač bo to moja kartoteka in da me nihče ne bo hotel zaposlit. Kot primer sta mi dajala mojo sestrično, ki je bila pa v Polju, kar je sicer nekaj povsem drugačnega, tudi starostna razlika je precej drugačna.» (Tom)

*»In pač [brat] je, imela sva prav eno tako tradicijo, da pač vsak dan sva se slišala, ene dvakrat, trikrat na teden je pa še prišel do mene, sva si vedno naročila falafel in debatirala o stvareh. [...]on je v bistvu tudi am, sam od sebe je skapiral pač, da jaz nisem strejt. [...]Povedal sem mu dejansko tudi lahko veliko o tem, kako sem doživel panične napade, ker mi doma pač sploh niso verjeli da jim imam oziroma, da pač je to kr nekaj, in da si izmišljujem. [...]Pač takrat sva se res ful, ful zbližala, no. *pavza* ampak res je bilo pač tako, malo osamljenega sem se počutil, kot da sem zdaj jaz sam proti celi familiji v bistvu, ker prej sem imel vsaj še njega na svoji strani. Ful mi je dalo neke *pavza* neke varnosti, neke, nekega občutka ne vem, da sem ok, da pač *pavza* da je on tu zame, ne glede na vse. *pavza* to kar naj bi družina bila, v bistvu. *pavza*« (Tom)*

Sogovornik opisuje odnos s staršema in odnos z bratom. Kot pravi, ga starša nista podpirala in se tudi nista vključila v proces zdravljenja. Opisuje kako se je odnos z bratom še poglobil s tem, ko mu je brat stal ob strani, ga obiskoval in se z njim pogovarjal.

Sogovornice_ki, katerih člani_ce primarne družine so bile_i vključene v sam proces institucionalizacije, poročajo, da je to njihov odnos poglobilo, da so vse_i zrasle_i; na drugi strani pa sogovornice_ki, katerih članic_ce primarne družine niso bile_i vključene_i v proces, pripovedujejo predvsem o odtujitvi, o tem, da se z družino ne poznajo in da tam niso imeli in ne morejo iskati podpore.

7.2.2. Pomembni dogodki in osebne refleksije

7.2.2.1. Dogodki povezani z razkritjem spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete

Dokumentarni film z naslovom *Yes, we fuck* (Centeno, de la Morena 2015) naslavlja tematike seksualnosti in tematiko funkcionalne raznovrstnosti. Dokumentarni film je tudi del projekta, katerega namen je spodbuditi vključene osebe h komunikaciji svojih idej in želja, ter predvsem k prevpraševanju samih sebe na polju seksualnosti. Ustvarjalke_ci filma poudarjajo, da je bil proces zelo spodbuden za sklepanje novih poznanstev med sodelujočimi; različnimi skupinami in kolektivi, ki delujejo na političnih temah telesa in seksualnosti (funkcionalna raznolikost, feminizem, transfeminizem, lgbt, queer, interspolnost, itn.). Postpornografija, ki jo vodita in izvajata sogovornici_ka v prvem delu filma, daje poudarek na seksualizacijo celega telesa, ne samo genitalij – reproduktivnih

organov. Pravita, da živimo v družbi, ki nekatera telesa ceni bolj kot druga, predvsem telesa, ki so *produktivna, funkcionalna* (moj poudarek). »Če imaš telo, ki je videno kot produktivno, potem si v naši družbi cenjen_a. [...] V naši družbi ni interesa za nas, moške ali ženske *pošasti* (moj poudarek), osebe ki ne ustrezajo namenu reprodukcije« (Urko/Ilenia/Eleno/the Eloy of Urka v Centeno, de la Morena 2015: 5:54). Film detabuizira seksualnost oseb z ovirami, preizprašuje oblike in zmožnosti teles, predvsem pa daje vidnost raznolikim oblikam seksualnosti. Velik del filma je namenjen tudi odnosom med osebami z ovirami in seksualnimi asistentkami_i. V filmu so predstavljene BDSM²⁶ prakse oseb z ovirami, preko česar predstavijo tudi političnost BDSM praks in prevpraševanje razmerji moči v spolnosti, ki so trdno povezana s spoli, ki so nam pripisani ob rojstvu, spolnimi vlogami in lastnimi spolnimi identitetami. Preigravajo performativnost spolov in spolnih izrazov znotraj seksualnosti. Film je tako politična manifestacija kot tudi možna točka za krepitev moči posameznikov in skupnosti; gledalkam_cem pa nudi platformo za reflektiranje normativnih (velikokrat družbeno vsiljenih) načinov seksualnosti in oblik ter *(ne)zmožnosti* teles.²⁷

V tem sklopu so zbrane pripovedi sogovornikov o razkritju spolne usmerjenosti in/ali identitete; težki trenutki, ki so jih sogovornice_ki (pre)živele_i in so neposredno povezani z nenormativno spolno usmerjenostjo. Opisi seksualnih doživetji, katerih pripovedovanja ustvarjajo subverzijo seksualnosti teles od katerih se obračamo stran, katerih si ne dovolimo slišati. Zgodbe ponujajo tudi uvid v lastne refleksije intersekcije deprivilegiranih identitet.

»Čeprav sem itak vedel, da sem čutil privlačnost do fantov, do punc sploh ne ampak nisem si mogel tega priznat. Meni se je zdelo to čudno, kako bom jaz gej pa še itak sem na vozičku, meni je bilo to čudno, pač ko sem si rekel, že itak sem ne vem, izpostavljen zaradi tega ker sem na vozu, zdaj bom pa še dodatno si naredil problem zaradi tega ker sem pač še gej zraven in tako pač ful mi je bilo tako, 'ne to nisem jaz', in pač in ja ko so me zafrkaval, 'Jan je peder, Jan je ne vem se fuka s tipi', tako nisem si mogel priznat tega da se meni to res, da jaz to res počnem, čeprav ja, sem počel.« (Jan)

Sogovornik opisuje svoj proces razkritja spolne usmerjenosti pred samim seboj. Beremo lahko tudi refleksijo o pripisu in/ali prevzemanju dveh ne-normativnih identitet.

Seksualnost oseb z ovirami je velikokrat videna kot neprimerna, nepotrebna, največkrat pa nevidna. Znotraj spektra seksualnosti so osebe z ovirami največkrat objektivizirane ali videne kot žrtve (Liddiard 2011). Na drugi strani pa so osebe, ki svojo spolno usmerjenost

²⁶ BDSM (ang. Bondage&Discipline/Dominance&Submission, Sadism & Masochism), kratica opisuje »spolne prakse (vezanje&discipliniranje/ dominanca&podređitev, sadizem&mazohizem), ki vključujejo igranje vlog in razmerja moči (Bibić et al. 2011: 11).«

²⁷ Več o subverzivnosti seksualnih praks in raznolikih teles pišem v drugem poglavju z naslovom »Queer«.

definirajo zunaj spektra normativnega, velikokrat videne kot promiskuitetne čemur se pripisuje tudi moralna nota pre-aktivne seksualnosti (Richardson et al. 2013, Fish 2012).

*»In ti prvi fantje so bili večinoma vsi iz zavoda, ker pač oni so mi bili dosegljivi in tako na koncu, ko sem šel iz zavoda sem rekel o f... s koliko fanti sem bil jaz v zavodu tako, ne vem, neki odnos in tako in kar veliko sem jih naštel, tako mogoče od 15 do 20. Celo obdobje, tako. Pač ne govorim konkretno o spolnem odnosu ampak tako pač. Se je dogajalo ne vem, v osnovni šoli še itak nisem z nikomer seksal, to je bilo potem v srednji šoli ampak je prišlo s kom, da smo se božali tako, veliko je bilo tega. Hotel sem poskusit in jaz sem bil tak da pač preprosto sem reskiral. [...] In jaz sem bil tak ful prebrisan, jaz sem si pregledal si cel zavod, celo okolico, okrog katere bi bilo primerno, kako bi on potem prišel do mene, jaz sem celo logistiko potem izvedel kje me bo pobral, do kam se pripelje, kje bom jaz potem svoj voziček pustil in ta fant, ki je na tak način prihajal k men sem mu rekel, 'glej tukaj se parkiraj, bova voziček tukaj pustila pač v enem kotu za zavodom' in tako in on mene da v avto in sva se odpeljala in pač ne vem. [...] In tako takrat ko sva našla tisto jaso, ki je bila obema všeč in zunaj je bilo ful sonce in midva tako ok bova tukaj dala dekco in tako midva že v akciji in to je bilo pa obdobje da se je koruza takrat pobirala in pride un kombajn za pobirat uno koruzo in tako midva tam naga sredi une koruze *smeh* tako panika, kaj čva zdaj pač in sva vse pobrala, on je prijel deko, mene, vse naenkrat in sva šla v avto hitro in sva pač šla naprej tako skoraj so naju dobili.«(Jan)*

Zgornjo pripoved vključujem v nalogo, saj prikazuje zgodbo o istospolnih seksualnih izkušnjah ovirane osebe. Zgodbe, ki jih po navadi ne slišimo in o katerih ne beremo. Sama zgodba reflektira strategije, ki jih je sogovornik uporabil, da je lahko imel seksualno življenje tudi med bivanjem v instituciji. Prikazuje pa tudi samo spolnost ovirane osebe.

»Sem se pobrala domov. In tako ena dva dni nisem ne odpisovala ne nič in potem vseeno sem jo poklicala in sem se ji opravičila uno, 'da samo da sem pač ostala ful zmedena, da kaj je, da saj jaz pač ne morem biti lezbijka, ker so mi tudi tipi všeč' uno in se mi je smejala in je rekla, 'ja dobro si pač Bi in kaj je zdaj'. In jaz tako, 'ja ne vem, samo pač si mi, ti si mi všeč'. In je rekla, 'ja dobro saj si ti tudi meni, kje je problem', kao ane. Sem rekla, 'ja pizda je ane', mislim že tako jaz tako nisem bila ravno priljubljena ane med folkom, so se dosti tako spravljali name ane in je bila to zadnja stvar, ki sem jo še hotela še imeti na glavi. Pa je rekla, 'pa dobro pa saj ni treba nobenemu razlagat, saj to je stvar med nami', uno. Sam valda s časom postane to problem ane, ne moreš bit na skrito v zvezi v nedogled.«(Kaja)

Sogovornica opisuje svoje razkritje biseksualne spolne usmerjenosti prijateljici. Zgodba prikazuje refleksijo sogovornice, kako bo razkritje ne-normativne spolne usmerjenosti vplivalo na nasilje, ki so ga vrstnice_ ki že pred tem izvajale_ i nad njo.

*»[D]o 21ga leta, ko *pavza* imel sem fanta, am, bila sva skupaj recimo pet mesecev, sem ugotovil da to ni to sva šla narazen in pač jaz nisem vedel, da ima psihične težave in vse ostalo, je pač naredil samomor. Am, to je bilo za mene tak šok da *pavza* ja ne znam razložiti, zelo me je šokiral. Imel sem občutek da sem jaz kriv, seveda nisem bil, ker so bile težave že prej. In takrat sem tudi naredil svoj outing pred družino, čeprav sem živel svoje gejevske življenje že 10 let ane.«(Jernej)*

»Dobro itak na začetku mi je bilo čudno ker jaz ko sem bila osmi razred, jaz sem Bi[seksualka], pa mi je bilo ful tako, pa ne ne, ne more mi biti šjora všeč, to je kar nekaj ane, nisem lezbijka ane pa če mi je tudi tip kakšen všeč, zmeda ane. Totalna. Potem vseeno

smo bile skupaj s tisto pupo, ko sem bila osmi razred, iz osmega na deveti, tisti prehod. Osem mesecev. Samo ona je naredila samomor po osmih mesecih. *pavza* Tisto je sprožilo tudi dosti te hospitalizacije, potem jaz sem se ful krivo počutila. *pavza* [...] Zato ker je fora je bila, da ona je bila starejša od mene, ona je bila takrat prvi letnik in zanjo so že vedeli. In so dokaj no, so se spravljal tako nanjo. V srednji šoli smo bile skupaj tam v [nakupovalnem središču], smo se držale za roke in so prišle tri njene sošolke mimo in je bilo uno, 'o a to je tvoja nova punca', neki takega, jaz sem samo spustila roko, 'kaj ne ne jaz že nisem neka lezba tu, kaj je z vami narobe' uno in sem odkorakala. In potem, ko sem jo klicala čez par ur *smeh*, ko sem dojela kaj sem naredila, kako sem grdo odreagirala, se šjora se ni javljala in to. In drugi dan sem pač zvedela, da je ni več. Dva meseca po tistem, me je tako žrlo da, še danes se spomnim, vem da sem bila, eden izmed sprožiteljcev, da ona se šla fentat. Potem sem tudi jaz imela prvi poskus samomora, dva meseca po tistem in zaradi tega se nisem nikoli več tudi spravila v dejansko zvezo s punco, ker sem se zmeraj bala tega. Da bom spet kaj zajebala fino.«(Kaja)

Obe_a sogovornici_ka pripovedujeta o izkušnji samomora partnerke_ja. Zakaj nekdo stori samomor nikakor ne moremo vedeti ali predvideti. Vsekakor pa lahko v obeh pripovedih vidimo intersekcijo težav v duševnem zdravju in ne-normativne spolne usmerjenosti.²⁸

Pripovedi kot taki, reflektirata (pre)živete situacije in kompleksnost življenja na intersekciji ne-normativne spolne usmerjenosti in ne-normativnega duševnega zdravja.

»[T]am v šestem razredu sem prvič tako začela razmišljat da nisem tako čist strejt in je bil rahel šok. Am, potem sem v osmem razredu povedala najboljši prijateljici in ane bila je, zelo je podpirala to. Skos me je podpirala pri vsemu tudi kar je naprej bilo in potem so se začel razni problemi, ker je bilo, mislim izvedli so na šoli, sošolci am, potem so nekaj, nekaj so me potem zajebavali am, potem ko sem šla v prvi letnik v bistvu nisem nobenemu v šoli povedala, doma nisem nobenemu povedala ker nismo nikoli bili v dobrih odnosih« (Ema)

»Am, da sem zgubila vse prijatelje v Rusiji, ko so izvedeli, da sem lezbijka. Ma takrat nisem rekla, da sem res lezbijka, sem rekla da imam rada eno punco, da mislim, da mogoče jaz nisem strejt. Ja. Potem pa so se nehali z mano pogovarjati in tako. To ni res tako slabo, mislim, to ni kakšno fizično nasilje, ampak vseeno tako ni prijetno, ker sem bila 14 let stara in tako. Ja. *pavza* *smeh*« (Cherie)

Obe sogovornici pripovedujeta o medvrstniškem nasilju, za katerega pripovedujeta, da sta ga doživeli neposredno zaradi ne-normativne spolne usmerjenosti. Vidimo lahko tudi, da je medvrstniško nasilje, katerega tarči sta bili, v veliki meri vplivalo na njuno nadaljnjo razkrivanje spolne usmerjenosti.

»Pač nisem nikoli bila, nisem čisto vedela, ne vem, kako sem usmerjena pa to, am, začele so me pač bolj zanimat punce, tako v razredu pa tako. Am, pač najprej sem se tako kakšni dve leti spraševala pa tako, am pač sploh nisem pomislila, da bi lahko bila kako drugače usmerjena kot strejt. Am, potem pa ne vem, začetek prvega letnika sem nekako no dojela to, preko interneta pa ne vem, preko prijateljev pa tako. Tako da sem nekako ugotovila, pač da sem nekako drugače usmerjena no, pač biseksualno ali pa lezbično pač sej ne vem še zdaj.« (Alja)

²⁸ Več o intersekciji težav v duševnem zdravju in nenormativne spolne usmerjenosti pišem v osmem poglavju z naslovom »Kaj ima s tem socialno delo?«

*»In *pavza* ne vem nikoli se nisem spraševala o tem zakaj nikoli nisem imela fanta pa karkoli meni mi je bilo jasno zato ker se pač nikoli nisem družila s kom pa tudi ker sem bila ful poseben človek tudi nikoli mi niso bili točno določeni stereotipični fanti vseč ali pa kakorkoli in tudi recimo ne vem več prijateljev sem imela, največ boljših prijateljev sem imela, ki so bili iz LGBT skupnosti kot pač ne vem recimo strejt ljudi ane. In sem ugotovila, da je meni v bistvu pač vseeno v koga se zaljubim, s kom se zaljubim samo pač da je tista energija ampak tudi to ni rešilo mojih pač težav *smeh* s hrano in z depresijo in z vsem.« (Lara)*

Sogovornici pripovedujeta o trenutkih, ko sta ugotavljali kakšna je njuna spolna usmerjenost.

7.2.2.2. Refleksija osebne zgodovine

V mnogih pripovedih so sogovornice_ki pripovedovale_i o tem, kako so (pre)živete izkušnje vplivale na njihovo sedanje življenje. Sogovornice_ki opisujejo, kako so dosedanje izkušnje oblikovale njihove identitete in doživljanja sveta.

»Ampak glej to me je vse gradilo, da sem danes to kar sem. Sem kar hvaležen za dosti stvari, ker če tega ne bi bilo, danes ne bi bil tukaj tako kot sem.« (Jernej)

*»[H]m. *pavza* se mi zdi, da vse te stvari, ki so me doletele v življenju, ki niso bile predvidene oziroma namenjene s strani pričakovanj družbe, moje družine, da so to ravno te stvari, ki me zdaj delajo takega, kot sem. Da pač kljub temu, da v marsikaterih pogledih ne živim v skladu z družbo, da imam veliko nekih stvari, ki bi lahko bile stigma, ne vem, spolna usmerjenost, moja spolna identiteta, dejstvo, da sem bil hospitaliziran zaradi problemov s psiho. Pa ne vem, nekako nočem pustiti, da me definirajo te stvari ampak to kar sem postal zaradi teh stvari. Ker to je pa tisto na kar sem najbolj ponosen, na to kar sem izlekel iz vseh teh situacij iz vseh teh pozicij, ki jih imam. *pavza*« (Tom)*

*»Ko gledam nazaj na vse izkušnje se mi zdi vsaka slaba situacija, vsak malo večji poden, ki sem ga doživela kot nek začetek nekih lepih izkušenj, samo da nisem jih pričakovala in *pavza* kljub temu, da sem bila v centru za mentalno zdravljenje, sem spoznala ljudi, ki so me pripeljali do sem. Do tega, kar sem danes in ti ljudje, ki sem jih spoznala v krizi, v težkih časih so se pojavili v mojem življenju v nekih najboljših časih zdaj. In lepo *nasmešek*, lepo jih je videti izven ograje in izven centra za mentalno zdravljenje, kako so bolj močnejši, celo od teh ljudi, ki nikoli niso bili tam. *pavza* am *smeh* *pavza*« (Ruby)*

*»[T]ako kot zdaj vidim *pavza* se je verjetno moralo vse zgoditi z nekim razlogom, da sem šla in skozi bolnico in skozi Rakitno in potem skozi vse določene stvari, da sem tu kjer sem.« (Lara)*

*»In jaz sem konec koncev hvaležen za to kar se mi je zgodilo. Ker pač zaradi teh izkušenj sem zdaj tukaj kjer sem, spoznal sem nove ljudi, ki mi stojijo ob strani am, tudi lahko sproščeno govorim o svoji spolni usmerjenosti, ker vem da so ljudje, ki me podpirajo in me razumejo in se ne rabim ničesar sramovat. Ne rabi me biti strah. In sem na to ponosen. *pavza* To je moja zgodba.« (Jan)*

V vseh pripovedih lahko vidimo, da sogovornice_ki to intepretirajo kot pozitivno, da so to izkušnje iz katerih so »zrasle_i« in iz katerih so se nekaj naučile_i.

7.2.2.3. Mizoginija in spolno nasilje

V še vedno močno prisotnem patriarhalnem, heteronormativnem sistemu naše družbe so spol pripisan ob rojstvu, spolna identiteta in spolni izraz velikokrat okoliščine na podlagi katerih osebe doživljajo nasilje; fizično, psihično, spolno, ekonomsko. Pričujoč odsek ponuja uvid v zgodbe nasilja zunaj institucij.

*»[E]den ta ki me je poljubil on sploh ni verjel, da mene ne zanimajo moški, na fejsu mi je skoraj vsak dan pisal, da bi jaz morala poskusit kaj z njim, mislim, da mogoče bo šlo in da me bo spremenil v normalno žensko in vse to tako, ja. In vedno se je tako z mano pogovarjal, mislim kako bi rekla, nekaj časa se nisva pogovarjala s fantom in potem, mislim, najbolj smo bili prijatelji, jaz nisem sploh mislila, da sem njemu všeč in sva se pogovarjala 'kako si ti, dobro in to, kako je šola' in potem mi je rekel, da sem njemu všeč, potem pa me je poljubil, takrat sem bila res šokirana in sem njemu rekla, da sem lezbijka in on je bil tudi šokiran in tako negativen. Se spomnim kako sva sedela tam v azilnem domu in mi je rekel tako, da 'to ni normalno, bla bla bla, ti nisi zdrava, moraš nekaj poskusit z mano, nikoli ne bi verjel da si lezbijka, kaj se ti je zgodilo da si lezbijka' in tako. In potem mi je tako pisal na fejsu, da jaz *smeh* enkrat mi je poslal sliko svojega, khm, spolnega organa in potem je rekel, 'a vidiš a ni lep, da moraš poskusit nekaj z mano in ti bo šlo v redu in tako jaz ti bom nekaj dobrega naredil.' *smeh* *pavza* ja. *pavza* fuj« (Cherie)*

V pripovedi sogovornice lahko prepoznamo homofobno in seksistično nasilje. Obvezna heteroseksualnost o kateri pišem tudi v poglavju Kritične teorije hendikepa, je vedno predvidena in videna kot naravna. Patriarhalno podrejanje in lastninjenje določenih identitet in teles se v kombinaciji s heteronormativnostjo velikokrat kaže ravno v situacij, kot je opisana zgoraj.

*»Itak pit nisem hotela dosti, zaradi tega ker sem bila na precej močnih tabletah takrat in sem se bala, kakšna bo reakcija, ma sem lahko spila dva bambusa. Ma to je, ne vem če je 2 deci vina nanese, vse skupaj, kakor sem si mešala, meni se je začelo vrtet. Sem mislila, ma kaj je možno, da je reakcija na tablete. Ok, jaz kao da se odpravim domov, fora je, da to je kočja v gozdu, osvetljave ni nobene, jaz sem samo zavila, to so itak take potke, da tako si šel proti moji hiši in takoj je zavila ena druga potka in se mi je vrtelo in sem zavila na ta drugo potko. In sem počepnila dol, ko sem ugotovila da nisem prav, ma nisem bila sposobna hodit dejansko. Sem počepnila dol. Kar naenkrat nek glas, 'kaj je punčka si v redu'. In jaz tako, 'ma pizda veš kaj, tako se mi vrti, daj prosim pomagaj mi vstat uno, saj ne vem, saj nekaj folka je z avti uno ali pa če me ti spremljaš, saj je blizu moja hiša, uno saj bomo v desetih, petnajstih minutah tam, samo jaz res ne morem.' 'Ma ne ne saj bova tu malo, se bom jaz s tabo malo ustavil.' Jaz tako, 'ma ne ne res bi rada šla domov, ker ne morem, tako se mi vrti ja kot da bom skupaj padla', ne vem kaj. Kar naenkrat me je podrli dol na tla, samo hlače dol, zapeklo me je ko svinja in to je to. In potem pač drugi dan sem povedala takratnemu tipu, sem mu prepovedala klicat policijo, to je bila nedelja. Ker potem na ponedeljek sem pa šla v bolnico in sem šla k psihiatrinji in sem ji povedala kaj se je zgodilo no potem je pa ona dala prijavo, v bistvu brez mojega dovoljenja, ampak ajde. Nič v bistvu se še do danes ni rešilo, razen to da je bilo za isti večer še štiri druge prijave, očitno je bilo organizirano, da so metali v pijačo, ker jaz sem sicer priznala na oddelku, tudi če sem vedela da je proti pravilom, dokler si hospitaliziran kao ne smeš taknit alkohola. [...] Nič edino kar me je razjezilo je bilo vprašanja njihova [od policije], ker te vprašajo če si nosil tangice je meni, kaj ima to veze *smeh* s preiskavo, kaj imam jaz pod hlačami, mona ne« (Kaja)*

V pripovedi lahko Kajino analizo in refleksijo nasilnega dogodka, ki se ji je zgodil. Opisuje dogajanje tudi dogajanje pred in po dogodku in kritično ovrednoti ravnanje policije, ki namiguje, da je za posilstvo kriva žrtev.

Skozi zgornji dve pripovedi lahko vidimo vpliv normativov in razporeditve družbene moči na polju spolov in spolnih usmerjenosti. Zopet lahko beremo zgodbe, za katere velja, da ne obstajajo ali da so v Sloveniji redkost.

7.2.3. Odpornost (ang. *resilience*)

»Ohraniti občutek lastne vredosti je gotovo ena najtežjih in najpomembnejših nalog uporabnika. Psihiatrična ideologija ponuja skrajno razvrednoteno sliko. Zato je prvi korak k prevrednotenju samega sebe navadno prav zavrnitev te slike.« (Lamovec 1996: 214).

Kot že pisano, medicinski model, institucionalni diskurzi, heteronormativnost, cisheteronormativnost in normativi neoviranosti vplivajo na sliko, ki jo ima posameznica_k o sebi, vplivajo na lastno vrednotenje identitet in pozicij. V veliki meri pa vplivajo tudi na možnosti, ki jih ima ali nima posameznica_k pri krepitvi lastne moči. Kot pišejo Runswick-Cole, Goodley, Lawthom (2014: 11, moj prevod) »diagnoza je lahko oboje, potni list do virov in ovira, saj se pričakovanja do osebe znižajo«.

»Ameriško psihološko združenje definira odpornost kot proces dobrega prilagajanja upoštevajoč stiske, travme, tragedije in groženje ali bistvene vire stresa« (Erickson-Schroth, Glaeser 2017: 51, moj prevod). Strokovnjaki_nje se strinjajo, da je za razvoj odpornosti potrebna interakcija posameznikov (osebne karakteristike, genetika...) z njihovim okoljem (medosebni, sistemski dejavniki), niso pa še prišle_i do končnih odgovorov ali je odpornost končni rezultat ali proces (Erickson-Schroth, Glaeser 2017). Odpornost je interaktiven, vseživljenjski proces med posameznico_kom in njenim_govim okoljem. Bolj podrobno, nanaša se na zmožnost posameznikov, da se zna aktivno soočati z nepredvidljivimi okoliščinami, da zna obvladovati življenjske krize tako da črpa iz osebnih in družbenih virov in jih uporabi za lasten razvoj (Hermann 2005 v Schultz 2007).

Pričujoči sklop ima dve podtemi. Prva podtema prikazuje pripovedovanja o ključnem dejavniku za krepitev odpornosti; socialni mreži. Druga podtema pa reflektira procese prevrednotenja lastnih doživetij, življenj in perspektiv sogovornikov; življenje zdaj.

7.2.3.1. Socialna mreža

*»Am, spomnim se pa tudi sebe, kako sem sebe vedno branila s tem kar so me naučili v osnovni šoli *smeh* in srednji šoli in tako dalje, da če bo karkoli narobe kličeš policijo in*

kličeš socialno delavko, večkrat ko je bil verbalno nasilen sem mu nazaj zagrozila s tem da če se me dotakne bom pa pač povedala socialni delavki, ali pa bom povedala učiteljici in tako dalje. In to ga je včasih še več razjezilo včasih pa je naredil tak vtis da se me je tudi on malo ustrašil in pustil pri miru.» (Ruby)

V zgornji pripovedi lahko vidimo moč in odpornost sogovornice, da je imela znanje in vire pomoči po katerih je posegla v trenutnih stiske. Vidimo moč v tem, ko pripoveduje, da se je očetu uprla in uporabila znanje o pravnih ukrepih proti nasilju.

»Am, na taboru sem imela tudi svoje prvo svetovanje, ki ni temeljilo na temu dokazovanju da ne potrebujem diagnoze da ne potrebujem tablet, ampak le svetovanje kot z osebo, ki posluša tvoj problem, se strinja s tabo in se ne strinja takrat ko je treba, nekako skuša rešit problem am, kot nek prijatelj oziroma prijateljica. Kar mi je zelo pomagalo in šele takrat sem lahko dala vse ven iz sebe, vse svoje občutke, vse svoje zatirane misli ker sem vedela, da ne bom bila ogrožena na tak način, da bom dobila novo diagnozo ali pa bila poslana v kakšen center za mentalno zdravljenje, ali pa karkoli v kakšno inštitucijo.« (Ruby)

Sogovornica pripoveduje o strokovni podporni mreži, kjer se je počutila slišano in sprejeto, lahko je izrazila svoje občutke in misli ter se s tem okrepila.

»In sem imela takrat najbolj srečo še tega prijatelja, ki je gej, ker edino njega se nisem bala, njemu je bilo edino, da mi ni bilo tako neprijetno ane. In sva v bistvu potem z njim, ko sva debatirala [o izkušnji posilstva] in to me je potem am, prepričal da, 'dej boš prespala pri meni in boš ležala zraven mene in boš videla ane, da bo vse v redu' no in to in v bolnici sem imela ful srečo, da je bil Tristan, terapevt ki sem imela tudi z njim pogovore, ki mi je pustil, da sem sedela na enemu kraju prostora, on na drugemu in sva imela odprta vrata in sem lahko jaz skozi terapije, zmeraj bolj zapirala vrata, tako kakor sem se jaz varno počutila. Tako da sem imela precej srečo, da sem potem tudi, Žan mi je pomagal, da sem še z drugimi frendi bila tako spet sposobna it prespat h kakšnemu prijatelju, brez da bi razmišljala, 'o fak kaj pa če mi bo zdaj on nekaj naredil' ane. Tisto, ja. Tisto je šlo potem skozi, tisti strah pred moškimi, uno.« (Kaja)

V zgornjem citatu lahko vidimo, kako sta dobra socialna in strokovna mreža pomagali sogovornici pri premagovanju strahu pred moškimi, ki je bil posledica izkušnje posilstva o kateri sogovornica govori v poglavju »Pomembni dogodki in osebne refleksije«.

*»[K]oliko je to [ne-normativna spolna usmerjenost] v družbi določenih oseb pač normalna stvar, da jih ne zanima kdo si, kdo ti je všeč am, in potem ko sem nekako to spoznala sem postala v redu s tem, sem postala tako *pavza* pač ni mi bilo več hudo to povedat komu, ker na začetku nisem hotela da kdorkoli zve, sem bila samo uno ne pač, noben ne sme zvedet, mislili bojo da sem najbolj čudna na celem svetu, da pač noben *smeh* ne bo tega sprejel normalno, ker tudi ko sem odraščala pač to ni neka tema, ki ti jo veliko ljudi tako predstavi pač tudi doma mi nikoli niso predstavljali, ja te ljudje obstajajo,« (Ema)*

*»[N]a eni zabavi smo bili pijani smo bili. In jaz sem jo tako posedla in sem rekla 'Eva meni se zdi, da so mi punce všeč', in ona me je objela in je rekla, da je vse v redu, pač 'sej jaz sem vedela'. Am, *pavza* tako da *smeh* to, potem tudi naprej, pač vprašala me je če bom povedala doma, če bom komu povedala, pa če naj to informacijo zase zadrži, sem rekla da ja.« (Ema)*

*»Mojca me je tolažila in uno je rekla, 'pizda si budala, bi mi prej povedala [da se definiraš kot biseksualka], razumeš, bi imela vsaj enega, ki ti stal ob strani *smeh* ne da, si bila*

sama v tem sranju uno za brez veze, toliko mesecev tiho' uno. Pač ja Mojca je dobro sprejela, Mojca je bila itak vedno sprejemljiva za vse, nikoli ni imela nobenih predsodkov v sebi. *pavza*«(Kaja)

V zgornjih pripovedih lahko vidimo pomen socialne mreže pri razkritju ne-normativne spolne usmerjenosti. Vse tri sogovornice pripovedujejo o tem, da so jih prijatelji_ce dobro sprejele_i in da je to potem pozitivno vplivalo na njihovo dožemanje lastne spolne usmerjenosti.

»Am, ne vem potlej sem v bistvu samo odšteval dneve, da sem šel v Ljubljano, ker takrat sem bil 4. Letnik, ko sem prišel iz bolnice. [...] In takrat sem v bistvu začel živeti, ko sem prišel v Ljubljano. Ko sem se vključil v Legebitro, ko sem postal bolj aktiven, našel sem se v tej družbi, prvič v življenju sem se počutil prav zares sprejetega. Prvič v življenju sem si pustil razmišljati o stvareh o katerih drugače ne bi. In sem prišel tudi do točke, ko sem začel razmišljati o spolni identiteti. *pavza* sem namreč že od otroštva čutil neko neskladje, ampak sem jaz in pač vsi smo to pripisoval temu, da imam pač dva starejše brata in pač sem zaradi tega tak. Am, brata sta me tudi rada hecala, da sem v bistvu sine, ki si ga je oče skos želel *smeh* pač, sem ful rad vedno pomagal pri takih fizičnih stvareh. Am, in ja in sem začel bolj razmišljati o tem, si v bistvu pustil malo bolj am, in sem si v bistvu *pavza* pač sprejel sem to, pač da nisem cis oseba in lahko rečem, da mi je danes zelo udobno s to identiteto, čeprav je zelo nekako fluidna, ampak me ravno ta svoboda me je prej malo strašila pač, ampak zdaj mi pa v bistvu daje veliko več svobode in se čutim bolj udobno, ker pač vem, da lahko sem spekter in ne točka. In to je tisto, kar mi daje neko samozavest, neko držo bolj pokončno, no. Am, ja in zdaj sem tu *smeh* ponosni aktivist. *smeh* *pavza*« (Tom)

»Ne vem, predvsem o vsej podpori [razmišljam], ki jo imam, to je tisto, kar mi je dalo krila, pač podpora znotraj skupnosti. *pavza* Pač ker načeloma, se glede spolne usmerjenosti, se, če je le možno ne identificiram. Ampak se pa definitivno bolj udobno in sprejeto počutim znotraj lgbt skupnosti. *pavza*« (Tom)

»Am, počasi sem prišla spet do am, tega znanja, da v bistvu če bom živela doma, če bom na tabletah ampak spet živela v slabem okolju, se mi lahko to kadarkoli ponovi in da moram nekaj narediti glede tega. Začela sem hoditi več ven in se družiti s prijatelji in poskušati preživeti čim manj časa doma, kar je treba. Hkrati ostala sem v stikih tudi z lgbt+ osebami iz bolnice, spoznavala sem jih tudi v vsakodnevem življenju, na kavah am, v šoli. In se na skrivaj z njimi družila, zaradi tega ker moji starši tega ne odobravajo« (Ruby)

»Am, imam pa to neizmerno srečo da sem lahko dobila prostor in čas za razmislek o svoji spolni usmerjenosti obkrožena z lgbt+ ljudmi in aktivisti in da sem imela ta privilegij da se outiram na nekem takem varnem prostoru. *pavza*« (Ruby)

Zgornje štiri pripovedi prikazujejo pomen podporne skupnosti v življenjih sogovornic_kov. Obe_a pripovedujeta o tem, da jima skupnost predstavlja varnost, kjer sta lahko to kar sta. V pripovedih lahko vidimo tudi, da je bila skupnost podporna alternativa nepodporni primarni družini sogovornic_kov.

7.2.3.2. Življenje zdaj

»Zdaj pa še druga stvar če si gej in še telesno oviran pa to zna predstavljati kar velik problem. Ker moraš najprej razčistiti pri sebi, ker jaz sem vedno mislil da *pavza* ker imam telesno hibo, da nisem dovolj da imam nekoga. Da me bodo gledali iz tega vidika da

se bom smilil ljudem. Moram pa reči da večina ljudi razmišlja tako, ko vidi nekoga, tudi geji. Moram iskreno povedat, tudi geji čeprav je tega manj. Geji se bolj s strahom približajo, nimajo pa toliko predsodkov pred ostalimi, ker že sami imajo neko stigmo ane. Iz družbe.» (Jernej)

»Ker večina ljudi tudi vpraša 'o si na vozičku ane, kako pa kaj seks, a to sploh gre?' Zelo veliko ljudi to vpraša, ker se ljudje res ne zavedajo, če imaš ti telesno hibo, da sediš na vozičku, poleg tega lahko še vstanem, samo jaz sem eden redkih. To ne pomeni da nimaš spolnega življenja in da nimaš občutenj in da nimaš občutka, karkoli ane.» (Jernej)

V zgornjih dveh pripovedih vidimo preokvirjanje sogovornikovega dojemanja sebe, svoje seksualnosti in svoje ovire. Sogovornik reflektira stereotipe in predsodke, ki jih je deležen ter jih preokviri in s tem okrepi svoje lastno dojemanje sebe in si krepi odpornost.

»Če bi me intervjuvala dve leti nazaj bi bilo drugače. Šel sem čez razhod, zelo me je prizadel ta človek. Sem mislil da imam vse urejeno, da je to poroka da bo to, prstan. Moja družina ga je celo sprejela. Pred samim razhodom. Moja mama danes to [mojo ne-normativno spolno usmerjenost] gleda čisto drugače, ne vem kako je to predelala, ne znam povedat, ker sem bila dve leti v tujini.» (Jernej)

Sogovornik opiše tudi trenutek odnos s svojo mamo in njen odnos do njegove spolne usmerjenosti. Na kratko opiše tudi svojo pot do sedanjega trenutka.

*»[I]mam kar v redu lajf no ampak vseeno, vseeno sem bolj nesrečen kot srečen, tudi nekako s stabilnim psihičnim razpoloženjem. Am, imam zdaj sicer punco, ki jo imam ful rad in se ful bolje počutim kot bi se drugače am, *pavza* ampak ja no, point je da v bistvu se ne morejo vsi problema rešit s tem, da si, s tem da imaš bipolarno v normalnem psihičnem razpoloženju.» (Janez)*

*»[Ž]ivljenje z mentalno boleznijo pa v ne varnem okolju, v okolju kjer te ljudje zatirajo in ti ne pustijo da si kdo si, ne glede na tvojo raso, tvoj spol ali spolno usmerjenosti, doda kot še neko dodatno težo in lahko samo še poslabša stvari. Tako da dodala bi to, da je le res pomembno sprejemanje drugačnosti in ljudi in neka podpora tudi od neznancev in od bližnjih, da je zelo pomembna v življenju. Tako da ja. *pavza* Hvala lepa.» (Ruby)*

Obe_a sogovornici_ka pripovedujeta o trenutnem življenju. V pripovedi lahko vidimo vrednotenje težav v duševnem zdravju in refleksija njunega sedanjega življenja. Vidimo lahko močne točke zavedanja in refleksije življanja s težavami v duševnem zdravju.

*»[A]m, *pavza* ja ne vem pač v vseh teh letih sem pač potem zmeraj bolj sprejemala sama sebe am, glede spolne usmerjenosti. Am pač na začetku je bilo čist polom zdaj je pa že tako dosti bolje am. Ja. *pavza*» (Alja)*

»[P]otem sem pa srečala čisto po naključju oziroma pač očitno je usoda tako hotela enega am, hipno terapevta. V bistvu to je terapija s hipnozo. [...]in potem samo s pomočjo tega sem prišla do, do trenutka, ko nimam več problemov, mislim ne bom rekla da nimam več problemov s hrano ampak da je to zelo zelo zelo občutno boljše, da sem spet stara Lara, kot sem bila prej.» (Lara)

»[N]ajbolj smešno, najbolj ironično mi je tako ko aveš ko si skos v enem in istem telesu z istim umom, istim imenom in priimkom in osebnostjo ampak je tvoj način razmišljanja od takrat z mentalno boleznijo z takim nastrojom do sebe, tako različen samo čez tri leta,

*recimo, pa daš toliko določenih izkušenj skozi, toliko pogovorov, toliko zaključkov, toliko življenjskih lekcij in potem prideš do enega stanja ko si ok in znaš to reflektirat to nazaj pa si rečeš 'pizda kaj mi ni bilo takrat jasno' tako uno 'what' in ja. *pavza*» (Lara)*

Pri vseh treh pripovedih lahko vidimo refleksijo sogovornic glede sprejemanja sebe in svoje spolne usmerjenosti.

Ungar (2005) piše o tem, da je uporaba zgodb in narativ izrednega pomena pri raziskovanju odpornosti v življenju oseb iz marginaliziranih skupin. Opozarja tudi na jezik, ki ga uporabljamo; »nehati moramo uporabljati patologizirajoč jezik in zares slišati zgodbe odpornosti« (Ungar 2005: 89, moj prevod). Odpornost se nenehno formira in preformira glede na posamezničino_kovo življenje, odnose in dostop do virov, ki so jim na voljo. Ti viri niso točno določene kategorije, temveč so med seboj globoko prepleteni (Runswick-Cole, Goodley, Lawthom 2014).

Erickson-Schroth in Glaeser (2017) pišeta, da se strategije krepljenja odpornosti in iskanja močnih točk uporabnic_kov razlikujejo, ko osebni okoliščini ne-normativne spolne usmerjenosti in/ali identitete dodamo še katero drugo ne-normativno identiteto. Pišeta, da se najboljši rezultati kažejo takrat, ko strokovnjaki_nje delajo skupaj s skupnostmi, in poskušajo zagotoviti prostor in sistem, ki podpira in krepi odpornost; kot pa takrat ko poskušajo asimilirati članice_e skupnosti v obstoječe modele, ki nimajo posluha za njihove potrebe.

8. KAJ IMA S TEM SOCIALNO DELO?

Vse. Rade_i pa si rečemo, da to s socialnim delom nima nič.

»[T]udi družba te potisne tako na rob, am, ker noben pač ni vedel kaj se dogaja, pač noben me niti ni vprašal ker je vseeno taka stigma pač anoreksija, je tako 'kaj je s tabo narobe pač v glavi nimaš pošlihtano, ful si suha pa se ne vidiš suho pač wtf s tabo ni jasno, ful nisi normalna' in pač noben me tudi ni vprašal pač dejansko kaj se dogaja ali pa kaj. In potem itak vse to držiš v sebi« (Lara)

Socialna pravičnost, dobrobit uporabnic_kov, krepitev moči, antidiskriminatorno delo in družba, ki ne zatira so ena glavnih načel in vrednot socialnega dela. Namen socialnega dela nikakor ni medikalizacija in patologizacija posameznic_kov, ter utrjevanje binarnih spolov in vlog ter ukalupljanje teles. S tem mnogim osebam (po)ustvarjamo stiske in jih ustvarjamo kot deviantne, kot druge. S tem tudi (so)kreiramo družbeni diskurz o normativnih cisspolnih, binarnih spolih, telesih in seksualnosti, s čimer ne prevprašujemo sistemov patriarhata, kapitalizma in zahodnega neoliberalizma, ki temeljijo na hierarhiziranju naših življenj in teles. Za socialno delo, kot stroko, kot znanost in kot politiko je pomembno, da razume dinamiko in način delovanja zatiralskih sistemov, saj lahko le tako razvije kritično prakso. Pomembno je tudi da same_i socialne_i delavke_ci prevprašujemo vlogo nas samih in profesije pri (re)produkciji družbenih razmerij. Socialne_i delavke_ci, kot aktivne_i sooblikovalke_ci socialnega dela in njegove političnosti, moramo diskurze in hegemonialno držo institucij vedno *brati* analitično; moramo biti sposobne_i prepoznati ideološko in zgodovinsko obarvane poudarke in (ne)namerno izpuščene identitete, (dis)identitete ali intersekcijo identitet; to nam mora biti tudi podlaga za vedno novo samoanalizo in samorefleksijo lastnih pozicij.

Socialne_i delavke_ci se dnevno поблиžje srečujemo z zatiranjem in privilegiji, kar nam nudi dobro platformo za dekonstrukcijo samoumevnih binarnih predvidevanj (tudi tistih, ki niso povezane neposredno s spolom). Wahab (et al. 2015) pišejo, da raziskave (v socialnem delu), ki aktivno destabilizirajo oziroma prevprašujejo samoumevne konstrukcije ponujajo možnost predstavljanja kompleksnosti živetih realnosti. Vse prisotna heteronormativnost in cisnormativnost kreira predvidevanja, da smo vse_i heteroseksualne_i in cisspolne_i. Fish (2012) piše, da ta predvidevanja v veliki meri vplivajo tudi na odločitve lgbtiq+ posameznic_kov, glede vstopa v sistem socialnih storitev.

Moje sogovornice_ki, osebe, ki so vsaj dva meseca (pre)živele_i v institucijah zapiranja se lahko identificirajo kot osebe z oviro in/ali kot hendikepirane osebe, lahko pa se s tem ne identificirajo. Osebna zgodovina zapiranja ima družbeno posledico, ki se kaže tudi pri pripisovanju ovire, fizične, psihične ali intelektualne. Pripiše se na podlagi izgleda, diagnoz,

ki so bile osebi pripisane ali drugih lastnosti/značilnosti, ki so družbeno konstruirane kot ovirane in imajo za posledico družbeni hendikep. »Uporabni[ca_]k, ki se vrača iz bolnišnice, ni več isti človek, kot je bil poprej. Sedaj je duševn[a_]i bolni[ca_]k, stigma, ki [jo_]ga bo spremljala vse življenje.« (Lamovec 1993: 23).

Stigma ne-normativne spolne usmerjenosti in/ali identitete se na tem polju poveže še s stigmatizacijo v duševnem zdravju, hendikepa, drugosti.

Obvezna heteroseksualnost je prepletena z obvezno ne-oviranostjo: oba sistema producirata in reproducirata ne-ovirano telo in heteroseksualnost. Ker se oba sistema zanašata na *queer* in *oviran* obstoj, ki ne more biti nikdar v popolnosti dosežen, je ne-ovirana heteroseksualna hegemonija v nevarnosti, da se poruši (McRuer 2006: 31, moj prevod).

Vse prisotni normativi se kažejo tudi, ko pogledamo kaj so tematike v socialnem delu o katerih se govori in o katerih imamo zbran material in o katerih temah se molči. Darja Zaviršek (2008) opisuje delo s spominom (ang. *memory work*); politično dimenzijo socialnega dela. Delo s spominom je profesionalna praksa, ki deluje na več ravneh; omogoča prevpraševanje osebne in kolektivne zgodovine, krepi moč sogovornic_kov tako s tem, ko socialna_i delavka_ec prisluhne osebnim zgodbam, kot tudi s tem, da je to proces ponovnega zbiranja neslišanih zgodovin. To so ponavadi uporabnice_ki, katerih zgodbe niso slišane ali javno prepoznane kot legitimne (Zaviršek 2008). »Socialne_i delavke_ci lahko postanejo aktivne_i soustvarjalke_ci ponovnega zbiranja spominov, kar kljubuje družbeni konstrukciji *pozabljanja* (moj poudarek) in ima potemtakem političen, družben in kolektiven pomen.« (Zaviršek 2008: 148-149, moj prevod).

Na polju duševnega zdravja v povezavi z vsaj še eno ne-normativno osebno okoliščino je pomembno spregovoriti o manjšinskemu stresu (ang. *minority stress*). »Manjšinski stres sprožajo dejavniki v družbenem okolju, ki vodijo v izpad iz družbenih struktur, norm in institucij; vsebuje izkušnje s predsodki, pričakovanja zavrnitve, skrivanja, ponotranjene homofobije in izboljšanje preživetvenih strategij« (Meyer 2003 v Fish 2012: 114, moj prevod). Socialne_i delavke_ci, moramo imeti znanje in zavedanje možnosti obstoja manjšinskega stresa pri delu s pripadnicami_ki manjšin, saj drugače obstaja možnost, da se dejanja povezana z opisanimi preživetvenimi strategijami interpretirajo kot individualna patologija. Ali ima oseba težave v duševnem zdravju prav zaradi manjšinskega stresa, heteronormativnosti, cisnormativnosti in zatiralskih družbenih sistemov, ali so težave v duševnem zdravju popolnoma nepovezane s posameznico_kovo spolno usmerjenostjo in/ali identiteto ne moremo ugotoviti, in kar bi moralo biti poglavitno za socialno delo, tudi

ni pomembno. S tem nikakor ne mislim, da moramo zanemariti vplive sistemskih dejavnikov, ki vplivajo na duševno zdravje posameznice_ka, temveč, da nenormativna spolna usmerjenost in/ali identiteta ne sme postati *razlog, diagnoza* in osrednja *problematika*, ko pridemo na polje težav v duševnem zdravju lgbtiq+ posameznic_kov.

Poslušanje, opogumljanje in hkratna legitimacija življenjskih izkušenj sogovornic_kov je »prvi korak k razumevanju tega, kakšne so njihove potrebe in prvi korak k učenju, kako jih v mreži psihosocialne pomoči tudi zadovoljiti« (Zaviršek 1994: 412). V priročniku *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje* (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002) lahko beremo tudi o temeljnih načelih kvalitetnih socialnih služb:

1. Zagotoviti in omogočiti, da uporabnice_ki pridobijo različne pozitivne izkušnje.

Pod temeljne potrebe oziroma pozitivne izkušnje avtorice naštevajo, prisotnost in sodelovanje v skupnosti, možnost avtonomnih izbir, razpolaganje z informacijami, priložnost delati to kar ima za nas nek smisel, možnost samoodločanja – samodeterminiranja, spoštovanje, osebna kontinuiteta.

2. Občutljivost na specifične izkušnje uporabnic_kov socialnovarstvenih storitev.

Tu avtorice pišejo o tem, da ne smemo ločevati potreb uporabnic_kov in njihovih specifičnih izkušenj, saj so med seboj povezane.

3. Skupnostna perspektiva služb

Službe bi morale delati v korist uporabnic_kov, avtorice pišejo, da bi morale službe delovati v lokalnih skupnostih in na načine, ki uresničujejo pravice in želje uporabnic_kov.

4. Zagotoviti, da bodo službe dostopne

Da bi bile službe dostopne, avtorice pišejo, bi morali biti izpolnjeni naslednji pogoji: ljudje imajo o službi ustrezne informacije, ki jih fizično dosežejo in ki jih uporabnice_ki razumejo. Služba mora biti fizično dostopna in v prostoru, do katerega lahko ljudje pridejo (lokacija znotraj države, mesta).

5. Zagotoviti in omogočiti reciprociteto

Službe morajo omogočiti in spodbujati, da se uporabnice_ki med seboj podpirajo; s tem jim omogočijo pravico do reciprocitete.

6. Kulturna kompetentnost služb

Občutljivost, znanje in veščine osebja socialnih služb, za delo z uporabnicami_ki, ki imajo intersekcionalne pozicije ne-normativnih identitet.

Za spreminjanje služb za delo z ljudmi so pričevanja ljudi z institucionalnimi izkušnjami izrednega pomena. Spomin socialno prikrajšanih ljudi je namreč izredno težko zajeti.

Pogosto je ovira njihovo pomanjkanje osebne avtonomije, kar se kaže v pomanjkanju zasebnosti in v tem, da namesto njih odgovarjajo kar njihovi bližnji. Avto/biografije obrobni skupin nam pomagajo razumeti, kaj so posamezniki in posameznice doživljali, razumeti njihova čustva – jezo, sram – in strategije za preživetje. S pomočjo avto/biografij zvemo o osebnih in kolektivnih oblikah uporabniškega znanja (Urek 2008: 5).

Kot lahko vidimo iz osebnih zgodb sogovornic_kov, so zgoraj naštet temeljna načela kvalitetnih socialnih služb tudi same_i pogrešale_i v institucijah, kjer so bivale_i. Za uporabnice_ke, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije je znanje strokovnjakinje_a o polju spolov, spolnih usmerjenosti ključnega pomena. Kot sem že pisal_a zgoraj, zaradi vseprisotne heteronormativnosti in cismativnosti, veliko uporabnic_kov vstopa v stik s socialnimi službami z več predpostavkami. Z razkritjem spolne usmerjenosti in/ali identitete lahko tvegajo, da bodo tarča nasilnih diskurzov in/ali dejanj, edina druga možnost, ki jo imajo je, da svoje osebne okoliščine spola in/ali spolne usmerjenosti ne razkrijejo (Fish 2012). Služba, ki v svoja znanja vključuje tudi teme s področji intersekcionalnega feminizma, queer teorij, kritičnih teorij hendikepa in dezinstitutizacije lažje dosega zgoraj naštet temeljna načela kvalitetnih socialnih služb, vendar morajo biti socialne_i delavke_ci pripravljene_i na delo s svojimi privilegiji, pripravljene_i morajo biti prepričati svoje pozicije moči.

Iskanje močnih točk uporabnic_kov je ena izmed glavnih nalog strokovnjakinj_ov v pomagajočih poklicih, kar je ključnega pomena tudi pri krepljenju odpornosti. Juster, Vencill in Johnson (2017) pišejo o dveh ravneh krepljenja odpornosti; na prvi ravni morajo strokovnjaki_nje delati na prepoznavanju in širitvi podporne mreže uporabnic_kov, na drugi ravni pa delati na zagovorništvu in družbenih ter političnih reformah. Za prvo raven je ključnega pomena, da imajo strokovnjaki_nje pregled nad lokalnimi viri, kjer lahko uporabnice_ki govorijo proti stigmati in nasilju in kjer lahko prejmejo skupnostno podporo (zagovorniške skupine, aktivistični dogodki, panelne razprave, parade ponosa).

Zagovorništvo znotraj socialnega dela od socialnih delavk_cev zahteva kulturno kompetentnost; kulturna kompetentnost socialnih služb pa posledično od zaposlenih zahteva tudi veliko mero zagovorništva. »Tanja Lamovec je pri definiranju in temeljni nalogi zagovorništva izpostavila opolomočenje ljudi. Moči uporabni[c_]kov, ustanov in svojcev so hudo nesporazmerne. Noben[_a] posameznica[_k] ne more pričakovati, da bo takemu nesporazmerju kos sam[_a]« (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002: 81).

»Narativne prakse v socialnem delu so [...] lahko del zatiralskih struktur, ponujajo pa tudi priložnost za dialog, samoreprezentacijo in večjo udeležbo pri vzpostavljanju vrednosti.« (Urek 2011: 157). Ravno zato je pomembno, kako v socialnem delu ravnamo z osebnimi zgodbami uporabnic_kov, kaj smo kot socialne_i delavke_ci zmožne_i v njih videti in čemu prisluhniti. Iz zgornjega citata želim malo več pozornosti nameniti sami priložnosti za dialog. V socialnem delu je veliko govora o dialogu, soustvarjanju, kjer velikokrat umanjka refleksija razmerji moči. V odnosu uporabnica_k – socialna_i delavka_ec je razmerje moči podeljeno že zaradi same funkcije in profesije socialnega dela kot takega, nadalje se razmerja moči vzpostavljajo tudi na podlagi osebnih okolišin in identitet, tako socialne_i delavke_ca kot uporabnice_ka. Dialog in soustvarjanje sta vsekakor možna in zaželjena, vendar brez refleksije razmerji moči, le-ta ne bodo izginila, pač pa obstaja nevarnost, da jih spregledamo in jih tako še dodatno okrepimo.

Pomen pričujoče naloge za socialno delo se nanaša predvsem na zagovorniško vlogo krepitve moči uporabnic_kov. Z intersekcionalno predstavitevijo osebnih zgodb sogovornic_kov na polje socialnega dela (in drugih pomagajočih poklicev) prinašam predvsem neslišane zgodbe in perspektive, ki nam lahko pomagajo pri refleksiji lastnih pozicij socialnih delavk_cev znotraj same profesije poklica in posledično pri delu znotraj socialnih služb, da bodo le-te odgovarjale na potrebe uporabnic_kov in da bodo kritične do hegemonialnih diskurzov in struktur.

9. SKLEP

»[J]az si to želim in da pač nekdo, ki bo te stvari prebral, da pač ga ganejo stvari in da mogoče, če bo kdo to od staršev, da se bo mogoče vprašal, da bom jaz dal otroka v tak zavod ali ne, ker sem prepričan da ni samo ta zavod tak ampak so mogoče tudi drugi. Pač institucija, to ni rešitev za kakršnekoli am, pač v smislu če si gibalno oviran moraš it pa v zavod, ker je tam zate sto procentno poskrbljeno, pač nisem zagovornik tega.« (Jan)

Uporabnice_ki, sogovornice_ki, klientke_i, ki se definirajo/definiramo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo/uporabljamo queer (dis)identifikacije, imajo/imamo težave v duševnem zdravju, jim/nam je pripisan hendikep s(m)o vsepovsod, v šolah, na centrih za socialno delo, na fakultetah, v institucijah, na ulicah in v lokalih, nimajo/nimamo pa povsod varnih prostorov, kjer s(m)o slišane_i in kjer so njihove/naše identitete legitimne. Prevladujoči družbeni sistemi in hegemonialni diskurzi heteronormativnosti in cisnormativnosti rišejo svet okoli nas kot heteroseksualen, cispolen in binaren, zato je naša vloga in naloga, da kot socialne_i delavke_ci poiščemo informacije in znanje s tega področja. Na nas, kot socialnih delavkah_cih je, da prevprašamo, kjer znotraj te mešanice pozicij se nahajamo ter ali imajo te pozicije sistemsko več ali manj moči. To je lahko šele prvi korak k socialni pravičnosti in strokovnemu ter kvalitetnemu socialnemu delu.

Moja želja je, da ta naloga služi tako študentkam_om socialnega dela kot tudi strokovnjakinjam_om pri nadaljnjem izobraževanju in odkrivanju neslišanega na polju socialnega dela. Moja želja je tudi, da močne zgodbe sogovornic_kov služijo kot krepitev kolektivne moči deprivilegiranih skupin in uporabnic_kov; upam, da bodo zgodbe sogovornic_kov nagovorile posameznice_ke in jim pomagale tako v njihovih nadaljnjih bojih, kot tudi pri legitimiranju (pre)živetega.

Diseminacija rezultatov raziskave bo potekala na več ravneh; na prvi ravni jih bom, kot zagovor magistrskega dela predstavil_a profesorici_m_jem Fakultete za socialno delo in zainteresirani javnosti, na drugi ravni bom magistrsko nalogo poslal_a na institucije, o katerih so sogovornice_ki pripovedovale_i, na tretji ravni pa bom celotno magistrsko delo posredovala tudi sogovornicam_kom in ostalim zainteresiranim.

Magistrsko delo je osredotočeno na življenjske zgodbe oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije ter imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja. Temeljno raziskovalno vprašanje raziskave je bilo »Kakšne so osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja?« Med samo analizo zbranih podatkov, sta se

formulirali še dve (pod)vprašanji: »Kako osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo institucije zapiranja?« in »Katere teme osebe izpostavijo, ko opisujejo interseksijsko izkušnjo nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete in bivanja v institucijah zapiranja?«

Namen pričujoče naloge je bil, na eni strani družbi, državi, socialnim delavkam_cem in drugim zaposlenim v institucijah ponuditi vpogled v to, kako osebe, ki se definirajo kot lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije doživljajo bivanje v institucijah. Na drugi strani, pa je naloga tudi možnost in priložnost tako za osebe, ki so sodelovale pri intervjujih kot tudi za ostale osebe, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ali zase uporabljajo queer (dis)identifikacije in imajo izkušnjo s totalnimi institucijami, da vidijo močne točke, točke upora in (pre)živete zgodbe polne samorefleksij in subverzivnih, queer, intersekcijskih pripovedi. Cilji raziskave, izpeljani iz raziskovalnih vprašanj so bili naslednji: Analizirati glavne teme, o katerih pripovedujejo osebe, ko pripovedujejo svoje osebne izkušnje. Reflektirati proces raziskovanja z metodo narativnega (BNIM) intervjuja, ki vsebuje zgolj začetno vprašanje po osebni zgodbi. Dati prostor in povečati vidnost zgodbam, ki so zaradi strukturnih razmerji moči in družbenih sistemov velikokrat neslišane. Poudariti intersekcijskost osebnih zgodb in živeti realnosti.

Velik del analize in interpretacije je predstavljalo že samo kategoriziranje in izbira citatov ter zgodb. V raziskavi ugotavljam, da, ko sogovornice_ki pripovedujejo o doživljanju institucij zapiranja, največkrat pripovedujejo o vstopu v institucijo, o pravilih, ki so veljala znotraj institucije, o odnosu, ki so ga imele_i z osebjem, zaposlenim v instituciji ter o svojem izhodu iz institucije. V zgodbah lahko vidimo interseksijski preplet mnogih osebnih okoliščin in identitet, ki so sogovornicam_kom pripisane ali jih prevzemajo same_i. Najbolj pogoste tematike, ki se pojavljajo v pripovedih, ko osebe pripovedujejo svojo življenjsko zgodbo v povezavi z ne-normativno spolno usmerjenostjo in/ali identiteto ter bivanjem v institucijah zapiranja, razločim v tri smiselne sklope; odnosi s primarno družino, pomembni dogodki in osebne refleksije in odpornost.

Ali socialno delo kot državni aparat sodeluje pri mehanizmi zatiranja in segregiranja? V diskurzivnem smislu bi si upal_a reči, da ja; vendar vidim dele socialnega dela, ki so zmožni subverzije, obračanja diskurzov in upor vladajočim mehanizmom. Kadar stroka deluje znotraj vladajočega sistema, je tanka meja med sodelovanjem in upiranjem oblastnim strukturam. Kot socialne_i delavke_ci moramo zato biti toliko bolj previdne_i, ozaveščene_i, reflektirane_i in pripravljene_i stopiti iz okvirjev »poklica« socialnega dela, v nasprotnem primeru smo le del zatiralcev, nad katerimi se zgražamo. Kot socialne_i

delavke_ci, moramo nenehno prevpraševati meje lastnih privilegijev, in se soočiti s tem, do katere meje smo jih pripravljene_i okrniti ali prestopiti, drugače so nas le polna usta lepih besed, zaradi katerih se nič ne spremeni, potolažimo le našo slabo vest in utrdimo naš privilegij.

10. VIRI IN LITERATURA

- Atkinson, R., Flint, J. (2001). Accessing Hidden and Hard-to-reach Populations: Snowball Research Strategies. *Social Research Update*, 33. Dostopno na: <https://www.soc.surrey.ac.uk/sru/SRU33.html> (Pridobljeno 29.1.2018).
- Balibar, E. (2004). Ali obstaja »neorasizem«?, *Časopis za kritiko znanosti*, 32, 217/218: 115-125.
- Backer Grønningsæter, A., Haualand, H. (2012). *Usynlig og selvlysende. Å være lesbisk, homofil, bifil eller transperson med nedsatt funksjonsevne* ("Invisible and crystal clear. To be lesbian, gay, bisexual or trans with disabilities"). Dostopno na: <http://kjonnsforskning.no/en/2015/09/invisible-and-crystal-clear> (Pridobljeno 1.7.2017).
- Bibič et al. (ur.) (2011). LGBTQ slovar: *slovar lezbičnih, gejevskih, biseksualnih, transspolnih, transseksualnih in queer besed*. Ljubljana: Kulturni center Q (klub Tiffany, Društvo ŠKUC).
- Brečko, B. N. (2005). Istospolno usmerjeni: metodologija raziskovanja skritih populacij., *Družboslovne razprave*, XXI, 49/50: 107-118.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of identity*. New York: Routledge.
- Butler, J. (1993). Imitation and Gender Insubordination. V: Abelow, H., Barale, M. A., Halperin, D. M. (ur.), *The Lesbian and Gay Studies Reader*. New York, London: Routledge (307-320).
- Butler, J. (2001), Subjekti biološkega spola/družbenega spola/želje., *Časopis za kritiko znanosti*, 29, 202/203: 279-290.
- Butler, J. (2011). *Bodies that matter: On the discursive limits of »sex«*. New York: Routledge.
- Campbell, F.K. (2009). *Contours of Ableism: The Production of Disability and Abledness*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Castro Varela, M. do M., Dhawan, N., Engel A. (2011), Introduction: Hegemony and heteronormativity: revisiting »the political« in queer politics. V: Castro Varela, M. do M., Dhawan, N., Engel, A. (ur.), *Hegemony and heteronormativity: Revisiting »the political« in queer politics*. Farnham: Ashgate (1-24).
- Centeno, A., de la Morena, R. (2015), *Yes, we fuck*. Dokumentarni film. Barcelona.

- Center za mentalno zdravje, (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.psih-klinika.si/strokovne-enote/center-za-mentalno-zdravje/>.
- Charmaz, K. (2003), *Grounded Theory. Objectivist and Constructivist Methods*. V: Denzin, N.R., Lincoln, Y.S. (ur.), *Strategies of Qualitative Inquiry*. Thousand Oaks, Kalifornija: Sage (249-291).
- Charmaz, K. (2006), *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications Ltd.
- Christensen, A. D., Jensen, S. Q. (2012), Doing intersectional analysis: Methodological implications for qualitative research. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20, 2: 109 – 152.
- Cirius Kamnik. (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s http://www.cirius-kamnik.si/o_zavodu.
- Cresswell, J. W. (2007), *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, Kalifornija: Sage Publications Inc.
- de LAURETIS, T. (1987), *Technologies of Gender*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.
- Dominelli, L. (1995), Antirasistične perspektive v socialnem delu. *Socialno delo*, 34, 3: 181-193.
- Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <https://www.drustvo-dnk.si/onas.html>.
- Društvo za nenasilno komunikacijo: Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <https://www.drustvo-dnk.si/dejavnosti/osebe-z-izkunjo-nasilja/varna-hia.html>.
- Enke, A. (2012), *Transfeminist perspective: In and beyonde transgender and gender studies*. Philadelphia: Temple university press.
- Erickson-Schroth, L., Glaeser, E. (2017), The Role of Resilience and Resilience Characteristics in Health Promotion. V: Eckstrand, K. L., Potter, J. (ur.), *Trauma, Resilience, and Health Promotions in LGBT Patiens: What Every Healthcare Provider Should Know*. Chicago, Illinois: Springer (51-56).
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2013), *Choice and control: the right to independent living. Experiences of persons with intellectual disabilities and persons with mental health problems in nine EU Member States*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (Publications Office).

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic, (1994), Svet Evrope.
- Fish, J. (2012), *Social work and lesbian, gay, bisexual and trans people: Making a difference*. Bristol: The Policy Press.
- Flaker, V. (1998), *Odpiranje norosti: Vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: *cf.
- Flaker, V. (2012), Kratka zgodovina dezitucionalizacije. *Časopis za kritiko znanosti*, 40, 250: 12-30.
- Foucault, M. (1977), *Discipline and punish: The birth of the Prison*. London: Allen Lane.
- Foucault, M. (1980), *Power/Knowledge: Selected interviews and Other writings 1972 – 1977*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (1998), *Zgodovina norosti*. Ljubljana: *cf.
- Foucault, M. (2003), *The Birth of the Clinic: An archaeology of medical perception*. New York: Routledge.
- Foucault, M. (2010), *Zgodovina seksualnosti*. Ljubljana: ŠKUC.
- Gamson, J. (1995), Must identity movements self-destruct?: A queer dilemma. *Social problems*, 42, 3: 390–407.
- Goffman, E. (1961), *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York: Doubleday.
- Hall, K. Q. (2011), Reimagining Disability and Gender through Feminist Disability Studies: An Introduction. V: Hall, K. Q. (ur.), *Feminist Disability Studies*. Indiana: Indiana University Press (1-10).
- Ivačič, M., Sešek, K. (2015), *Ognjišče, nožnica in »ženski homoseksualec«: Heteronormativnost diskurza na Fakulteti za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo).
- Jagose, A. (1996), *Queer Theory: An Introduction*. New York: New York University Press.
- Jones, R. G. (2009), *Communicating Queer Identities through Personal Narrative and Intersectional Reflexivity*. Electronic Theses and Dissertations. Dostopno na: <http://digitalcommons.du.edu/etd/835>. (Pridobljeno 8.2.2018).

- Juster, R. P., Vencill, J. A., Johnson, P. J. (2017), Impact of Stress and Strain on Current LGBT Health Disparities. V: Eckstrand, K. L., Potter, J. (ur.), *Trauma, Resilience, and Health Promotions in LGBT Patients: What Every Healthcare Provider Should Know*. Chicago, Illinois: Springer (35-50).
- Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 59/02).
- Koyama, E. (2001), *The transfeminist manifesto and other essays on transfeminism*. Portland: The feminist conspiracy press.
- Lamovec, T. (1993). Provizorično bivanje: Doživetje totalne institucije. *Socialno delo*. 32: 3/4: 19-25.
- Lamovec, T. (1996). Duševno zdravje v skupnosti skozi oči uporabnikov. *Socialno delo*. 35, 3: 197-217.
- Lesseliers, J., Van Hove, G. (2002), Barriers to the development of intimate relationships and the expression of sexuality among people with developmental disabilities: Their perceptions. *Research & Practice for persons with severe disabilities*, 27, 1: 69-81.
- Liddiard, K. (2011), *(S)exploring disability : intimacies, sexualities and disabilities*. Toronto: Ryerson University.
- McClelland, A., Flicker, S., Nepveux, D., Nixon, S., Vo, T., Wilson, C., Marshall, Z., Travers, R., & Proudfoot, D. (2012). Seeking safer sexual spaces: Queer and trans young people labeled with intellectual disabilities and the paradoxical risks of restriction: *Journal of Homosexuality*, 59, 6: 808-819.
- McRuer, R. (2006), *Crip theory: cultural signs of queerness and disability*. New York: New York University Press.
- Mladinski dom Jarše (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <https://www.mdj.si/index.php>.
- Mladinski dom Jarše, Stanovanjske skupnosti (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <https://www.mdj.si/stanovanjske-skupine.html>.
- Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.mkz-rakitna.si/>.
- Mosse, G. L. (2005), *Nacionalizem in seksualnost: morala srednjih razredov in spolne norme v moderni Evropi*. Ljubljana: *cf.
- Muylaert, C. J., Sarubbi, V., Rogerio Gallo, P., Rolim Neto, M. L., Advincula Reis, A. O. (2014), Narrative interviews: an important resource in qualitative research.

V: de –Campos Oliviera, M. A. (ur.), *Rev Esc Enferm USP*. San Paulo, Brazilija: School of nursing (184-189).

- Nagoshi, J. L., Brzuzy, S. (2010), Transgender theory: embodying research and practice. *Affilia: Journal of women and social work*, 25, 4: 431-443.
- Narobe, (2016), Blog: Mednarodna zaščita na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete. Dostopno na: <https://narobe.si/mednarodna-zascita-na-podlagi-spolne-usmerjenosti-inali-identitete/>. (Pridobljeno 2.2.2018).
- Narobe, (2017), Blog: Strokovni posvet »Položaj lgbt –starejših oseb v Sloveniji«. Dostopno na: <https://narobe.si/strokovni-posvet-polozaj-lgbt-starejsih-oseb-v-sloveniji/>. (Pridobljeno 30.1.2018).
- Pajnik, M., Bajt, V. (2009), Biografski narativni intervju. *Dve domovini*, 30: 69-89.
- Pediatrična klinika, (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s https://www.kclj.si/index.php?dir=/pacienti_in_obiskovalci/klinike_in_oddelenki/pediatrična_klinika.
- Perger, N. (2014), Med queer teorijami, queer politikami in gejevsko-lezbičnimi gibanji. *Družboslovne razprave*, 30, 77: 71-89.
- Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS 45/10, 28/11, 104/11 in 102/15).
- Preciado, P. B. (2013), *Testo Junkie: Sex, Drugs and Biopolitics in The Pharmacopornographic Era*. New York: Feminist Press.
- Recko, T. (2011), *Biseksualnost in socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo).
- Richardson, N., Smith, C., Werndly, A. (2013), *Studying sexualities: Theories, Representations, Cultures*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Republika Slovenija: Ministrstvo za notranje zadeve, (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/azilni_dom/.
- Republika Slovenija: Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov, (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s http://www.uoim.gov.si/si/o_uradu/pristojnosti/.

- Rosenthal, G. (1993), Reconstruction of life stories: principles of selection in generating stories for narrative biographical interviews. V: Josselson, R., Lieblich, A. (ur.), *The Narrative Study of Lives: Vol. 1*. Newbury Park: Sage (59-91).
- Runswick-Cole, K., Goodley, D., Lawthom, R. (2014), *Resilience in the lives of disabled people across the life course*. Velika Britanija: Manchester Metropolitan University.
- Schultz, D. (2007), Resource- and Resilience-oriented Work with immigrant and black patients. V: Zaviršek, D., Zorn, J., Rihter, L., Žnidarec Demšar, S. (ur.), *Ethnicity in Eastern Europe: A Challenge for Social Work Education*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (39-60).
- Seidman, S. (2011), Theoretical perspectives. V: Seidman, S., Fischer, N., Meeks, C. (ur.), *Introducing the New Sexuality Studies: Second edition*. New York: Routledge (3-12).
- Serano, J. (2013), *Excluded: Making feminist and queer movements more inclusive*. Berkeley: Seal Press.
- Shakespear, T. (2006), The Social Model of Disability, V: Davis, L. J. (ur.), *The Disability Studies Reader: Second Edition*. New York: Routledge (197-204).
- Slater, J. (2015), *Youth and Disability*. Surrey, Burlington: Ashgate.
- Strauss, A. L., Corbin, J. (1990), *Basics of qualitative research: Grounded Theory procedures and techniques*. Newbury Park, Kalifornija: Sage.
- Splošna bolnišnica Slovenj Gradec. (2017). *Statut*. Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.sb-sg.si/UserFiles/File/doc01897520171124130901.pdf>.
- Strauss, A. L., Glaser, B. G. (1967), *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Piscataway. New Jersey: Aldine Transaction.
- Titcomb, J. (2017), *AI can tell if people are gay or straight with one photo of their face*. Dostopno na: <http://www.telegraph.co.uk/technology/2017/09/08/ai-can-tell-people-gay-straight-one-photo-face/> (Pridobljeno 30.11.2017).
- Tremain, S. (2006), On the Government of Disability: Foucault, Power, and the Subject of Impairment, V: Davis, L. J. (ur.), *The Disability Studies Reader: Second Edition*. New York: Routledge (185-196).
- Ungar, M. (2005) Introduction: resilience across cultures and contexts. V: Ungar, M. (ur.), *Handbook for Working with Children and Youth: Pathways to resilience across cultures and contexts*. Thousand Oaks, Kalifornija: Sage (xv-xxxix).

- Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.psih-klinika.si/>.
- Univerzitetni klinični center. (2007). *Statut*. Pridobljeno 31.1.2018 s <https://www.kclj.si/dokumenti/statut.pdf>.
- UPIAS. (1976), *Fundamental Principles of Disability*. London: Union of Physically Impaired against Segregation. Dostopno na: <http://disability-studies.leeds.ac.uk/files/library/UPIAS-fundamental-principles.pdf> (Pridobljeno 20.10.2017).
- Urek, M. (2005), *Zgodbe na delu*. Ljubljana: *cf.
- Urek, M. (2008), Avto/biografije skozi prizmo psihiatričnega azila. *Dialogi*, 44, 10: 67-89.
- Urek, M. (2011), Avto/biografski pristop v socialnem delu. V: Koron, A., Leben, A. (ur.), *Avtobiografski diskurz: Teorija in praksa avtobiografije v literarni vedi, humanistiki in družboslovju*. Ljubljana: Založba ZRC (141-158).
- Videmšek, P., Leskošek, V. (2015), Dezinstitucionalizacija: Dosegljiv cilj ali nerealna vizija. *Socialno delo*, 54, 5: 259-268.
- Wahab, S., Anderson-Nathe, B., Gringeri, C. (2015), Introduction. V: Wahab, S., Anderson-Nathe, B., Gringeri, C. (ur.), *Feminisms in social work research: Promise and possibilities for justice-based knowledge*. Oxon: Routledge (1-15).
- Wang, Y., in Kosinski, M. (2017), Deep neural networks are more accurate than humans at detecting sexual orientation from facial images. Dostopno na: osf.io/zn79k (Pridobljeno 30.10.2017).
- Warner, M. (1993), Introduction. V: Warner, M. (ur.), *Fear of a Queer Planet*. Minnesota: University of Minnesota Press (vii-xxx).
- Wengraf, T. (2001), *Qualitative Research Interviewing: Biographic Narrative and Semi-Structured Methods*. London: Sage Publications Ltd.
- Wilkerson, A. (2002), Disability, Sex Radicalism, and Political Agency. *NWSA Journal*, 14, 3 (Feminist Disability Studies): 33-57.
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS in 57/12).
- Zakon o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16).

- Zaviršek, D. (1994), Psihiatrični oddelek med boleznijo in njeno kulturno manifestacijo: študija primera (III). *Socialno delo*, 33,3: 217-226).
- Zaviršek, D. (1994), Psihiatrični oddelek med boleznijo in njeno kulturno manifestacijo: študija primera (V). *Socialno delo*, 33,5: 407-414).
- Zaviršek, D. (2000), *Hendikep kot kulturna travma: Historizacija podob, telesin vsakdanjih praks prizadetih ljudi*. Ljubljana: *cf.
- Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002), *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.
- Zaviršek, D. (2008), Social Work as memory Work in Times of Political Conflict. V: Shulamit Ramon (ur.) *Social work in the Context of Political Conflict*. Venture press: Birmingham (147-168).
- Zaviršek, D. (2014), Opredelitev hendikepa in razvoj študija hendikepa v socialnem delu: Mednarodna perspektiva. *Socialno delo*, 53, 3: 133-146.
- Zaviršek, D., Krstulović, G., Leskošek, V., Videmšek, P., Bohinec, M., Pečarič, E., Jeseničnik, N., Poropat, J. (2015), *Analiza sistema institucionalnega varstva in možnosti nevladnih organizacij zagotavljati storitve v skupnosti za uresničevanje deinstitucionalizacije v Sloveniji*. Ljubljana: YHD, Društvo za teorijo in kulturo hendikepa.
- Zaviršek, D., Leskošek, V. (2006), Uvod. V: Zaviršek, D., Leskošek, V. (ur.), *Zgodovina socialnega dela v Sloveniji: Med družbenimi gibanji in političnimi sistemi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (5-13).
- Zavod TransAkcija (2017), Dostopno na: <http://transakcija.si/2017/03/13/slovar-izrazov/> (Pridobljeno 10.6.2017).
- Ženska svetovalnica (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/o-nas>.
- Ženska svetovalnica: Krizni center (b.d.). Pridobljeno 31.1.2018 s <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/krizni-center>.

11. PRILOGE

11.1. Priloga 1: vodila za biografsko-narativno-interpretativen (BNIM) intervju

ZAČETEK

Sem študentka Fakultete za socialno na podiplomskem programu Socialna pravičnost in vključevanje. Trenutno sem v procesu pisanja magistrske naloge, v okviru katere nameravam izvesti tudi empirično raziskavo.

Moj glavni fokus magistrske naloge, kot že omenjeno v vabilu, so življenjske zgodbe oseb, ki se identificirajo kot LGBTIQ+ oziroma se ne identificirajo kot heteroseksualne in/ali cispolne in so ali so bile 2 meseca ali več nastanjene v zavodu/instituciji/psihiatrični ustanovi/domu. Namen magistrskega dela je osvetliti življenjske zgodbe oseb, ki jih družba velikokrat noče slišati, namen je prikazati različne aspekte raznolikih življenj.

Na začetku me zanima, vam je v redu če pogovor snemam?

Intervju oziroma pogovor je namenjen raziskavi in je tako tudi oblikovan. Kot raziskovalka bom pogovore transkribirala/prepisala, pri čemer bom vse osebne podatke nadomestila ali zakrila, posnetek pogovora pa izbrisala. S tem bom zagotovila popolno anonimnost osebe, ki se bo z menoj pogovarjala. Bi vam bilo to ok?

GLAVNI DEL

Povabilo k pripovedovanju - Začetni SQUIN (Single QUestion aimed at Inducing Narrative).

Na začetku bi vas prosila, če mi poveste svojo zgodbo, do danes, kar je pomembno vam in je povezano s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. (Pripovedujte kot, da o vas nič ne vem, kot da se ne pozna.)

Med pripovedjo vas ne bom prekinjala, morda si bom vsake toliko časa zapisala kakšno vprašanje, katero vas bom vprašala na koncu pripovedi.

SHEIOT beleženje!

DRUGI DEL

»Premišljuješ še o čem, kar se je zgodilo?«

»Se spomnite še česa?«

»Je to vse?«

Spodbujanje; Sprašuj po več zgodbe, ne specifikiraj kaj točno te zanima!

(PAVZA)

Preverjanje razumevanja

Vprašanja usmerjena v narative (odzivanje na slišano – sprotno kreiranje vprašanj)

TRI TEMELJNA PRAVILA:

Sprašuj vprašanja, katerih cilj je narativa/zgodba

Sprašuješ le o temah, ki so se pojavila v prvem delu in ne vpeljuješ novih!

Sprašuješ z besedami oseb in v istem vrstnem redu!

Nazaj se NE vračaš!

NE sprašuj po mnenju, odnosu, vzrokih, NE opozarjaj na neskladja

NE vpeljuj novih tem, poglabljaj že omenjene!

Vodila / pomoč za intervju:

Mi lahko poveste kako je bilo *takrat in takrat, tam in tam?*

Se spomnite česa iz *tistega in tistega časa?*

Se lahko spomnite kakšne situacije *z/s...*

Se lahko spomnite kakšne situacije, kjer ste se počutili...

ZAKLJUČEK

»To so vsa vprašanja z moje strani. Najlepša hvala. Je še kaj, kar bi radi povedali preden končava?«

Splošna, sproščena debata

Zahvala

11.2. Priloga 2: transkripti intervjujev

TRANSKRIPT intervjuja, 3.2.2017 (Jan)

V: Na začetku bi te prosila če poveš svojo zgodbo do danes, kar je tebi pomembno, začneš kjerkoli hočeš in je, kot sem že prej rekla, povezano s spolno usmerjenostjo, seksualnostjo, spolno identiteto in bivanjem v instituciji. Vem, da se pozna in da sem že neke stvari slišala ampak poskusi pripovedovat kot da nič ne vem, kot da se ne pozna, kot da mi prvič razlagaš zgodbo. Med pripovedjo te ne bom prekinjala, nič te ne bom spraševala, vsake toliko časa si bom kaj zapisala, da te bom na koncu vprašala. Ti je to v redu?

Jan: V redu. Jaz sem Jan. Od rojstva imam cerebralno paralizo in sem vezan na invalidski voziček. Am, sem gej. *pavza* Am, pri 7 – 8 letih sta me moje dva starša dala v zavod. Am, kjer sem obiskoval najprej osnovno šolo, in potem tudi srednjo. To sta se odločila na podlagi tega, da pač če grem jaz v

zavod bo zame poskrbljeno, da bom imel tudi fizioterapijo, delovno terapijo, vse te terapije, ki naj bi jih jaz kot s cerebralno paralizo tudi potreboval. Am, *pavza* obdobje moje osnovne šole v zavodu je bilo kar v redu, jaz mislim da tudi zaradi tega ker pač imel sem fajn vzgojiteljice pa z enim sošolcem sem se v redu razumel. Am, potem je pa prišlo obdobje ko sem odraščal, tudi obdobje pubertete in am v tistem obdobju se ugotovil da mi ta zavod že mal preseda, ker sem se odločil ob koncu osnove šole tudi naprej za srednjo šolo v istem zavodu in pač zelo mi je šlo na živce ker *pavza* sem bil v inštituciji katera naj bi bila namenjena invalidom in ful so poudarjali samostojnost, koliko oni dajo na to, da smo invalidi čim bolj samostojni, da nas po koncu, ko zapustimo zavod poskusijo čim več naučit, da nam bi stvari ki se jih tam naučimo potem prav prišle v nadaljnjem življenju, jaz pač tega nisem začutil ravno tako. Ker ko sem jaz začel obiskovat srednjo šolo nisem imel samostojnih izhodov iz zavoda, ker tam je tako; *pavza* ti imaš svojega vzgojitelja in pač ko si ti čez teden v zavodu je on odgovoren zate; to pomeni, če hočem jaz imet kakšne samostojne izhode se moram z njim pogovoriti, pač mu povedati in tako. In ker sem imel tudi doma zelo slabe izkušnje, pač z mamo se ne razumeva ravno najbolje, je ful zaščitniška do mene in tako, in se je bala in mi itak ona ni pustila da imam jaz samostojne izhode, kao nisem sposoben, lahko se mi kaj zgodi ker sem pač na vozičku in tako. In to me je ful ubijal v bistvu in sem se ful zaprtega počutil v tem zavodu. Am, pa tudi tako je bilo, mene so smatrali kot da sem mentalno manj sposoben. In pač moja želja je bila, da grem po koncu osnovne šole direktno v ekonomski tehnik, am, ampak to žal ni bilo tako, ker pač oni so, bom rekli, se odločal sami, da grem jaz najprej v najnižji poklicni program – pomožni administrator, ki traja tri leta v tem zavodu. In s tem pomožnim administratorjem na koncu nisi nič. Imaš samo dva ali tri zaključne izpite in to se smatra kot neka nadgradnja osnove šole. No in ko sem zaključil ta tri leta se spet nisem mogel vpisat direktno v ekonomski tehnik, ker sem delal najnižji poklicni program in kao zaradi tega ne bi bil sposoben štiriletne srednje šole delat in so rekli, da se moram vpisat v administrativno šolo najprej, ki je kakor srednja poklicna šola pri nas je bila to raztegnjena, drugače je to tri letna šola, ampak pri nas, ker je pač prilagojen program je raztegnjena namesto na tri, na štiri leta. In sem naredil ta štiri leta več kot uspešno za moje pojme in potem sem imel možnost, da se vpišem plus dve, po teh štirih letih in potem sem lahko ekonomski tehnik. Po teh dodatnih dveh letih. In potem je prišlo tako, da sem jaz srednjo šolo zaradi tega delal eno leto več kot osnovno šolo, torej sem bil v srednji šoli devet let v osnovni šoli pa osem let pač in zaradi *zvonil mu je telefon* Se opravičujem. Am, *pavza* zaradi tega sem prišel na faks potem s 25 leti. Am, *pavza* in pač jaz tam v zavodu nisem bil ravno najbolj odprt glede moje spolne usmerjenosti in nisem bil ravno pripravljen o tem govoriti, ker nisem čutil nobene podpore s strani njih. Am, pač jaz sem bil tako, svoje obdobje takratno glede na to, da sem na invalidskem vozičku kar dost spolno aktiven in sem se dobival s fanti tudi v zavodu, kjer so sicer spolni odnosi prepovedani zato tudi sem si želel s kom dobit am, sem moral to na skrivaj izvest. Po koncu srednje šole sem imel tudi zelo veliko sreči, ker se je naš šolski psiholog, Dušan Rutar obrnil na mojo stran in mi je zelo pomagal in sva skupaj dosegla da pač, ker vemo vsi kakšna je bila situacija doma, da me ujčkajo in se bojijo zame, jaz pa sem bil takrat star že skoraj 25 let, da je čas da mi dajo možnost, da se osamosvojim tako kot si jaz želim, da lahko grem samostojno iz zavoda, da ne rabim ne vem kakšnega dovoljenja posebnega, samo to pač, da obvestim vzgojiteljico in da ve kje sem in da ve kdaj pridem nazaj. In no in ko sem imel to urejeno sem se lahko dobival tudi s fanti. In pač te izkušnje *smeh* so bile raznorazne, stvari so se dogajale tudi v avtomobilih in tako pač ker druge možnosti, druge izbire takrat nisem imel. Am, in ko so v zavodu izvedeli za to, da se jaz dobivam s fanti je moja vzgojiteljica zelo zanimal kako to pri meni poteka, ker sem kao invalid in tako invalidi itak ne seksajo in to sploh ne vejo kaj to je. *pavza* In pač je bila zelo nesramna in je od mene celo zahtevala kontakte fanta s katerim sem se dobival in pač sem ji razložil, da jaz kontaktov druge osebe ne morem dat, brez njegovega dovoljenja, pač ni razumela tega in sva bila v sporu in sem bil povabljen naslednji dan tudi k ravnateljici doma, kao kako se obnašam in da ne spoštujem, ne spoštujem hišnega reda, da delam vse po svoje, da pač se ne zavedam da je to zavod in da sem jaz v tem zavodu in da moram plesat tako kot oni zahtevajo. Ampak jaz se nisem pustil temu, jaz sem to vzel kot neke provokacije, kot nekaj kar, *pavza* kar me je še bolj vzpodbudilo konec koncev k temu da si upam, da grem ven, da živim svoje življenje, ker ko sem prišel po koncu zavoda na faks sem ugotovil, da je to bila edina pametna poteza pri kateri sem vztrajal, da pač sem se osamosvojil, ker če bi bilo po njihovo bi prišel v Ljubljano, se ne bi znašel in bi bil zaprt lahko 24ur v sobi in pač nikamor ne bi šel. Am, *pavza* ko sem pa začel v Ljubljani živeti sem pa lahko samo še bolj intenzivno delal na tej svoji samostojnosti in sem se navadil tudi samostojno it na trole, v trgovino in tako pač nisem se bal narediti nekaj sam. pač ker sem vedel da lahko, kljub temu, da rabim fizično pomoč. To je nekako na kratko o temu zavodu. Pač *pavza* Nimam lepih spominov na zavod in tudi zelo težko govorim o njem, ker pač je to ena zelo, zelo slaba izkušnja v mojem življenju, zavod in katerikoli starš ki ima gibalno oviranega otroka oziroma s kakršnimikoli omejitvami, takimi in drugačnimi, bi vsakemu predlagal, da pač svojega otroka ni šans da da v zavod, pač, naj prilagodi svoj stil življenja, naj ga da v redno šolo, pač, ni zdaj to pravilo da pač moraš biti v zavodu, ker pač tam imaš terapije, tudi sam lahko maš terapije od doma, pač, te vozijo in ravno tako imaš lahko polno življenje in pač se da poskrbet za takega otroka se mi zdi, ker najslabša izkušnja v zavodu je bila ta, da sem pri 25 letih lahko rečem, ne poznam svoje družine. Ker pač nismo živeli skupaj, nismo imeli stikov in mene so vzgajal drugi, ne starši in pač *pavza* pridem do točke, ko se z lastno mamo nimam o čem pogovarjat, ker pač se ne pozna. Am, *pavza* kar bi rad še povedal od zavoda je to, da sem, na žalost, spoznal v zavodu enega fanta, ki je to da se mi je ta zavod še toliko bolj zameril, samo še pospešil to. Am, pač jaz sem se ful zaljubil v

tega fanta. Tako, najprej sva bila cimra eno leto in jaz še nisem čutil do njega nobene simpatije pač sva bila tako prijatelja. Potem po enem letu nisva bila več cimra, ker je on imel ene zdravstvene težave in pač mene je to obremenjevalo kot njegovega cimra, da jaz to gledam in sem pač želel da pač dobim novega cimra. In po dveh letih sva se spet zbližala in pač jaz sem začel čutiti do njega eno simpatijo in sem si želel da bi se med nama nekaj razvilo in ker sem si to tako močno želel sem pač naredil eno zelo veliko *pavza* jaz rečem temu napaka ampak zdaj ko nazaj gledam lahko rečem da ni bila napaka ampak ena zelo velika šola v mojem življenju; pač ponudil sem mu možnost plačila za karkoli bi bil pripravljen z menoj početi. In on je pristal na to pod pogojem, da za vse kar bova imela mu plačam. To se je dogajalo par let, štiri, pet let in sem se ful tudi čustveno navezal na njega, jaz, jaz nisem videl nič drugega kot samo njega, jaz na koncu mesca sem mogel živeti z dvajsetimi evri, ker celo štipendijo, vse prihranke, vse sem dajal njemu samo zato, da mi ponudi malo svojega časa, svoje pozornosti, ne vem, nežnosti, karkoli sem pač takrat rabil in si želel. Bil sem pripravljen si tudi sposoditi denar, samo zato da pač sva lahko en moment skupi. In me je zelo ubijal to, ker midva sva bila sicer zmenjena da pač za te stvari kar se med nama dogaja, ne ve nihče, ker pač sva se bala da bi naju dobili in tako ampak po štirih letih jaz nisem zdržal več tega pritiska v sebi to držati. In ker me je tip spravil v bankrot jaz nisem imel več denarja zase, za osnovne potrebe. Sem se celo oblačil tako kot se on, jaz sem hotel imeti zunanji izgled čim bolj njemu podoben da sem pač am, *pavza* imel občutek, da če bom vse to počel, da pač mu bom bolj privlačen da pač ne vem bo videl, da mi je res do njega, da pač sem pripravljen vse narediti v tistem obdobju sem tudi kadit začel ker jaz sem bil prej ful proti čikom, preziral sem kadike in tako takrat sem tudi sam začel kaditi zaradi tega ker je pač on kadi in sem rekel, bom frajer izpadel in pač mu bom bolj všeč. Am, in ja, ko me je spravil v bankrot sem se odločil pač, da ne morem več sam s tem živeti in da moram to nekomu povedati. Am, prvi ki sem jim povedal to zgodbo so bili moji prijatelji za katere sem potem hitro videl, da to ni bila ravno najboljša poteza kar je potem to izvedel cel zavod in sem hitro tudi vidiš da mogoče tisti prijatelji, ki si jih mel za prave prijatelje se na koncu izkažejo kot eni navadni izdajalci, pač niso to tvoji prijatelji in potem sem čutil še dodaten pritisk zaradi tega ker so me vsi zafrkaval, Jan peder Jan vse drugo samo človek ne. In pač hitro sem pač poiskal pomoč tudi spet pri temu šolskemu psihologu. In sem mu zgodbo predstavil tako, da sem mu prebral pismo, ki sem ga napisal temu fantu, ker pač sem upal, da bom s tem pismom pri njemu rešil situacijo in bo mogoče preko tega pisma dojel koliko mi pomeni. In tako res sem napisal pismo, ki ga ne napišeš vsaki osebi, jaz sem, jaz sem dal v to pismo vse občutke, kaj sem čutil do njega, kako ga vidim kaj doživljam ob temu ko je ob men. In tako in na koncu, ko ga je prebral ta fant je rekel pač kakšne bedarije ti to meni pišeš. To so bile za njega navadne bedarije pač meni je bilo pa to zelo pomembno, jaz sem se olajšal ko sem pisal to pismo, ko sem vedel da na nek način sem dal vse to kar me teži na en papir in bo tam ostalo ni več vse v meni. In pač jaz sem temu psihologu prebral to pismo v katerem je bilo vse itak napisano in mu nisem rabil nič posebej razlagati, in pač se mi je to zdela najbolj primerna poteza kako naj mu povem kaj me teži. In njegova reakcija je bila taka da on vse to ve že ker zna opazovati ljudi in pač je samo čakal kdaj bom jaz prišel do njega in mu povedal kaj se mi dogaja in takrat je tudi ta fant izvedel da pač sem jaz povedal stvari naprej in takrat sva potem, *pavza* zelo težko mi je bilo, ampak ja prekinila sva stike, nisva se več dobivala, am, samo, jaz sem pogrešal kot am *pavza*, ker sem pač živel v inštituciji, da se bojo oni postavili zame, da kljub temu, da sem jim jaz res sam rekel da ne želim, da to o tem diskutirajo, diskutiramo skupaj in da to rešujemo in da je to treba ukrepati pač moja želja je bila da ne, ker pač jaz sem se bal reakcije tega fanta, če se bo karkoli zgodil, da me bo ne vem fizično napadel, ker je bil tudi na koncu že fizično nasilen do mene, pač tudi spolni odnos na koncu je bil am, spolno nasilje pač in jaz sem pogrešal takrat da bi kljub mojemu nestrinjanju naredili oni potezo, ker so lahko veliko bolj razsodno razmišljal kot jaz sam takrat ker pač jaz nisem bil sposoben razmišljati o tem kaj je prav, vedel sem kaj je narobe, če nisem vključil svojega srca zraven če sem zdravo razmišljal in sem vedel, da pač te stvari, ki se mi dogajajo da to ni prav, da to pač jaz nisem vreden od nekoga da to z menoj počne. In oni pač niso nič ukrepal in pač so me pustil samega v tem in ko sem šel ven iz zavoda je bilo tako kot da se nič ne bi zgodil ampak jaz imam pomisleke, ne vem, meni se je to zgodilo kaj če se bo čez leto, dve kateremu drugemu in bodo spet tiho in pač ne vem ta zavod ima vse, ima socialno službo ima psihologe, vse, kateri naj bi bili tam zato, da se take stvari sploh ne bi dogajale in pač se dogajajo, na žalost in oni si zakrivajo oči pred tem. In *pavza* jaz bom tako povedal, jaz sem se iz te zgodbe velik naučil in velik mi je dala. In jaz sem konec koncev hvaležen za to kar se mi je zgodilo. Ker pač zaradi teh izkušenj sem zdaj tukaj kjer sem, spoznal sem nove ljudi, ki mi stojijo ob strani am, tudi lahko sproščeno govorim o svoji spolni usmerjenosti, ker vem da so ljudje, ki me podpirajo in me razumejo in se ne rabim ničesar sramovati. Ne rabi me biti strah. In sem na to ponosen. *pavza* To je moja zgodba. O kateri sem bil pripravljen spregovoriti. *pavza*

V: Premišljuješ še o čem kar se je zgodilo?

Jan: V bistvu ne.

V: Je to vse?

Jan: Am, bi rad mogoče samo še to povedal kar še do zdaj nisem. Am, ko sem se jaz prvič v zavodu dobival s temi fanti, jaz sem pač odvisen od fizične pomoči druge osebe, da me nekdo stušira, da me nekdo obleče in tam so bili pač negovalci. In oni so vedeli, da se jaz dobivam s fanti in meni je bilo ful smešno ko so se ful kregali zame, kdo me bo urejal, kdo me bo rihtal zato ker Jan se dobiva s fanti in ima sigurno ful veliko prenosljivih bolezni. In tako vedno so gledal na to, da ko me urejajo imajo rokavice, tudi če sem vedel da pri drugih jih ne uporabljajo, pri men so jih hoteli in enkrat se dobim

z enim fantom in pridem nazaj in je prišla do mene medicinska sestra; ker pač tudi medicinske sestre so nas lahko dale v posteljo, nas pripravile za spanje in tako, drugače so to delale negovalke ampak tudi medicinska sestra, če je imela čas je lahko pomagala. In takrat je prišla do mene medicinska sestra ona da rokavice gor greva midva v posteljo in me sleče in me ona tako brez vprašanja mi začne pregledovat rit. Kao če bo kjerkoli kaj vidno s kom sem se dobival, kaj sem počel in tako in sem takrat v afektu se obrnil in jo zgrabil za lase in nisem hotel spustit in sem jo na silo vleku, ker pač to je bilo pač za moje pojme čist neprofesionalno. Jaz sem se takrat počutil zelo čist razgaljenega, zdaj tukaj me imate, glejte me, pač na ta način. Za en zavod mi je to sramota, da se to dogaja. In sem *pavza* sem nasprotnik zavodov tako in drugače. To je bila še ena replika čisto tako vmes. Sem se spomnil, da je pomembno da tudi kaj takega povem. *pavza* Pač zelo sem bil tako tarča posmeha, tarča ne vem tega, noben me ni hotel, jaz sem nekaj posebnega, jaz sem, Jan aveš Jan, tako so se pogovarjali o meni, sem slišal na hodniku, ko sem se mimo koga peljal in tako, spet gre v akcijo, tako. Tako res čisto ponižujoče totalno in tudi moja vzgojiteljica je, pa je s pedagoško izobrazbo pa me prvo kot prvo me sploh ni odobraval kot geja, ona ni mogla tega razumet a po drugi strani jo je zelo zanimal, ker jaz kot invalid kako pri meni potekajo te stvari in tako. Jaz sem na koncu že vse to z nasmeškom vzel, te provokacije tako nisem se več toliko sekiral, ker sem samo čakal, da pride tisti dan da zapustim, da se odpeljem čez vrata in rečem, pač grem ne boste me več videli in od takrat je že 4-5 let, kar sem zapustil ta zavod in še nisem bil tam in po mojem tudi nikoli več nebom. To je zdaj to. *pavza*

V: Se še česa spomniš?

Jan: Ja mogoče ena zadeva, ko sva se s tem *pavza* fantom, ko sva bila v sobi spolno aktivna am so hoteli oni priti v sobo in midva sva bila zaklenjena in pač vedeli so, da sva midva notri in vedeli so da se nekaj dogaja in oni so iz firbca šli ven na balkon in so naju čez okno notri gledali kaj midva počneva, ker pač niso mogli čez vrata it in so šli do okna samo da so opazovali kaj počneva. Pač take stvari. Ne vem, če že prepovedujejo spolne odnose a pač to pa ni prepovedan, enega gledat če že ne vem kaj počne, pač to je intimna stvar, pač to moraš biti res svinja od človeka da si privoščiš da greš gledat ker pač te zanima, in ne vem. *pavza* Ja. To je nekako to.

V: Ok. Lahko narediva krajšo pavzo?

Jan: Ja.

PAVZA

V: Imam par vprašanj glede na to kar si povedal. Če mi lahko poveš še kaj iz časa osnovne šole? Česa se kaj spomniš?

Jan: V osnovni šoli mi je bilo zelo všeč, ker so se trudili tudi vzgojitelji da pač ne vem, da pač smo šli zelo majhni, kot otroci od doma, da pač se počutimo že bolj domače in tako in več je bilo teh bom rekel, pogovorov in ne vem druženja in to sem si ful zapomnil. Veliko je bilo tudi ekskurzij *pavza* tudi tisti, ki so nas rihtal so bili veliko bolj človeški, ne vem. To mi je ful pomenil in jaz sem rad bil takrat v zavodu pač. Valda pogrešaš družino in tako pač to je bil zame zelo velik preskok ker jaz sem prej živel doma in z osmimi leti it v zavod in na nek način odrezat družino ni bilo enostavno in sem pogrešal takrat mami ob sebi, ne vem, ona ni nikoli prišla čez teden na obisk, ne vem. Jaz si bi pa to mogoče želel. Ne vem, jaz sem bil takrat tam sam bom rekel s tujci in jaz jih prej nisem poznal in kar naenkrat se moraš enemu prepustit in skrbi zate k te v bistvu sploh ne pozna. In tako jaz sem se prvo in tudi drugo leto v zavodu ful jokaj. Jaz sem bil ful cmera tako, mene so nosili po hodnikih po noči, zaradi tega ker nisem mogel spat in sem pogrešal mamo in. *pavza* Tako večkrat so me nesli do telefona, da sem jih tudi sredi noči klical domov in tako. Ampak jim to ni bil problem. Ta prva leta osnovne šole, bom rekel, *pavza* so bila težka zaradi tega pač ker sem kar naenkrat šel od doma ampak mi je bilo lepo, čez dan smo imeli ful veliko obveznosti in tako, se zapolni en dan ane. Itak nisi ful imel časa kej dosti za razmišljat o družini in tako ampak ne vem zvečer ko sem bil pa sam je bila pa kar kriza. Am, potem tisti višji razredi tudi malo drugače gledaš na stvari, sprejmeš to pa *pavza* da ne živiš z družino in pač najdeš en krog prijateljev, krog ljudi ob katerih se počutiš fajn in tako in tudi jaz sem to naredil, ko sem enkrat spoznal prijatelje in sem lahko nekemu, z nekom se pogovarjal, nekemu kaj zaupal mi je bilo lažje pač tudi potem v višjih razredih je bilo tako pač, ko je prišel petek in smo šli domov pač, bilo je organizirano tako, v bistvu še zdaj je, da oni organizirajo v petek prevoze domov, te peljejo s kombijem in te pridejo v nedeljo iskat in tako, ko sem šel domov sem rekel pač, zakaj moram it domov zdaj, sej na nek način jaz sem zdaj tu doma jaz se tu dobro počutim pač. Grem domov in bom spet vidu mamo tiste dva dni potem pa spet cel teden ne. Tako pač nisem imel potrebe po tem, da hodim domov ker jaz se z mamo nisem imel o čem pogovarjat. Ne vem, ona je itak več ali manj delala za vikende in tako in sem bil pač sam tako. *pavza* Tako da bom rekel so bili osnovna šola kot taka *pavza* mi je bila fajn pač. Doživel sem veliko novih izkušenj, veliko se je delalo na tem, da sem čim bolj samostojen, kar so potem kasneje na srednji šoli porušili, na žalost. Ampak prej ne vem, so me tudi naučil, da poskusim sam jest, všeč mi je bilo zjutraj, ne vem, ko sem vstal sem imel parkrat na teden je prišla delavna terapevtka in sva se učila kako bi se jaz lahko sam oblekel, sva se oblačila na valju in pač me je ona učila kako se oblači, tako. Ampak takrat sem bil še fizično bolj zmogljiv in tako, veliko več stvari sem še lahko sam naredil, ko zdaj rabim pač pomoč pri vseh stvareh. Am, veliko je bilo te fizioterapije in tega, več kot v srednji šoli am. Tako no. osnovna šola mi je bila fajn. *pavza* tudi ne vem, imeli smo kakšne piknike odzunaj in tako, so prišli tudi iz drugih šol in smo se tako družili, sej je bilo tudi v srednji šoli nekaj tega ampak v osnovni je bilo veliko več. In pač s tem so nam zapolnili mogoče to praznino, ko smo pogrešali dom. To mi je bilo všeč. *pavza* Všeč so mi bile te igralnice, ko so se zelo trudili, da čim bolj domače naredijo.

pavza Čeprav jaz sem bil večkrat že kot otrok tak uporniški, nisem hotel sodelovat, ampak pol ko sem videl, da mi je fajn mi je bilo fajn in sem užival v tem in sem tudi dojel, da mogoče pa hočejo dobro zame, da mi hočejo dobro. Am, tako da ja. Bolj se je pol začel dogajati v obdobju pubertete, 7-8 razred, ko sem imel filing da me noben ne razume, da me tudi, da se tudi z vzgojiteljico nimam več kaj pogovarjat. In tako ne vem spoznat sem začel sebe, svoj telo itak sem se obremenjeval s tem, da so mi fantje všeč in da to ni prav in *pavza* potem je postalo veliko bolj naporno. *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije od takrat, ko si se v zavodu s fanti dobival?

Jan: *pavza* Ja pač to je bilo pri meni zelo zanimivo bom rekel. Jaz, jaz sem bil tak, če je bil meni en fant všeč jaz nisem mogel vedeti ali so njemu fantje všeč ali ne, jaz sem kar nekak reskiral in se spustil to, da če mi je bil kdo simpatičen sem vse naredil zato, da je pač nekaj bilo. *smeh* je pač, kar hitro so se te stvari začele dogajati, že mogoče v osnovni šoli sem s kom kaj zamutil in tako. In ti prvi fantje so bili večinoma vsi iz zavoda, ker pač oni so mi bili dosegljivi in tako na koncu, ko sem šel iz zavoda sem rekel o f... s koliko fanti sem bil jaz v zavodu tako, ne vem, neki odnos in tako in kar veliko sem jih naštel, tako mogoče od 15 do 20. Celo obdobje, tako. Pač ne govorim konkretno o spolnem odnosu ampak tako pač. Se je dogajalo ne vem, v osnovni šoli še itak nisem z nikomer seksal, to je bilo potem v srednji šoli ampak je prišlo s kom, da smo se božali tako, veliko je bilo tega. Hotel sem poskusiti in jaz sem bil tak da pač preprosto sem reskiral in se mu je tudi zgodilo, da sem naletel na kakšnega fanta, ko sem dobil klofuto od njega in tako pač, ampak meni je bilo to zanimivo. *pavza* Takrat. Zdaj tega ne bi več tako počel. *smeh* se spomnim ene izkušnje v srednji šoli, sva bila s sošolcem sva bila cimra in tako mi je bil simpatičen fant in tako jaz se spomnim kako sem večkrat razmišljal kako bi mu rekel da se zraven mene uleže pa tako in enkrat sem pač reskiral in tako mi je bilo ful zanimivo kako je bil sramežljiv, kako mu je bilo do tega da bi on tudi poskusil to ampak naju je bilo strah ker sva vedela da sva v zavodu in naju ne smejo dobit ker je prav če dobijo fanta in punco in to je prav ampak dva fanta v postelji pač to bi bilo čudno in tako, potem nama je nekako uspelo, sva se tudi sprostila in sva samo ležala in sva se božala in tako, take stvari sem si ful zapomnil in tako. *smeh* *pavza*

V: Mi lahko poveš kako je bilo takrat, ko ste se s fanti v avtih dobivali?

Jan: *smeh* Ja to so bili pa celi podvigi pač. Zavod ima glavni vhod ane, in pač jaz nisem hotel, da pride fant po mene pred glavni vhod ker pač vsi vidijo, da ti z nekom nekam greš. In jaz sem bil tak ful prebrisan, jaz sem si pregledal si cel zavod, celo okolico, okrog katere bi bilo primerno, kako bi on potem prišel do mene, jaz sem celo logistiko potem izvedel kje me bo pobral, do kam se pripelje, kje bom jaz potem svoj voziček pustil in ta fant, ki je na tak način prihajal k men sem mu rekel, 'glej tukaj se parkiraj, bova voziček tukaj pustila pač v enem kotu za zavodom' in tako in on mene da v avto in sva se odpeljala in pač ne vem. Meni je bilo fajn ker vedno ker sva seksala je bila druga lokacija *smeh* pač vedno sva se tako po celi Sloveniji potem peljala, enkrat sva šla celo v Triglavski narodni park, tako midva sva se tako v gozd parkiralo *smeh* kar za eno grmovje tam in potem sva bila v avtu in sva ne vem, prvič mi je bilo tako ful čudno, kako bom jaz v avtu kako bo potekalo, jaz sem na vozičku in tako. In pol vidiš da vse pač gre če se človek malo prilagodi in sva tudi seksala v avtih tudi na havbi že, tudi na štoru. *smeh* *pavza* je bila ena izkušnja taka zelo zanimiva enkrat se midva parkirava tako na eno jaso, najdeva eno ful lepo jaso in tako obema je bilo ful všeč pač poletje je bilo, in tako sva mislila, ok je dokaj na samem in on vedno ker sva prišla na kako lokacijo je šel tako okoli avta teči pogledat če se kje kakšne hiše ali pa tako, aha tukaj ni nič. In tako takrat ko sva našla tisto jaso, ki je bila obema všeč in zunaj je bilo ful sonce in midva tako ok bova tukaj dala dekco in tako midva že v akciji in to je bilo pa obdobje da se je koruza takrat pobirala in pride un kombajn za pobirat uno koruzo in tako midva tam naga sredi une koruze *smeh* tako panika, kaj čva zdaj pač in sva vse pobrala, on je prijel deko, mene, vse naenkrat in sva šla v avto hitro in sva pač šla naprej tako skoraj so naju dobili. Enkrat je bila izkušnja, ko pač sva bila isto v avtu sred gozda in pridejo mimo eni gobarji in tako so nama potrkali tako po šipi, ampak midva sva bila vedno, ko sva se dobila v avtu, pa če sva v avtu seksala sva pač mela uno platno s katerim pokriješ cel avto tako in potem je bilo itak vedno vse zarošeno in tako, pač zanimiva izkušnja no. Glede na to, da sem na vozičku in nimajo vsi takih možnosti to doživeti sem jaz kar imel veliko srečo. Ampak sem se moral potruditi zato ampak mi ni žal tako, take izkušnje si zapomniš potem za celo življenje. *pavza*

V: Kaj se pa spomniš iz tistega časa, ko sta se s cimrom po dveh letih zblížala?

Jan: *pavza* Am, *pavza* Am, to ta cimer ko me je izkoristi potem na koncu? Ja to je bilo zelo zanimivo, drugače sva imela prej tak dober, bom rekel, prijateljski odnos in se spomnim da sem bil v tistem obdobju, ko sva navezala stik po dveh letih am, na navadnem vozičku, ker sem pač imel električni voziček na servisu in sem bila na navadnem vozičku na hodniku on je bil pa par metrov stran na računalnikih in tako midva se začneva pogovarjat in tako meni v glavi kr naenkrat flash, 'Jan, dej pojdi dej mu reci dej pojdita v sobo, naredi en korak' in tako in se spomnim kako sem ga prosil, da me pelje v sobo in potem sva navezala debato na to temo pač v tistem momentu sem mu tudi ponudil možnost plačila in tako. Pač ful mi je bilo smešno kako sem jaz ovinkaril takrat kaj bi rad, ker nisem vedel kako začeti, kako mu povedati da mi je simpatičen, da bi ful rad z njim nekaj imel. Ne vem, jaz sem ga videl kot enega človeka, ki bi bil za mene ful pripravljen prilagoditi pač glede na moje omejitve, tako pač ker je tudi sam bil gibalno oviran, tako sem mislil da me bo prej razumel kot nekdo drug pa prvi tip je bil, ki mi je bil tudi vizualno ful všeč. Pač jaz pred njim, nisem gledal kaj dosti na zunanji videz, ta fant, ki sva se v avtu dobivala je bil starejši, srednjih let in izgledal je porazno in tako in men, meni je šlo v tistem obdobju itak zato da imava pač seks in ne vem, on je bil pa pač prvi, ki mi

je bil tudi tako všeč ane in sem isto kot sem druge fante prej napeljeval na to, da bi nekaj bilo, ker sem si pri njemu še toliko bolj želel, da bi nekaj bilo sem mu pač, jebi ga, ponudil tisto plačilo. Večkrat sem mislil, da na tak način ga bom 100 % dobil in pač tako sva takrat midva potem po dveh letih navezala stik. Potem sva se začela dobivat in imet te spolne odnose. *pavza*

V: Mi mogoče lahko poveš kako je bilo takrat, ko so te zafrkaval? Da si peder, da si vse samo človek ne?

Jan: *pavza* Jaz sem se te stvari takrat ful k srcu jemal. In sem bil sam v tem, sam s sabo v vsem tem jaz se prej nisem z nobenim o tem pogovarjal. Niti nisem vedel niti ali je to to, ali so mi fantje všeč ali so mi mogoče punce, ne vem. *pavza* Čeprav sem itak vedel, da sem čutu privlačnost do fantov, do punc sploh ne ampak nisem si mogel tega priznat. Meni se je zdelo to čudno, kako bom jaz gej pa še itak sem na vozičku, meni je bilo to čudno, pač ko sem si rekel, že itak sem ne vem, izpostavljen zaradi tega ker sem na vozu, zdaj bom pa še dodatno si naredil problem zaradi tega ker sem pač še gej zraven in tako pač ful mi je bilo tako, ne to nisem jaz, in pač in ja ko so me zafrkaval, Jan je peder, Jan je ne vem se fuka s tipi, tako nisem si mogel priznat tega da se meni to res, da jaz to res počnem, čeprav ja, sem počel. Ampak enkrat sem si rekel, sej bo vse to šlo mimo, mogoče imam pa obdobje ko pač rabim neke nove izkušnje. *pavza* In pač jaz sem bil ful sramežljiv če so me zafrkaval in sem men je šlo tako na smeh, vedno sem, če so me provociral sem bil tiho in nisem si upal nič nazaj povedati. Jaz sem kar pustil, da oni govorijo, ker pač meni se ni dalo s tem ukvarjat. *pavza*

V: Se spomniš še kakšne situacije am, glede negovalk in preoblačenja?

Jan: Ja, se spomnim ene izjave ene negovalke. Ko sem pač rabil tuš, pač je men je šlo že to na živce v zavodu, ker pač mi v zavodu nam je pripadal tuš enkrat, dvakrat na teden in se nismo smel vsak dan tuširat ker oni ubogi negovalci imajo cel oddelek za stuširat in to jim ne bo zneslo pač v enem dnevu, vseh stuširat. Čeprav meni je bilo to čudno, itak je pa prišel dan, ko smo pa mel tuš in so v tistem dnevu lahko vse zrihtal, ampak vsak dan pa tega ne moremo, ker oni imajo delo z nami in pač ne vem jaz sem se ful boril, da so me potem trikrat na teden tuširal. Am, in. Se spomnim ene izjave ene negovalke ko sva šla pod tuš, 'jaz te ne bom tuširala ker si sigurno s celo spermo namazan.' Tako pač take izjave, mislim. Kaj tebe briga kaj jaz počnem v privatnem življenju, s kom sem. Mene tudi ne zanima kaj ti z možem počneš oziroma s partnerjem, kakorkoli. *pavza* Pa že to ne vem, ko sem jih prosil že samo za na wc, 'ja zdaj moraš počakati, zdaj imamo malico.' Ne vem. Potem mi je bilo pa čudno, se vpišem na faks in v društvu študentov invalidov, preko njih imam tudi osebno asistenco organizirano in pač ko sem se prišel vpisat v ta njihov program mi je pač bilo meni čudno, ko me je šefica vprašala, sej tuširal se boš pa vsak dan, ane? Sem rekel, a vsak dan se lahko? Ker jaz sem bil navajen da se tuširam enkrat, dvakrat na teden. In tako ne vem, v osnovni šoli smo bili in bi lahko poskrbeli za to, kljub temu, da smo gibalno ovirani, da rabimo pomoč, že itak smo prikrajšani za veliko stvari in potem nam hočejo še osnovno potrebo kot je tuš odvezet. Zaradi tega ker je to pač malo več dela z nami, da nas nekdo stušira in meni je to pač nesprejemljivo, da se ne moreš tuširati ko bi rad. Ker pač oni imajo sistem, da se lahko tuširamo enkrat, dvakrat na teden. Tako kot da bi jaz rekel enemu, ne vem, ti greš pa lahko na wc v sredo popoldan, pa še to ob petih. *pavza* Nisem mogel tega nikoli razumeti in sem bil ful uporniški in tudi zaradi tega me niso marali ker jaz jim upal to naglas povedati, da meni to gre na živce, da jaz se hočem tuširati in da me morajo tuširati. In tudi ne vem glavna medicinska sestra, ja Jan to moraš razumeti, to je zavod, tebi samo dvakrat na teden pripada tuš. Kaj je tukaj za razumeti? Vi mene razumite da sem človek, ki pač rabi tuš, če je to vsak dan je pa vsak dan, če je to dvakrat na dan je dvakrat na dan, kaj mene briga zavod, pa vaš sistem, jaz imam tudi svoj sistem. *smeh* *pavza* Pač ja. Itak je bilo ful velik provokacij s strani negovalcev, že spodaj ko so me, na intimnem predelu umival, ne vem so gledal da imajo dvojne rokavice, ne sam ene, mislim. Samo zaradi tega ker nisem po protokolu, ker mi niso všeč punce ampak so mi všeč fanti. Ne vem, to izpostavljanje da imam sigurno kakšne bolezni, mene je to ful takrat obremenjeval in mogoče so me tudi oni tako daleč pripeljali, ker sem jim na koncu hvaležen, sem hotel vse teste dat, glede vsega se testirat, ker mogoče tudi zato ker so mi toliko vbijal v glavo, da jaz sigurno nekaj imam sem sam sebe prepričal, 'ti pa sigurno nekaj imaš, pojdi se testirat.' Pač tako ko sem vsakodnevno poslušal to. Pa tako ne vem, pri drugih, ki so jih rihtal jim je bilo čisto vseeno kdo bo koga šel zrihtat, pri meni, ki sem rabil isto pomoč so se pa kregal, ne jaz ne bom šel, jaz tudi ne bom šel, jaz tudi ne bom šla. Kako da sem ne vem, najbolj umazan človek na svetu, ki bi prišel s ceste, ne vem. *pavza* Pač take stvari so se dogajale in se ziher še dogajajo. *pavza*

V: To so vsa vprašanja z moje strani. Ful ti hvala. Bi rad še kaj povedal preden končava?

Jan: Malenkost. Ne, jaz samo upam, da ti bo to pomagal in da boš lahko zaradi tega čim bolj slikovito napisala, tako kot so se stvari dejansko dogajale, jaz si to želim in da pač nekdo, ki bo te stvari prebral, da pač ga ganejo stvari in da mogoče, če bo kdo to od staršev, da se bo mogoče vprašal, da bom jaz dal otroka v tak zavod ali ne, ker sem prepričan da ni samo ta zavod tak ampak so mogoče tudi drugi. Pač inštitucija, to ni rešitev za kakršnekoli am, pač v smislu če si gibalno oviran moraš it pa v zavod, ker je tam zate sto procentno poskrbljeno, pač nisem zagovornik tega. Pač je res, da je mogoče za starše to najlažje ker pač nimajo dodatnih skrbi s tabo in pač vejo da *pavza*, da bojo drugi za tebe poskrbel, da ti v bistvu nič ne bo manjkalo. Sej to je na nek način res, je bilo poskrbljeno, jaz sem imel vse ampak v tem vse sem imel tudi nič. Nisem imel osnovnega stika z družino kar se mi zdi pač pomembno v življenju in to se je šele zdaj začelo kazati, ko sem jaz pač odrasel človek, ko mama ima občutek, da mora nadoknadit teh dvajset let, ki sva jih zamudila ampak pač žal ne gre. Jaz sem odrasel, jaz sem se že odločil za neke svoje cilje, ki jih hočem v življenju doseči in zdaj res ne vidim potrebe

po tem, da bom jaz dobil, mogel dobit od mame dovoljenje oziroma strinjanje ali pač kakršnekoli, kaj pa če bi tako, kaj pa če bi bilo zate to bolj. Ti si mi že povedala, kaj je v življenju zame bolje, in odločila si se za zavod. Pač ne vem. *pavza* To sem še hotel povedati.

TRANSKRIPT intervjuja, 3.2.2017 (Alja)

V: Na začetku bi te prosila, da mi poveš svojo zgodbo, do danes, kar je tebi pomembno, povezano s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. Ne bom te prekinjala, kaj si bom zapisala.

Alja: A to tako od začetka česa zdaj povem?

V: Kakor hočeš, kjerkoli začneš.

Alja *smeh* Aha okej. No, bom *pavza* dobro. Ja pač to spolno identiteto sem začela odkrivati v osmem razredu se mi zdi, osnovne šole. Am, Pač nisem nikoli bila, nisem čisto vedela, ne vem, kako sem usmerjena pa to, am, začele so me pač bolj zanimat punce, tako v razredu pa tako. Am, pač najprej sem se tako kakšni dve leti spraševala pa tako, am pač sploh nisem pomislila, da bi lahko bila kako drugače usmerjena kot strejt. Am, potem pa ne vem, začetek prvega letnika sem nekako no došla to, preko interneta pa ne vem, preko prijateljev pa tako. Tako da sem nekako ugotovila, pač da sem nekako drugače usmerjena no, pač biseksualno ali pa lezbično pač sej ne vem še zdaj. Am, potem, potem so se mi v prvem letniku v bistvu začele tudi težave, am, pač tole anksioznost pa depresija pa take stvari, tako da sem v bistvu potem dosti hitro; prvega letnika sem v bistvu samo en teden hodila v šolo pač ker potem nisem zmogla zaradi pritiskov tako da sem potem pač šla v bolnico takoj in sem imela prvo hospitalizacijo, ki je trajala, mislim da 6 mesecev. Am, pač tam smo imeli pač terapije pa tako stvari, dobila sem tudi zdravila. Am. Kaj naj še povem? Am, *pavza* pač potem sem bila odpuščena am za ene pol leta, nekaj takega, sem šla potem tudi v produkcijsko šolo am, da pač nisem, nisem bila samo doma pa to. Am, *pavza* kaj je bilo še takrat? Am, takrat mislim, da sem potem tudi imela izkušnje, da sem imela prvo punco am potem po tej hospitalizaciji sem eno spoznala am, takrat sem se začela malo bolj sprejemati glede tega am, pač prej sem bila itak čisto zmedena glede tega. Am, potem sem šla spet nazaj v bolnico za ene dva meseca, kjer pač, ne vem, ni ravno pomagalo no, ampak potem v nadaljnjih letih sem bila spet ene dvakrat hospitalizirana za tri mesece, nekaj takega in zdaj sem bila nazadnje pač poleti letos za tri mesece am, tako da ja. Zdaj ne vem, a moram še kaj povedat? *smeh* Am, am *pavza* Pač ne vem če je bilo tudi ful povezano s spolnostjo, te problemi ampak definitivno se pa pač, je tudi to malo vplivalo ker pač *pavza* ne vem, nisem ravno vedela kdo sem, in glede na to da sem imela osebnostno motnjo pa to pač sem še toliko bolj težko ugotavljala pač kdo sem in pač me je to vse skupaj malo zmedlo. Am. *pavza* Ja *smeh* Ful ne vem kaj naj še povem, pač težko je tako iz glave. *pavza*

V: Premišljuješ še o čem, kar se je zgodilo?

Alja: *pavza* Kako to misliš? *pavza*

V: Če je kaj tako, kar imaš v mislih zdaj, da se je kaj zgodilo v tem času, kar si mi zdaj opisala.

Alja: am, *pavza* ja ne vem pač v vseh teh letih sem pač potem zmeraj bolj sprejemala sama sebe am, glede spolne usmerjenosti. Am pač na začetku je bilo čist polom zdaj je pa že tako dosti bolje am. Ja. *pavza*

V: Se mogoče spomniš še česa *pavza* iz tega časa?

Alja: *pavza* *pavza* *smeh*

V: Je še kaj kar bi želela povedati?

Alja: Hmm *pavza* Ma ne. *smeh* *pavza*

V: Mi lahko malo več poveš, kako je bilo ko si ugotovila, glede tvoje spolne usmerjenosti?

Alja: Ok. Am, pač na začetku sem se dosti sramovala tega, pač tudi nisem vedela am komu lahko povem pa komu ne. Am, ne vem, potem sem po nekaj časa povedala mami pa sestri, ki sta bila tako dosti, pač sta dosti sprejeli to. Am, ampak še zdaj pač ne morem povedati ne vem tako ne vem, komurkoli ker pač v družbi je to še zmeraj kar tako, kot nek tabu pač, vsaj v okolju kjer jaz živim, je tako pač, ne vem, šola je dosti nesprejemljiva glede teh stvar, am, ne vem, *pavza* pač. Am, ne vem s sošolci se ne morem ravno o tem pogovarjat ali pa s tako pač ljudmi, ki se vsak dan družim z njimi. Edino tako pač par bližnjih prijateljev imam, am, *pavza*

V: Ok? Pa se lahko spomniš kakšne situacije od takrat, ko si bila zaradi anksioznosti hospitalizirana?

Alja: Am, kaj v zvezi z lgbt zdaj ali?

V: Na splošno.

Alja: Am, pač karkoli? Situacija ko sem bila pač slabo ali kaj?

V: Ja, kej iz tistega časa.

Alja: Pač imela sem zelo veliko teh paničnih napadov. Am, imela sem, ne vem, obdobje depresije pa takih stvari am, hm, pač doma je bilo tudi zelo napeto am, stanje zaradi tega, ker sta se starša ravno ločevala. Am, *pavza* hm, *pavza* *smeh* Ful mi je težko tako iz glave, am.

V: Kako je bilo, ko si bila hospitalizirana?

Alja: Am, *pavza* pač am, na začetku mi je bilo ful čudno, da sem bila. Potem sem se malo navadila, ne vem. Stanje se ni ravno izboljšalo lih tako, skoraj nič. Am. Pač. *pavza* *zvoni* je je telefon* Sori. Am. *pavza* pač imela sem tako res probleme se sprejet, samo sebe na sploh. Am, samopodoba sem imela zelo nizko am, *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije, iz same enote.

Alja: Kakšne situacije? Ne vem.

V: Na splošno, ki bi jo rada delila. Kako je bilo, ko si bila notri?

Alja: Am, pač osebje je bilo dosti v redu, am, pač ne vem, poskusili so pomagat ampak am, ne vem niso si ravno vzeli dovolj časa za vsakega posameznika, pač am, ne vem, am *pavza* ne vem no tako, težko se je bilo res pozdravit *smeh* ali nekaj. Pač ker je bilo res veliko ljudi tam. Am *pavza*

V: Kako je bilo pa potem, ko si bila odpuščena?

Alja: Am, ja pač meni se je stanje malo poslabšalo takrat am, ne vem pač nisem imela več neke am, kako bi rekla, opore ali nekaj, pač tako ful sem se izgubljeno počutila pač brez nekega varnega zavetja, ker se pač, v bolnici se res tako navadiš bit tam in pač na koncu je tako kot da bi ti en ne vem, *smeh* ne vem nekaj rešilnega pač stran vzel am, ne vem pač tako kar naenkrat pač moraš biti tako* pavza* sam. Pač brez pomoči in je pač zelo težko. Am, *pavza*

V: Kako je bilo pa potem s to punco?

Alja: pač imele sva nekaj časa, sva bili v zvezi, potem je ona šla nazaj pač se je preselila v Kanado tako da potem ni bilo nič iz tega, potem ne vem, imela sem potem še vedno stike z eno njeno prijateljico, ki se še zdaj zelo dobro razumeva am, z njo se pač res lahko o vsem pogovarjam glede teh lgbt stvari, ker je pač tudi ona tako usmerjena am, ne vem. *pavza* tako pač potem sem imela še ene par ne vem zvez ali nekaj, am med drugim sem imela zdaj, ko sem bila nazadnje v bolnici sem am, eno spoznala tam. Am, ki je bila tudi pač lezbijka am, in pač imeli sva nekaj časa kao nekaj. Am, potem pa tudi to pač nekako ni šlo skozi. *pavza*

V: Kako je bilo pa glede spolnosti v sami enoti?

Alja: Kaj na oddelku ali?

V: Ja.

Alja: Am, ja pač ne vem, bilo je prepovedano, itak. Ampak pač vseeno so, ne vem, so se vsi *smeh* poparčkali, tako da *smeh* pač to pravilo ni ravno zaleglo am, pač bilo je zelo odsvetovano da imaš karkoli z drugimi pacienti. Tako da, *pavza* *smeh*

V: To so vsa vprašanja z moje strani, ful ti hvala. Je še kaj takega kar bi rada povedala, kar bi rada izpostavila, preden končava?

Alja: *pavza* ne vem, mogoče to, da se mi pač zdi vseeno zelo povezano pač am, pač spolna usmerjenost pa pač te problemi, ki jih lahko maš ane. In pač, zelo povezano, vsaj pri meni je bilo tako. To. *smeh*

TRANSKRIPT intervjuja, 4.2.2017 (Ruby)

V: Prosim če mi poveš svojo zgodbo, kar je tebi pomembno, ni važen vrstni red, kar želiš.

Ruby: Jaz mislim, da moram svojo zgodbo začeti z mojim prvim fantom, ki sem ga spoznala preko najboljšje prijateljice takrat in zelo sva se poštekalala in sva najboljša prijatelja, na koncu, we end up together, sva hodila, z Žigatom. In to je bila ena izmed najboljših vez kar sem jih lahko imela, ker sva bila najboljša prijatelja in hkrati par. Potem vmes med vezo sva se začela pogovarjat in je rekel da čuti tudi čustva do moških in je ugotovil, da je biseksualna oseba, kar me ni prestrašila zaradi tega ker am je imel samo enega prijatelja, moškega, vse ostale so bile punce in sem pač mislila, da se nimam za kaj sekirat in ne vem, da bo veza lepo naprej vztrajala. Na koncu pa me je prevaral z moškim in to je mene totalno potrla, nekako sem imela obdobje, ki so se mi geji in bi moški zagabili. In sem vedela, da je to moj problem in ne njegov in sem poskusila sama pri sebi rešit am to situacijo in se družiti več z lgbt osebami, da bi razumela njegov pristop do tega. In sem spoznala veliko lgbt oseb, ki se še danes z njimi družim. Potem kasneje sem se prepisala na drugo šolo, da bi vse skupaj odmisli, am in začela na novo. *pavza* Dobila sem tri popravne izpite, sem bila sigurna, da bom vse tri naredila, v zadnjem momentu sem ugotovila, da sem padla letnik, ker matematike nisem naredila v zadnjem roku in takrat se mi je svet podrl, moji starši doma so zelo taki starinski in najbolj pomembna je šola in šele po 18 letu imaš lahko fanta in potem lahko razmišljaš o poroki itd. itd. in me je bilo strah povedat, da sem padla letnik. Jaz sem imela splanirane že cele počitnice vnaprej, kako bom šla na morje, kako bom šla na mladinski tabor. In staršem nisem povedala, da sem padla letnik, hkrati pa uživala na počitnicah. In počasi me je začela vest peči in sem mogla spat in moje ne spanje se je spremenilo v neko bedenje po cele noči in počasi so se mi začele dogajati halucinacije. Glede na to da nisem jemala nobenih drog niti ničesar, sem se tega zelo ustrašila. Am, poskusila poiskati pomoč pri prijateljicah ampak same niso vedele kako mi pomagat, le to, da grem k zdravniku ali pa povem staršem. In takrat, ko sem bila na morju *smeh* sem poklicala starše in povedala kaj se mi dogaja in da sem padla letnik in reakcija je bila grozna, naslednji dan so me prišli na hrvaško iskat, in takoj peljat domov in da kako bo zdaj vse drugače, da zdaj nimam sploh nikamor ven za it, da bom doma po cele dneve in da bom hodila v šolo itd, itd. Tudi veliko smo se kregal in oče je večkrat am, se napil in je znal bit verbalno nasilen do mene, ne pa fizično in me je to še bolj potrla, dokler nisem začela dobivat svoje prve panične napade. Am, *pavza* oni sploh niso vedeli kaj so panični napadi, so mislili da imam neke izbruhe jeze in žalosti in vsega skupaj samo zato ker sem najstnica. Am, *pavza* spomnim se kako sem dobila te prve panične napade, da sem imela občutek da ne morem dihat in ne morem priti do zraka in vse kar sem hotela je da grem ven iz stanovanja ven iz bajte na zrak na nek sprehod ali karkoli da pridem k sebi. Oni so pa to razumeli kot neko bežanje od doma, vedno in so me prisilili da ostanem doma v svoji sobi med nasiljem in dretjem, kar je samo še poslabšalo situacijo.

Am, dokler nekega večera am, nisem začela razmišljati o svojih simptomih in iskat po internetu stvari in prišla sem do psihičnih epizod do shizofrenije do raznih motenj osebnosti kar me je, vse skupaj me je še bolj prestrašilo. Pokazala sem bratu am, to kar sem našla na internetu in družina se je začela pogovarjati o temu, da imam shizofrenijo kar ni olepšalo mojih stvari, *smeh* še sama sebe sem se bala takrat. Am, in predno sem šla spat sem zaspala v prislulih in dretjih žensk in vsega in svačega in tudi privide sem imela v sobi, take zelo neprijetne in krvave in takrat sem rekla, da je dovolj in da me pač peljejo nekam, kamorkoli, ker tega pač ne morem več zdržat. Zaradi ne spanja in depresije in vseh teh paničnih napadov, ki so bili tako hudi, da mi je včasih tudi pena šla na usta. Am, sem tudi dosti shujšala, sem bila po mojem že podhranjena takrat. In takrat so se starši odločili, da me peljejo na urgenco. In sem šla v pižami na urgenco *smeh* in urgenca jih je poslala naprej na polikliniko in polikliniko naprej v Moste v center za mentalno zdravljenje. In še vmes med vožnjo sem imela različne privide in pridem na center za mentalno zdravljenje na EAP oddelek in sem imela pogovor ena na ena z eno izmed uslužbenk, pogovor je potekal am, s straši, ker sem jaz imela še starih stvari veliko pri sebi, ki sem jih skrivala na primer to, da niso sploh vedeli da sem imela fanta in da me je prevaral z drugim fantom, ker to bi za njih bil cel škandal ker so homofobični starši, vzgojeni v verni družini. Am, *pavza* in počasi se te malenkosti, ki so se nabirale v meni, ki jih nisem mogla zaupati svojim najbližjim, svoji družini am, so izbruhnile v meni med bojem med kaj je prav in kaj ne. Imela sem občutek, kot da imam dve osebnosti in da se skos sama s sabo kregam kaj je v bistvu prav in kaj ne in am, koliko so moja čustva v bistvu sploh pomembna in ali je bolj pomembno to kar je, tako rekoč normalno v temu svetu ali pa pač kako se jaz počutim, tako da ta pogovor je potekal am, s to terapevtko ali ne vem točno s kom, ta ženska vem samo, da je bila tam en dan *smeh*, ker, tam pač v službi in me je sprejela, je potekal tako da se je ona pogovarjala s tem delom mene, ki je prekrit, se pravi me je med ovinkom spraševala, če sem imela kdaj ne vem, am, misli samomorilne misli, če sem kdaj sprobala kakšno drogo, če sem koga kaj ranila ampak, ni pa direktno spraševala pred mojimi starši tako da sem ji kimala in odkimavala in poskusila čim manj govorit. Potem je pa moje starše poslala ven in sva se iskreno pogovorile. In mi je dala opcijo, da ostanem na oddelku, mi je obrazložila, da je to mladinski oddelek, kjer je pogoj, da ostaneš tri tedne in potem za naprej se določi am, oziroma zdravnik določi koliko časa bi lahko ostal ali pa tudi kadarkoli sam se odločiš oditi domov am je pa nujno da dobiš neko dozo tablet, da te pomirja in je nek urnik, ki se ga moraš držati in redni zajtrki in izhodi in tako dalje. In to je bila kot neka rešitev zame *pavza* pač proti tabletam sem bila vedno, še zdaj sem, se mi zdi. Ampak je bila rešitev zato, ker nisem rabila bila doma, ker nisem rabila bit v takem okolju, ki je pod pritiskom, da razmišljam na tak način, kot razmišljajo moji starši in vsi ostali, ki so še closed minded in ne gledajo na tak način kot jaz. In dobila sem občutek varnosti, tako da sem rekla, ja da bi z veseljem se včlanila. Am, v to mladinsko skupino in da bi bila hospitalizirana. To se je zgodilo med poletnimi počitnicami, ravno konec poletnih počitnic. Tako da moji starši so bili proti, ker so pričakovali, da bom šla v šolo in zaživela spet tako rekoč normalno am, ampak sem se jim upirala in rekla da zame je najbolj pomembno zdravje in da mi je šola še na zadnjem mestu, če pač jaz ne morem čez dan it normalno, brez kakršnihkoli samomorilnih misli, brez misli, da nisem prisebna, brez ne vem, normalnega dneva, kako bom v šoli potem v šoli funkcionirala. *pavza* potem sem dobila svojo prvo tableto, ki nisem vedla kakšna tableta je. Potem kasneje sem izvedela, da je v bistvu kot nek psihodelik neki neki *smeh* umirja am ljudi z nervozjo je pa tudi na tak način tableta narejena, da če imaš epilepsijo da je primerna, ker so zelo sumili, da imam epilepsijo in shizofrenijo. Zaradi mojih hudih paničnih napadov. Am, *pavza* in spomnim se, ko sem šla nazaj v avto, da sem imela zadnji privid to da am, pač oče je sedel in je vozil avto jaz sem se vsedla spredaj na sprednji zic in mi je samo govoril in naj se pomirim naj poskusim zaspam naj poskusim zaspam ker nisem spala, se mi zdi da štiri dni, kar je bilo že res nevarno, jaz sem pa to razumela, poskusi zaspam kot pusti se umreti in nisem hotela *smeh* takrat na zicu zaspam in sem dobila privide kako se različne črne živali zaletavajo v avto, potem sem zaspala in se zbudila kakšen dan pa pol kasneje *smeh* sem se naspala za vse za nazaj, ja. In sem bila v dnevni sobi in starši so mi na kratko obrazložil kaj se je zgodil in da sem imela psihično epizodo in da bom hospitalizirana čez kak teden dni in da sem se strinjala s tem, pač stvari, nekatere dogodke sem se spomnila ostalih se nisem toliko ampak še danes am, se včasih spomnim kakšnih prividov, ki mislim, da so bile sanje in potem se spomnim, da so bili tudi moji starši zraven in tako da *smeh* in so se strinjal s tem kar sem razlagala, tako da niso bile lih sanje. Am, kasneje smo se pred mojim odhodom z družino pogovorili o psihozi, vse so si prebrali, v knjigah in na internetu kaj je v bistvu to. In so rekli, da je možno da imamo tudi psihozo v družini zaradi tega, ker am po moji mamini strani sestre tri so bile tudi hospitalizirane z mentalno boleznijo, ki so mejile na prividih. Am, to je, to je za mojo družino pomenilo da so tudi oni začeli drugače gledat na zdravje; in am, več gledati na to, da se njim ne bi zgodila psihoza. Se pravi manj alkohola, manj drog am, več spanca, zdravega življenja, manj sekiranja. Jaz sem pa veselo šla počasi potem v bolnico *smeh* am, spomnim se, da sem prišla s kovčki na oddelek mi je neka mlada punca mi pokazala sobo, sem se razpakirala in prišla v učilnico, kjer smo sedeli v krogu in sem se morala predstaviti, na kratko sem se predstavila, iz kje sem, am, zakaj prihajam in kakšna je moja diagnoza. Imeli smo tudi smešna vprašanja kot ali ti je boljša rdeča paprika ali zelena paprika in nujno je bilo vprašanje koliko na dan greš na veliko potrebo. Am, kasneje sem dojela, da so pač taka vprašanja, kolikokrat greš na potrebo zelo am, ne vem, v zdravniškem vidiku pomembna zaradi tablet in vsega tega. Am, sem se predstavila, nisem pa povedala s kakšno diagnozo sem prišla, ker sem sama pri sebi mislila, da sem bila depresivna zaradi vseh teh najstniških stvari in zaradi odraščanja v družini s takim mišljenjem, ki se razlikuje od mojega. In pač

da sem tam le na manjšem, kratkem odmoru z antidepresivi in da bo potem vse bolje. Am, potem je prišel večer in vsakič zvečer ob deveti uri smo dobili tablete. Spomnim se, da sem dobila mojo prvo tableto, pet miligramsko Zyprexa in vedela sem, da to ni antidepresiv, sem začela spraševati kakšna je to tableta in so mi rekli, da je to antipsihotik *smeh* in mi nič ni bilo jasno, ker jaz sem še takrat zanikala, da imam psihozo in nekako nisem, nisem odobrila tega, da am, *pavza* da imam tuje misli, da sama pri sebi ne vem kakšna je moja osebnost, da imam privide. Jaz sem privide krivila na mojo nespečnost in vedno sem trdila, da te misli, ki jih imam, da se z njimi strinjam in da me noben ne more prepričati iz njih. Am, čez cel teden je v bolnici potekalo tako, da smo imeli različne delavnice, terapije am, spoznavala sem nove prijatelje, prijateljice. Nekateri ljudje sem že na prvi pogled in pogovor vedela, da se nikoli ne bomo poštekal, z drugimi sem vedela da bomo sklenili prijateljstva tudi še do zdaj in tudi smo še zdaj v stikih, po treh letih ali nekaj takega. Am, med vikendi si se lahko določil če greš domov ali ostaneš na oddelku. Po navadi sem med vikendi hodila domov, spet zaradi staršev, ne zaradi mene, zato da bi jim dala občutek neke zaželenosti in da je vse v redu. Imeli smo tudi obiske odobrene od obiskov sem prejela samo mati in enkrat brata in eno prijateljico kar me je najbolj prizadelo. Glede na to koliko naj bi družina ti stala ob strani v slabih časih in najboljše prijateljice in prijatelji so se vsi ustrašili mentalne bolezni in nekako nehali me kontaktirati. In še do danes jim nisem čisto oprostila *smeh*. Am ker ne vem, se mi zdi da če imaš nekoga rad moraš stati ob strani tudi če veš da ta oseba ni ravno prisebna. *pavza* In vmes ko sem spoznavala vse te najstnike sem tudi spoznavala njihove zgodbe in tudi enkrat ko sem delila svojo zgodbo ljubezensko. Kako me je prizadelo da me je fant prevaral s fantom se je našlo dekle ki je zelo začela nekako se ne strinjati z mano in govoriti da kaj pa je to moj problem če je on bil s fantom, da je to vse v redu, da je to vse normalno. In sem rekla, ja da me ni to prizadelo ampak da me je prizadelo to da me je prevaral ane. In glede na to, da sem jaz takrat tako stereotipično gledala na svet in se sekirala s kakšno punco me bo prevaral in to da se je outiral kot biseksualec, da moja prva misel je bila, 'oja sej ima samo enega prijatelja.' Am, sem se šele takrat začela razmišljati kakšno je v bistvu moje sploh razmišljanje, da am ni v redu *smeh* in da gledam samo nase in kljub temu koliko obtožujem svoje starše sem na nek način spet njim podobna. Ker so me vzgojili na tak način. Am in potem sem se več pogovarjala s to punco in ona mi je rekla, da ona je pa lezbijka in da ji je všeč neka punca in tako dalje. In kar naenkrat se mi je zdelo vse to skupaj normalno in ker vedla sem da mojih staršev ni nikjer v bližini in da si lahko pustim tak način razmišljanja. Am, in ne vem, to je bilo to. Spoznavala sem veliko lgbt oseb tudi v instituciji am, največ jih je prišlo zaradi slabega odnosa v šoli zaradi homofobije doma in presenetilo me je to koliko najstnikov je postalo depresivnih samo zaradi tega ker ne morejo biti to kar so. In nekako so se začela sklenjati neka prijateljstva na tak način, da vsak pri sebi je imel neke misli ki niso bile odobrene v svetu. Da smo se našli v neki taki manjši skupnosti, kjer smo vsi na podoben, enak način razmišljali in ustvarjali svoj varen prostor in si nismo znali več predstavljati prostora izven ograde izven bolnice. Am, ki je nesramen in zatira manjšine in vsako nepopolno razmišljanje. Kasneje čez terapije smo tudi s terapevti imeli treninge kako se osamosvojiti, kako iti nazaj spet v šolo v življenje, v dom na primer poln homofobije in se učili tolerance, kako ostati in se držati za svojimi besedami, hkrati pa se ne spuščati v konflikte, v prepire in tako dalje. Tako da ta izkušnja mi je bila zelo všeč, ker am, po domače rečeno, če prideš iz nekega težkega okolja in potem te vržejo v nek varen prostor te ovijejo in te dajo v bubble wrap in neko vatko in si cel v redu in vse je prav in vsi skrbijo zate potem na koncu pa te spet vržejo ven med volkove, ki pol stvari ni v redu in tvoje obnašanje ni v redu in tvoje misli niso v redu, tvoja frizura in tako dalje je enako kot, da sploh ne bi šel na nek varen prostor in ni učinka am, tako da vsaj jaz sama pri sebi vem, da sem se naučila oceniti situacijo, vsako težko situacijo sem se naučila tako oceniti, da vem ali se je vredno spuščati v konflikt in deliti am, svoje misli in deliti svoje izkušnje ali pa pač biti tiho za par minut in se strinjati s to osebo ker vem da ne morem nikamor do konca priti s tem pogovorom. *pavza* am, tako da ja. *pavza*. Potem kasneje sem šla tudi na raziskave am epilepsije in sem bila na raziskavah negativna, sem šla na raziskave srca in sem imela vse pač pozitivne odgovore. Am, na koncu bolj kot sem trdila, da sem imela le depresijo in psihozo je bila kot nek stranski učinek ne spanca am, bolj so mi poskusili dokazati da to ni res in da sem imela psihozo, da jo imamo v družini in tako dalje. So me dali tudi na raziskavo magnetno resonanco. Am, sumili so, da imam tumorje na možganih in da iz tam so tudi prišli moji prividi. Tudi te podatki so bili negativni, nisem imela tumorja, ker sem bila tako suha zaradi stresa in mojega slabega apetita, ker ko sem slabe volje manj jem, nekateri ljudje več jejo, vsak je drugačen, so sumili, da imam bulimijo in tudi v kartoteko mi napisali da imam bulimijo, kljub temu da niti enkrat v življenju nisem pod prisilo bruhal niti razmišljala o temu. Tako da na tak način se mi je tudi institucija malo zamerila, ker so vedno poskusili najhitreje predalčkat in najhitreje dajati diagnozo kot pa se res poskusili pozanimati od vsakega posameznika iz kje izvira problem in tudi poskusiti mu malo verjet. Am, še dan danes mislim, da ni bila to taka psihoza, kot jo imajo ostali zaradi tega, ker so se moji prividi nehali takoj ko se je moj spanec uredil. In spet po drugi strani sem pa vesela, da nisem šla na antidepresive ker se mi zdi da so bolj škodljivi na dolgi rok kot pa antipsihotiki ki niso, ki te ne, ki ne postaneš odvisnik od njih. Am, spomnim se pa tudi ko sem dobila višjo dozo teh antipsihotikov so slabo vplivali na moj krvni obtok tako da sem parkrat skupaj padla sredi noči, tudi večkrat mi je kri tekla iz nosu, potem so mi spet zmanjšali dozo. In počasi sem se odločila da nočem biti v tisti instituciji in da rabim čim prej it ven in zaživet tako kot je treba. Vzeti vse slabe in vse dobre izkušnje v bolnici in jih uporabiti in real life in poskusiti se soočiti sama s sabo in s šolo in tako naprej. Tako da po kakšnih dveh mescih in pol smo se začeli pogovarjati o odhodu

ampak v nadaljnji terapiji ambulantno. Odločila sem se za terapevtko am, ki am, je imela ambulanto blizu tabora v mestu zaradi tega ker mi je bil tabor blizu. Po mojem odhodu sem začela hodit enkrat na teden ambulantno, se pogovarjat o stvareh, o problemih o zadevah in terapevтка mi je na koncu vedno rekla, da ni problem v meni ampak je problem v odraščanju mojega okolja. In da sem odrasla v slabem okolju. Celo enkrat je poklicala mojo mamo *nasmešek* in jo je poskušala prepričati, da bi me dali v dijaški dom, s tem se niso strinjali zato ker že živim v Ljubljani in zakaj bi hodila v dijaški dom v Ljubljano. Am, počasi sem prišla spet do am, tega znanja, da v bistvu če bom živela doma, če bom na tabletah ampak spet živela v slabem okolju, se mi lahko to kadarkoli ponovi in da moram nekaj naredit glede tega. Začela sem hodit več ven in se družiti s prijatelji in poskušat preživet čim manj časa doma, kar je treba. Hkrati ostala sem v stikih tudi z lgbt+ osebami iz bolnice, spoznavala sem jih tudi v vsakodnevem življenju, na kavah am, v šoli. In se na skrivaj z njimi družila, zaradi tega ker moji starši tega ne odobravajo am, tudi doma, če sem pripeljala kakšno prijateljico, ki jo moji starši poznajo že par let in dlje časa je mati vedno preverjala pri meni, če sem lezbijka in zakaj nimam fanta in zakaj samo prijateljice pripeljem domov. Moj odgovor je bil, če mi ne pustite imeti fanta do 18 leta, ga pa tudi zdaj ne bom mela. *pavza* in ja, nekako tako je moje življenje potekalo, spet am, v nekem dvojnem razmišljanju samo da sem vedela, da je moje razmišljanje ok in da od mojih staršev pa ni ok. In da ni bilo vredno se spuščati v konflikt in v kreg z njimi zaradi tega ker sem bila odvisna od njih, in živim v njihovi hiši z njihovim denarjem. In da potem ko bom kasneje, ko bom polnoletna, da bom šla na svoje in zaživela tako kot si jaz hočem. In to sem tudi naredila *smeh*. Am, *pavza* kasneje ko sem bila 18 sem počasi že začela razmišljati kako bom šla od doma am, *pavza* ker moji starši se niso spremenili in mi vsakodnevno prinašal stres v življenje, takrat ko je bilo nepotrebno. In pri 19tih se je oče nekega večera zelo napil in iz njegovega verbalnega nasilja se je spremenilo tudi v fizično nasilje in sem se odločila zapustiti hišo. Prijateljica iz mladinskega centra za mentalno zdravljenje mi je ponudila, da se udeležim lgbt+ tabora, zaradi tega ker je prenočišče bilo zastoj in ker je vedela, da me zanima ta tema in vedno sem branila lgbt+ osebe, ker so mi prijatelji veliko pomenili in videla sem kako trpijo v vsakodnevem življenju in da je moj privilegij to da jih branim zaradi tega, ker nisem ena izmed njih in če jih jaz lahko razumem jih bojo tudi ostale. Am, na lgbt+ taboru sem spoznala spet nove ljudi, dobila občutek varnosti, kot takrat na oddelku EAP, dobila veliko znanja in spet odkrila sama pri sebi da so mi tudi ostali spoli všeč, da sem lahko v zvezi z istim spolom, se pravi s punco in da si takega razmišljanja prej sploh nisem dopustila zaradi svojih staršev in zaradi strahu, ker sem v podzavesti vedela, da sem odvisna od njih in da živim doma in da če bi si privoščila imeti punco, da bi bilo to samo še huje skrivanje in kreganje in tako dalje. Tako da ko sem se vrnila spet nazaj domov, v upanju da se bo vse to pomirilo, sem videla da mi v bistvu njihov način govora gre vsakič še bolj na živce, njihovi vsakodnevni pogovori je bil homofobičen in rasističen in svašta *smeh*. Am, zaradi tega sem spet začela dobivati neke občutek jeze in strese in kmalu po temu sem se odločila iti na svoje, nisem vedela kam, nisem vedela kako mi bo uspelo, samo vedla sem da spet kot pred parimi leti, mi je zdravje na prvem mestu, niti ne šola, niti ne prijateljstvo, niti nič drugega kot moje lastno mentalno zdravje. In rešitev je zato da sem šla ven iz bajte, da sem lahko spet zadihala, pred paničnimi *smeh* am šla sem spat k dvema prijateljicama, ki sva v vezi, kar me sploh ni motilo, niti nikoli nisem razmišljala, da bi me to motilo, ker to je razmišljanje mojih staršev in tujih ljudi. Tako da sem začela s svojo glavo razmišljati. In potem sem bila v kriznem centru, ja. Kasneje v varni hiši, se preselila s prijateljem in zdaj na zadnje sem se spet preselila na svoje, svojo sobo z dvema cimroma. *pavza* Ko gledam nazaj na vse izkušnje se mi zdi vsaka slaba situacija, vsak malo večji poden, ki sem ga doživela kot nek začetek nekih lepih izkušenj, samo da nisem jih pričakovala in *pavza* kljub temu, da sem bila v centru za mentalno zdravljenje, sem spoznala ljudi, ki so me pripeljali do sem. Do tega, kar sem danes in ti ljudje, ki sem jih spoznala v krizi, v težkih časih so se pojavili v mojem življenju v nekih najboljših časih zdaj. In lepo *nasmešek*, lepo jih je videti izven ograje in izven centra za mentalno zdravljenje, kako so bolj močnejši, celo od teh ljudi, ki nikoli niso bili tam. *pavza* am *smeh* *pavza*

V: Premišljuješ še o čem kar se je zgodilo?

Ruby: a-a. *pavza* lažje bi, če bi tebe bolj zanimalo, kakšna določena situacija, ti povem.

V: ok. *pavza* Je to potem vse?

Ruby: mhm.

V: Lahko narediva krajšo pavzo?

Ruby: mhm.

V: Če mi lahko poveš malo več od začetka, ko si rekla da so starši zelo starinski? Mi lahko malo več o tem poveš?

Ruby: mhm. Ja. Am, moji starši prihajajo iz Bosne in iz Hrvaške. Am, in so bili vzgojeni v tako tradicionalni družini, ki je bila posvečena veri. Je bila posvečena am, neki teh, kako bi temu rekla, tipičnih kulturnih stvari. In ženske so kuhale in prale in moški so delali in prinašali denar v družino. Am, kmalu po 18 letu so se po navadi vsi poročili in dobili otroke. In kasneje so otroci delali za starše am, in ko so se preselili zaradi vojne v Slovenijo in ko so našli službo in ko so rodili, pač ko je mama rodila mene in moja brata so nekako to tradicionalno razmišljanje, obnašanje tudi na nas prenesli tako da je oče delal, in mama kljub temu da je delala je morala ona kuhati in prati in pospravljati, njega se je bilo treba streči, karkoli reče oče je on glava družine in njega se upošteva in tudi če ima negativno razmišljanje ali pa nepravilno v kakršnem koli smislu am, je pač tu sploh ni kej takega, da bi mu nazaj

odgovarjaš ali pa da se kregaš z njim, mora biti tako kot on reče in če bo on rekel, da je zemlja ravna, je zemlja ravna za vse nas. Am, in brata sta imela tudi zelo težko otroštvo am, zaradi tega ker se mi zdi da sta bolj trpela te tradicionalne stvari in tak način obnašanja, da če je kaj šlo narobe, ne vem, am, je obračunal z njima fizično. Am, jaz imam ta edini privilegij, da sem se rodila kot ženska in da do mene se niso tako hudo obnašali, jaz edino kar sem trpela je bilo glede pospravljanja in mogoče načina obnašanja in tudi načina oblačenja. Am, ampak nikoli se v bistvu ni pogovarjalo o lgbt+ osebah, ker to je za njih tabu tema, to je za njih kot da bi se pogovarjali o vesoljcih, to ne obstaja in tisti ki to izkazujejo je nekaj močno narobe z njimi, ali so na drogah ali se prodajajo ali nimajo druge izbire, kot da so v istospolnih razmerjih. Am, *pavza* tako, da ja na tak način ko so oni odraščal, na tak način so tudi oni nas vzgojil, da moramo poskrbeti prvo za družino in za službo in za neko tradicionalno am, prihodnost kot je poroka, am, in neko delo, ki bo lahko tvoje otroke popeljalo naprej v boljšo prihodnost. *pavza* Tako da ja, če pa je bilo kaj na televiziji na kakšnem ne vem programu o lgbt osebah ali pa če je bil kakšen film, kjer so bile prikazane dve lezbijke ali pa dva geja, to so bili nenadni tako *smeh* komentarji kot, joj kaj pa njim ni jasno ali pa, joj kako lahko dajo to na televizijo ali pa joj kaj vse se dogaja na temu svetu, kaj vse je nenormalno in itd itd. *pavza*

V: Se mogoče spomniš kakšne situacije iz takrat, ko si imela panične napade?

Ruby: am, ja. Spomnim se, eden izmed mojih prvih paničnih napadov v moji sobi, am šlo se je glede šole am, padla sem letnik in razmišljala sem kako bom vstopala v nov razred z novimi učenci in že to mi je nekako dajalo močan pritisk in mi vzbujalo strah kako bom začnjala spet v na novo in gradila am, nova spoznanja in nova prijateljstva. In v tistem momentu je prišel oče v mojo sobo in se začel dreti name da zakaj se ne učim, čeprav je bilo poletje in se nisem imela sploh kaj za učiti *smeh* ampak rekel je, da tako pa več ne bo šlo naprej, da se moram že zdaj začeti pripravljati, zato da spet ne padem letnika in začel me je blatiti in govoriti žaljivke, da ne vem, kok sem neumna in da kaj vse mi je pomembno v življenju kar v bistvu ni pomembno in da na kakšen način jaz sploh živim, da je to nenormalno in da, v bistvu začel me je žaliti veliko *smeh* in vzbujat občutek krivde, že dovolj sem ga mela in to ni ravno pomagalo. Am, in spomnim se, da v, v prsih sem dobila kot neko tako težo am, kot da bi se mi nek močan, težak plin spustil po pljučih in nisem mogla dihati. Am, padla sem v jok ampak tudi moje solze se mi niso zdele kot običajne solze ampak kot neke krokodilje solze, ki samo padajo. Am, in nisem mogla priti do sape, začela sem hitro dihati, hkrati vsakič ko sem vdihnila sem dobila občutek, da ne dobivam nič kisika ampak da se samo več tega težkega plina spušča po mojih pljučih in takrat zaradi panike, vsega tega in še zraven se je oče začel dret name, da zakaj se jokam, kot da se nimam pravice jokati. In da bi se oni mogli jokati, ker imajo takšno hčerko, am kar je bilo še huje, ker ko se poskušaš umiriti, ko imaš paničnega *smeh* in zraven poslušáš same negativne stvari, to vodi v samo še v hujšo situacijo in potem sem se začela trest. In spomnim se ko me je prijel za obe rame in takrat je še brat prišel v sobo in še mami, se mi zdi in so mislili da simuliram, da pač se delam da mi je tok slabo in da se tresem. Am, v mladih letih sem se tudi začela ukvarjati z gledališčem in večkrat niso verjeli mojim reakcijam in večkrat ko sem govorila kakšne stvari, so mislili, da lažem, ker tudi nikoli nisem delala in nikoli nisem razmišljala, da bi igrala kaj takega, ker tudi ne bi znala. Tako da takrat sem se začela trest in me je prijel za rame kot da naj neham naj se neham tako obnašati in me je poskušal prisilit naj se umirim, naj neham jokati naj normalno zadiham. In takrat se samo spomnim, da mi je počasi postalo tok slabo, da sem že skoraj padala v nezavest, dobila sem tak občutek mravljinčastih rok in nog in videla sem temo pred očmi čeprav sem vedela, da imam odprte oči in takrat mi je am, neki izbruhnili ven iz grla in to je bila pena in ko se je to zgodilo so me odložili nazaj na posteljo in so se začeli zavedati, da pač tega ne igram, da je res nekaj narobe in tega so se ustrašili. Tako da to je bil eden izmed mojih prvih paničnih napadov. Naslednje dni, ko so se pa ponovili sem vsakič hotela, pred paničnim napadom, ko se je že začelo nabirati ta tesnoba v prsih sem hotel iti ven sama na dvorišče, na zrak, da se usedem in pomirim. Am, ampak mi oni tega niso govoril, govoril so da vse to kar imam občutek, da se mi dogaja v telesu da je laž, in da je to nerealno in da naj se samo vsedem in pomirim v hiši in ko sem poskusila okno odpret so mi zapirali okna, ne vem s kakšnim razlogom, ali so pričakovali da bom kričala na pomoč ali ne vem kaj ampak jaz sem samo hotela iti do okna zaradi tega da dobim malo svežega zraka, da ne bi skupaj padla ali pa karkoli, ker am, panični napad ti daje občutek am, *pavza* kot da nekako toneš pod vodo ampak *smeh* v bistvu ni nikjer vode in si normalno, ne vem, na zemlji in na zraku in enkrat so me tudi zvlekli in prisilili, da se uležem v posteljo, in sama pomirim kar je v bistvu bilo na koncu samo še huje. Am, pomirila sem se pa tako, da sem v bistvu dala vse ven iz sebe in se tresla in jokala dokler am, moje telo ni bilo več zmožno sploh kaj odreagirati in sem obstala nepremična in ne vem, kot cela skoraj pa nema za par ur *smeh* tako da ja. *pavza* Šele potem kasneje ko sem sama ugotovila kakšni so to napadi in da niso epileptični in da niso ne vem kakšni izbruhi, ki so oni mislili da so am potem sem se začela zavedati da moram sama sebi pomagati, še predno dobim panični napad, kako ga preprečiti in se družiti z ljudmi in jih opozarjati, da je možnost paničnega napada pri meni in kako odreagirati v taki situaciji. Am, tudi moja prijateljica, sošolka ga je doživela in sem bila hvaležna, da sem imela to znanje, da sem ji lahko pomagala in ji lahko stala ob strani in ji govorila dihalne vaje in jo poskušala pomiriti, kar ji je na koncu pomagalo. Kot na primer pa moji starši so prej predvidevali, da zaradi teh tradicionalnih stvari in vere, da je nek demon se v meni naselil in da bi rabila, ne hecam se *smeh*, ampak da bi rabila eksorcizem in da bi mogoče me peljali v neke cerkve ali pa džamije, zato da spravijo ven demona iz mene, kakor pa da najdejo nek bolj normalen, mislim normalne, nek medicinski razlog za moje izpade. *pavza*

V: Kako je bilo pa pri pogovoru s terapevtko?

Ruby: am, ko smo bili v bolnici, smo tudi po navadi imeli skupne terapije in pogovor ena na ena in skupne terapije so se mi zdele bolj učinkovite zaradi tega ker ko so drugi ljudje delili svoje različne izkušnje si dobil občutek, da lahko tudi ti svojo izkušnjo deliš, ne glede na to kako se ti zdi sramotna ali drugačna ali pa čudna. Pogovor ena na ena s terapevtko pa se mi je večkrat zdel kot samo nek test in način dokazovanja am, kako, koliko si v bistvu priseben in koliko v bistvu ne rabiš am, nekih potrditev, da si mentalno ne v redu. Zaradi mene osebno, ker me je bilo strah tablet in še danes me je strah učinka tablet. Na primer zaradi stranskih učinkov sem se v roku kakšnih 5-6 mesecev zredila za 25 kil kar je zelo nezdrav način *smeh* pridobit teže. Meni je sicer takrat odgovarjalo, ker sem bila skoraj podhranjena, zaradi stresa in vsega ampak vseeno. Pa tudi utrujenost in vse ostale stvari pridejo zraven, tako da ja pogovor ena na ena se mi je zdel tak kot da sem probala dati na pladenj svojo težavo, hkrati v upanju, da si bo terapevтка vzela dovolj časa in mi namenila dovolj pozornosti, da bo poskusila rešit moj problem, ne pa da bo med pogovorom ena na ena iskala diagnozo, večkrat sem imela občutek da se terapevti am, pogovarjajo s tabo na tak način, da iščejo diagnozo tvojo, ne pa da poskušalo najti vzrok tvojih težav in poskušajo rešit tvojo težavo, kot z dajanjem nekega nasveta. *pavza*

V: Kako je bilo pa ko si za vikend hodila domov?

Ruby: aja, ko sem hodila za vikend domov so bile to prav neke priprave am, moji starši so se trudili na zelo napačen način, trudili so se spet na tak am, verski in ne vem, tak tradicionalen način, kot da so mi govoril, da bi pa mogoče pa rabila začeti hodit v cerkev, da pa bi mogoče pa rabila začeti molit, am kazali so mi video posnetke od eksorcizma v džamijah. Celo sobo so mi preuredil na tak način, da pač, spomnili so se enega mojega izbruha in privida, ko sem razlagala da imam v sobi am, neke železne točke, ne vem kaj in da me zaradi tega glava boli in ko sem gledala sliko in sem jo dala dol sem našla pač nek košček železa tam. In takrat, ko si v psihozi *smeh*, razmišljaš na zelo drugačen način, v bistvu samo povezuješ stvari in iščeš am, načine kako vse zatemačit in naredit neko temo, nekak čarovniško sceno *smeh* in kljub temu da so moji starši imel znanje o mojih psihotičnih izpadih in depresiji, so na tak način tudi doma poskusili najti rešitev tako, da so vse slike dal ven iz sobe in vse take bolj temačne knjige in tudi obrnili so mi posteljo na drugo stran kot sem jo imela prej in omaro. Am, tako da to mi v bistvu ni tok pomagal ker s tem so mi samo potrdili moje nepravilno razmišljanje, razmišljanje kot prej, se pravi neka sumničavost do neznanih stvari am, neka nepovezanost v am, neka črnogledost in *pavza* joj, ne spomnim se besede, kako se reče temu, ko ful verjameš *smeh* v črne mačke in to am, vraževernost, ja. In vraževernost so zelo verjeli in to mi ni ravno pomagalo ko sem šla domov am, spet sem jaz poskušala njim dokazovat da sem v redu in da sem tako rekoč normalna in da to lih ne bo pomagalo, da mi bodo pomagale terapije in druženje in pogovori v bolnici. Am, ampak odnos se je zelo spremenil, nismo se več toliko pogovarjali, bolj so mi pustili pristo pot, da sem počela kar sem hotela am, kar ne pomeni, da sem lahko hodila ven, to sploh ne. Sramovali so se moje bolezni in sramovali so se tega da bi šla ven v družbo in poskusila najti neko podporo. Tako da ja, vikendi so tako potekali, da sem poslušala nove načine, take nerealne načine kako bi se pozdravila, hkrati pa dobila malo več prostosti v svojem prostem času in malo manj zatiranja. *pavza*

V: Kako pa je bilo ko so te v bolnici dali na vse te možne raziskave?

Ruby: am, v bolnici že ko so mi dali prve tablete, antipsihotike in že ko so mi dali diagnozo psihotične depresije se nisem strinjala s tem tudi nisem se strinjala z vsemi raziskavami ampak sem vedela, da moram it preko njih zaradi tega, da imam dostop do nekih informacij in da čim prej grem ven, ker tudi obljubljali so mi, da bo vseh raziskavah lahko čim prej grem ven am, ampak to je tako, verjameš zdravnikom, verjameš sestram hkrati pa ti nek svoj šesti čut, neka pač ta poznanost tvojega telesa pove določene stvari in to da sem imela občutek depresije, mi hkrati niso pripisali antidepresivov, se mi je zdelo kot da se sama borim s svojo depresijo in s psihozo se ne rabim ubadat, ker so tablete poskrbele za psihozo. Hkrati pa to da so pa iskali am, neke načine zakaj sem imela take močne panične, zakaj sem se začela trest, zakaj to in to in to. Am, se mi je zdelo čudno in strah me je bilo, da če zdravniki tega ne vejo, me morajo pošiljati na različne teste, da potem je res nekaj večjega od tega in da je večji problem. Spomnim se ko sem šla na test za epileptični napad. Moja mami je šla z mano. So mi namazali glavo z nekim gelom in mi dali tako grozno *smeh* ogromno čelado, ki je imela na notranji strani igle in to čelado so mi dali na glavo in sem se ulegla na posteljo, so me privezali in *smeh* vse je izgledalo tako res kot v nekih staromodnih, strašnih filmih in pred mano so bili reflektorji z lučmi in zdravnica mi je rekla, da mi bo poskusila sprožiti epileptični napad. In da če se mi zgodi je vse v redu, ker sem privezana da je ona tam, da bo le težko mami za gledati če pa se ne sproži epileptični napad to pomeni, da je v redu in da sem negativna za test. Am, že to je vzbudil nek velik strah v meni, ker sem vedela da so te napadi dosti hujši kot panični in da sem lahko potem kasneje tudi fizično bolj poškodovana. In reflektorji so mi bili postavljeni direkt pred oči, luči so se začele prižigati, vsakič hitreje, dokler na koncu, aja pa zraven sem mogla poskusit vedno imeti vsakič bolj odprte oči in poskusit ne zapirat, na koncu so me oči že tako močno bolele, da so mi solze zraven tekale ampak napad se ni sprožil, kar sem bila zelo vesela ampak počutila sem se izmučeno *smeh* am, naslednji ta pregled, ki so mi ga pripisali zaradi suma tumorja na glavi, ker če imaš tumor nekje v bližini teh točk za čustva in ne vem kaj, lahko tudi pride do prividov. Am, to so me pa tudi položili na posteljo, am, ta magnetna resonanca poteka tako da se vležeš na posteljo dobiš neke spet čelade neke priponke in druge pripomočke in potem te s posteljo zapeljejo v kot neko škatlo železno am in te zaprejo v to škatlo in ta škatla potuje levo desno in gor pa dol in ti slika sloje možganov hkrati pa dela take močne zvoke ki spominjajo na kot na neka gradbeniška dela, neko kovanje *smeh* zelo pomembno je bilo pri temu, da se ne

premikam, da sem čisto pri miru, zraven sebe sem imela samo en gumbek v primeru občutka tesnobe in straha, da ga pritisnem in me zvlečejo ven. Kar po meni, da moram test opraviti naslednjič, ta test pa je trajal dve uri in pol, eno uro in pol sem morala nepremično ležati, poslušati te zvoke am, slikanja in poskusiti se čim manj premikati. Ko sem šla skozi ta test so me izvlekli ven iz te, ne vem, tako rekoč *smeh* železne škatle am, sem si oddahnila, nakar so mi rekli da moram nazaj še za pol ure in so mi pripeli štiri igle po katerih so spustili na nek način neka barvila, ki bi se obarvala v možganih am, tako da to mi je bilo tudi grozno ležati tam *smeh* in v takem prostoru da sem se lahko mogoče en ali dva centimetra samo premaknila. Am, na koncu po temu testu sem kak teden, dva kasneje dobila izvide, ki so bili zelo nerazločni, poslali so mi v bistvu samo kot am, nek cd s temi posnetki brez kakršnekoli obrazložitve kaj je test pokazal kaj je na mojih možganih, če je vse v redu če je kaj slabo, tako da sem z izvidi pristopila do terapije nakar je rekla da je vse v reku, da se ne kaže depresije in da nimam tumorja. Kmalu po teh izvidih sem tudi dobila odpustnico tako da to je bilo v redu. Te testi so bili res naporni ampak na koncu dneva so se mi izplačali, kot pa da živim v nekem strahu, ki so mi ga tudi zdravniki in tudi drugi vliвали.

V: Kako je bilo pa ko si šla ven?

Ruby: spomnim se, da sem šla ven nekje proti koncu oktobra, se pravi šolsko leto se je že začelo. Pristopila sem v novi razred, z novimi sošolci in tudi dva meseca skoraj kasneje od njih. Am, tako da ja bila sem zelo živčna ampak hkrati sem si naredila nek ogromen ščit. Am, zaradi tega da bi mi pomagal, da bi ostala močna in sem poskusila zaživeti na novo. Am, predvidevala sem da se bo v šoli začelo govoriti zakaj me ni bilo dva meseca in da je to nekaj kar bi se govorilo po šoli. Ampak ko sem prišla v razred so me novi sošolci in sošolke zelo lepo sprejeli, tudi nova razredničarka je bila zelo prijazna do mene. Am, govorila je da tudi če bom potrebovala kakšna svetovanja, da lahko od ure vstanem in grem do šolske psihologinje, da če bom imela občutek neprijetnosti ali pa tesnobe da komu od razrednikov povem in da naj grem ven na zrak in da lahko gre kdo z menoj. Začela sem šolsko leto am, s tem da sem pripisovala snov, vse za nazaj *smeh* in poskušala dohiteti svoj razred, hkrati bili so momenti ki sem bila zelo brez moči, zelo omotična, zaradi teh stranskih učinkov tablet, tako da sodelovanje pri športni vzgoji ali pa pri kakšnih pohodih mi ni ravno prišlo prav. Am, parkrat se mi je tudi zvrtilo in sem padla skupaj v šoli, večkrat sem hodila ven pred šolo na zrak, zaradi občutka tesnobe in straha pred paničnim napadom. Am, dobila sem odobreno tudi pedagoško pogodbo zaradi zdravljenj, tudi kasneje, ki so odkrili pri meni am, neozdravljivo disleksijo, tako da to mi je prišlo prav, kar pomeni da sem lahko dalj časa pisala teste in lahko sem si izbrala datum kdaj bom vprašana. In moj razred tega ni videl kot am, nek večji privilegij za mene ampak so se s tem strinjali, da je to tisto kar rabim. Am, vseč mi je bilo to ker me je razred večinoma sprejel in sem dobila tudi neko podporo. Am, za ostale te ki pa jih nisem toliko poznala pa sem vsake toliko časa dobila različna vprašanja, kot, zakaj me ni bilo dva meseca, kako to da sem šele zdaj prišla. Se mi zdi da so me spraševali vprašanja, kljub temu da so vedeli odgovore, in ne vem zakaj, zaradi sramu sem se večkrat zlagala da sem bila na počitnicah ali pa sploh nisem hotela odgovoriti na njihova vprašanja. *pavza* Zdaj ko gledam nazaj na to se mi zdi bedno da je mentalno zdravje vedno na tak način, kot nekaj sramotnega, da če imaš slabo mentalno zdravje da to pa že ni v redu, da to se pa more skrivati. In spet to sem pridobila zaradi staršev *smeh* in kasneje sem se naučila da je mentalno zdravje lih toliko pomembno kot fizično stanje in obratno. Spomnim se pa enkrat ko sem bila še hospitalizirana in smo imeli izhod vsak četrtek se mi zdi da smo imeli par urni izhod se pravi smo lahko šli okoli s pacienti, po mestu in sem šla z neko pacientko v mesto in sem srečala nekoga iz šole ki me je poznal in me je vprašal, o kje si pa ti, zakaj pa ti nisi na šoli in tako dalje, in v tistem momentu sem dobila tak občutek prehoda iz varnega placa s to pacientko v ne-varni plac s tem znancom iz šole *smeh* in sem, sem burno in iskreno odreagirala, 'o ja živjo, veš jaz sem pa v centru za mentalno zdravljenje, dijo.' *smeh* nakar mi je bilo potem kasneje žal, ker se mi zdi da je ta oseba potem tudi naokrog razširila govorico. Ampak vseeno sem bila ponosna na to, da nisem iskala izgovorov, in sem mu samo povedala kje sem in to je to *smeh* *pavza*

V: Pa se spomniš česa iz tistega časa, ko je bil oče fizično nasilen?

Ruby: am, ja. Am, *pavza* spomnim se da je bil fizično nasilen le takrat ko je bil močno pijan in po mojih pojmih je to lih takrat izgledalo bolj kot neka shizofrenija z njegove strani, ker on ko ni bil pijan je bil zelo taka mirna oseba, zelo nežna in mila oseba in potem ko je bil pijan se je to vse spreobrnilo v neko tako arogantno in nasilno osebo am, in to so bile v bistvu priprave že iz otroštva, ki sem se jih navadila živeti z njimi, ker mi je bilo čisto normalno, da če očeta ni po deseti po enajsti uri domov že lahko pričakujem, da se bom zbujala ob treh ali ob štirih zjutraj zaradi kregov, ki jih bom slišala iz sobe iz spalnice od staršev ali pa zaradi tega ker me bo on sredi noči zbudil in našel nak problem to so bili pa minimalni problemi, ki so njemu, ne vem, vzbudili veliko jezo, kot da če kaj v mizi v dnevni sobi ni bilo pospravljeno ali pa če je slišal za kakšno slabo oceno je pač ne vem, zbudil me je sredi noči, prižgal luč in se začel dret kljub temu, da sem jaz mogla že ob ne vem petih, šestih zjutraj vstati, da grem v šolo. Tako da tudi za veliko neprespanih noči krivim njega am, ker potem to neko nasilje in tudi če ni fizično nasilje vzbudi strah v tebi in imaš občutek kot da ne moreš niti mirno zaspati, ker nikoli ne pričakuješ kdaj se mu bo tok strgalo in te bo na koncu v spanju zadavil ali pa kaj takega. Am, tako da ja. Spomnim se večinoma njegovega jeznega obraza in njegovega dretja. Am, spomnim se pa tudi sebe, kako sem sebe vedno branila s tem kar so me naučili v osnovni šoli *smeh* in srednji šoli in tako dalje, da če bo karkoli narobe kličeš policijo in kličeš socialno delavko, večkrat ko je bil verbalno nasilen sem mu nazaj zagrozila s tem da če se me dotakne bom pa pač

povedala socialni delavki, ali pa bom povedala učiteljici in tako dalje. In to ga je včasih še več razjezilo včasih pa je naredil tak vtis da se me je tudi on malo ustrašil in pustil pri miru. Am, tako da ja. *pavza* Vem pa da je bil fizično nasilen do moje mame, to se spomnim še iz mladega otroštva am, in tudi večkrat mi je vzbudil občutek krivde ker , ne vem, ko sem bila jaz v svoji sobi, ki sem jo dobila že pri zgodnjih letih pa da sem bila tam neke šest, sedem let stara in da sem poslušala dretje in to kako je mama vpila na pomoč in vpila moje ime, da ji pridem pomagat ker jo on davi, jaz sem pa takrat kot otrok le nepremično okamenela v postelji in upala da je vse to le neka nočna mora in da zgine tako da taki res težki momenti ostanejo s tabo. *pavza* In pač lahko si oprostim ker sem bila otrok in am po mojem čisto legitimno in normalno da sem zmrznila in nisem vedela kar naredit v taki situaciji. Ko sem pa, večino časa ko sem pa iskala pomoč v šolah, pa oziroma mi niso verjeli am kljub temu da so potem klicali mojo mami in preverili nasilje doma in je moja mama potrdila nasilje, včasih ga tudi ni zaradi straha am, oziroma nič niso ukrenili tudi ko sva iskali pomoč pri socialni delavki ni pomagala na tak način kot danes vem da bi lahko pomagala, kar me je tudi užalilo in na koncu dneva sem razumela mamo, da je malo potrpežljiva da je imela nek strah am, in ga je tudi branila zaradi tega ker ni nikoli prejela take pomoči ki bi jo rabila. Kot na primer ločitev, ni imela denarja za ločitev pa vseeno nasilje ni bilo dovolj da država odobri ločitev ali pa neko zatočišče karkoli. *pavza*

V: Kako je bilo pa potem na tem lgbt taboru?

Ruby: am, na lgbt taboru sem prišla am, spet osramočena zaradi tega ker sem takrat nosila še am rane ko je oče fizično obračunal z mano in takrat sem imela še vedno tak občutek krivde in sramu ki ga ne smem pokazati ker pač sramotno je da nimamo doma nasilje in tudi sramotno je od mene da nič nisem ukrenila glede tega. Tako da če me je kdo vprašal za moje rane sem rekla da sem pač nerodna in da sem se spotaknila in razbila nekje in padla in tako dalje. In kmalu so ljudje nehali spraševati in potem sem se posvetila tematikam ki so temeljile na privilegijih in trenutnih težavah ki se trenutno dogajajo v svetu kot begunci in ta tabor mi je prinesel veliko znanja, odprl mi je veliko novih poti in zanimanja za različne smeri, ki jih še ne poznam toliko. Preko vseh teh nekih igrice in druženj am, mi je vzbudil občutek upanja, upanja na bolje in ko sem spoznala vse te ljudi polna zanimanja, am za pravičnost na temu svetu am, sem nekako dobila tudi upanje v sebi da se bom borila za svoje pravice ki so mi pridobljene in da bom poskrbela am, zase tako kot je treba če že tako rekoč moji starši ne znajo skrbeti zame tako kot je treba. Am, na taboru sem imela tudi svoje prvo svetovanje, ki ni temeljilo na temu dokazovanju da ne potrebujem diagnoze da ne potrebujem tablet, ampak le svetovanje kot z osebo, ki posluša tvoj problem, se strinja s tabo in se ne strinja takrat ko je treba, nekako skuša rešit problem am, kot nek prijatelj oziroma prijateljica. Kar mi je zelo pomagalo in šele takrat sem lahko dala vse ven iz sebe, vse svoje občutke, vse svoje zatirane misli ker sem vedela, da ne bom bila ogrožena na tak način, da bom dobila novo diagnozo ali pa bila poslana v kakšen center za mentalno zdravljenje, ali pa karkoli v kakšno institucijo. Am, in ja takrat sem dobila pomoč za am, zastoj svetovanja takrat am, ko sem začela zaupati potem še ostalim ljudem, zares kako sem dobila svoje rane so mi tudi ostali nudili pomoč in zdelo se mi je kot da sem našla srečo v nesreči *smeh* in nesreča to da sem bila prisiljena iti ven iz hiše zaradi svoje osebne varnosti ampak na srečo da sem zaradi tega posledično pristala na lgbt+ taboru, ki mi ga je predlagala prijateljica, ki sem jo spoznala na centru za mentalno zdravljenje in ve kako je, oziroma pomembno zame dobiti nek varen prostor kljub temu, da je to lgbt+ tabor in za osebe lgbt am, se jaz takrat nisem oziroma definirala kot lezbijka ali biseksualna oseba ali transspolna oseba ali karkoli, sem pa pred tem imela izkušnje z istospolnimi ljudmi in poljubljanje s prijateljicami in vedno je bila to odprta tema zame, vendar nikoli nisem vložila dovolj truda, dovolj poguma da bi sama pri sebi razmislila o svoji spolni usmerjenosti zaradi tega ker že razmišljanje o temu bi vodilo v neko ugotovitev in am, je v meni vzbudilo ogromen strah zaradi mojih staršev, ker vem da tega ne bi odobraval. Ampak ko sem šla od doma sem počasi začela brisati vse stvari za sabo, začenjati na novo tako da ja, takrat sem se na taboru tudi outirala. Am, veliko ljudi ki me je od prej poznalo je reklo, da saj to že vedo o meni, saj vedo da me privlači več spolov in da oziroma so sumili in da so nekako videli na meni to am, da so mi všeč tudi ženske in tudi ostali spoli in ampak da niso hoteli odpirati teme zaradi tega ker so tudi vedeli moj strah. In nekako sem se strinjala z njimi. Am, imam pa to neizmerno srečo da sem lahko dobila prostor in čas za razmislek o svoji spolni usmerjenosti obkrožena z lgbt+ ljudmi in aktivisti in da sem imela ta privilegij da se outiram na nekem takem varnem prostoru. *pavza*

V: Se spomniš mogoče kakšne situacije potem iz kriznega centra?

Ruby: am, ja v krizni center sem prišla z parimi kovčki takrat sem poskusila zbrat čim več stvari ker sem vedela da ta situacija ne bo dolgo trajala in da se moram postaviti na svoje noge in v kriznem centru lahko ostaneš se mi zdi da kakšen mesec dni, hkrati pa moraš plačati najemnino, tam živijo tudi svetovalke in ženske, ki so bile žrtve nasilja, doma. Am, zelo sem se razumela s svetovalkami, pomagale so mi s to birokracijo in z denarno pomočjo in am, z neko, z nekim načrtom in nekim kovanjem prihodnosti za naprej. Am, tako da ja pogovori so bili kar redni pri svetovalkah am, včasih so bile tako prijazne da so tudi ostale dlje v službi in se pogovarjale zaradi tega ker nam je tako pasalo. Odnos z ženskami, ki so tam živele niso bili vedno dobri, kajti nekatere ženske so prihajale v krizni center večkrat in so bile ga že navajene vendar niso pa se odločile biti tako pogumne, da bi iskale večjo pomoč in živele na svojem. Am, imela sem to srečo da sem lahko ostala dlje v kriznem centru ker mi je bil na srečo zelo cenejši kot varna hiša. Zaradi tega ker je tam bivala tudi oseba ki je bila gluho nema in sem bila jaz edina, ki sem se lahko sporazumevala z njo in tako rekoč tudi prevajala pogovor tem delavkam, socialnim delavkam v kriznem centru. Krizni center me je potem napotil v

varno hišo. Am tam me je čakalo malo več pravil, na primer v kriznem centru sem imela poln hladilnik, zelo nizko ceno, mesečno, ki moram plačati da ostanem tam, prosti čas in zastoj svetovanje, kadarkoli mi je to zapasalo. V varni hiši sem dobila nova pravila, kot je višja najemnina, am, nikakršne hrane, nikakršne denarne pomoči, svetovanja niso mi bila na voljo, le am, kot neko kovanje prihodnosti. Am, pogovor, taka osebna svetovanja pa ne. Am, tudi ženske so tam živele dlje časa, so bolj občutljive, so nekako se že poznale od prej, tako da ko sem jaz prišla na novo so bile večinoma vse skeptične do mene am, in to je bil tak občutek s selitvijo, kot da se vedno seliš v nov razred in ne veš kaj pričakovati in upati le na dobre sošolce oziroma sošolke. In v varni hiši sem dobila občutek kot v centru za mentalno zdravljenje, da sem tam po potrebi, za kratek določen čas, ampak da rabim čim prej delati na tem da se spravim ven am iz tega okolja, in da živim na svojem. Tako da sem po parih mesecih potem tudi zapustila varno hišo, am nekako živela na svoje brez javnih ustanov. *pavza*

V: to so vsa vprašanja z moje strani. Ful ti hvala. Je še kaj takega, kar bi rada dodala, preden končava? Ruby: am, ja. Rada bi povedala to da am, mentalne bolezni se mi zdijo veliko bolj nevarne, kot včasih kot neke fizične bolezni, ker se znajo skrivati in ker jih ni lahko odkriti in tudi ni lahko najti pravo diagnozo, življenje z mentalno boleznijo pa v ne varnem okolju, v okolju kjer te ljudje zatirajo in ti ne pustijo da si kdo si, ne glede na tvojo raso, tvoj spol ali spolno usmerjenosti, doda kot še neko dodatno težo in lahko samo še poslabša stvari. Tako da dodala bi to, da je le res pomembno sprejemanje drugačnosti in ljudi in neka podpora tudi do neznancev in do bližnjih, da je zelo pomembna v življenju. Tako da ja. *pavza*

Hvala lepa.

V: Hvala tebi.

TRANSKRIPT intervjuja, 8.2.2017 (Lara)

V: Na začetku bi te prosila če mi poveš svojo zgodbo do danes kar je tebi pomembno, začneš kjerkoli želiš pa je povezano s temo, ki jo raziskujem. Pripoveduješ kot da o tebi nič ne vem, kot da se ne pozna. Med pripovedjo samo te jaz ne bom prekinjala. Nobenih vprašanj ti ne bom postavljala, mogoče si bom kaj zapisala zato da te bom potem v drugem delu ti postavila kakšno vprašanje. Ti je kul?

Lara: Kul. Am, *pavza* zdaj se poskušam prvo zorganizirati v glavi *smeh* am, prvo bom pač povedala tisto kar je pač za temo. Am, v bistvu moja pot, kakorkoli, ki sem jo pač potem doživela v ustanovi se je začela v devetem razredu in pač povod ni bil ne vem pač moja spolna usmerjenost pa kakorkoli, ampak je bila v bistvu mentalna bolezen, imela sem anoreksijo. In sem imela res mislim, v osnovni šoli sem res ful shujšala in sem prišla tudi do 46 kil na svojih 185 centimetrov je bil ITM ful prenizek. In takrat se spomnim, da je bilo to enkrat poleti in jeseni sem šla k zdravnici in je bila tako 'ja te bomo pa poslali pač odloči se a boš hodila k psihologinji tako na obravnave ali hočeš biti hospitalizirana' itak prvi error 'z mano ni nič narobe ane' ker pač z mano nikoli ni nič narobe, bom hodila na obravnave, pa sem hodila celo poletje na neke pogovore s psihiatrinjo to je bilo pač enkrat na teden ali pa enkrat na štirinajst dni kar je totalno premalo am, in potem se je v bistvu vse skupaj stopnjevalo in sem šla jeseni v bolnico in pač hospitalizacija je zgledala tako, da mi sploh niso dali izbire 'pač glej ti samo pač moraš it' to se mi je zdelo tako pač *pavza* se mi je zdelo, da niti starši če bi rekli 'ne ne boš šla' pač niso imeli neke besede pri tem. Še zdaj ne vem kako sistem sem šla k zdravnici in je bilo dejansko. In se spomnim, da sem se res počutila tako ujeto, tako mi je bilo grozno, ker nisem vedela kaj se dogaja ker je bil kar naenkrat nek nov sistem, ker moram it pač nekam v bolnico, ker sem mislila kaj bodo z mano naredili, kaj bom jaz tam delala in sem me za začetek poslali na otroški oddelek splošne bolnišnice v Slovenj Gradcu in jaz se spomnim svojega prvega dneva, ko so me tja pripeljali. Pač jaz sem mislila 14 dni mogoče tri tedne že to je bil tak major deal kaj bom jaz z gimnazijo naredila ker drugače sem bila prvi letnik, kaj se bo zgodilo, kako naj jaz to prijateljem povem, ker je vseeno tak tabu ane, kaj bom jaz delala v bolnici tri tedne. In se spomnim da sem prišla v bolnico in me je sprejela psihologinja in na začetku se mi je zdela tako pač ok, mogoče se bom dejansko z njo kaj zmenila pač mi že hoče pomagat ampak še kar mislim, da z mano ni kaj narobe. In sem šla enkrat na prvi pogovor z njo in je imela ful tak *pavza* tak ful anti pristop. Am, ni se mi zdelo, da je pač človek kateremu bi lahko zaupala ker je ful sikala v mene, take bombice je spuščala samo tako da bi me lahko, da bi me, ne vem kaj je hotela s tem naredit da bi se jaz razpizdila, da bi se odprla pa v jezi povedala vse kar mi gre ane. Ker se mi zdi da je iskala, tako kot vsak psihiater ane ali pa kakorkoli iskala pač nek, neki v podzavesti zakaj jaz nočem jesti zakaj imam fobijo pred hrano zakaj se tako vidim ane. Ampak jaz sem si še večjo steno pred tem postavila in se spomnim, da sem bila takrat sem bila dva meseca trdo v bolnici v eni sobi na eni postelji, starši so prihajali na obisk, sploh nisem smela ven, pač dejansko ena soba, en oddelek kar je pač za eno mentalno prizadeto osebo s problemi s hrano v takratnem času tako ogromna stvar. In meni se je takrat zdelo, da je to pač nekaj najhujšega kar mi lahko človek naredil. Mislim to je, jaz rada recimo am, anoreksija pa take stvari primerjam ne vem z nečim kar je recimo ljudem tako samoumevno recimo ne vem, *pavza* hrana je pač nekaj kar moraš ti vsak dan dati v sebe pač ne moreš ubežati lakoti ne moreš dati samo na stop 'glej danes ne bom jedel, glej pač bom lačen' in ko ti gre enkrat v življenju nekaj tako narobe si ti dobesedno 24 ur 7 pod stresom sploh če imaš še fobijo pred tem, pa če se sam vidiš ful iznakaženo pač ni, ni osebe ki bi lahko prišla do tebe 'glej samo pozabi na to pa pač poskusi jest' tam ti pa še tiščijo hrano zraven, še silijo te, da moraš jest in je pač res najhujša stvar, ki te po mojem lahko pač naredijo in jaz vem da je bilo pač nepopisno grozno in najhujše je bilo da se potem dejansko noben ni ukvarjal s tabo pač jaz ko sem bila dva meseca tam

sem imela po mojem pet pogovorov z svojo psihiatrinjo pa po navadi so bili še skupni, torej da smo bile ne vem tri punce z istim problemom pri njej v pisarni in kaj ne vem smo pač povedale kako se počutimo in ona je spuščala tiste male bombice ne vem če sem jaz rekla 'ja da danes za zajtrk sem imela pa dva kosa kruha' 'a pa se ti je zdelo to veliko?' pa jaz tako 'ja' pa ona 'a ti veš da si ful suha, da ti sploh ni veliko to je čisto normalno hrana, daj povej ji' ne vem 'Barbara da je to čisto ok' pa je bila Barbara čisto tako 'mhm, to je ok'. 'Pa ti Lara a ti se vidiš debelo? Zakaj se vidiš debelo?' Mislim pač take stvari ko sem bila jaz samo uno 'ne bom ti niti približno nič povedala, samo utihni ane' in to se je dogajalo tako dva meseca. In res mislim tista izkušnja je bila tako, takrat sem jaz videla, da tu da bom prišla ven samo na en način, to da se zredim za tisto kilo, ali koliko so hoteli do mene in da grem domov. Še ena največja ironija pa je bila to da nisem imela izhodov in so rekli 'lej ko se zrediš za toliko in toliko lahko prideš ti ven oziroma boš imela samo za vikend pač izhode, boš šla za vikend domov potem pa spet prideš nazaj za cel teden' in so me tehtali recimo tako na tri dni, kar je zelo ne humano ker pač itak variira teža vode, teža blata, vse ane in pač če si imel slučajno, ne vem en dan ne vem 56,5 kile in si imel naslednji dan 56 kil so bili tako 'a-a ne tvoj vikend izhod odpade' mislim *smeh* to je tako sfaljen sistem res pa v zdravstvu je bilo to pa uno what the fuck. In *pavza* sem imela res prav, prav skos sem živela v enem takem strahu mislim, tisti strah pred hrano sem še bolj potencirali ane, ker takrat sem se pa res bala kaj naj jem ane in bla bla bla. In po dveh mesecih ko sem prišla ven am, *pavza* sem šla potem nazaj pač v šolo ane in takrat se je začelo to, da to kar so oni v meni potencirali takrat, torej pač 'čim več ješ tem bolje bo, čim težja boš tem boljša si, jej, napreduješ, jej vsi te imamo rajši, vsi smo veseli za tebe.' In to je pač taka mentaliteta, ki se jaz sploh nisem zavedala da so mi jo pač nekako vsadili, ampak zdaj se dejansko zavedam za nazaj kaj se je zgodilo. In ko sem prišla ven, to je bilo konec prvega letnika, am, prvo kot prvo itak ko sem prišla nazaj na gimnazijo so bili vsi tako 'ooo Lara si nazaj, super, zdaj si zdrava, zdaj si zdrava, zdaj si ok, ok nimaš več problemov s hrano' pač vsi so mislili dejansko da je to to. Pa tudi jaz sem mislila da sem ok ampak potem je bila hrana na nek način pač res tisto, več kot ješ boljša si, bla bla bla. Ravno obratno kot je bilo prej. In se je začelo na nekem pointu neko prenaždanje v bistvu da pač sem mislila, 'ok pač bom zdaj dejansko lahko jem karkoli hočem, pač bo to to' in tisti strah pred tem da bi pač bila še debela ali pa nekaj, je bil pa še kar tam, pač nič niso rešili, nič mi ni pomagala bolnica, samo pač še en problem zraven je bil. In se je začelo prenaždanje in potem ful prešportanje. Pač res nisem nikoli razvila karkoli tako bulimijo ampak to sem ful skrivala pred starši ker sem vedela koliko sta se presekirala zaradi tega ker pač starš ko vidi otroka, ki je v bolnici pa da mu vsakič ko pride zdravnik mimo reče 'ja vaša hčerka bo pa umrla če ne bo jedla' mislim, itak da stisne vsakega. Že meni je bilo grozno. In vem da je bilo tako, to se je vleko ene dve leti, mislim res parkrat na teden sem tudi špricala šolo, nisem šla. Noben ni vedel kaj se dogaja. Izogibala sem se testom in *pavza* tudi družba te potisne tako na rob, am, ker noben pač ni vedel kaj se dogaja, pač noben me niti ni vprašal ker je vseeno taka stigma pač anoreksija, je tako 'kaj je s tabo narobe pač v glavi nimaš pošlihtano, ful si suha pa se ne vidiš suho pač wtf s tabo ni jasno, ful nisi normalna' in pač noben me tudi ni vprašal pač dejansko kaj se dogaja ali pa kaj. In potem itak vse to držiš v sebi in vsake toliko časa se mi je pa tudi, pač je prišlo že tako daleč da, da se mi je pač recimo prelomilo in sem si mislila 'zdaj bom morala pa to res nekomu povedat, nekomu se moram zaupat in mi lahko pomaga ane' in je bil ne vem starš, mama, ata, prijatelj, in vsakemu ko to razložiš probaš razložiti, pa so vsi samo tako, 'saj bo bolje aveš pač probi to pa to ane, probi si zapisovat kaj ješ, probaj se bolj zaposlit pač ane' ampak ni, ni noben razumel in se mi zdi da vedno ko sem nekomu povedala je bil tak udarec nazaj ko nisem dobila tistega odgovora, ki bi ga mogoče pričakovala. In to se je stopnjevalo še poleg motnje hranjenja še v neko bolj hudo depresijo vse skupaj. In *pavza* spomnim se da je prišlo tako daleč, konec drugega letnika da sem se dobesedno vsak dan jokala. Prav prišla sem domov pa nisem imela več pointa v lajfu za kar bi sploh še lahko živela. Am, zapirala sem se v sobo, sploh se nisem z nobenim pogovarjala, tako po par dni sem bila v sobi pa sem samo jedla prav grozno je bilo. In *pavza* enkrat sem se odločila 'stari jaz moram it nekam, ali grem spet v neko ustanovo ali grem samo, ne vem, neki naredit ampak ne morem več biti na tem prostoru, v isti sobi z istimi ljudmi' in sem šla am tako kot nek rehabilitacijski center za mlade na Rakitni. In sem malo brala po internetu in v bistvu am z napotnico prideš tja in v bistvu tam daš šest tedensko zdravljenje skozi. V bistvu si pač, bivaš tam, to je Rakitna to je gore to je res božansko pa sem si mislila 'o to bi bilo ful kul, ane da odklopim, da naredim pavzo, ne naredim letnika pa se dejansko končno pozdravim' ker je bilo že tako naporno da izčrpajoče totalno. In jaz dobim napotnico pa se prijavim na termin v Rakitni in sem šla spomladi v Rakitno, to je bilo leta 2014 se mi zdi. *pavza* In se spomnim, ko sem prišla tja sem imela prvo razgovor z mojo psihiatrinjo. Pa že prvič ko sva se srečali je imela ful podoben pristop kot moja bivša psihologinja am tako je bila 'aha, no kolikokrat ste pa že pomislili na samomor' ker pač očitno je to konstanta tam ane, ker pač delajo s tako mladimi, ki imajo s tem problem. 'Ja pač večkrat ampak nikoli nisem poskušala' 'aha no a ste sigurni, meni lahko poveste' in tako 'ne nisem poskušala' pa ona 'no, no, no resni bodiva tukaj' pa jaz tako *smeh* 'jaz sem resna zdaj tukaj, pač nisem poskušala' in potem tudi glede hrane in vsega in mi je pač, ful mi je bilo všeč to da so imeli tak pristop, da ne delajo razlik med komerkoli, pač vsi ki so v isti skupini recimo nas je bilo ene 10, 10 punc nas je bilo in je rekla 'glej pač tebi bomo pomagali tako, da boš imela to kar boš imela za jest, za jesti ane, pač ne kompliciraš, se poskusi prilagodit am, hodiš na terapije in pač to je v bistvu šest tednov kaj bomo delali s tabo' sem bila samo tako 'ok' in je bilo tako da smo prvih 14 dni si moral biti konstantno tam, potem vsak teden naprej si pa lahko šel za vikende domov. In meni je bilo grozno težko, res neverjetno težko ker si, ker sem spoznala ne vem

ene 9 novih ljudi, ki je imela vsaka iz svojega področja drug problem. Ne vem, ena je že parkrat naredi samomor, druga je imela anksioznost, tretja je imela probleme v družini in take stvari. Mislim ni bilo, ena punca ni bila podobna s problemi drugi. In smo imele skupne terapije. In skupne terapije so zgledale tako, smo prišle v eno sobo in smo se vsedle. In smo bili prvih 5 min tiho in smo se gledali. In potem je ena rekla, mislim v smislu 'a se bomo kaj pogovarjali?' In je rekla psihiatrinja 'ja mi čakamo da vi kaj poveste, saj to je odprt krog, to je pač skupinska terapija' in smo bile samo tako 'ok' in na tistih terapijah, dve uri smo sedel in se nismo nič pametnega zmenili. Prav, da je katera kaj povedala je bila psihiatrinja samo tako 'no Patricija, kako je bilo za vikend doma?' in je začela Patricija o svoji družini govorit in smo se lahko pogovarjali ne vem eno uro o bratih in sestrah in to je bila skupinska terapija, mislim za osebno rast pa za moj problem v bistvu nič kaj produktivnega. In to se je vlekle tako tri tedne, pač v treh tednih kar sem bila tam nisem naredila na sebi dejansko nič, še večjo fobijo sem imela pred hrano, ker sem bila kar naenkrat v tuji ustanovi, med tujimi ljudmi am, stran od svojih in mi je bilo še bolj klavstrofobno, kakorkoli. *pavza* Imel si pa tudi možnost, da si imel kao privat ure, mislim pač privat pogovore s svojim psihiatrom in ta moja psihiatrinja ko je videla kako anksiozna sem pa kakšne v bistvu napade žalosti pa jeze pa tega imam, ker sem se tudi ful pogosto jokala. Mi je na vsi silo hotela predpisat antidepresive in jaz sem že na začetku rekla, da tega ne bom jemala. Da če se bom tega rešila se bom normalno rešila, da bom res mentalno zdrava, ne bom pa jedla tablet, ki bodo vse prekrile. In tudi recimo ne vem ko sem bila v bolnici so mi vsi govorili, 'glej Lara, takrat ko boš dobila menstruacijo nazaj pa ko boš zdrava takrat boš vedela da je to to' pa sem si mislila 'zelo logična rešitev ane' in spomnim se takrat, da me je poslala moja psihiatrinja na Rakitni še k eni psihiatrinji, ki je bila neka, doktor medicine ne vem kaj in mi je tudi ona rekla 'glej Lara samo poskusi pač jaz ti bom dala take antidepresive' mislim, da sem imela Prozac in mi je malo opisala Prozac, da so to jemali ne vem, sredina tam ne vem 1950, 1940 v Ameriki, da so jemale ženske, ki so hotele zatirati svoj apetit in je bilo že meni takrat malo sketchy kaj bo to meni pomagalo, ker pač takrat je bilo res, da sem imela ful probleme s tem, ali nič nisem jedla ali pa sem se ful prenajedla. In sem bila samo uno 'ok očitno ti že veš kaj je to' in mislim, da so mi najprej predpisali ne vem 20 miligramov ali nekaj takega in živo se spomnim, da ko sem jaz jedla tiste tablete recimo dva dni za tem, da sem se ponoči zbudila, zbudim se v postelji in imam pač na povštru nekaj mokrega in se samo gor vstanem in je bil cel povšter krvav. In mi je iz nosa kri tekla in itak cela panična vstanem in se grem obrisat, sploh nisem vedela kaj se dogaja in tako preoblečem tisto. Naslednje jutro to povem svojemu medicinskemu bratu, mislim medicinskemu bratu ki pač je bil zadolžen pač da nas nadzoruje čez dan, ko smo bile v eni hiški skupaj ane. Mislim eno stanovanje smo imele. Am, in je bil tako 'ja daj psihiatrinji to povej, zdaj če si ok ni panike' in jaz tako to povem svoji psihiatrinji pa je bila tako 'ja, to je pa čisto normalno, to boš jemala ene tri tedne, po treh tednih se bo pa to poznalo, pa sem bila tako 'ok kul ane' in potem sem šla za vikend domov in potem še naslednji vikend pač tako kar pri kosilu, jemo, kar naenkrat se mi kri ulije iz nosa. Pa je bila mami cela panična tako uno 'Lara wtf ane' pa jaz tako *smeh* 'antidepresivi ane' mislim, ironično se mi je zdelo, kako da fak je to sploh možno. In dogajale so se potem take stvari v enem tednu, ko sem tiste tablete jedla, ne vem sem dobila še bolj hude panične napade, kar ponoči sem se zbudila kot da bi me lovila ne vem kakšna pošast in sem imela srčni utrip nabit ne vem kam, švicala, mislim grozno. Ker ne veš kaj se s tvojim telesom dogaja samo zaradi tega, ker neko tableto ješ, ko ti jo doktor predpiše. In ne vem tudi spala sem čez cele dneve in čez dan smo imeli pa tudi različne terapije ne vem, ali s konji ali ne vem likovne delavnice ali pač kakorkoli so poskusili iz tebe res *pavza* podzavestno potegniti skozi ne vem kakšen način tiste tvoje globoke strahove, ki te pač kakorkoli otežujejo. Kar je bilo kar kul pač, različne delavnice, ne sam pogovor. Ampak jaz sem bila tako utrujena od tistih tablet, da dejansko nisem mogla pokonci stat in so rekli potem na koncu, 'daj Lara glede na to, da imamo tu taka striktna pravila, da če nočeš sodelovat na delavnicah, pojdi domov ane' pa sem bila samo tako *smeh* pač sami so mi to špukali, ko so mi rekli da moram to jemati jaz fizično nisem sposobna vstati in zdaj me pošiljate domov zaradi tega. Mislim kje je logika in so me poslali pač domov zato ker so imeli taka pravila, da če ti ne sodeluješ v programu, če kršiš pravila, ne vem, kar se tiče izhodov, ne vem, kar se tiče hrane, če ne ješ, kar se tiče ne vem da se nočeš am, udeleževati delavnic, da ne vem piješ, če najdejo ne vem kakšno hrano pri tebi, te pošljejo domov. Same take stvari. In so rekli 'glej pač greš domov za kazen' in sem bila en teden doma in je bilo itak še huje mislim, ker ko te pa še iz ustanove pošljejo, da se niti ne trudiš, da bi ti kaj na sebi naredil, da bi *pavza* da bi se izboljšal. Ker ne slediš pravilom, takrat se pa res počutiš tak ko nula, že vse ti gre narobe pa še od tam so te poslali domov nazaj v isto okolje, isto sranje, kjer si hotel it pač ti prej ven. In je bilo *pavza* resno ko bombica za na vrh in potem po enem tednu ko sem bila doma sem šla spet nazaj in sem bila še 14 dni tam. In se spomnim, da od desetih punc, ki nas je bilo v skupini so jih pet domov poslali zaradi najbolj banalnih stvari. Ne vem sploh, sploh ne vem kaj je bilo ampak dejansko nobena ni nekaj takega naredila, da bi res bilo tok proti pravilom, da bi vsak razumen človek rekel 'glej ti se nočeš zdraviti, zakaj si tu, pojdi domov' ampak so sami iskali neke banalne razloge. Ne vem kaj je bilo to. In ko sem končala tisto zdravljenje po šestih tednih sem šla na zadnji pogovor s svojo psihiatrinjo in je bila tako 'Lara, glede na to kakšno zgodbo si imela ti pri nas koliko te mi poznamo am, mislim da ti brez svojih, mislim brez antidepresivov pa še ene hospitalizacije verjetno nekje na centru za mentalno zdravje na enoti za motnje hranjena, ti verjetno ne boš prišla čez to, pač glej iskreno moje strokovno mnenje, to je to'. In na koncu na napotnici, mislim na napotnici, na izvidu, ki sem ga dobila je pisalo, da zelo globoko priporočajo še eno hospitalizacijo, napotnica je bila za eno psihiatrinjo am, na CMZju, točno določeno

ime in pravilnik, kao preverjena da je ok. Pa so mi dali napotnico 'glej pokliči, se naroči, to je to, mi smo s tabo opravili'. In ko sem prišla domov *pavza* med tem se moje stanje ni kaj izboljšalo, še kar sem imela ful fobijo pred hrano, fobijo pred družbo, depresivna sem bila, imela sem mogoče en ok dan, to je bilo pa tudi to. In potem vem da sem se naročila k tej priporočeni psihiatrinji, recimo da ji je bilo ime ne vem Mojca, recimo. In sem čakala prvo kot prvo tri mesece, da sem sploh dobila termin pri njej in sem se mogla v Ljubljano pripeljati, in se pripeljem enkrat v Ljubljano se jaz pogovarjam tam pri njej v pisarni ene 15 minut in ji na kratko obrazložim svojo zgodbo, kje sem bila, kakšne strahove imam am, kakšne probleme imam, am kakšen je moj pogled na to. In po 15 minutah pogovora mi ona reče 'am Lara jaz mislim, da so tu malo narobe izvid napisali, pač meni se ne zdiš ravno tako mentalno ogrožena da bi bilo s tabo kaj tako narobe za hospitalizacijo, jaz predlagam da se vidiva ne vem enkrat na dva meseca, če je vmes kakšna kriza me pokličeš, prideš, drugače je pa toliko da bova kao na tekočem z tvojo rastjo in s tvojimi problemi' pa sem bila samo tako 'ok če ti tako strokovno misliš, meni ni panike' ker takrat sem bila res že malo sita razlaganja vsakemu posebej svoje probleme in iskanje rešitev in vedno sem slišala eno in isto in noben res *pavza* mislim, počutiš se ko ena številka, ko moraš prit tja pa ti on približno strokovno pove kaj je tvoja bolezen in greš naprej. In se spomnim, da sem bila, da sem šla potem pač domov in potem po dveh mesecih pridem spet na pogovor in pridem jaz tja v ordinacijo in dam kartico pa ona reče 'o a pri gospe Mojci ste naročeni' pa jaz 'mhm' pa ona 'ja gospa Mojca pa ne dela več pri nas' pa jaz tako malo zmedeno pogledam 'kako ne, mislim jaz sem pri njej naročena, a ne bi bilo logično, da če ona ne dela pač tukaj me pač vsaj pokličete, gospa Lara ne rabite se iz Koroške voziti k nam, ker pač ona ne dela več pri nas'. Je rekla 'ja v bistvu je samo dala odpoved pa am, ni nam pustila kakšnih kontaktov, kakšnih naročil, tako da žal lahko se pri kom drugem naročite'. *pavza* in sem bila samo tako, mislim tak šok tak error, tak *pavza* mislim, tako glupo se mi je zdelo, da je sistem tak da te niti pokličejo ne, da da nekdo kar odpoved ko ima svoje paciente, ki končno prideš k nekomu, ki se ti zdi ok tu bom pa zgradil svojo zgodbo pa bo dejansko na tekočem z mano. In potem pač pobere šila in kopita in je ni več *smeh* mislim, meni je bilo smešno že. In am *pavza* od takrat naprej nisem šla niti k enemu psihiatru res nobenemu strokovnemu delavcu, ki bi bil na tem področju tu. Ker se mi je zdelo, mislim, utrujena sem bila, ni se mi dalo več razlagat pa *pavza* se zagovarjat zakaj pa to pa to naredim pa poslušat nekih banalnih nasvetov pa ne vem česa še vse. Ker tudi vsak dan sem sama sebe spraševala tako vem, da hočem prit iz tega ven, da nočem biti več toliko obremenjena s tem, ker se mi je zdelo noro naporno. Ampak nisem našla v sebi enega razloga zakaj je bilo to tako. Am, *pavza* ampak takrat mislim da še nisem bila recimo niti se nisem toliko poznala oziroma nisem bila toliko v stiku s sabo, ker se mi zdi da sem čisto ločila svoje želje pa svoje ambicije pa svoje ustvarjalnost sem čisto ločila od problema, ki sem ga imela. Prav to, ta del Lare sploh ni obstajal več ampak je bil samo tisti hrana-depresija-hrana-depresija-fobija am in vse ostalo. Am, in potem recimo ne vem čez eno leto sem se pa, sem že prišla toliko recimo k sebi am, da, *pavza* da sem se pač začela spraševati am 'zakaj se jaz ne družim več s kom, zakaj mi je to tako grozno', mislim milijon zakaj, ki jih imaš, ki si jih ne znaš odgovoriti. In *pavza* ne vem nikoli se nisem spraševala o tem zakaj nikoli nisem imela fanta pa karkoli meni mi je bilo jasno zato ker se pač nikoli nisem družila s kom pa tudi ker sem bila ful poseben človek tudi nikoli mi niso bili točno določeni stereotipični fanti všeč ali pa kakorkoli in tudi recimo ne vem več prijateljsem sem imela, največ boljših prijateljev sem imela, ki so bili iz LGBT skupnosti kot pač ne vem recimo strejt ljudi ane. In sem ugotovila, da je meni v bistvu pač vseeno v koga se zaljubim, s kom se zaljubim samo pač da je tista energija ampak tudi to ni rešilo mojih pač težav *smeh* s hrano in z depresijo in z vsem. Am, potem sem pa srečala čisto po naključju oziroma pač očitno je usoda tako hotela enega am, hipno terapevta. V bistvu to je terapija s hipnozo am, kjer te v bistvu terapevt sam umiri skozi različne postopke da pridejo tvoji možgani valovi na določeno frekvenco in skozi tega dostopa v tvojo podzavest in tvoja podzavest ti išče take napake oziroma travme in slabe stvari, ki v tebi am, spodbujajo to da imaš ti samouničevalne želje, da tvoje telo se ne, noče regenerirati, nočeš biti zdrav, kakorkoli in potem samo s pomočjo tega sem prišla do do trenutka, ko nimam več problemov, mislim ne bom rekla da nimam več problemov s hrano ampak da je to zelo zelo zelo občutno boljše, da sem spet stara Lara, kot sem bila prej. Am, tudi recimo kar se moje spolne usmerjenosti tiče pa tega imam razčiščeno kaj hočem am, in glede na to, da je pač hipnoza ena taka alternativa, da ni ravno klasična medicina, antidepresivi in neki pogovori am, *pavza* se mi je zdelo, mislim se mi je zdelo tako pomembno, da *pavza* ljudi recimo ko srečam, pa ko imajo podobne probleme kot jaz ane, jim pač poskusim nekako razložiti da niso sami, da to kar je, da ni nek bav bav, ki bi ga lahko človek s tabletami pozdravil ampak dejansko da je vse v podzavesti, in pač način dojemanja in energije okrog sebe. Tako da skozi to sem prišla jaz skozi. Na nek način. Am, *pavza* tako da ja. *pavza* to je tako na kratko. Am, *pavza* sicer sem hipnozo sem tako malo bolj briefly opisala ker vem, da tudi ne vem recimo ko sem, ko sem šla za tem, ko sem se s svojim terapevtom pač dobila, ko sem že pač rešila določene stvari in je tudi fizično se mi je poznalo, mentalno se mi je poznalo, v šoli se je poznalo am, in sem šla potem po Rakitni spet nazaj k svoji psihologinji am, ker sem rabila psihologinjo zato da mi je, da je rekla 'glej lahko greš k svoji osebni zdravnici' oziroma psihiatrinjo bi rabila da bi dobila še naprej antidepresive, ki pač sem jih takrat še jemala, pod narekovaji ampak jih res nisem, samo zato da pač je pisalo da nekaj jemljem, da je bil nek dokaz da *pavza* je neka stvar, ki mi lahko dejansko pomaga. Torej za vse ljudi, ki niso vedeli kaj se dogaja. Am, *pavza* in sem morala k tisti psihologinji hoditi in ji jaz tako povem, da pač sem hodila na hipnoterapijo da zdaj je pa kul da mi pač na Rakitni niso nekaj pomagali. In potem psihologinja 'aha am, zdaj si šla pa kar

v take vode, več moraš ostati na realnih tleh Lara, to ni ok, ne moreš iz enega ekstrema v drugi ekstrem it, mislim da ti še nisi v redu, saj se mi zdiš že malo pretežka, tvoj ITM je tam že malo nad minimumom a je vse kul, a si ti zdaj v nekih čarovniških vodah ali kaj the fuck' in se mi je zdelo tako, se vprašaš kaj dejansko človek sploh hoče od tebe. Zakaj sem jaz sploh hodila k njej, itak mi prvo kot prvo ni pomagala, drugo kot drugo zdaj ko se že končno nekako rešujem tega mi pa rečeš da sem spet ne normalna. In takrat nikoli več nisem šla ne k njej nazaj am, hodila sem samo še na hipnozo dokler nisva pač s terapevtom, dokler nisem jaz čutila, da sem spet z svojimi vsemi ambicijami in s svojim mentalnih mišljenjem, ki sem ga imela prej spet pri sebi. In od takrat naprej se nisem vrnila k nobenemu psihiatru, v nobeno ustanovo ker sem imela poln K vsega. Am, in ja in tudi recimo zdaj ko pomislim nazaj kaj vse se je dogajalo, znam ful bolj analizirat, am ne vem tako se mi ironično zdi, da *pavza* ko sem bila recimo ali v bolnici ali na Rakitni se mi je zdelo, da je to samo svet, da je *pavza* samo tistih šest tednov ali pa dva meseca ko sem tam, da so res okoli mene ljudje, ki so usposobljeni za to, ki vejo kaj se dogaja, ker jaz nisem vedela kaj se z mano dogaja. Itak kot ne vem 15 ali 16 letna punca pač ko ne vem nič o svetu in potem kar naenkrat te zadane nekaj takega, ki vpliva na tvojo mentaliteto in tvoje mišljenje in če si okrog, mislim govorijo 'ti ti nisi normalen, to ni normalno', tako *pavza* wtf je narobe s tabo ane. Itak da jim verjameš ker tudi sam sebi ne znaš razložiti vsega. In to mislim, da je bil največji tak am, mindfuck se mi zdi, tako kot bi te poslali ne vem tako kot da se jaz živela v enem svetu, ljudje okrog tebe so te pa gledali čisto iz druge perspektive, pa so ti rekli 'to pa to pa to je normalno, ti nisi normalna'. In ja tudi nobenemu psihiatru nisem nikoli pač povedala, kakšna je recimo am, moja spolna usmerjenost in vse skupaj, ker se mi je zdelo, da pač je tako zadnja stvar. Am, zdaj glede na to imam punco že pol leta am, tudi doma nisem pač povedala nikoli ker se mi je zdelo to koliko sta moja dva dala zraven mene skozi am, koliko njun otrok pod narekovaji ni normalne sem se tudi pač bala povedati še za to, ker pač mislim da bi prineslo veliko ran na plano ampak sem ravno pred am, pred dvema dnevyoma sem mamici pač povedala da imam punco in ful sem se bala odziva, res, bolj sem se bala tega da bi njej *pavza* njej predstavljalo neko tako breme, kako naj pristopa potem do mene, da bi se kaj spremenilo ampak je ful zrelo odreagirala, mislim *smeh* kar logično po vsem kar je dala zraven mene skozi. In je rekla, da *pavza* da pač tako kot se jaz počutim ok da je to to da ona nima nič proti temu. Da sicer je med vrsticami je rekla, da upa da to ni za stalno *smeh* da se pač ne bom poročila s punco ker je bolj problem to kako je to sorodnikom težko razložiti pa kako bo dedi odreagiral na to pa kako bo ati rekel pa kako te družba vidi v naši zahojeni [manjši slovenski vasi] tam doma. Ker potem si res še en čudak tako kot sem bila prej čudak ko sem imela mentalno bolezen. Am, *pavza* ampak ja. *pavza* mislim, da da je cela familija zrasla na nek način, skozi to. In zato mi recimo tudi pač pomembno, ker sem sama doživela kako si zatiran če si malo drugačen na kakršenkoli način, ali imaš razmišljanje drugačno ali malo drugače razmišljaš o hrani ali o prijateljih ali o ljubezni. Am *pavza* ne spadaš v družbo, pač si un ta čuden, ki se te izogibajo in to me je tako *pavza* tak sit občutek že. *pavza* ja. *pavza* To je to kar imam *smeh* za povedat *pavza*.

V: mogoče še o čem premišljuješ?

Lara: am, am, ne. *pavza*

V: ok. Lahko narediva krajšo pavzo?

Lara: mhm. Ok.

V: Če greva zdaj po vrstnem redu, kot si ti opisovala. Če mi lahko malo več poveš od takrat ko si psihologinjo obiskala?

Lara: am, to je bilo takrat ko sem bila, v bistvu sem imela dve psihologinji. Prva je bila tista, ko sem hodila na ambulantno zdravljenje, torej sem se dobivala z njo enkrat na 14 dni. Am, in pač tisto je bilo tako da je rekla, takrat pa takrat se dobiva, jaz sem šla k njej v zdravstveni dom, tja kjer je imela pisarno. Am, in pač obravnave pri tem so bila tako 'aha povej mi kako si doživljala zadnjih 14 dni'. Jaz povem kako se počutim, stehala me je ker pač je šlo za tak problem. Am, *pavza* in pač dala mi je čisto take življenjske nasvete, ki mi jih je mama dajala. Ne vem ful je, recimo ful je iskala razloge v moji družini v moji ne vem, v mojem otroštvu, zakaj sem jaz, zakaj ne vem imam probleme s hrano, a so me kdaj silili ali obroki doma niso ok, ali ne vem *pavza* pač take res najbolj vsakdanje stvari ane. Ampak nikoli nisem toliko začutila da bi am, da se res *pavza* tok razumela z mano oziroma, da toliko ve o tem, da bi mi znala pomagati. In pač eno je da je pač da sem ji *pavza* potem je bilo že tako, da sem bila že tako sita da sem rekla, da sem kul, da jem, da je že bolj kot ne vse kul, ker se mi ni znala, mislim ni se mi dalo več toliko pogrevati svojih problemov pa še enkrat to razlagati. Ker že čisto v začetnu stanju sem bila sita tega da sem mogla vedno znova znova znova razlagati kaj je z mano narobe, kako se počutim, pa nisem dobila nekega odgovora zakaj, kako lahko to rešim, kaj naj naredim. Am, *pavza* no ker se pač s tem itak ni nič zboljšalo in potem ko sem šla v bolnico, sem dobila svojo drugo psihologinjo. Am, in z njo sem delala tako da sem mogla jaz preko zdravnikov njo prositi če lahko pridem z njo na pogovor, torej ko sem bila v bolnici sem bila jaz dneve in dneve v sobi in pač verjetno je, pač meni se je zdelo logično da je en pač cilj to da če sem v bolnici da imam nekoga za pogovora, tako kot pride zdravnik k tebi pogledat če je fizično s tabo vse v redu. Glede na to da sem bila jaz hospitalizirana zaradi enega mentalnega problema sem pričakovala da bom dobila na tem področju nek odgovor, neko rešitev, pomoč. In itak ni dost če te človek ne vem, nadzoruje preko zdravnikov, pač verjetno, pač zdravniki in dežurne sestre so ji poročale, ne vem koliko sem pojedla, kaj sem delala, kako je bilo na izhodu pa take stvari, nikoli ni prišla osebno do mene pa me vprašala

kako se počutim danes recimo, samo to bi bilo čisto dovolj. In že to da sem jaz morala pač reči zdravnici na am, na pregledu oziroma kako se reče to ko pride v sobo, vizita, na viziti sem morala jaz pač zdravnici reči če bi lahko s psihologinjo govorila in to je trajalo tako dva dni, da je ona prišla do nje pa da je ona imela čas da je prišla do mene. In še ko je prišla do mene, jaz sem bila v sobi recimo z tremi otroci, ki so imeli ali pljučnico ali zlomljeno nogo in so čakali na operacijo, že to je bilo dost naporno, da so me ljudje spraševali 'kaj pa je s tabo narobe, da si tako dolgo že tu' pa pač take stvari, ne vem starši ki so prišli na obisk so me čudno gledali, ker nisem bila v pižami ampak sem bila v trenerki. 'kaj pa je s to punco narobe' od tega da so starši otrok, ki so bili tu zraven v moji sobi, so dežurne sestre spraševali za mojim hrbtom *šepeta* 'ej kaj pa je z uno narobe tam'. In enkrat vem da je ena sestra je prav zabrusila je enemu staršu da to pa ni njen problem, da naj se za svojega otroka pobriga. Mislim pač sej res nisem imela okolja, kjer bi *smeh* pač vzpostavila neko zaupanje s svojim psihiatrom kakorkoli. Psihiatrinja je bila takrat bolj moj sovražnik že samo iz tega razloga, ker je hotela od mene nekaj kar jaz nisem hotela, torej jest, se odpret k njej, da bi ji povedala dejansko kaj mi na duši leži, ampak je imela samo neke prisilne pristope, ker ji je bilo na podlagi tega 'če boš jedla, se bo to zgodilo, če boš pojedla, če boš pojedla to pa to pa to pa se boš zredila, boš lahko šla za vikend domov.' Torej, če boš delala tako kot jaz, ti lahko dam prostost, ker pač samo ona je imela možnost da reče, 'ja lahko greš na vikend, lahko to pa to delaš'. In se mi je zdelo že to tako, pri svojih 15 veš, da je tu nekaj narobe, da pač ne vem zakaj bi ti nekdo v 21. Stoletju v bolnici vzel prostost zato ker ti nočeš jest. Saj vem da je bilo za moje dobro ane, ampak vseeno *smeh* ni bilo za moje dobro. In ni bilo sploh takega pristopa, že ona mislim, da ni imela razčiščenih deset rožic okrog sebe, ker ko sem prišla jaz parkrat na pogovor *smeh* in je rekla 'aha no recimo povej mi kako izgleda tvoj dan, ko greš na vikend domov' pa jaz tako 'greva z mamico na kakšen sprehod, doma se pač pogovarjamo, s hrano ni problema, pa pač' povem kako sem se počutila za vikend, da mi je bilo vseeno težko pa ona 'ja veš am, ti bi morala toliko pojest, recimo jaz ko vidim da je v službi da so bele kajzarice za malico ne jem, ker jaz hujšam, jaz pa hujšam veš, jaz delam ravno obratno kar bi ti morala. Jaz vsak dan hodim na sprehod, za vsako sladkarijo, ki vem da jo bom pojedla, moram it potem na sprehod aveš, da pokuriš.' Pa sem bila samo tako 'amm, zakaj bi meni to pomagalo *smeh* na kakršen koli način' pač ni, se mi je zdelo da sploh ni imela nekega pristopa, ki bi meni takrat kakorkoli pomagal. Pa še ena stvar je bila, da je imela v glavi, da bo ona imela eno skupino, torej skupinsko terapijo. In smo bile v skupini jaz, pa še ene dve ki sta bili isto ene dve leti starejši od mene pa sta imele iste probleme s hrano in s tem. In smo se pač skupaj pogovarjale, in v tisti eni uri ali koliko smo imele, je ravno ena povedala kaj se doma dogaja, kako se z bratom razume recimo, kako je v šoli bla bla bla. In po navadi je zgedalo tako da je ona povedala ane in potem je psihologinja rekla 'no Lara kako, kaj misliš zdaj ti o njej, kako si slišala njeno pripoved' mislim a je na meni to, da *pavza* ji povem kako jaz to slišim ali je tvoja naloga da ji poveš kje ona misli, da so napake ali kaj, ne vem kako to deluje. In jaz pač sem ji pač povedala, da sem jo čutila da je ne vem še malo anksiozna da jo malo skrbi glede brata ampak da fajn da se fajn počuti ane. 'ampak a se res fajn počuti Monika, ali se res fajn počutiš?' in take stvari. Mislim, dobesedno same smo si svetovale druga drugi. In vem da smo se tudi večkrat izven teh pogovorov pogovarjale kako je ta psihologinja čudna, koliko je ne prenesemo, kako grozno nam je tja hodit, prav taka *pavza* vedno ko sem šla potem tudi na pregled, ko sem hodila, ko sem šla iz bolnice, sem morala še k njej hodit recimo na vsake 14 dni na te pogovore, in vedno je bilo tehtanje in jaz vem da je bilo to tako naporno, ker je zapisovala tam tvojo težo in če je bilo manj se je ful vpiknila v tebe in je šlo spet navzdol in ti je spet grozila s tem da te bo hospitalizirala, torej ti bo odvzela prostost, tako kot nek zapor je bila tista bolnica. In *pavza* ne vem mislim, ne vem ravno kakšen sistem je v kakšnih drugih mentalnih pač ustanovah, kakorkoli ampak definitivno psihologinja na otroškem oddelku ni ravno najbolj usposobljena za pomoč takim stvarjem in zdaj ko razmišljam za nazaj mi je vedno grozila 'ja če bo šlo vedno na slabše, da mi ona ne more pomagat, da bo poklicala na center za mentalno zdravje v Ljubljano in me bodo v Ljubljani hospitalizirali' in to bil pa po mojem, to je bila taka grožnja da se mi je zdelo takrat, da če bom šla pa v Ljubljano da takrat bo pa itak še stokrat hujše, stokrat hujše, tam pa res si res en zapornik ko vse kar jim je pomembno je to da ješ kar je pač takrat bila za mene največja grožnja. In če bi meni takrat kdo povedal, da če bi šla takrat v Ljubljano pa če bi bila v Ljubljani ne vem 4 tedne, dva meseca, tri mesece kakorkoli rabiš, da bi bilo veliko bolje, da bi več napredka naredila kot pa da bi se preselavala tam pri njej pa samo sebe zajebavala v glavo, bi šla. Ampak oni so to predstavili kot največjo grožnjo na svetu in *smeh* enkrat se spomnim, da je prišla ena punca, ki je hodila k njej in je bila v Ljubljani am, in mi je rekla da so jo tisti dan pripeljali na urgenco, ker je bila tako suha da so vsi mislili da bo umrla in je meni razlagala kao kot grožnjo kaj se lahko zgodi, da je imela srčnega utripa ne vem koliko, da so jo poslali v Ljubljano, da to je res hudo. Mislim, *pavza* tako kot prijateljici mi je razlagala, tako 'o moj bog aveš kaj je pa una naredila kako se je shirala' mislim jaz sem bila takrat, mislim, a sem jaz sploh tu da mi lahko razlagaš o njenem zdravstvenem stanju ali sam jaz tvoj pacient trenutno. Potem ko je že videla, da ne more privrtat v mene, pač da bi se sploh zaupala na kakršenkoli način, am, ker pač se mi je zdelo, da ful ne more preko tega, da *pavza* da ima ona prav. Recimo ne vem če sem jaz rekla, da se fajn počutim, ko sva šli z mamico plavat, pa sem pojedla potem en sladoled in sem se počutila ok ane in je že iskala neko napako 'ne samo jaz pa mislim, da se nisi počutila ok, ker si kompenzirala vadbo s hrano, hm to bo pa napaka'. *smeh* jaz sem bila samo tako 'kaj hočeš od mene, kaj prosim, kaj' nikoli mi pa ni dala točno določenega nasveta kaj naj naredim, pač kako naj se rešim tega. Joj, tako prav včasih prav vsi smo tako vice smo si govorili pri nas doma o tej psihologinji, ker smo jo vsi

tako sovražili. Mislim, zdravnice pa dežurne sestre v bolnici so jo sovražile, mislim ne sovražile ampak tako, taka pojava, tak komik je bila tista psihiatrinja *smeh* da mi je bilo že tako. Noben niti ene lepe stvari ni povedal o njej, pač vsi so videli, da je C***, mislim C*** ji je bilo imela, da je C*** tista ta smešna, ta čudna, ta najbolj una ženska ki kao ima po svoje red. in je bilo tako *pavza* ne vem *pavza* ni bila to neka obravnava, ki bi na kakršenkoli način primerna za osebo, kot sem bila jaz z mojimi problemi recimo. Sploh si ne predstavljam, da bi šla takrat že skozi fazo, to da bi jaz še povedala kako se jaz počutim glede punc in fantov in da pač ne čutim isto do vseh, da sem vse drugo ko pa strejt ane. Sploh si ne predstavljam pod kaj bi me potem označila, to bi bilo še po mojem *smeh* še bolj smešno. Am, tako da ja pa še ta izkušnja je bila tako res ironična kot kaj drugega. Potem ko sem prišla iz bolnice, torej ko nisem bila ravno odvisna od prostosti pri njej, se je začela pa še v moje starše vtikat. Pač moja dva starša pač res nikoli nista imela nič kaj pri tem, da bi mene ne vem maltretirala, poniževala ali bi imela kakršnokoli tako veliko vlogo pri tem, da se je meni to zgodilo, da jaz razmišljam na tak način kot jaz razmišljam, ker sta res zelo dobra starša. Vedno sta bila tako 'glej Lara midva sva tu za tebe am, samo hočeva da si zdrava' zdravje je bilo vedno na tistem prvem mestu, ne koliko težka bom pa kakšno postavlo bom imela, samo da bom zdrava ane, pa da se bom jaz v redu počutila, za kar sem hvaležna. Ampak potem se je začela že psihologinja v njiju vtikovat in se spomnim enkrat pri pogovoru pri njej *smeh* sta bila moja dva zraven in je začela v atija sikat, pač ati je bolj močen ane 'aha, kako pa kaj vi jeste doma, mhm a tu kaj pritiskate na Laro, jaz pa mislim, da bi morali vi tudi malo shujšati'. In smo se vsi trije samo spogledovali, ati je bil samo tako 'am, mislim da to ni zdaj moj problem, a se lahko ne pogovarjamo.' 'aha! Kar nočete se pogovarjati o tem, mislim da je to nek tabu v vaši družini, mislim da je zato tudi Lara zašla v takšne stvari, veste morate se ful pogovarjat o tem.' Pa je bil ati tako 'kaj pa bi Lari pomagalo če jaz shujšam' tako what prav tak error je bil res. In isto ne vem potem je spraševala kakšen zakon imata, kako se ona dva razumeta, pa jaz nikoli nisem imela nobenih problemov, družinskih, nikoli in potem ati reče 'ja pač fajn se razumeva, takrat pa takrat se malo skregava ko nama kaj ni kul.' 'Aha! Kako se pa skregata? A to kar da Lara sliši, da otrok vse sliši, aha! To ni v redu, to ni v redu, kakšen vzorec pa sta.' In to je bilo kar naenkrat neko družinsko svetovanje, zakonsko svetovanje namesto terapije za Laro, mislim. Ne vem, zdaj vedno ko se doma pogovarjamo o tem kako je bilo, nam je že vsem smešno ker *pavza* ker je taka ironija, ne vem, sploh ne vem kako je prišlo do tega naslova za psihoterapevko oziroma za psihiatrinjo pač. Definitivno mislim, da je tam neka veja sfaljena oziroma neko razumevanje ful sfaljeno. Pa tudi to sem ugotovila, da je šla vedno po enem in istem kopitu, vedno me je spraševala iste stvari, kako se jaz glede tega počutim, kako sem se jaz takrat počutila, pač *smeh* enkrat se spomnim da je am, ko se ful nisem hotela odpret, ful je prebrala mojo telesno govorico, jaz sem vedno tako sedela, da sem imela noge prekrižane pa tako sem sedela, pač ker me je zeblu in ker mi je bilo tako udobno 'kaj si pa tako zakrčena, vidim da se ful zapiraš, da nisi iskrena do mene, daj se malo bolj narazen.' In potem je rekla 'a čutiš jezo v sebi', ko sem pač tam nekaj povedala 'a čutiš jezo v sebi' pa jaz 'ja' 'daj jezo iz sebe, daj jezo iz sebe' in je začela tovtč po mizi 'daj jezo iz sebe' in je vstala in začela skakat in kričat in sem bila samo tako *smeh* 'wtf' aveš ko ti je še bolj nerodno in niti približno se ne boš pred tako osebo, ki je še bolj čudna od tebe, pa take stvari. Pa enkrat se spomnim da je bil en incident, pač vedno ko je ona prišla na otroški oddelek, ker jo večkrat ni bilo tam in je vedno prišla v času kosila, tako zanalasč je prišla v času kosila po mojem, in točno si slišal ko je šla po hodniku in ko je prišla v sobo je prišla samo do tebe 'aha koliko si pojedla, aha' in šla ven. In enkrat se spomnim, to je bilo prva dva dni ko sem bila v bolnici in sem sedela zraven kosila in nisem hotela jest in pač jaz ne jem, sedim, gledam skozi okno in tako ona pride do mene 'Lara zakaj nič ne ješ, zakaj nič ne ješ' in mi vzame vilico in nož in mi začne tako najbolj glasno rezat po tistem krožniku pa napikat hrano, tako da je kar letelo vse. In jo res tako samo gledam in mi začne tako 'na, jej, jej, jej'. Pa jaz *smeh* mislim totalno naroben pristop. In mi tako da, položi kao vilico pa to na krožnik in tako gre ven in reče 'če ne boš jedla, ne boš šla za vikend ven' ko je meni prekipelo, ko sem imela že poln kufer vsega in sem samo vzela vilico pa sem jo vrgla v kot, ko sem bila tako fucking jezna. In se ona samo obrne 'o kaj pa si naredila, koliko pa misliš da si stara, 3 leta, da se tako obnašaš, to pa res ni, za vikend ne greš ven, draga dama to je zelo nesprejemljivo' pa je šla ven. In pol nisem slišala o njej en teden, zdravnikom je rekla da ne smem it ven in jaz sem bila sama sebi prepuščena še en teden v bolnici. Aveš mislim *pavza* take stvari, da *pavza* oh moj bog. Ne vem, spomnim se da tiste obravnave pa tisti pogovori pri njej niti približno niso bili na nobeni am, sprejemljivi ravni. Mogoče sem imela samo jaz tak pač am, tako izkušnjo, recimo če bi se šla zdaj še enkrat v njo pogovarjat pa če bi imela en drug problem, pa ko sem malo bolj, nisem tako globoko v tem pa nimam recimo uma tako zasenčenega z *pavza* z neko tako mentalno boleznijo, kakorkoli, bi verjetno malo bolj razumela kaj mi hoče povedat, pa kaj je hotela s tem doseči ampak ni, ni znala pravilno pristopit kakorkoli. Vsaj meni se tako zdi no. *pavza* tako da ja, moja prva psihologinja je bila ful slaba izkušnja, res. *pavza* tako da ja. *pavza* V: če se spomniš kakšne situacije od tam, ko si pripovedovala, da si bila v eni sobi, na eni postelji, dva meseca?

Lara: aha. Am, to je bilo takrat v bolnici. Na otroškem oddelku, v bistvu so mi ko sem bila hospitalizirana pač mi niso znali povedati ne kako dolgo bom tam, am, *pavza* kaj od mene zahtevajo, prav sploh ni bila hospitalizacija ampak je bilo samo, postavili so te nekam, v to tvojo posteljo, tu boš. Nobenega plana niso imeli z mano, kaj hočejo z mano doseči, kako mi bodo pomagali, nič. Pač vem da sem se sam en teden spraševala kako dolgo bom tu, zakaj sem tu, prav res a veš. In pač jaz sem bila, eno posteljo sem imela dodeljeno, dve meseca am in pač vse kar sem lahko delala v tisti sobi

sem pač ležala, torej se zbudiš imaš zajtrk, ležiš v postelji do kosila, in tako to traja mesec, dva. Po mojem huje kot zapor, v zaporu pač vsaj lahko ješ ali pa ne, pa pač delaš kar hočeš, tam pa vem da če sem šla samo po hodniku, so bile že sestre za tabo 'Lara! Nazaj v posteljo!'. Am, *pavza* in pač res mislim *pavza* spomnim se da že tako zgubiš občutek z realnostjo, že prej se ti ne zdi realno zakaj bi moral ti sploh bit v bolnici če s tabo ni kaj narobe. Ker pač ne vidiš svoje bolezni in potem te še zaprejo nekam kjer si res sam s sabo skos in že prej skos razmišljaš o tem kaj je narobe s tabo, potem pa še bolj ko si sam. Am, je bilo tako ne vem *pavza* meni nepopisno, res. Mislim niti najhujšemu sovražniku ne bi privoščila karkoli takega. *pavza* mislim sej da se kdo ukvarja s tabo ali pa nekaj *pavza* ne vem to je tako kot da bi nekoga z zlomljeno nogo posadil na posteljo pa bi rekel 'tu boš dokler se ti ne zaceli, zdaj pa čakaj, sedi pa čakaj' se itak ne bo noga nikoli sama zlomljena zacelila tako kot bi se morala ane. Pa pač sam bodi tam pa čas bo naredil svoje, ali nekaj. *pavza* Pač na tak način je bilo, am pa jaz se spomnim, da takrat sem vedela, da če jaz ne bom nekaj se za sebe se zamotila ali pa nekaj, da ni šanse da pridem živa od tu ven in se spomnim da sem začela, ne vem iz take fimo mase izdelovat zapestnice pa take stvari pa risat sem začela pa pač res karkoli da se zamotiš in pač na tak način sem se ful povezala s sestrami, pač sestre edina, torej dežurna sestra je bila edina ki je bila skos tam, v bistvu so dežurne sestre vedele več o meni ko pa sama psihiatrinja. Am, oziroma psihologinja. Am, in pač lahko rečem, da vse kar me je pripeljalo skozi so bili starši in dežurne sestre. Pač one so se pogovarjale s tabo, one so prišle zvečer, ko si bil sam v sobi pa se je usedla pa je rekla 'kako se počutiš, kako si' aveš, res tisto. Tam bi morala biti psihologinja na tistem mestu, ona bi morala prit do mene pa se pogovarjat z mano. Ne pa da me pusti pa so sestre tiste, ki so najmanj usposobljene za to pa so mi *smeh* najbolj pomagale. Am, pač tudi ta še zdaj ko pogledam nazaj na tisti oddelek am, v bolnici mi je tako vonj isti, vse mi je isto ampak *pavza* dvakrat sem šla pač samo sestre nazaj pozdravit, ker smo se res tako povezale. In pač določene sestre so mi dale res ene par takih splošnih življenjskih nasvetov, ki sem jih iz njih ven potegnila, nekaj dobrega za mene ne pa iz pogovora pri psihologinji. In večkrat grem pač nazaj na oddelek pač pozdravim sestre in so vse tako srečne ko pridem, ker ne morajo verjeti, da sem prišla tako daleč, da sem končno nasmejana Lara. Spomnim se da je bila ena Dragica, ena sestra, ki je bila tak sonček, am, in zdaj vedno ko pridem nazaj na oddelek se dobesedno zjoka, ker je tako srečna, ko me vidi in je, in sem tako, tako dober občutek, tak človeški pristop ane, ker pač ne rabiš ti neke znanosti v sebi odkrivat samo pač rabiš nekoga, ki te malo razume pa ko ti pač da vedet, da nisi čuden da bo to minilo ane. Am, tako da ja, definitivno je *pavza* splošna bolnišnica, otroški oddelek najslabši prostor za take stvari, kakorkoli pač, tam daješ otroke, ki imajo pljučnico ali pa zlomljeno nogo, ne pa mentalno bolne osebe, kakorkoli. *pavza* Tako da ja, to sploh ne vem zakaj nimajo nekega filtra tam vmes, kako lahko sploh hospitalizirajo *pavza* kogarkoli s takim problemom, pa še to, to se zdaj še dogaja. Pač recimo več punc poznam, ki so imele isti problem, pa so isto bile hospitalizirane tam, in mi je tako pač *pavza* ironično na nek način. *pavza* ja. *pavza*

V: Kako je bilo pa, ko ste se morali tehtati na tri dni?

Lara: *pavza* Ja am, *pavza* spomnim se da itak ko si že tako obseden s svojo samopodobo pa s svojo težo *pavza* in potem ti še reče 'ja lej na tri dni bomo zapisovali tvojo težo, pač če ne gre vedno navzgor, ti pripada en bonus svobode za vikend, ki ga sploh še imaš tu ane' in *pavza* meni je to toliko stresa povzročalo res, tako kot da bi ti rekel nekdo 'lej vsak dan ko si na šithu, na tri dni bo prišla inšpekcija in če bo našla eno packo na pultu pač boš moral delati še deset ur zraven, zastonj' kar je bilo tako, to krat deset krat huje pač en tak mindfuck res in s tem se mi zdi da, ja ok rešiš aspekt tega, da tvoje telo ne propade fizično, da imaš ti več kil, da si *pavza* da se gradiš, da ne umreš. Da si zdrav, ampak ne reši tiste poglavitne korenine tvojega problema, torej pač mentalnega dela. To ga še bolj poglobi problem in pač to je zgledalo tako da pač ob šestih zjutraj so te ne vem ali pa ob pol sedmih ko je tista budnica v bolnici te zbudijo in rečejo 'Lara gremo se tehtat.' In meni je še najbolj grozno bilo pa to, ker so takrat v bolnici na tistem oddelku iz srednje zdravstvene so imeli pa prakso in večkrat pač so pripeljali pet ljudi na prakso in njihova praksa je zgledala tako da so bili pač cel dan s pacienti, torej ne vem od 7h zjutraj do ene 12h, do kosila so bili s tabo in večkrat je bil kdo, ki sem ga jaz poznala ker vseeno sem bila jaz takrat prvi letnik, medicinci so imeli pa prakso v tretjem letniku, torej večkrat je bil kdo, ki sem ga poznala in je bilo že itak tako smešno, ko sem se zbudila in sem pogledala na desno in sem videla ob postelji nekoga, ki sedi zraven mene in ga poznam. Mislim *pavza* že tako je tak tabu, da ne ve kdo zakaj si v bolnici in potem te še vidi tam in te odpeljejo tehtat in potem te sprašuje kaj je narobe s tabo. Se še bolj nenormalno počutiš, mislim aveš. In *pavza* pač to zgleda tako, da te odpelje tja, pač še pred kopalnico je stala sestra, da je poslušala a si ti lulal ali kaj si delal, ali si bruhal. In prav če te ni bilo 5minut ven, če si slučajno šel pač na neko potrebo je že trkala 'Lara kaj delaš' *smeh* zasebnosti, nič. In ko te je stehala je zapisala težo, dala še kakšno opazko zraven 'o je bilo manj ko pa zadnjič, hm.' Ali pa 'ooo je bilo več, kako fino.' In to je bilo to. Potem je prišla pa psihologinja, samo pogledala kartoteko, koliko so bile kile prišla do tebe 'ok vikend imaš, ok vikenda nimaš' in to je bilo vse. Am, prišla je še diatetičarka do mene pa smo se malo pogovorile o hrani, pač malo mi je prilagajala pač jedilnik da res nisem jedla recimo, jaz nisem jedla rib, to mi je bilo grozno. In potem sva se zmenili takrat, ko je bila riba na jedilniku, da sem dobila kaj drugega, vsaj tako so mi šli na roko, če že ne kaj drugega. Ampak tisto tehtanje je bilo pač tako *pavza* taka ne vem kao prisiljena sem bila, da se zredim, mislim izračunano je bilo tako, da se zredim pol kile na teden, to bi bilo optimalno ampak itak telo ni stroj, telo če daš ti, če daš ti recimo v avto deset litra bencina, gre sto kilometrov, pač telo ni tako, ker variera vse skupaj in to se mi je zdelo, da

so tako malo izgubili smisel za to nekje vmes, kakor je šlo malo na manj je bilo pač, 'ni prostosti, ne smeš it ven' in take stvari. Am, pa tudi recimo, ko sem šla na vikend, to je bilo najhuje. Ko sem šla na vikend, se niti, to je bilo še huje, nisem si smela privoščiti da bi prišla v ponedeljek nazaj oziroma v nedeljo zvečer v bolnico in v ponedeljek na tehtanje in bi bilo manj. Ker dobesedno takrat *pavza* ti se poskusiš rešiti mentalitete da so kile vse in da hočeš nadzorovat ampak oni ravno obratno delajo. Prav še bolj 'kile so pomembne, če ne bo pol kile več glej nekaj narobe delaš' aveš pa ni vse to. Am *pavza* in ko sem bila doma za vikend so že itak bili starši 'daj Lara jej, da le ne bo manj, da le ne bo manj, daj pa še to pa še to' in *pavza* itak ti stres pobere to ti pobere to da si sploh doma, je mogoče malo bolj mrzlo, ker je bila zima. Aveš vsi taki dejavniki ampak če si prišla nazaj pa so bili samo kile drugače so bili samo tako 'glej nekaj si narobe naredil, pač nimaš več prostosti' in že tako, mislim *pavza* ko se poskusiš rešiti tega in potem ti še bolj polena pod noge mečejo da je še to bolj pomembno, ker to je pa res, kile so pa res tisto kar je pri tebi problem, ne mentaliteta, kile, kile so to ane. To je to. Mislim tako *pavza* to je tako kot da bi rekel *pavza* sploh sploh ne znam dati primera. *pavza* enemu otroku, ki ga doma pretepajo bi rekli, glej važno da si lep, važno da se ti ne vidi modrica, važno da si lep, ostalo ni pomembno, kaj je zadaj. To je, sam da se ti kaj ne vidi, to je ok. *pavza* čisto obratno kar bi moglo, mislim po mojem mnenju moglo bit na nek način. Am ja pač tisti del je bil res stresen, tudi potem recimo *pavza* ko sem hodila ambulantno k njej na zdravljenje, tudi prva stvar ko sem recimo, pri njej sem imela ob treh popoldan sem imela am *pavza* pogovor. In sem vedno ko sem prišla me je stehala ane in itak ješ vsak dan različno, piješ vsak dan različno. Mislim jaz sem lahko kontrolirala koliko kil bom imela samo s tem, koliko vode sem popila preden sem tja prišla. *pavza* Kako to sistem deluje, kako je ona to razmišljala, nimam pojma. Si je prav graf risala moje teže, zapisovala si je koliko sem se zredila če sem se preveč zredila je že sikala v mene da se prenaždam, a je kaj narobe ali to pa to narobe delam, če sem imela premalo, če sem se premalo zredila, če je bilo pa uno 0.5 na en teden več je bilo idealno. Takrat je bila ona srečna. Takrat je bila ona srečna. Če je bilo pa kaj gor, dol je bilo pa že tako 'kaj je spet narobe s tabo, kaj spet delaš. Premalo ješ, preveč ješ, premalo športaš, preveč športaš'. *pavza* a veš. *pavza* o moj bog. Se spomnim, ko sem začela v fitnes hodit am *pavza* to je bilo *pavza* po bolnici, sem začela v fitnes hodit. In to je bil res tak podvig, ker *pavza* doma so bili mnenja, da to ni kul. *pavza* in sem jih komaj prepričala, da jaz rabim nek šport. Prej sem bila ful športna, aktivna, sem odbojko trenirala, tako ene dve leti ful intenzivno in odbojka je bila res moje življenje. In nikoli nisem bila pri miru, nikoli nisem bila len človek. In potem ko ti že tako nasploh nekdo reče bodi dva meseca pri miru v sobi, sploh na sprehod, dva metra se ne smeš sprehoditi itak da ti to mentaliteto še bolj potolče. Ti niti na svež luft ne smeš it, pizda, kako naj živiš kot človek, to še normalen, zdrav človek ne more biti v eni sobi tako dolgo. Ja in sprehodi so bili sploh prepovedani. In potem ko sem začela v fitnes hodit, in sploh ko ti začnejo še mišice rasti pa ko dobiš pač na teži in vse in sem prišla enkrat do nje in je bila tehtnica dve kili več v 14 dneh 'o a zdaj se pa prenaždaš, fitnes ni ok, ti moraš na čisti maščobi delati, da se boš zredila, da boš imela maščobe, da boš prava punca, da boš, da ti bodo začele prsi rasti, tak ko je treba, da ženska je, ne pa da boš zdaj tu nekaj mišičasta, to tudi ni ok!' *smeh* Mislim, res tako, taka dva pola sta bila, da nikjer kjer vmes nisi bil je bilo narobe. In pač težko je potem *pavza* mislim saj meni je bilo težko potem sploh vedeti kaj jaz hočem. Pač vedela sem samo, da hočem biti zdrava, to kar sta mi moja dva doma skos prigovarjala, hvala bogu da sta mi. Am, nisem pa vedela ravno *pavza* zakaj še jaz hodim tja, kaj hoče ona od mene ali sploh še rabim hoditi tja ali kako. Ker je bilo potem na koncu samo toliko da bom njej ustregla, ko bom prišla tja na pogovor, da ji bom povedala, da delam točno tako kot ona hoče, in tudi ko sem, potem na koncu ko sem na pogovore hodila, sem začela lagati. Pač da delam tako kot je ona rekla, da je vse kul, da se bolje počutim, da so mi njeni nasveti pomagali. In takrat je bila ona srečna, takrat se dobila neko odobravanje, da pa ja da sem normalna in ko sem se jaz tega zavedla potem čez nek čas, mi je bilo tako *pavza* mislim zakaj, kako sem sploh prišla v ta začaran krog, da hodim k psihologinji, ki bi morala pomagati zato, da njo osrečujem, da ona dela svoje delo prav, da je lahko povem da 'ja ona je dober psiholog, da ona meni je pomagala'. Medtem ko sama sebe maltretiram doma in pač ne najdem izhoda iz tega začaranega kroga in svojih problemov. *pavza* in takrat sem se potem odločila da k njej pa ne bom več šla, to je bilo potem po Rakitni enkrat. *pavza* Je res, mislim, zdaj ko tako pomislim je, mi je ironično vse. Ampak ko si pač enkrat v tisti svoji godlji pa ko si čisto navajen *pavza* gledat drugače svet okoli sebe, ko se ne zavedaš kam te bo to pripeljalo, zakaj ti je tega treba, zakaj ti je življenje to namenilo, zakaj moraš biti drugačen od drugih am *pavza* pač hočeš pač samo se rešiti tega in zato pač lažeš zato da odobravaš drugim pa za sebe nič ne narediš. *pavza* Ja. *pavza*

V: Se mogoče spomniš česa iz časa, ko si prišla na Rakitno?

Lara: am, Rakitna se spomnim, da je bila *pavza* da se mi je takrat zdelo, da je to pa moj edini izhod. Am, zdaj, ko sem prišla jaz iz bolnice sem bila dve leti doma. Am, mislim dve leti doma, pač nisem bila nikjer hospitalizirana ali karkoli ampak takrat je bila depresija in motnja hranjena je bila že tako globoko, da *pavza* res mislim da ni bilo dneva, ko nisem pomislila kako bi bilo fino če me ne bi bilo. Zakaj sem sploh še tu. Am, *pavza* in *pavza* res ni bilo, rabila sem samo nekoga, ki bi me prisilil v to da *pavza* da mu povem kako se počutim pa da bi mi znal on nazaj pomagati pa da v nekem drugem okolju rešim svoj problem, ker doma je bilo *pavza* doma sem razvila svojo motnjo hranjena, razvila sem svojo mentaliteto, in to se je ponavljalo iz dneva v dan. Iz dneva v dan je bil en in isti vzorec iz katerega nisem znala it. Hotela sem it ampak nisem znala it. In takrat se mi je zdelo, da če grem nekam drugam, v drugo družbo, med druge ljudi v drug prostor, da bom res lahko razčistila sama

s sabo kaj mi lahko pomaga pa kaj ne, oziroma da bom imela vsaj ljudi, ki se spoznajo na to. In sem prišla na Rakitno. Tam pač je bila druga zgodba. Tam niso dali sploh poudarka na kile pa na te stvari ampak je bilo res na mentaliteti. Ampak vsi okrog mene so imeli drugačne probleme, ko jaz. Ni bilo to recimo motnje hranjena ali pa druge stvari ampak so imeli težave v družini, težave z drogami, težave s samomori, še stokrat težje zgodbe kot pa jaz. Res jaz ko sem poslušala punce okrog mene, da kolikokrat je že delala samomor, kako jo doma maltretirajo, kako se njeni starši ločujejo, koliko to pa to pa to. *pavza* mi je bilo še toliko bolj hudo, kaj sam jaz zdaj tule, da *pavza* da pridem pa sem s problemom, da se mi zdi da bo konec sveta zato ker imam samo probleme s hrano recimo. In *pavza* ne vem, tam tudi am, *pavza* tudi na Rakitni sem imela psihiatrinjo pa *pavza* recimo ne bom rekla tako, da so vse psihiatrinje ali pa psihiatrinje, ki sem ji na poti srečala zelo slabe ampak enostavno nisem občutila, da bi me kdo razumel, na kakršenkoli način, da reče 'lej Lara v redu je, pač normalno je da razmišljaš na ta in ta način, pač ok ni normalno ampak jaz ti znam pomagat' na prijateljski način, ne pa da me fursirajo nekaj v antidepresive, v hrano v nekaj kar jaz se ne počutim udobno s tem ane. *pavza* am *pavza* in tudi na Rakitni so imeli pač, vse povsod se mi zdi da je nek sistem. In v bolnici je bil nek sistem predpisan, da so ga lahko napisali na list v kartoteko, tako je bilo na Rakitni, ko so imeli pač določen program za vse isto, pač vse so dali v en isti kalup, deset punc nas je bilo v istem kalupu, hodite na am, na skupinske terapije am, vsaka ima svojo zgodbo ampak vsaki bomo pomagali na isti način. Torej, da ima pogovor s svojo psihiatrinjo, skupinske vaje, izhod na vikend in po šestih tednih boste vsi ko rožice. Vsaj tak je bil plan. Če greš pa malo ven izven tega pač si malo bolj drugačna *pavza* ko čisto malo nekaj pač, te ne rabimo tu, te ne rabimo v svojem sistemu, zato ker ti podiraš to. Podiraš povprečje, podiraš vse skupaj. In *pavza* tisto vmes, da so me poslali domov zaradi tega ker nisem hotela hodit na skupinske, na skupinska obravnavanja potem vmes mislim da me je bolel tudi zob in smo šli k zobozdravniku in so rekli da bolje da sem kar doma, ker tu te ne bomo prenašali ko te zob boli. Am in tudi se je zgubila tista, tista *pavza* am, to kar sem jaz pričakovala tam, recimo moje upanje, da bo končno en psiholog tam 24/7 za mene, da ko bom jaz rabila pomoč bom šla, povedala kaj mi je, in mi bo v tistem trenutku povedal kaj naj naredim oziroma vsaj pomagal in bo to, to. Pač mislim tam tudi enkrat na teden z njim pogovor, pa še v tistem, tisti eni uri, ko sem se pogovarjala s svojo psihiatrinjo *pavza* sem slišala iste stvari, ki sem jih slišala v življenju zdaj že prevečkrat 'saj bo bolje, poskusi ne toliko jest, poskusi čisto dosti pojest, poskusi si porcijo vzeti, poskusi ne razmišljati, poskusi se zamotiti, poskusi se pogovoriti s kom, ko ti je hudo' u vav clap clap nisem še poskusila tega, bom poskusila, halo, desetič v mojem življenju ane. Am, in pač ja to *pavza* ne vem sploh ko sem se z ostalimi puncami pogovarjala, ne da bi bila samo jaz recimo toliko zahtevna pa toliko mentalno prizadeta, da ne bi mogla it skozi ta program, da mi nebi mogli pomagat ampak tudi dejansko nobena punca, ki je prišla iz tiste ustanove, ki se zdaj še druživa, ni rekla, da ji je to pa tako noro pomagalo, da je rešila vse svoje probleme, pa da je zdaj bolje, recimo. *pavza* Pač saj so bili recimo tako kot so bile prej v bolnici sestre dežurne, ki so bile res skos zraven tebe, pa ko so dale dan skozi s tabo pa vedno ko ti je bilo, v tistem trenutku hudo so bile tam zraven tebe, kot neki najboljši prijatelji, isto je bilo na Rakitni, vedno je bila ena dežurna oseba, ki nas je pazila, takrat ko smo bile skupaj v stanovanju in tisto so bili mislim da medicinski bratje pa take stvari, pa sestre so tudi bile več časa zraven in pač ko je nekdo tako neodvisen zraven tebe ane pa se čisto življenjsko pogovarjaš pa ti da kakšen čisto življenjski nasvet je čisto drugače. Mislim edino to mi je pomagalo, če že ne kaj drugega. In tudi recimo skupinski pogovori, ko smo sedele v krogu pa recimo ne vem *pavza* mislim, da so bile delavnice na *pavza* ne bom se spomnila zdaj kako se reče terminu *pavza* am, v glavnem bilo je na tak način narejeno, da je vsaka povedala pač en dogodek, ki se ji je zgodil in vse ostale smo reflektirale, kako smo me slišale to da se je to njej zgodilo, oziroma smo se poglobile v naše občutke, kaj to prinese nam. Oziroma kaj to vzbudi v nas. In, mislim, ja spoznale smo se. Vedle smo še bolj kaj je druga delala v vikendih, nismo pa ravno ne vem neke rdeče linije potegnile ali pa *pavza* pa rekli, ne vem to izhaja iz tega, mogoče ti, ne vem, nisem toliko v teh vodah da bi poznala psihologijo pa te stvari toliko, da bi znala komu tako pomagat ampak samo pripovedovanje zgodbic, kako si se imel za vikend pa kako mi to vidimo v skupinskem pogovoru, oziroma v skupinski terapiji je meni malo tako, malo mimo no. Am, pa tudi se spomnim, da ko sem bila na Rakitni, da *pavza* am, da sem jaz ful dolgo, mislim da sem čakala ne vem kako dolgo za termin, ker je bilo vedno vse polno. In še takrat ko so nas domov pošiljali zaradi nekih miner napak, ne vem da ko si šel na sprehod, ker nekaj smo imeli vseeno prosto gibanje, si se moral v nek zvezek napisat, da si šel takrat in takrat tja in tja. Jaz sem šla enkrat zjutraj na sprehod in sem se pozabila napisat in so me tudi zaradi tega domov poslali. Pač so me prav napizdili, kaj mi ni jasno, kaj če bi se jaz ubila, kaj če bi kam padla, bi bili oni odgovorni za mene, da naj se ne grem takih iger in da naj grem domov. *pavza* Mislim tako ne vem am, *pavza* pač eno zgodbo sem prav slišala od raznih drugih terminov, ko so bili ljudje na Rakitni, *pavza* od tega da so imeli enega tam ko je *smeh* am, *pavza* ki je bil pač isto je imel probleme s socializacijo nekaj in sta se z eno ful pogovarjala ful sta se družila in potem ko sta prišla ven jo je začel ful zalezovat, udril ji je v mail pa v facebook in v take stvari in je imela ful probleme s policijo in to. Ampak to pač niso, mislim niso oni odgovorni ampak res pomešajo vse možne stvari tam not v eno skupino poskusijo to z neko splošno stvarjo rešiti. Mislim ne rečem, da je slab program, to sploh nočem, ker zdaj se mi zdi, da samo šinfram preko psihologov in preko vsega ampak *pavza* ne vem, definitivno sem kot, kot pacient v tistem trenutku am, pogrešala en tak malo bolj human pogovor pri psihologu, psihiatru, torej pač, da je nekdo zraven tebe z namenom da ti pomaga in da je, ko ti je hudo, da je tam. Ne da je to medicinski brat, ki mora paziti na tebe ampak da ni to psiholog, ki

je enkrat na teden za eno uro tam za tebe recimo, ker se mi zdi, da tudi pri ostalih problemih, od raznih mentalnih stvari do takih bolezni, ki se jih ne morejo recimo z enim flajštrom pozdravit ali pa z ne vem antibiotikom, da ti človek je eno uro na en teden s tabo, ne more, ne more svetovat mislim ne zna ti reči to pa to, ker tudi ne moreš razložiti mu v eni uri kako se ti počutiš pa skozi okoliščine, kaj ti rabiš pa kako deluješ. Tako da ja. Mislim, fajn je idealizirat kako bi bilo ful fino če bi imel skos nekoga zraven ane ampak *pavza* tako kot zdaj vidim *pavza* se je verjetno moralo vse zgoditi z nekim razlogom, da sem šla in skozi bolnico in skozi Rakitno in potem skozi vse določene stvari, da sem tu kjer sem. Ker ne nazadnje mentalne stvari, kot pač, mislim, mentalne bolezni se ne rešijo pač v treh tednih, v šestih tednih tako kot je bilo pač napisano v programu za Rakitno ali pa v bolnici, ko sem mislila, da v dveh mesecih me bodo pa pozdravili ane. To se rešuje leta in leta. Se spomnim takrat ko so mi antidepresive predpisali *smeh* je bila una doktorica samo 'ja to boš jemala zdaj ne vem par let am, začne pač, prišli bodo po treh tednih, pač vztrajna moraš biti ane' pa sem si mislila tako 'aha ok'. Am, pa je rekla 'no saj pač itak glede na to am, pač kako globoko si v tej bolezni ane, am pričakujem, jaz tako ocenjujem da boš ti še ene dvakrat toliko kolikor si že v tem potem še ven lezla po navadi je tako ane', statistika tako pravi, po navadi je tako, tako je na papirju, tako so nas učili, tako sem jaz dojela. Sem si mislila tako 'aha ok v redu pač če je zdaj štiri leta od tega, če bom jaz ok, pizda samo stari štiri leta, bom jaz raje tablete, tablete mi bodo pomagale' *pavza* *smeh*. Ko si že toliko zblojen pa že tako ne veš več kaj bi naredil ko že dejansko moraš tablete jest. In še zdaj se mi zdi takšna ironija, kako ti sploh lahko nekdo v zdravstvu predpiše antidepresive, pomirjevala, kakršnekoli uravnalce razpoloženja, to je pa *pavza* ne vem, *pavza* da ne bom označila to za kriminal, mogoče komu dejansko pomaga, ne rečem, ampak ne mladim osebam, ne zdravim osebam, ne komu, ki tega noče. Ne vem kako lahko neko tako kemijo predpišejo, ko te še bolj pohodi, ko te še bolj oddalji od resničnosti in te še bolj, dejansko ti še bolj zamegli vse skupaj, kot ti je pa že sama bolezen pa nek disable ki ga imaš recimo. Tisto mi je bilo tako, *pavza* zanimivo. *pavza*

V: Kako pa je bilo, ko si šla domov za en teden, pa si potem prišla nazaj?

Lara: Am, pač ko so me iz Rakitne poslali zaradi nekega zelo banalnega razloga, torej pač zaradi tablet, ki so mi jih predpisali, nisem mogla sodelovati pri skupinski terapiji in so rekli pač pojdi domov ane. Se spomnim, da je bilo, da je bil tak občutek da sem pač res pofailala vse kar je bilo možno, ker je Rakitna je bila en tak svetel point, ki sem se ga res zelo zelo veselila. Am, v nasprotju z ostalimi, ki pač morajo prit tja, ker jim da zdravnik napotnico, sem jaz hotela prit tja in ko so me poslali domov je bil to tako *pavza* 'glej Lara hotela si iti tja, hotela si biti bolje, ampak ne you failed, nisi dosti, nisi dosti, nisi dosti, *pavza* nisi dosti vredna niti tega da ti bodo pomagali' potem ko sem šla domov sem bila itak cel teden doma, torej pač se niti nisem trudila, da bi kakršenkoli napredek sama na sebi naredila in spet je bil isti začaran krog, ki sem se ga hotela rešit, torej pač žalost, depresija, hrana, prenaajanje in potem spet za tem žalost, depresija, hrana in spet prenaajanje in to je tak začaran krog, ki se ga ne moreš rešit. In v tistem tednu vem da *pavza* sploh ne vem kako je šel mimo, jaz vem da sem bila samo v svoji sobi *pavza* vse kar sem je, vse kar je bilo sem jedla ker sem imela takrat iz enega ekstrema v drug, torej od tega da nisem jedla čisto nič je bila potem hrana moj edini tolažnik, ker pač je bila vedno tam, pod narekovaji, ker edino hrana je tisto kar te razume takrat ane. In je bilo res, mislim, nepopisno grozno, res. *pavza* Ko že misliš, da *pavza* ko sem že itak rabila toliko energije, jaz sem rabila vsaj tri dni da sem zbrala dovolj energije da sem si rekla 'zdaj je pa konec, zdaj pa končno nekaj na tem naredit pač mora se to prekinit, jaz ne morem enostavno več'. In da se pobereš pa da vsaj en dan sfuraš normalno, pod narekovaji, tako kot je pač normalno, recimo kar se tiče hrane pa pač funkcioniranja v življenju da pač vsaj en dan funkcioniraš normalno *pavza* je to tak napor, vsaj meni je bil, da sem mislila da bom Ameriko odkrila in potem ko te iz ene take ustanove kjer delaš za to, pošljejo pa še domov, nazaj v staro okolje, nazaj v stare navade z prepričanjem da ti nisi dosti vreden, da bi bil tam, da si naredil nekaj narobe, da ne smeš biti tam kjer se hočeš ti pozdravit, da hočeš nekaj boljšega naredit. *pavza* Am, *pavza* si pa misliš 'glej zdaj sem pa res totalna nula' in takrat se je pač, takrat je bil am, tisto nihanje med tem da utapljam svojo žalost v hrani in med tem, da hočem svoje telo prisilit, da *pavza* am, *pavza* da kako bi rekla, pač vedno ko sem toliko pojedla sem vedno potem kompenzirala zdaj s hrano ker pač tista zadnji del da nočem biti debela pod narekovaji je še kar bil tam, ker tudi še ni pozdravil od ne vem kdaj. In je bilo potem še problem, problem, problem na kupu in se spomnim, da je bilo že tako slabo, ker jaz sem tudi ful športala in sem ful kompenzirala to s športom in jaz ne vem dva dni skos samo jedla in naslednji dan sem rekla, 'glej to je pa dan, ko hočem jaz vse prav naredit, dovolj imam tega' in sem šla na kolo in sem bila na kolesu šest ur skupaj in v tistih šestih urah sem jaz izklopila telefon, da noben sploh ni vedel kje sem in sem samo kolesarila okrog. In ko sem prišla domov, pač tako kot da se ni nič zgodilo prav tako, težko je razložiti ampak tako blank space imaš v glavi, tako kot da bi bil zadet. Pač dejansko prideš do take stopnje da je bila dejansko hrana ena droga, ki pač je bila tam za mene. Hrana pa šport. In itak so vsi okrog mene videli, da to zelo ni zdravo, ker se je to ponavljalo že leta in leta in leta, ok tri leta *smeh*. Ampak *pavza* že starši so bili tako 'Lara to ni ok, prav znucala se boš tako mentalno in fizično, da ne boš mogla več funkcionirat ali lahko prosim nehaš, ali lahko pač nekaj' in ko te vsi okrog tebe prosijo da delaš nekaj kar te zasvaja je tako, si razdvojen, a hočeš to delat ali hočeš biti normalen, normalen ne znaš bit, normalen ne znaš funkcionirat, poznaš samo ekstreme. Pač ekstremi so bili vse kar sem jaz poznala. In isto je bilo pač na Rakitni je bilo ful težko kar naenkrat iz takih ful ekstremov, ki si jih bil navajen vsak dan, torej šport, hrana, šport, hrana iti potem v okolje, kjer tega nisi mogel, kjer je bilo pač, so bili normalni obroki in pač šport je bil samo sprehod. In spomnim se

da smo imeli možnost kolesarjenja in jaz sem bila sposobna ne vem zjutraj vstati dve uri pred vsemi, se vpisati v knjigo kao da sem šla na sprehod it s kolesom na Krim iz Krima nazaj v Rakitno, se stuširati in se delati kot da ni nič bilo. Ampak v tistih dveh urah ko sem jaz kolesarila noben ni vedel kje sem, zdelo se mi je kot da končno sem, končno imam svojo terapijo, svoj del droge ane am, in da bo vse kul, da bom pač tako počasi prišla do konca tega. In se spomnim, da sem jaz to povedala na am, na skupinskem pogovoru am, pač sem povedala da sem bila danes s kolesom na Krimu in vsi v zrak, kaj si upam, da jih bom vse spravila v ne vem kakšne težave, da kaj bi se mi lahko zgodilo, da kaj mi ni jasno in samo domov, to je bil drug teden ko so me domov poslali. V bistvu sem bila od šestih tednov, štiri tedne tam. In mislim res samo tista jeza, kaj se bo njim zgodilo, noben pa me ni vprašal 'Lara zakaj pa si to naredila?' tako 'zakaj imaš tako nujno po takem športu pa po tej hrani' tako zakaj ali pa *pavza* nekaj drugega kot pa samo pač jeza 'wtf Lara, zakaj si to naredila, zakaj to delaš, zakaj to delaš sama sebi'. Am in pač to je bilo skos, tudi pri starših, nikoli ni bilo tako umirjeno 'daj povej mi zakaj hočeš to' nekaj samo pač ne tista jeza na tebe, kot malemu otroku, ki porišo steno rečeš 'poređen, zaprl te bom v sobo' pač to je zelo narobe. Tako sem se jaz skos počutila, ko sem to delala. Pa je bila samo hrana pa šport, kar se mi je zdelo, da je to pa res nekaj najbolj osnovnega kar lahko delam ampak mi ne znajo, ni znal noben povedati zakaj to ni, mislim vedela sem zakaj to ni ok, ampak kako naj se tega rešim, pač malemu otroku razložiti 'glej to pač bela stena pač bele stene se ne ččka', da to ni ok, da drugič naj tega ne naredi, pač naj raje vzame papir in na papir riše. Ne pa da ga v sobo pošlješ z jezo. Tako so mene iz Rakitne poslali recimo. In ja *pavza*.

V: Potem si pripovedovala o tem, da ko si prišla domov iz Rakitne, da eno leto nisi nikamor hodila. Am, kakšna situacija iz tistega časa, se je spomniš?

Lara: Am, pač ko sem prišla iz Rakitne nisem hodila nikamor, k psihologinji oziroma na noben pogovor, to je bil tisti fail z Ljubljano, ko so mi skenslali psihiatrinjo, ko je pač kar šla malo na počitnice, ne vem kam je šla. Am, pač takrat je bilo pa tako da, ko sem videla da mi niti na Rakitni niso znali pomagati, da pač mogoče to, na tak način sem. Pač takrat je bilo že zdravstveno vse v redu, imela sem dovolj kil am, noben ni fizično videl, da sem anoreksična, noben ni fizično videl, da imam težave s hrano, torej je bilo vse kul ane. Kri imam v redu, torej zdrava si. Narobe. In takrat sem pač ful poskusila sama na sebi delati. Am, torej pač da zapisujem dnevnik, da gledam ne vem, inspiracije videe, da ne vem, naredim plan kako bom jaz se rešila tega da ne bom več zasvojen s športom in s hrano, bla bla bla. Bila sem še vedno introvertirana, nisem se ful družila s prijatelji ker vseeno mi ni bilo. Preveč energije sem morala porabiti zato da sploh vstanem iz postelje in naredim nekaj iz sebe. Ampak so bili pač trenutki in dnevi, ko *pavza* ko sem bila sposobna normalno spet živeti in se mi je zdelo da je pač to vseeno pač en tak svetel point, da bom lahko prišla naprej. Spomnim se pa enega *pavza* dneva am, ful živo se ga spomnim. Am, *pavza* ko sem si pa mislila, 'zdaj je pa, to je pa tako pitch of the iceberg, dlje od tega pa že ne morem it' pač bila je spet tako da sem se pač ful najedla čez dan in sem se odločila da bom šla pač laufat, da bom šla na en sprehod, hitro hojo in to je po navadi, ne vem taki sprehodi so trajali po tri ure. In bilo je ful večer in ob večerih pač mi starša nista dovolila do hodim ven športat, ker sta se bala, da se mi bo kaj zgodilo ali pa karkoli. Ok upravičeno. In me nista spustila ven. Ati je dejansko stal pred vrati pa mi je rekel 'Lara ne greš nikamor' in jaz sem ga začela tepsti. Prav po ramenih sem ga tolkla in sem ga hotela odrinit iz vrat, da grem ker enostavno sem imela neko nujno, to je tako kot da bi ne vem, nekemu dal drogo tako, 'tule imaš bombon, zasvojen si, ampak vzeti ga pa ne smeš, samo glej ga' pač ane. In tako sem se jaz počutila, kot da so vsi proti meni in potem sem samo rekla, da ne bom šla na sprehod, da bom šla samo k Evi, moji najboljši prijateljici. Pa niti to mi ni dovolil. In sem bila res tako jezna, sem se drla, kričala, prav vsi so me samo tako gledali, tako uno 'Lara kaj je narobe s tabo, res'. In takrat sem tolikokrat udarila atija in potem sem šla samo v sobo, sem zaloputnila in sem bila tako jezna da sem dejansko razmišljala, da bi se dejansko ubila. Takrat je bilo res, takrat je prišlo pa res do tega, da sem si mislila tako uno *pavza* 'pizda pa tudi če grem pa spim v gozdu nekje pa me ni več nazaj, bom verjetno bolj srečna kot pa sem zdaj'. *pavza* In pač spomnim se da res nikoli, vedno sem se ful sovražila med tem obdobjem, vse kar sem dala skozi. Nikol se dejansko nisem fizično in pač mentalno imela dovolj rada. Ampak se nikoli nisem poskusila ubiti ali se poškodovati ali karkoli takega am, ampak takrat se pa spomnim da sem bila tako jezna, da *pavza* da sem vzela škarje in da sem si jih hotela dejansko zapičiti v roko. Pač to mi je bilo pa, zdaj ko se nazaj spomnim, tako *pavza* to sem, toliko jeze ko je pa takrat v tebi, prav vse bi si lahko naredil, pač to povprečen, navaden človek ne more sploh, sploh, sploh ne moreš opisati. Am, ne vem tudi večkrat ne vem ko si jezen, si človek misli 'pizda kakšna budala sem, ali pa zakaj sem moral to narediti'. Ampak da te pa svoja jeza v sebi tako daleč pripelje da si hočeš dejansko fizično nekaj narediti, da se hočeš poškodovati, takrat pa, takrat sem pa vedela da je pač, da je to, to. Da dlje od tega pa ne gre. In sem se takrat ustavila in sem rekla 'glej, pač' ok nisem se ustavila, dejansko si nisem nič naredila ampak se spomnim da sem samo obsedela v sobi in sem samo razmišljala še naslednje tri ure, kaj sem hotela narediti. *pavza* In sem si pač takrat obljubila, da se to pač ne bo zgodilo. Pač saj se je ponovilo še takrat, recimo ko sem bila jezna, ko so mi starši rekli 'ne, ne smeš it na sprehod' ali pa 'ne ne smeš jest čokolade', ker pač to je bil tak trigger za mene, da takrat sem bila tudi tako jezna, recimo tako kot ko ti ne dajo droge pa si ful jezen 'pizda kaj mi boš ti govoril, da ne morem tega narediti' da sem si večkrat zapičila, ne vem, nohte v kožo ali pa nekaj, samo da začutiš bolečino, ki jo dejansko čutiš do sebe. Ampak tisti dan, tisti dan mislim da sem pač tako do konca lajfa si bom zapomnila. *pavza* Am, od takrat naprej ne bom rekla, da je šli vse samo na ok ampak sem definitivno *smeh* uvidela, da je tu pač ena meja, ki je ne morem in ne smem prečkat

in na srečo sem imela okrog sebe toliko dobrih prijateljev in starše, ki so še vedno vztrajali z mano, da sem si rekla 'glej, pač nekako bom že' in potem sem še spoznala mojega hipnoterapevta in hvala bogu da sem ga, ker vprašanje kje bi bila zdaj, dejansko. *pavza* Ampak ja to je en tak dan, ki sem si ga ful tako zapomnila, v tistem obdobju po Rakitni, ko je, ko je bilo še tako *pavza* samo slabo na slabo na slabo, tisto je bilo pa res, tisti pitch. *pavza*

V: Če mi lahko malo več poveš o tej terapiji s hipnozo, kako je bilo takrat?

Lara: Mhm. Am, pač kar se hipnoze pa tega tiče se zavedam da je to alternativno zdravljenje, da večina zdravnikov tega ful ne odobrava zato ker tisto kar ti fizično ne moreš dokazat, česar ti nimaš na papirju in meritev opravljenih, da večina ljudi pač ne verjame. Ista sem bila jaz pač. Am, *pavza* jaz se spomnim, da prvič ko mi je ati povedal za to hipnoterapijo sem bila samo tako 'wtf stari, ne mi zdaj nalagat o tem, itak sem že sita vsega ane, ne bo me zdaj še nekgo hipnotiziral pa mi s tem pomagal ane, to ni film ane' in sem šla pač na predavanje, v bistvu je bila pač, ta Zoran mu je ime ane, in sem šla na njegovo uvodno predavanje, kjer ti razloži okvirno kaj bo delal s tabo, kako to deluje, zgodovina hipnoze, da v bistvu ti ne more nič kaj slabega naredit, kako dejansko um in telo delujeta z energijo pač bla bla bla. In *pavza* sem si mislila tako uno, dala sem že vse skozi, od zelo shity psihologov, antidepresivov, do tega da sem se hotela ubit, daj nimam kaj izgubit, če je to edina stvar, ki je mogoča alternativa. In v bistvu to deluje samo tako, da *pavza* am, ti samo ležiš in on te pač z besedami umiri, tako da si tako sproščen, da lahko pride v tvojo podzavest, torej pač um, če si predstavljaš, je sestavljen iz zavestnega in podzvestnega dela pač v podzvesti so v bistvu vse informacije, ki si jih kadarkoli prejel v svojem življenju zapisane. Ampak ti ne moreš dostopati do tega. Recimo do tega hoče dostopati psihiater ali pa psiholog, ko vrta v tebe pa te sprašuje pa da ti analiziraš kaj se ti je v otroštvu zgodilo, da prideš do enega zaključka, pri hipnozi pa v bistvu samo izklopiš zavest pač dihaš vse normalno, lahko govoriš pa vse, samo prideš do podzvesti. To pomeni, da ti recimo ko si v stanju recimo postaviš vprašanje, ne vem, 'kaj sem imel za svoj tretji rojstni dan oblečeno?', pa točno vidiš, dobiš odgovor, iz svoje podzvesti dobiš odgovor, ful je težko razložiti ampak človek recimo, ko to doživi, to sploh ni nek bav bav, pač dejansko to je v tebi ane. In se spomnim, da prvič ko sva delala hipnozo am, pač jaz sem bila takrat taka živčna razvalina, nisem se mogla umiriti, na noben način, res. Že spat mi je bilo težko. In smejala se po mojem nisem že tako ful dolgo ne, ne jokala, ne nič. Pač totalno emotional barrier sem imela. In se spomnim, da takrat je rekel 'predstavljaš si eden najbolj srečen trenutek v tvoje življenju' pač sploh ni rekel karkoli, karkoli, nič določenega ampak najbolj srečen trenutek in jaz se točno spomnim, da sem dobila od znotraj tak občutek, da bi se pač lahko, da bi lahko umrla tako srečna sem, prav jokati sem se začela, od sreče. In je rekel 'ok v redu kul, zdaj pa si predstavljal najbolj grozen trenutek v svojem življenju' pač ne vem kakšne vse metode uporablja, od raznih sprožilcev od tleskanja do dotikanja na čelo pa take stvari ampak sej je itak čist irrelevantno. In mi reče 'no zdaj si pa predstavljaš najbolj grozen trenutek v tvojem življenju' in sem se počutila tako kot sem se počutila zdaj zadnje tri leta, preden sem prišla do njega. In ok pač umiriš, on to umiri te občutke, in te počasi dvigne nazaj v zavest. In ti se itak vsega spomniš, ti točno veš kaj si mu povedal, ker tudi ko on dela s tabo ti samo ležiš pač mižiš ane, am, on se pogovarja s tabo, ti mu odgovarjaš nazaj kar vidiš. In ko sem prišla ven sploh nisem mogla verjet kaj se je zgodilo. Tako *pavza* what the fuck mi je bilo, nikoli nisem bila nekaj ful verna ali pa karkoli, tudi ta hipnoza mi je bila tako sketchy vse skupaj ampak potem enkrat ko to doživiš mi je bilo tako neverjetno. In potem sva se še dobila ene parkrat in sva v bistvu am, *pavza* telo je, telo itak si zapisuje vse informacije če hočeš ali ne DNA je dejansko 98% procentov tvojega DNAja je v bistvu nepopisanega. Tista dva procenta nosita pač zapise o tvoji barve kože, o laseh, o višini, o ne vem vsemu. 98% DNA pa je nezapisana in pač sprejema informacije iz okolice in vsepovsod. In dejansko sva potem s hipnozo prišla v podzvesti do enih idej v mojem življenju, ki so vplivali na to oziroma, ki sem jih imela jaz da njih napačno percepcijo, recimo tako kot da mi je, primer, recimo, da bi mi mama v otroštvu rekla 'o Lara ta majica ti je pa ful oprijeta, aves premala ti je' aveš pač v bistvu je bila majica premala, jaz sem pa dojela 'o moj bog rekla je da je debela, ne bi smela biti taka' recimo, ampak to se ni zgodilo. In dejansko ko imaš ene par takih napačnih percepcij pač sproži program 'a ti bi morala biti pa bolj suha' in po tem ti deluješ. Ne veš zakaj ker se tega ne spomniš, ampak tvoja podzavest te pač žene do tega. Ali pa ne vem, da ti ne vem ko si mali nekdo reče ne vem, 'bolje bi bilo, da te ne bi bilo, kaj si počel stal steno' si že misliš 'o bolje bi bilo' oziroma tvoja podzavest dojame 'boljš bi bilo da me ne bi bilo' in pač ko si ti, ko dorasteš, oziroma ko pride to na plano, imaš ti samomorilne želje, hočeš pač ne živet in take stvari. Pač to je samo tak briefly opis kako deluje hipnoza, ker mislim, da je res taka, ne vem koliko boš vključila to, ampak je res ena taka sketchy tema, sploh kar se tiče torej pač medicincev in pač vseh ljudi, ki rabijo nek dokaz za svoje verjetje, to je tako ono what the fuck. Ampak sem ti povedala samo zaradi tega ker ne morem ti reči, da so mi zdaj antidepresivi pomagali ali pa karkoli am in pač ja ko smo pač z Zoranom pač s hipnozo rešila določene stvari, pač to je trajalo tako recimo dve leti, ok ne, eno leto. Ampak sva se dobivala tako ne vem enkrat na mesec, ker pač sva rešila določeno stvar, to je pač nek misunderstanding v moji podzvesti in potem sem jaz rabila en mesec da sem dejansko videla razliko pač ker vseeno ko ti rešiš nekaj, sem rabila to še naredit oziroma to začeti prakticirati v življenju pač, v svojem okolju. In tako po enem letu, jaz se zdaj recimo, zdaj ko se spomnim nazaj za štiri leta, kakšna je bila recimo moja mentaliteta takrat, pisala sem dnevnik pa take stvari in ko grem jaz to nazaj brat, ko se spomnim kako sem jaz razmišljala, kako sem jaz delovala mi je to tako kot da bi bila čisto neka tretja oseba. Pač dejansko tista oseba, ki sem jo imela takrat, obsesija s hrano in športom je bila na taki ravni da *pavza* če zdaj samo pomislim nazaj, ko, da sploh

pomislim da bi šla karkoli takega naredit sama sebi mi je tako najhujša grožnja, ki si jo lahko naredim po mojem. Ampak *pavza* ja najbolj smešno, najbolj ironično mi je tako ko aveš ko si skos v enem in istem telesu z istim umom, istim imenom in priimkom in osebnostjo ampak je tvoj način razmišljanja od takrat z mentalno boleznijo z takim nastrojom do sebe, tako različen samo čez tri leta, recimo, pa daš toliko določenih izkušenj skozi, toliko pogovorov, toliko zaključkov, toliko življenjskih lekcij in potem prideš do enega stanja ko si ok in znaš to reflektirat to nazaj pa si rečeš 'pizda kaj mi ni bilo takrat jasno' tako uno 'what' in ja. *pavza* Ta hipnoza je tako *pavza* po eni strani tak tabu, malo ljudi ve za to, am sploh zaradi tega ker se mi zdi da hoče medicina čim bolj, hoče medicina čim bolj podtikat zdravila, ki pomagajo in pač uslužbenca, ki ti pomagajo, to sem jaz tudi izkusila ane *pavza* nočejo pa dati vedet da obstaja tudi neka druga rešitev, ki je dosti lažja, *pavza* na nek način no. pa tudi pač ne govorim ravno tako odprto z ljudmi, ki jih pač to ne zanima, ki pač mi dajo vedet da tako pač ne verjamejo. Saj sploh ne rabiš verjet, to pač obstaja in to je, to ni pač nek horoskop ali pa neka čarovnija, ki pač je nek lari fari. Ampak vseeno je težko razložiti kaj dejansko je če nimaš nekih dokazov pa nekih na papirju natisnjenih poročil in meritev ane. Ampak že, za mene dovolj govori to, kaj za mene to naredilo, pa koliko mi to pomeni pa koliko poznam ljudi okoli sebe, ki jim je tudi to pomagalo. Ampak dejansko veliko kdo noče spregovoriti o tem, ker pač družba tega ne odobrava. Spet ker smo malo drugačni kot pač nekaj kar bi moralo bit, po kakšni poti bi moral it. In ja. *pavza*

V: To so bila vsa vprašanja iz moje strani, ful ti hvala. Am, a bi rada še kaj povedala preden končava?

Lara: amm, *pavza* ne, pač men se zdi da sem kar ok svojo zgodbo povedala, pač vse highlighte, ki se mi zdijo pomembni am, upam samo da ni bilo preveč raztreščeno, ker pač se mi zdi, da sem kar veliko različnih stvari dala skozi. Tako da pač če ti karkoli ni jasno, ali če imaš kakršnokoli vprašanje, ti z veseljem obrazložim, da ti bo čim lažje potem to pisat, pa *pavza* vpredalčkat vse. Am, ne vem, drugače *pavza* to je to, to kar mislim, da je pomembno, da dam naprej. To je to. *pavza*

V: ok. Hvala.

TRANSKRIPT intervjuja, 10.2.2017 (Cherie)

V: Kjer hočeš začeti, karkoli hočeš povedati.

Cherie: ok. Bi prvo stvar, ki bi rekla da v azilnem domu ni tako dober odnos do gejev in lezbijk, veš. Ja, nekateri socialni delavci oni niso tako prijazni do lezbijk in gejev, mislim tega ne pokažejo ampak, se to tako čuti, ja. Kaj bi še? Ja, da je veliko ljudi, ki pridejo, tudi beguncev, so oni, imajo negativen odnos do gejev in lezbijk, do sploh lgbt ljudi in moja najboljša prijateljica tudi jaz sem ji enkrat rekla, da sem mogoče lezbijka in to, ona pa mi tako negativno rekla, da to ne more biti res in da, mislim, its a joke in da ona ne bi mogla biti prijateljica z geji ali pa lezbijkami, ker to ni pravilno in to tako. Ja, ful je bilo tako negativno in jaz se o tem ne pogovarjam, ja. *pavza* Bili so neki fanti, ki so mi tako govorili, 'o ful si lepa, ful si mi všeč bla bla bla bi se kaj, bi poskusili skupaj?' Sem rekla, da sem lezbijka in so oni tako, 'ne ne to ni pravilno, to ni res to bla bla bla'. Ja, tako. In so ful bili negativni, zdaj pa sploh se ne pogovarjamo, ja. Potem je bil en fant iz se mi zdi, da je bil iz Dagestana, Dagestan a veš? Ja in on je tudi bil tako prijazen, govoril je rusko in sva se pogovarjala in tako je bil v redu in potem mi je rekel če mu lahko pomagam najti kakšno punco in sem rekla, ja lahko poskusimo. Ja ker poznam nekatere ženske in tako *smeh* in potem mi je rekel, 'samo jaz rabim tako lepo punco, kot si ti in tako pametno.' In sem rekla, 'amm kaj?' Mislim, ja in je. Potem sem njemu tudi rekla da sem, da nisem strejt in potem je tudi bil tako šokiran, približno en teden me je vsak dan spraševal če sem res lezbijka in to, tako. Mislim on ni bil tako negativen ampak ja. In je rekel, da nikoli ni mislil da v Rusiji še, mislim, am, that there are any gays in Rusia, ja. Tako. Kaj naj še povem? *pavza* Am, ja da v azilnem domu ni bilo tako varno za lezbijke in geje ker je res veliko homofobov, res. Mislim, prideš kot begunec iz druge države mislim od tiste homofobije in vsega in potem prideš v ta azilni dom in spet je isto samo res je večkrat, mislim veliko ljudi, ki ne marajo lezbijk in gejev, to. Ja. Kaj bi, ne vem kaj bi še rekla. Am, *pavza* Aja moj prijatelj, tisti, ki sem ga prvega spoznala v azilnem domu am, in če vsi ljudje, ki sem jih jaz poznala v azilnem domu, ki so bili iz Rusije in Ukrajine, mislim večinoma iz Ukrajine oni so tako njega gledali, 'on je peder on je tako, ni normalen, bla bla bla, glej kaj dela', mislim nekaj je naredil s cvetice, flowers in ful čist 'ni pravi moški, fuj peder' in tako. In jaz potem takrat nisem, nihče od njih ni vedel, da sem tudi lezbijka in ja tako. In moji starši so tudi tako gledali, 'fuj peder, fuj geji, to ni normalno, zakaj pa je prišel, on ni moški' in tako, ja. *pavza* Kaj še? Ja am, tisti fant za katerega sem rekla, ki me je vprašal če bi lahko z njim nekaj poskusili, ker sem njemu všeč, enkrat me je poljubil *smeh* in v azilnem domu imamo kamere, mislim čisto smo pod nadzorom in vse to in so varnostniki to videli in čez kakšne tri dni sem šla do socialne delavke, mislim nekaj sem rabila. In ona tako, zaprla za mano am, doors in mi je rekla, 'vsedi se, te rabim nekaj vprašat' in potem me je vprašala če jaz imam sex s tistim fantom in sem bila tako šokirana, mislim ful sem bila šokirana. Ona pa, ta socialna delavka še ni vedela, da sem lezbijka, da me zanimajo ženske in takrat sem imela punco ja in ona me je vprašala če smo v spolnih odnosih s tistim fantom. In sem rekla, da nismo in to. *smeh* Ja. Tisto je bilo tako, neprijeten pogovor. In potem sem ji rekla, da me zanimajo ženske in *pavza* kaj še? *smeh* *pavza* am, pač da je v Rusiji takšna situacija z lezbijkami in geji in smo zaradi takšnih ljudi in imajo zdaj en zakon, da če greš zunaj s svojim partnerjem in če nekdo te vidi, da se ljubita ali pa čisto se držita za roke in potem če nekdo misli, da si lezbijka ali gej ali ne vem kaj in oni lahko pokličejo policijo in rečejo, da to vidijo otroci in to ni varno za otroke, ker oni bodo odrasli, ne bodo normalni ljudje in to tako, ja. Ne vem, kaj, mislim,

potem pa uni ljudje dobijo kazni ali pa ne vem, grejo, ne bi rekla, v zapor ali za nekaj dni, čisto tako in ja. Tako, mislim, ne bi rekla da zdaj lahko geji in lezbijke v Rusiji tako grejo ven in morajo se hide, veš, ja. Veliko, mislim, to je čisto zakon od vlasti in to je čisto uradne pa neuradne v Rusiji, če si gej in če te bo nekdo pretepel pa če ti bo nekaj slabega naredil, ne vem da greš ven on pa te bo udaril in to, če boš, mislim, boš šel do zdravnika, mislim v bolnišnico, mislim in če boš ti poklical policijo in rekel da se je tebi to zgodilo zaradi tega kaj si gej in tako policija sploh ne bo nič naredila in vseeno jim bo, mislim bojo rekli, da si, 'zakaj si jim pa rekel da si gej če bi se, mislim, tiho bi bilo vse v redu'. *pavza* Pa še nekajkrat se je zgodilo tako, da nekatere ženske, ki so lezbijke in, ena ženska je lezbijka, ona je bila profesorica nekje v šoli ne vem, in potem ljudje so to spoznali in ne vem če je to res ampak jaz mislim, da je to res bilo, da so jo ubili in čisto na internetu je informacija o tem in tako. Pa veliko ljudi izgubi službo če so, če niso strejt. En moški je pisal na internetu na enem social media je napisal, kako bi rekla, ni intervju ampak nekaj takega, da je izgubil službo zaradi tega, ker je, on je tudi bil nek profesor, mislim, v osnovni šoli in je izgubil službo, ker so ljudje videli njega z njegovim fantom, ja, to. Tako. *pavza* Ne vem, kaj bi še povedala. *pavza* Ja to bi mogoče bilo to. *pavza*

V: je še kaj takega iz tistega časa, ali pa od zdaj, kar ti je ostalo v spominu?

Cherie: Am, da sem zgubila vse prijatelje v Rusiji, ko so izvedeli, da sem lezbijka. Ma takrat nisem rekla, da sem res lezbijka, sem rekla da imam rada eno punco, da mislim, da mogoče jaz nisem strejt. Ja. Potem pa so se nehali z mano pogovarjati in tako. To ni res tako slabo, mislim, to ni kakšno fizično nasilje, ampak vseeno tako ni prijetno, ker sem bila 14 let stara in tako. Ja. *pavza* *smeh* se moram nekaj spomnit, kaj je še bilo, ko sem bila v Azilnem domu. *pavza*

V: Kako pa je bilo, ko ste prišli v Slovenijo?

Cherie: Kako misliš, kaj misliš?

V: Če mi kaj poveš iz tistega časa.

Cherie: Zdaj mi je bilo tako, v redu. Mislim v Črni Gori, ko smo bili, tam čisto tako res negativen odnos do LGBT ljudi, mislim, jaz sem bila rada, mislim srečna, da gremo nekam drugam in ja. Mislim nisem imela tako veliko prijateljev v Črni Gori, tako da mi je bilo vseeno če gremo kam še in smo prišli v Slovenijo in nikogar nismo poznali in sploh tako prišli, ok kje je Slovenija, ja nekje tukaj na mapi, ok gremo *smeh*, ja. In prišli smo v Ljubljano z vlakom, tako. Nikogar nismo poznali. Sploh nobenega človeka. In potem smo šli na policijsko postajo in smo rekli, da smo begunci in rabimo azil in mednarodno zaščito in vse to. Inače jaz nisem povedala takrat, da, ko smo imeli prvi intervju, jaz, aja sem ja sem povedala, da sem lezbijka ampak to je bilo čisto am, v my case, sem rekla da sem v Sloveniji, da sem begunka zaradi težav mojih staršev in zaradi še ene svoje, kako bi rekla, reason, da sem lezbijka in da je v Rusiji čisto nevarno in da sem, ja, da ne bi mogla živeti, kot normalna oseba v Rusiji in potem sem imela ta drugi intervju, ki je bil čisto dolg samo ne vem, kakšnih 8 ur sem ga imela. In sem bila, bila sem tak jaz pa ena inšpektorka, ženska pa še bil je, ja prevajalka tudi ženska in en moški z organizacija PIC in to mi je bilo tako malo čudno, da je moški bil tam, ne vem, meni je bilo to neprijetno, ker nisem mogla povedati vsega, ker z moškim, ja. In potem sem jim rekla če, da sem lezbijka in so me začeli spraševati če sem imela spolne odnose z ženskami in kako sem izvedela in mislim, zakaj nisem imela spolnih odnosov z moškimi, zakaj pa nisem poskusila in to, mislim da se jim zdi čudno, da sem lezbijka in vse. In ful mi je bilo neprijetno, če bi se pogovarjala z ženskami bi bilo, tako malo boljše, ampak je bil moški in, ja. Mislim takšna vprašanja so bila, mislim, 'kdaj si ti imela prvi spolni odnos in kako je bilo mislim ali je to bil moški ali je to bila ženska' in mislim, 'kdaj si ti spoznala, da si lezbijka, si imela spolne odnose z ženskami v Rusiji', pri 14 letih. Jaz sem, mislim nisem mislila o tem pri 14 letih. Ja in bilo je tako malo neprijetno. *pavza* *smeh* *pavza* a dela? [snemalnik] *pavza* aja pa lepo je bilo, ko smo iz Azilnega doma prvič šli na eno žurko v Rog, bil je 27.9.2015, se spomnim tega dneva. Ful je bilo dobro in sem spoznala Niko, joj kako je bilo super in sem jo vprašala če ona ima fanta potem je pa ona rekla, da ima punco in sem bila, 'yees I knew it, I knew it' *smeh* ja. In potem sva se začeli pogovarjati in sem ji povedala za situacijo z geji in lezbijkami v Rusiji, mislim ona je bila mogoče ena izmed čisto prvih ljudi, ki so izvedeli, da sem lezbijka in ja, tako. *smeh* potem pa mi je predstavila Jano ane, tako 'uii', sem bila srečna da nisem več sama, tako, ja. Ful je bilo tako dobro, da v Rusiji nisem imela takšne družbe, mislim vsi so bili tako strejt in ful homofobni in tako, biti gej ni pravilno, to je bolezen, ti nisi normalen pa zdaj sem v Sloveniji dobila veliko prijateljev in sem bila srečna. *pavza* *smeh* *pavza*

V: Je še kaj takega o čemer preiščuješ?

Cherie: am, a-a. Zdaj mislim, se ne spomnim, nič, ja. Sem rekla da ni tako zanimiva zgodba. *pavza*

V: je, zelo je zanimiva zgodba.

Cherie: ja. *smeh* *pavza*

V: Je bil še kakšen tak dogodek, ki bi mi ga želela povedati?

Cherie: Po mojem, da ni, ja res ni. *smeh* Na žalost. *smeh* *pavza* *daljša pavza*

V: Si govorila o tem, na začetku, da socialne delavke niso prijazne in da so homofobne v azilnem domu, mi lahko kaj več od tega poveš? Iz tega časa, ko si to opazila.

Cherie: Takrat, ko sem rekla socialni delavki iz azilnega doma, da me zanimajo ženske in da jaz imam punco se mi zdi, da kako bi rekla, da njen odnos do mene je bil tako malo se je spremenil. Ne vem prej smo bili tako čisto v redu, mislim ne kot prijateljica ampak vedno me je imela tako rada in potem, ne bi rekla da je bila čisto negativna zame ampak tako je bila čisto stran od mene, ne vem. Mislim, ni nič slabega rekla ampak tako, ja.

V: se spomniš kakšne situacije mogoče, poleg te?

Cherie: Pa ne, v bistvu. Tako ne vem, tudi bi morali preživeti več tako, da bi razumeli kaj se je dogajalo, ni bilo tako slabega, da mi je kaj rekla ampak tako, ker smo bili tako skoraj vsak dan pri socialni delavki in tako naenkrat se je vse spremenilo in potem ni bila tako prijazna kot prej. Ja, mislim, ja. *pavza* Ne vem kako je do drugih ljudi, mislim do tega mojega prijatelja, ne vem kaj je bilo, ja. *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije, kje si videla, da se je spremenila?

Cherie: pa ne vem, tako ko sva se pogovarjali tako in če sem, samo enkrat sem ji povedala za to da me zanimajo ženske in potem nikoli, mislim se ne spomnim, da sem ji še enkrat to rekla, tako. Res ne vem kaj, samo tako, ko prideš do nje, prej se je ona tako pogovarjala, 'kako si', in vse to, tako prijazno, potem pa, pol ure sva se pogovarjali vsak dan in potem je čisto tako, 'ok kaj rabiš, če kaj potrebuješ', mi je dala vse kar rabim in potem 'nasvidenje', tako. Mislim ni bilo tako prijateljsko kot prej. *pavza*

V: se mogoče spomniš kakšne situacije, kjer si čutila, da begunci niso ok do LGBT ljudi?

Cherie: ja, *smeh* ja to je vsak dan bilo, več, čisto vsak dan ko prideš, mislim v azilnem domu niso toliko veliko ljudi znali, da sem lezbijka, mislim, ene ne vem pet ljudi, čisto moji prijatelji, ja. Tako so bili res negativni, mislim, ko sem se začela pogovarjati o tem v azilnem domu, tudi z mojimi prijatelji, so oni bili tako, 'ne ne to ni res, nisi lezbijka, samo si še mlada in nič ne veš in to ni normalno v naši državi bi te davno ne vem ubili ali nekaj takega ker to ni normalno in to ni zdravo in nehaš se o tem pogovarjat z mano' in mislim to je bilo tako. Mislim to so bili moji prijatelji, pa ostali ljudje so čisto tako so bili zelo negativni in am so gledali mojega prijatelja tako, 'fuj peder' in 'fuj to ni normalno'. Mislim begunci, dobri so ljudje ampak so bili tako res homofobni, res. Ko prideš ne vem kam, je moj prijatelj iz Afganistana on je enkrat videl, ko sem jaz bila na Metelkovi, sem bila mislim, da s tabo, ne vem mogoče, ja in ko sem te videla sva se hug in potem je rekel on je rekel eni naši prijateljici ona je kot neka skrbnica njegova, ker on ni polnoleten, ja in ona je rekla meni, da se je on videl kako sem se jaz, kako sem jaz poljubljala eno žensko na metelkovi in potem je rekel je mislil da sem lezbijka in da to ni normalno in da on je proti temu in tako, ja. Ja on, mislim ne vem kaj oni mislijo če je za njih, če je za druge ljudi, mislim iz takšnih držav, če za njih to ni v redu, mislim zame je tako v redu če pridem, nekoga objamem, to nič ne pomeni, smo prijateljice in to, oni pa že to gledajo tako, da je to nekaj, ni normalnega, tako, ja. *pavza*

V: kako je bilo pa takrat, ko am, so bili uni fantje zelo negativni?

Cherie: aja tisti, ki so mi rekli da sem jim všeč in to. Am, *pavza* ja zdaj se ne pogovarjava več, mislim, eden ta ki me je poljubil on sploh ni verjel, da mene ne zanimajo moški, na fejsu mi je skoraj vsak dan pisal, da bi jaz morala poskusit kaj z njim, mislim, da mogoče bo šlo in da me bo spremenil v normalno žensko in vse to tako, ja. In vedno se je tako z mano pogovarjal, mislim kako bi rekla, nekaj časa se nisva pogovarjala s fantom in potem, mislim, najbolj smo bili prijatelji, jaz nisem sploh mislila, da sem njemu všeč in sva se pogovarjala 'kako si ti, dobro in to, kako je šola' in potem mi je rekel, da sem njemu všeč, potem pa me je poljubil, takrat sem bila res šokirana in sem njemu rekla, da sem lezbijka in on je bil tudi šokiran in tako negativen. Se spomnim kako sva sedela tam v azilnem domu in mi je rekel tako, da 'to ni normalno, bla bla bla, ti nisi zdrava, moraš nekaj poskusit z mano, nikoli ne bi verjel da si lezbijka, kaj se ti je zgodilo da si lezbijka' in tako. In potem mi je tako pisal na fejsu, da jaz *smeh* enkrat mi je poslal sliko svojega khm spolnega organa in potem je rekel, 'a vidiš a ni lep, da moraš poskusit nekaj z mano in ti bo šlo v redu in tako jaz ti bom nekaj dobrega naredil.' *smeh* *pavza* ja. *pavza* fuj

V: mi mogoče lahko malo več poveš od takrat, ko si šla potem k socialni delavki, ki te je spraševala če imata s tem fantom...

Cherie: ja, ja to je bilo takrat s tistim fantom. Takrat sem ji povedala, da sem lezbijka in ona me je tako, mislim sem prišla v njeno sobo, mislim v ta kabinet in potem me je vprašala če jaz imam kakšen spolni odnos s tem fantom in to da so me kamere videle, varnostniki in tako da me mora vprašat in da so odnosi v azilnem domu, niso, kako bi rekla, niso prepovedani ampak tako, ni v redu če imaš kakšen odnos z drugim prosilcem za azil, ja tako, ne vem zakaj ampak ja. *pavza* *smeh* jaz sem bila res šokirana, ko me je to vprašala, veš. Ja. *smeh* Sem ji pa pojasnila, da me je čist on poljubil, mislim jaz tega nisem sploh hotela, nisem tega sploh pričakovala, da bo tako in potem, ja. *smeh* *pavza*

V: Če se spomniš še česa iz tistega dne, ko si imela ta 8 urni intervju?

Cherie: Večinoma smo se pogovarjali o tisti situaciji mojih staršev v Rusiji. Ja, potem ne vem, ja zaradi religije smo tudi mislim prišli, smo protestanti, veš, kristjani in v Rusiji so večinoma pravoslavci in oni mislijo, da vsaka druga, bi rekla, ni vera ampak je vse razen pravoslavne vere ni v redu in da si sektaš in vse to. In ja. In potem na koncu smo se pogovarjali o istospolni usmerjenosti, ja. Mislim, *pavza* ta inšpektorica pa prevajalka oni so bili tako dovolj, mislim ne to da so bili prijazni ampak tako je bilo čisto v redu. Niso se pokazali svojega odnosa do tega. Samo meni je bilo res neprijetno da je bil moški. Tako. *pavza* Ok, ko smo se pogovarjali o situaciji mojih staršev, meni je bilo tako vseeno potem pa so me začeli spraševati o spolnih odnosih, mislim 'kdaj sem prvič', mislim to in ta moški je bil čisto, jaz sem bila tukaj, smo imeli tukaj mizo, čez mizo je bila prevajalka pa inšpektorica in sem bila jaz tukaj in ta moški je bil tukaj [zadaj levo, za njo] in mi je bilo tako čisto neprijetno, da je bil tako blizu, da je vse to poslušal, takšne osebne stvari, ja, tako. Potem pa on sploh ni nič rekel, mislim čisto je bil samo tam v sobi, nekaj je zapisoval in poslušal in vse to, ne vem zakaj je sploh bil tam. Ja. *pavza* Mislim, ni nič hudega ampak *pavza* Ja pa am, ko sem dobila jaz svoj drugi negativni odgovor ministrstva, moje prijateljice iz Roga so mi pomagale, mislim s tem da

napišem pritožbo na vse in so čisto prebrali, da, mislim v odločbi iz ministrstva zakaj nisem jaz dobila statusa so, ministrstvo je napisalo, da jaz nisem priložila nobenega dokazila o svoji istospolni usmerjenosti, mislim in moje prijateljice so bile toliko šokirane, mislim kakšno dokazilo, mislim ne vem. *pavza* *smeh*

V: Kaj je bilo potem?

Cherie: kaj misliš? Mislim sem dobila tretji negativni odgovor in nisem dobila statusa. In to. In so nas hoteli deportirati veš, vseeno jim je bilo, mislim razumem, veliko beguncev je in to, tako. Pa še una odvetnica, mislim naša, za mojo družino in zame, smo jo sploh videli enkrat, in če bi morali biti v kontaktu vsaj nekajkrat ampak smo jo videli samo enkrat in takrat, ko smo še dobili drugi negativni odgovor in to je mislim že bilo tako, ni pomembno če bo ona kaj naredila, ja. Pa to ko smo dobili prvi negativni odgovor, pritožbo sploh sem pisala jaz vse to, ni ona, ampak jaz sem pisala to in tako je bilo, ja. In nisem znala jezika in ja je tudi bilo tako grozno. *pavza* pa še bilo je tako zabavno, ko smo živeli v azilnem domu pa ko je bila majhna soba za nas tri, ne vem kakšne 16 kvadratnih metrov približno in potem ko se je začelo, da je res veliko beguncev, so prišli v Slovenijo in smo morali deliti eno sobo za dve družini, torej je bila naša, mislim polovica sobe je bila za našo družino, za drugo družino iz Sirije in v tisti drugi družini je bil en moški, ne vem kakšnih 40 – 45 let star in njegova noseča ženska in vedno je on tako grdo mene pa mojo mamo tako, mislim jaz tega sploh nisem opazila ampak moj prijatelj iz Sirije je z mojo najboljšo prijateljico **** oni so mi rekli, da on tako nas gleda in da to ni normalno, seksualizirano, veš. Jaz sploh tega nisem opazila ampak moja mama tako, vedno je govorila da ne bo nikamor šla dokler je on v sobi in tako. In smo bili čisto tako blizu je bila ena omara, sem jaz spala tukaj, tu je bila omara in onadva sta spala tukaj. Ja tako čist, takšen čas je bil huh. Mislim sploh nismo poznali teh ljudi in tako je bilo težko v eni sobi in. Ja. *pavza* pa nismo se mogli sploh preobleči in tako. Ja. *smeh*

V: Kaj je bilo pol?

Cherie: Veš od februarja, prošlega leta do približno junija smo bili tako, do julija, ja smo bili tako dve družini v sobi. Potem pa smo spet začeli sami biti v sobi in to je bilo v redu, bolje. Inače smo se, ko smo prišli v azilni dom, so nam dali večjo sobo, ki je bila približno, ne vem 20 kvadratnih metrov ampak, res je bila tako večja, mislim res je bilo super za nas. In potem takrat, ko so začeli prihajati drugi ljudje, res veliko ljudi je bilo. In nam je socialna delavka rekla, da če se bomo spremenili sobo na manjšo, bomo živeli samo mi v tisti sobi, ne bo več druge družine prišle v našo sobo. In smo se preselili v eno to majhno sobo in čisto smo imeli neka tri kreveta, dvospalni krevet in en drug krevet. Imeli smo mizo pa omare in to je bilo to, mislim ni to prostora veliko in ja, smo mislili da res bomo sami, mislim, da nihče drug, mislim drugi ljudje ne bodo prišli v to sobo in potem prihaja socialna delavka z varnostnikom in govori, prišla je ena družina za vašo sobo. Boste vi skupaj živeli ampak je to res bilo tako majhna soba in to je bilo čist. Smo mogli dati ven mizo in tako je bilo čist tako katastrofa. Tako. In nas niso nič spraševali, če je za nas v redu če bodo tisti ljudje v naši sobi in tako, čisto so prišli in rekla, da tako ni vaša soba ampak je to soba ministrstva, da vi nimate pravico, da tukaj nekaj govorite za, da si želite živeti sami in tako. *pavza* veselo je bilo *smeh* *pavza* ja. *pavza*

V: Jaz nimam več vprašanj, ali je še kaj takega, kar bi rada povedala? Lahko si vzameš čas.

Cherie: veš tako, mislim veliko stvari je za skoraj eno in pol leta in se ne spomnim vsega, tako. *pavza* Tako v azilnem domu smo imeli ene kako bi rekla, hiše v katerih smo imeli svoje sobe in potem smo imeli eno dvorišče in takrat, ko, mislim ko smo še prišli v azilni dom je bilo v redu so bili tako moški, večinoma smo vsi bili prijatelji pa moja družina pa oni pa čist tako v redu je bilo, potem pa januarja lanskega leta so prišle res veliko moških ki so bili tako nesramni in so vsako žensko tako gledali ne vem, da to je bilo čisto neprijetno, da ti greš v jedilnico, da vzameš hrano in oni te tako gledajo, ne vem, kot da, v zadnjico te gledajo tako vse, čisto, jezna ker meni je bilo ful neprijetno, da bi ne vem da smo v isti hiši, mislim v isti sobi. *pavza* Ja. Moja mati je tudi ni tako ni šla ven velikokrat na dan ker oni res tako naporno gledali in sploh jim ne moreš nič povedat zato, tako. *smeh* *pavza* Ja. Mogoče je to, to. *pavza* Na žalost je zdaj isto v Rogu, če greš v Rog, je veliko moških in spet tako gledajo in, čisto prideš da se pogovarjaš s prijatelji in potem veliko jih je, res, tako. Prej so bili tako malo drugačni, mislim moški, ko smo prišli, tako poštene, nekako ampak zdaj so večina tako, mislim, ne bi rekla da, mislim logično je da moški gleda žensko ampak ne tok nesramno, veš *smeh* tako čisto ves čas te tako gledajo, kot da si kakšna igrice, samo za seks. To je ful tako, uuh. *pavza*

V: Imaš še kaj tako v mislih?

Cherie: a-a *smeh* Saj ti lahko potem napišem, če se bom kaj spomnila.

V: To je to?

Cherie: ja, ja.

Čez 6 dni, 16.2. 2017 mi je sogovornica preko socialnega omrežja Facebook napisala sledeče:

Cheire:

Sem se spomnila še eno stvar za tvojo nalogo. Ti lahko na kratko napišem tukaj a ne? Ok, bom takoj začela.

Lansko leto, ko sem se bila na osnovni soli Cene Stupar, sem spoznala enega fanta iz Afganistana (je tudi bil učenec, star 23 let), ki je že imel dovoljenje za bivanje v Slo. Polj sva se postala dobra prijateljca, velik časa sva se pogovarjala. Vedel je, da mam rada čokolado in taksne stvari, in čez kakšna

3 tedna od takrat, ko sva se upoznala, mi je povabil na sprehod v park blizu sole. Rekel je da ima nekaj čokolade zame. Pa sem rekla, da lahko greva, pač nisva imela pouka takrat, odpadel nam je. Deževalo je, in sva hitro prišla v ta park in se zaustavila pod eno streho (under a roof) tako, da dež ni padel na nas. Sva se pogovarjala, se hecala, polj mi je oddal, kar je imel. Sem mu zahvalila, on pa se je me objel. Vedel je, da sem into girls, sem mu to rekla že na začetku. Mislila sem, da je to okej, vsaj je navaden objem. Polj pa mi ni zapustil, ampak je se nadaljeval. Bil je preveč blizu mene, kar mi ni bilo všeč. Pa se ni bilo sploh ljudi. Sem mu rekla, da mi to ni všeč in da bi nehal. Pa me ni poslušal. Potem sem se obrnila z back k njemu in sem hotela to get free, ampak si njegove roke mi niso dali van. Takrat sem mu rekla, naj neha, ali pa ne bova nikoli si več pogovarjala, ker to, kar je delal, ni bilo pač prijateljski. Mi je odpustil, in je začel govoriti, kako sem mu všeč in da ve, da jaz nisem lezbijka. Sem hecala. Polj pa se kakšne 10 minut sva se pogovarjala, nato sem rekla, da je že čas, da greva nazaj v solo. Pa mi je spet začel objemat in se dotikat, z rokami je se dotaknil my boobs (kako se že reče) ne vem, če je slučajno, ampak vseeno mi je bilo disgusting. Me spet ni hotel dat, da grem, in mi je z silo stisnil tako, da nisem mogla nikako get free. Sem nanj kričala, naj me pusti v miru, in čez kakšen moment me je. Sem hitro sla v solo in ga nisem več poslušala, kako mi je v back govoril, da me ima rad in da moram poskusiti. Meni je res bilo strah, ker prej ni nikoli bil takšen. Pa je to, da si je mislil, da če mi je nekaj dal, jaz da mu nekaj tudi moram. Od takrat več se nisem z njim pogovarjala, niti na fejsu. Ampak mi je se nekaj časa pisal sporočila. Za tega fanta sem ti takrat nisem nič rekla

TRANSKRIPT intervjuja, 11.2.2017 (Janez)

V: Če mi lahko poveš svojo zgodbo, začneš kjerkoli ti hočeš, kjerkoli končaš. Ti zbereš kaj poveš. Kakor je tebi pomembno, kakor je tebi smiselno.

Janez: ok. Am, ja nič am, ne vem psihični problemi so se mi nekako začel tako, tam od nekje 13 – 14 leta naprej. Sem bil tako recimo od 13ga leta ene dve leti sem bil v neki taki nezavedni depresiji am, pa sem imel tak obrambni mehanizem, am, tak psihološki da sem *mhm* da sem v bistvu tako se ful smejal vsemu možnemu, da sem bil že dost *annoying* ljudem in so bili pač vsi tako, ja sej on je ful *happy*. Am, samo pač tako na pol leta se mi je dogajalo da nisem mogel tako po tri do pet dni spat. In to je bilo tako *smeh* res kriza ne vem, tako ko ti... Enkrat se spomnim, da mi možgani že niso tako v redu delovali, da sem pač ne vem, mislim ne, ne morem reči da je bila to lih halucinacija samo pač tako videl sem, videl sem sebe v špeglu kot v bistvu taka podolgovata faca navpična am, *pavza* ne vem, pol tako, pol se mi je po ene dveh letih se mi je to spet zgodilo, mislim, po pol leta pa pol leta pa pol leta ampak po dve letih se mi je nekako am, *pavza* se mi je nekako psihotično sfukal no. In potem sem šel takrat v Polje. Am, *pavza* am, potem sem šel na pediatrično sem bil na pediatrični pet mesec, pač prva diagnoza ki sem jo dobil je bila psihoza. Zdaj sicer ne vem kakor jaz razmišljam je to nekako tipična posledica predolge depresije ali pa predolge manije so psihotična doživetja tako da nekako, nekako to psihotično doživetje, ki sem ga mel v življenju nekako sam povezujem s svojo bipolarno, no. Ko so mi potem kasneje dal to diagnozo. Am, oziroma diagnoza je še zmeraj psihoza in bipolarna ampak ne vem, kakor jaz vidim je nekako psihotična doživljanja so bila posledica tega. Predolge depresije, predolge manije. Am, ja no am, na pediatričnem oddelku sem imel eno res obupno, obupno zdravnico. Am, *smeh* se tako res, ni se pobrigala pol kurca zame ane tako am, ne vem ona je prišla ne vem, trikrat, petkrat na oddelok, am, v enem tednu recimo malo pogledala kaj se dogaja *smeh* drugače je delala svoje zasebne stvari kakor ne vem, med službenim časom pač ona je bila tam ta glavna na oddelku am, in se je pogovarjala z mano v šestih mesecih po mojem ene petkrat am, *smeh* dajala mi je zdravila, ne vem en antipsihotik mi je dala, ki v bistvu sem kasneje dobil isti antipsihotik od druge firme pa nisem imel stranskih učinkov, pri temu od te firme, od Krke sem imel pa pač tako obupne stranske učinke, nisem mogel normalno razmišljat, ful sem se počasi premikal, tako omejen sem bil zaradi tega. Am, in nekako me je tako mogoče me skoraj je edina oseba, ki jo dejansko tako sovražim v življenju, ta psihiatrinja, ki me je res *smeh* ne vem, zlorabila svoj položaj na nek način. Sej ona se, ona se sicer res za nobenega ne pobriga, ki so njeni pacienti. Jaz sem se potem pogovarjal namesto z njo, z *pavza* am, s specializanti in sam pač to je potem tako telefončki pač, jaz rečem nekaj specializantu, on tako razume, pove naprej njej, ona tako razume *smeh* na koncu sem v bistvu prišel ven tako, da sem se na skupini, na viziti sem se razpizdil čez njo in rekel, 'pička vam materina' *smeh* in so me potem avtomatsko nekako sem šel ven iz te pediatrične no, po pol leta. Sem prišel na sredi prvega letnika v šolo. Imel še vedno una zdravila, ki sem imel še vedno uno psihiatrinjo in me je nekako, no na nek način mi je tako vzela recimo eno leto mojega življenja no s tem, da mi ni predpisala nekako primernih zdravil no. am, *pavza* ne vem potem sem eno leto in pol približno naredil, sicer pač ful ok bedno omejen zaradi teh zdravil, sem sicer šaltal na nekaj drugega, kar sicer tudi ni bilo *good* am, je bilo boljše sicer ampak am, *pavza* ja nič potem sem pa 2012 *pavza* februarja sem bil prvič na mladinskem oddelku am, *pavza* na Zaloški. EAP, enota za adolescentno psihiatrijo in *pavza* ja no jaz sem imel takrat, preden sem prišel sem imel tak nekaj am, nek ekstremen strah sem imel v sebi, da se mi bo ponovila am, neka tista psihoza, ki sem jo imel dve leti prej. No ja, manj kot dve leti prej am, in sem pač zato šel takrat tako preventivno najprej kar v Polje sem bil tam ne vem, dva dni, potem so me pa predstavili na mladostniški oddelok. Am, *pavza* am, ne vem zanimivo je bilo takrat ko am, kako ti nekako psihotični izostreni čuti lahko pomagajo pri, *smeh* ne vem, do neke mere ti pomagajo pri raznih dojemanih stvari do neke mere so ful nerealne stvari, ki ti nekaj ali *rehab* ali jih pa pač samo ne moreš preverit no jaz sam takrat ko sem prišel tja,

sem šel s tremi sopacientkami z vsako posebej v eno sobo in sem jim direkt povedal kako se počutijo in kako razmišljajo in sem vse zadel *smeh* pač zanimivo je no kako maš s temi izostrenimi čuti neke sposobnosti, ki drugače težko dojameš take stvari no. am, ja no ne vem potem v naslednjih letih so pa vedno bolj ugotavljali tudi psihiatri, da imam bolj bipolarno no am, sicer potem čez pol leta kasneje takrat sem bil en mesec tam na mladinskem oddelku, pol leta kasneje sem v bistvu am, sem imel nekako prvo manijo pač to nihanje razpoloženja v ekstreme, torej nihanje razpoloženja v neko evforijo am, možno nisem siguren ampak možno, da nekako, bil sem na Umeku v Tivoliju na koncertu in možno, da je tisto takrat vplivalo tako name pač muska, to nekako je znano da neki pretirani basi pretirani beat-i dobre elektronske muske lahko vpliva na človeka, ki je proti temu nagnjen da ga pač vrže v neko evforijo in takrat na primer sem bil ene tri tedne tako dost euforičen ampak ne toliko, da ne bi mogel funkcionirati ni šlo v nekak ekstrem. Da bi postalo kakorkoli psihotično ali pa kakorkoli tako. Am, ja. Hm, no. *pavza* Takrat se v bistvu sam nisem zavedal da sem v maniji, ker se mi je to prvič zgodilo. Potem pa ne vem, potem pa kakšen mesec, dva meseca kasneje sem bil pa, ne vem sicer v kakšnem psihičnem stanju ampak pač am, možno da, ne vem, ker vse nekako na mešano ampak depresivno nekako, depresivno, minimalno psihotičen mogoče še malo evforičen, nekako mešanica vsega skupaj. Sem šel spet na ta mladinski oddelk am. Ja pa takrat 2012 so mi dali na mladinskem oddelku sem dobil novega psihiatra am, in je mi je dal pač neka primerna zdravila, lih toliko, da sem lahko spal z njimi zaradi teh problemov s spanjem am, pa da pač me niso ovirala pri kakršnemkoli razmišljanju, premikanju am, tako da ja am, ja nič vse skupaj sem bil ne vem, *smeh* petkrat ali šestkrat na tem mladinskem oddelku am, v bistvu mi je bilo ful v redu, ker je ful, ful je skupin, terapij ne vem, likovna ali pa vsak dan imamo pač skupino, ki, mislim ekipa pacientov v bistvu, ki smo tam zberemo temo, ki nas pač zanima, o kateri se bi radi pogovarjali in se o tem eno uro pogovarjamo z ne vem, psihologi, psihiatri, ki so z nami. Am, športna je tudi sicer, ki je sicer *smeh* zelo slaba nekako večinoma zato ker se folku ne da. Am, tako da ja no s tem oddelkom sem imel res dobre izkušnje no, tako s *stuff*-om večinoma iz oddelka so ful v redu. *pavza* Am, mogoče s socialno delavko sem imel malo slabše izkušnje k je bila tako. Oh, *smeh* največ se spomnim od zdaj, ko sem bil nazadnje, sem bil zdaj aprila 2016 pa sem pač rekel, jaz bom šel samo maturo delat, bom šel na drugi rok. In je bila tako pač na mesto da bi me motivirala, je rekla, 'ja to pa težko da ti uspe, pojdi kar raje naslednje leto na maturitetni tečaj pa eno leto kasneje delaj maturo' *smeh*. Ker sem bil pač že toliko star, da sem lahko kot 21 letnik delal maturo *smeh* am, *smeh* pa sem ja, pač se potem spravil to delat in sem jo naredil. *smeh* zdaj sem pač na faksu, na fotografiji. Am *pavza* in ne vem nekako letos so se nekako nehale te moje psihične krize, ta nehanja od ekstreme v depresijo v manijo am *pavza* Tako da ja no, sicer sem pričakoval, nekako sem ful pričakoval več od nekega tega stabilnega razpoloženja, jaz sem kar nekako pričakoval, da bom potem kar nekako srečen samo pač am, ne vem *smeh* ni tako no. nekako je lažje živeti in funkcionirati brez psihičnih kriz v obliki manije in depresije ampak am *pavza* ni pa to vse no pač. Počutim se približno enako kot prej ko sem bil v stabilnem stanju. Torej ne vem, v bistvu *smeh* v bistvu vedno ko sem vesel sem hkrati žalosten tako da, ja. *pavza* Malo sem preveč pričakoval. Ja no, ful ljudi sem tam spoznal na mladinskem oddelku eni so ostal dejansko ful dobri moji prijatelji, prijateljice am, *smeh* Ena punca tam na oddelku *smeh* ker je, mislim eden od razlogov je to da *smeh* am, *pavza* eden od razlogov je to da am, *pavza* da je pač ful punc in malo fantov am v bistvu sem imel tudi tako prvi svoj nekako *men crush* enkrat ko sem bil na oddelku ko sem spoznal enega kolega am, *pavza* sem pač nisva nič mela, oziroma tako, bil je prvi tip ki mi je dal lupčka sicer no ampak, ja *pavza* ne vem okoli biseksualnosti, am, *pavza* to sem nekako tako pri kakšne 13tih sem nekako prvič pogruntal, da nisem lih čist, čist naravnost, strejt usmerjen am, *pavza* potem pa nekako sem šele, v bistvu sem šele pri 18tih nekako prvič imel neki z, z pač ljudmi istega spola am *pavza* in sem pač takrat v bistvu zares pogruntal da nisem čist am heteroseksualen ampak sem tako *smeh* ne vem, recimo tretjino *smeh* ali pa ne vem recimo da sem tri četrtine ali pa dve tretjine strejt no *smeh* ampak ja. Am, *daljša pavza* am, *pavza* hm *pavza* ja ne vem, dej praši me še kaj *smeh* zdaj mi je malo zmanjkalo *smeh*

V: A je še kaj takega, kar, o čemer premišljuješ?

Janez: am, *pavza* v čem premišlujem, hm *pavza* ja hm ne vem čakaj *pavza* ne vem, da imam kar v redu *lajf* no ampak vseeno, vseeno sem bolj nesrečen kot srečen, tudi nekako s stabilnim psihičnim razpoloženjem. Am, imam zdaj sicer punco, ki jo imam ful rad in se ful bolje počutim kot bi se drugače am, *pavza* ampak ja no, point je da v bistvu se ne morejo vsi problema rešiti s tem, da si, s tem da imaš bipolarno v normalnem psihičnem razpoloženju. *pavza* To kar sem zdaj povedal lahko v bistvu vse napišeš, ker sem spustil tisto kar sem mislil da ne bi bilo not. Neke podrobnosti. *pavza*

V: Ne vem, se spomniš še česa?

Janez: am, ja mogoče bi eno stvar rekel okoli psihiatrov no. večinoma se mi zdijo malo nesposobni za svoj *job* no. mislim eni v smislu mogoče v smislu recimo, da so večina se jih ful ne zna pogovarjat no, pa ogromno jih je takih, ki se dejansko ne znajo niti pogovarjat niti primerna zdravila najti za človeka no. Jaz sem bil v svojem času pač ne vem, zdaj je na oddelku, na mladostniškem ena psihiatrinja ki se zna ful dobro pogovarjat nima pa kaj dosti pojma o zdravilih. Jaz sem bil ne vem pri večini psihiatrov sem jim moral jaz povedat kaj od zdravil mi morajo zvišat in kaj znižat pač in so potem, smo nekako kompromise sklenjeval, *smeh* ker oni mi niso znali okoli zdravil nekako najti po navadi ta pravih doz in ta pravih sprememb da bi, ja, am tako no. *pavza* je v Sloveniji nekaj res ekstra dobrih

psihiatrov, ki se znajo zelo dobro pogovarjat pa se zelo spoznajo tudi na zdravila, potem jih je pa ogromno takih, največ jih je takih v dejansko, ki se ne spoznajo na nič od tega. Am, oziroma so nekako neki taki hladni ljudje, mogoče nekateri dosti arogantni am, dosti jih je pa takih ki tudi ki se znajo pogovarjat pa težko ugotovijo am, kakšna zdravila bi človeku pasala no. *daljša pavza*

V: a je to vse?

Janez: ja, ok. Hm *pavza*

V: ne, a je to vse? Si hotel še kaj povedat?

Janez: am, ne, ne.

V: am, zdaj govoril si tudi o tem, da si bil 6 mesec na pediatrični. Am, se mogoče spomniš še kakšne situacije od takrat?

Janez: am, hm, *pavza* ful so nas, ful so nas pital s hrano, ker imajo tako zelo nesmiselno urejeno. Am, *pavza* v bistvu sta združena skupaj oddelek za motnje hranjena in oddelek za v bistvu otroke do 15 leta, jaz sem bil takrat lih 14-15, ko sem prišel sicer am, in pač ful težijo pač ostalim otrokom da naj ful jejo zato da bodo, *nasmeh* ker je tako čudno narejen, jedilnici se gledata med sabo in zato, da ne mečejo otroci slabo luč na motnje hranjenja morajo vse pojest ampak je res ogromno hrane, ki jo dobiš. Veliko preveč za že takrat preveč zame, za 15 letnika, kaj šele za 8 letnika, ker so dobili vsi isto porcijo kot jaz. In ja tako *pavza* am, to ja v bistvu ja recimo, ja. Am, ne vem, zdaj se pa ne spomnim kaj bi še povedal v bistvu *smeh* če hočeš me še kaj vprašaj. *pavza*

V: Kako je bilo pa v una dva dni ko si bil v Polju?

Janez: am, ja v Polju sem bil v bistvu večkrat po par dni. Ne vem, v bistvu. Ok ta prvič je bilo grozno že 2010 sicer, ker je bilo, ful sem bil prestrašen no. Ker nekako so mislim, do neke mere so v bistvu dejansko ljudje, ki jih tam vidiš malo stereotipčni kakor naj bi bili v psihiatrični bolnici, ne zaradi tega ker bi sami bili tako ampak zaradi tega ker jih totalno našopajo z zdravili. In pač so nekateri, so nekako nek približek nekih na pol zombijev, ki hodijo tam okoli. Am, am *izdih* ja no ne vem, potem kasneje me ni bilo strah sem bil samo tako v bistvu, ok grozno mi je bilo, mislim, ni bilo dobro da sem moral biti tam notri ker pač ne greš nič ven oziroma pač lahko te starši peljejo obisk, na okoli malo, ampak to je za urco, dve. Am, am huh slabo izkušnjo imam recimo s tem, da v bistvu am, ti psihiatri ful zdravila ti predpišejo za katera ti sploh ne povejo, da so ti jih predpisal in potem jih moraš vzeti. *pavza* Am, to se mi zdi tako res, huh, pač tako dosti podlo se mi zdi. To sem imel še na odprtem, enkrat sem bil na odprtem oddelku v Polju in sem dobil res ne vem, po mojem mnenju totalnega sociopata za psihiatra. Ker tip ni zdržal, jaz sem rekel če imam lahko pogovor z njim, tip ni zdržal, on ni zdržal več kot dve tri minute z mano na pogovoru. Am, on mi je recimo skos predpisoval ne vem višje doze zdravil am, ker recimo eno leto nazaj sem jaz nehal jemati zdravila pa sem pač padel v manijo in potem v psihotično manijo am, in sem tako v bistvu iz nule v enem tednu prišel na takšno dozo zdravil, ki jih nikoli nisem imel in sem v bistvu bruhal tako neko belo bruhanje je bilo pa sem gruntal, ja fak sej imam vsa zdravila, ki jih jemljem so bele barve. Na koncu je prišlo do tega, da sem še tako parkrat pljunil kri, ki ne vem iz kje je prišla in sicer ali je to želodčna zadeva ali kakorkoli. Sem pokazal sestri, je rekla, ja pa saj to je mogoče lahko samo od dlesni *smeh* am, tipa sem prosil če me lahko premesti na mladostniški oddelek pa je rekel, ne. *smeh* tako da sem potem jaz sam klical na mladostniški oddelek in prosil da pač pokličejo njega in da sem prestavljen. Am, *pavza* ker nekako point tega je, da če ti zdravila pomagajo je point tega da ti veš kaj maš, kako nate vpliva, pa pač da veš ali ti pomaga ali ti ne pomaga, ne to da ti pač predpišejo zdravila, pa ti niti ne veš kaj jemlješ. *pavza*

V: Kako je bilo pa un en mesec potem na EAP?

Janez: taprvič? *smeh* ja meni je bilo ful v redu. Jaz *smeh* kar nekako sem kar užival tam no. am, ne vem ful mi je bilo fajn ker so bili ljudje iste starosti kot jaz am, *pavza* mogoče mi je bilo tudi fajn da sem bil tako res edini tip med recimo da večinoma strejt ženskami ali pa malo manj ampak am, tako no nekako sem bil *smeh* ful priljubljen taprvič ko sem bil tam no. am, pa *pavza* ne vem v redu družba tudi tako še psihiater ki sem ga imel še tri leta potem je bil tam, ki je bil ful v redu, am, vodja oddelka. Tako da, ja no meni je bilo meni je bilo kar super v bistvu tam. Jaz sem, po mojem sem ostal še tako kakšen teden, dva dalj kot bi sploh rabil no, zato ker mi je bilo tako fajn *smeh*. *pavza* drugače sem pa imel na tem mladostniškem po navadi tako ne vem, ali sem bil v enem mescu, dva tri, maksimalno tri pa pol no, prejšnje leto sem bil zelo velik, sem bil trikrat ampak ja no nekako je letos, 2016 je bila prva jesen v štirih letih v kateri nisem imel psihične krize in nisem šel v bolnico no, tako da. Ja zdaj se me je kar nekako popravil no, v bistvu to so tudi take *pavza* am, v bistvu statistike bipolarne so tudi take, da potem po 20, 21 letu se ti po navadi vse počasi umiri. *pavza* am ja pač star sem pa zdaj tudi 21, da bo v kontekstu. *pavza*

V: pa se spomniš kakšne situacije, ko si govoril tam pri 18 da si dokončno ugotovil da nisi strejt?

Janez: am ja v bistvu ne vem takrat sem takrat sem se ful nekako hotel sem nekako zamutit z enim tipom in sem *smeh* taprva, taprva izkušnja dejansko moja ni bila dobra ker je bil en tip ki je bil tako, kaj, dvajset let starejši pa sploh mi ni bil všeč in nekako sploh ni bilo dobro. In sem bil tako, hm *smeh*, mogoče sem pa vseeno strejt, samo potem naslednja izkušnja je bila pa *good* no, tako da ja, mislim drugače sem bil am *pavza* ja v bistvu sem bil ful malo jaz samo s tremi tipi sem bil v bistvu v življenju no ampak ja pač že s samega tega vidika vem, že na busu in na ulici ne gledam samo ženske ampak tudi tipe *smeh*. *pavza*

V: kako je pa zdaj, ko imaš punco?

Janez: Ne vem, super je, tako *pavza* osebno se ful ujameva, seksualno se ful ujameva, am, *pavza* tako da ja no, sem *pavza* sem dosti boljše volje kot bi bil brez nje pa jo imam res rad. *pavza*

V: to so v bistvu vsa vprašanja z moje strani. Je še kaj kar bi rad povedal?

Janez: am, *pavza* am niti ne v bistvu.

TRANSKRIPT intervjuja, 13.2.2017 (Ema)

V: Na začetku bi te prosila, če poveš svojo zgodbo, do danes. Kar je tebi pomembno in se ti zdi, da je povezano s spolno usmerjenostjo, s spolno identiteto, s seksualnostjo in z bivanjem v instituciji, v stanovanjski skupini, karkoli ti želiš omeniti, začneš kjerkoli ti hočeš, kar se tebi zdi pomembno. Med pripovedjo te ne bom prekinjala, tudi ne bom ti vprašanj postavljala, vsake toliko časa si bom kaj zapisala. To ti govorim zato, da ne bo čudno, kaj si jaz zdaj tu zapisujem, zapisala si bom kakšne stvari, katere te bom na koncu vprašala. Ti je to ok?

Ema: ok. Am, *pavza* uh. *pavza* Tako nekje, ko sem bila am, tam v šestem razredu sem prvič tako začela razmišljati da nisem tako čist strejt in je bil rahel šok. Am, potem sem v osmem razredu povedala najboljši prijateljici in ane bila je, zelo je podpirala to. Skos me je podpirala pri vsemu tudi kar je naprej bilo in potem so se začel razni problemi, ker je bilo, mislim izvedli so na šoli, sošolci am, potem so nekaj, nekaj so me potem zajebovali am, potem ko sem šla v prvi letnik v bistvu nisem nobenemu v šoli povedala, doma nisem nobenemu povedala ker nismo nikoli bili v dobrih odnosih am, takrat zraven je tudi bila, pač starša sta se ločila, šla sem z mami, potem me je ona ven vrgla *smeh* ker ji ni bilo všeč moje, kar sem delala, kar sem delala v bistvu ni bilo tako hudo no, samo pač ona je precej psihično nestabilna am, tako da potem sem šla živeti k očiju, tam so se pa vsi problemi začeli kazati. Am, *pavza* potem po parih mesecih v prvem letniku, to je bilo aprila 2015 sem bila sprejeta v Polje. Po poskusu samomora. Tako da potem sem bila štiri mesece na adolescentni am, v tem času me oči ni hotel domov vzeti, mami sploh ni bila opcija, tako da sem v bistvu tam bivala tudi med vikendi. Am, tam se nisem imela želje nekaj ful izboljšati zato se tudi nisem toliko *smeh*, so me tam samo imeli zato ker me niso kam drugam imeli dati am, potem sem šla na Rakitno, vmes med vikendi sem bivala v kriznem centru za mlade. Am, na Bežigradu, ker me oči še vedno ni hotel imeti doma. Tako da potem je bila edina opcija, sem šla še v stanovanjsko skupino, kjer sem bila potem od septembra do am, maja lanskega leta. Am, pa *smeh* vmes sem šlo prepisala, ker na tisto šolo nisem hotel več, na veterini sem bila prej, nisem hotela več ker je bilo pač, čudno, ker sem šla vmes *smeh* med letom na psihiatrijo, tako *smeh*. Am, potem sem pa lani bila še dva tedna na adolescentni, in letos sem bila tri tedne na adolescentni am, zdaj v celem tem času sem pač redno, vsake dva tedna pri psihiatrinji pa velik *smeh* del tega v bistvu gre tudi na to, da pač *pavza* nekako ne sprejemanje v družini, nasploh am, sestra je v bistvu edina, ki ve. Da nisem tako strejt ampak ona je tudi tako zelo *pavza* noče si priznati pač ona pravi samo, ja to ni to, boš že našla enega tipa uno tretje in pač nekako tako potem je, sva tudi imeli veliko pogovorov s psihiatrinjo o tem, na sploh kako ne vem, kako sprejeti samega sebe, kako se postaviti na noge, poleg vseh ostalih problemov je bil to samo še nek dodaten *smeh* zraven, problem, ker pač nisem vedela kdo sem, kaj sem, kaj delam. Am, in potem nekako po vsem tem času na psihiatriji sem nekako tudi tako melo odrasla in sprejela ta del tega kot del sebe in prijatelji vsi, ki se malo bližje poznamo in to, to vsi vejo, nima noben tega *smeh* s tem problemov. Am, oči je pa toliko proti, da mu ne mislim povedati, ker že tako bi on najraje, da jaz prosim, da s tem grem iz hiše. To je nekako to. On ne ve v bistvu *pavza* ja. Potem smo pa že danes, tukaj. *smeh* *pavza* sem še kaj spustila? *pavza* Tako nekako na kratko je to.

V: Lahko še kaj več poveš, mogoče bolj v podrobnosti?

Ema: am, kaj ti bolj v podrobnosti povem? *smeh*

V: kar želiš. *pavza*

Ema: am, pač na psihiatriji isto smo poskusili vse možne tablete, nič ni pomagalo. Niso vedeli kaj mi je am, mam ene 16 različnih diagnoz postavljenih od tega nobena ni konkretna, nekaj na čemer bi se dalo tako delati. Am, potem so nekako obupali in mi dali kronično klinično depresijo *smeh* s čimer se jaz ne strinjam čisto z njimi. Am, *pavza* tako da zdaj sem v bistvu brez tablet, ker od vseh skupin ne obstajajo tablete, ki bi delale v mojem sistemu in pač nekako s to depresijo potem živiš, se navadiš živeti. Am, vmes pa tudi tako nekako šele ko sem prišla na oddelek sem spoznala ogromno ljudi, ki so isto pač člani lgbt skupine in so mi tudi ogromno pomagali, ker prej nisem poznala skoraj nobenega, v bistvu poznala sem eno. In to je bilo to in je pač bila to najbolj čudna stvar, kar bi se lahko zgodila in sem bila samo uno, zakaj jaz. Am to sem si dosti časa zanikala, sem bila samo uno, 'ne, ne saj fantje so v redu, fantje so pač super' *smeh* ampak ne. Am, potem sem pa še eno spoznala, ki mi je bila pač ful všeč, potem sem bila pa sigurna. Sem bila samo uno, 'ok ja, meni niso tipi všeč' *smeh*. Am, *pavza* v bistvu najbolj od psihiatrije mi je pomagalo to, da sem spoznala toliko ljudi, ki so bili isto. In pač nisem vedela, dokler nisem tja prišla, v kakšno breme mi je to bilo. Am, na sploh pač se nisem zavedala *smeh* koliko je to v družbi določenih oseb pač normalna stvar, da jih ne zanima kdo si, kdo ti je všeč am, in potem ko sem nekako to spoznala sem postala v redu s tem, sem postala tako *pavza* pač ni mi bilo več hudo to povedati komu, ker na začetku nisem hotela da kdorkoli zve, sem bila samo uno ne pač, noben ne sme zvedeti, mislili bodo da sem najbolj čudna na celim svetu, da pač noben *smeh* ne bo tega sprejel normalno, ker tudi ko sem odrasla pač to ni neka tema, ki ti jo veliko ljudi tako predstavi pač tudi doma mi nikoli niso predstavljali, ja te ljudje obstajajo, am, *pavza* tako

da nekako potem z internetom *smeh* ko sem spoznala da, o to je dosti normalno, potem je bilo tako dosti *smeh* v redu, da sem nekako sama sebe bolj sprejela. Am, *pavza* ampak še vedno je problem *pavza* če ne vem, z nekom se dobro razumeš in potem če zve, da nisi strejt in pač to informacijo uporablja proti tebi, da razlaga drugim da *pavza* pač, da te zaničuje, ali pač homofobija po Sloveniji, ki je še zelo nerazrešena stvar. Am, pa recimo doma z očijem sva se milijon krat skregala, ker je on toliko proti temu, da bi se poročali med sabo in s tem ko on zame ne ve, se nisem mogla toliko zame boriti *pavza* ampak je bilo ogromno preprirov *smeh* na to. Am, *pavza* tako bistvu nekako tisti *smeh* prirojeni aktivizem za to, da jaz hočem imet tudi človeške pravice in tega ne sprejemajo ljudje, sploh pri ženskah je problem, ker so samo uno, ne ženske se ne smejo pač ne smejo govorit toliko okoli, ne smejo biti toliko *pavza* aktivne, na področjih, ki se njih »ne tičejo«, pač v narekovajih. Am, *pavza* ampak pač treba se je borit naprej za ženske in za vse člane *smeh* lgbt skupin in to tudi nekako delam zdaj am, *pavza* ampak ja, v bistvu je tako, te to je dosti potolče, tudi recimo v stanovanjski skupini am, tam vzgojiteljem nisem hotela povedati, ker so preveč bili zainteresirani za te informacije. Bila je isto ena v tej skupini, am, lezbijka in za njo so vedeli in so jo prisilili, da je povedala staršem, ker se jim je zdela to neka pomembna informacija, da njeni starši zvejo in iz tega razloga jaz nisem hotela povedati tam nič. Am, bil je pa to tudi en od razlogov zakaj se jaz doma nisem dobro počutila in posledično je bilo veliko preprirov in zato me v bistvu oči ni hotel doma, tako eno leto am, *pavza* potem to se ni nikoli razrešilo, v bistvu samo socialna ga je prisilila, da me je vzel nazaj in to je zdaj nekako *smeh* ja. *pavza* Tako nekako to. *pavza*

V: Je še kaj v čemer razmišljaš?

Ema: nič takega, tako.

V: Sej tudi če ni nič takega *smeh*

Ema: sej lahko kar z vprašanji, pa bom še potem kaj. *pavza*

V: Je še kaj kar bi sama od sebe rada povedala?

Ema: Niti se ne spomnim zdajle *smeh* *pavza*

V: Če mi lahko malo več poveš od takrat, ko si v osmem razredu sošolki povedala?

Ema: am, z njo se družim, zdaj bo že deset let am, vedno sva se ful dobro razumeli, tako nekje v tretjem razredu sva se začeli družiti am, *pavza* in bilo je, bilo me je ful strah am, tako prišla sem do nje, na eni zabavi smo bili pijani smo bili. In jaz sem jo tako posedla in sem rekla A*** men se zdi, da so mi punce všeč, in ona me je objela in je rekla, da je vse v redu, pač sej jaz sem vedela. Am, *pavza* tako da *smeh* to, potem tudi naprej, pač vprašala me je če bom povedala doma, če bom komu povedala, pa če naj to informacijo zase zadrži, sem rekla da ja. Zdaj v bistvu njena mami ve *smeh* ampak njena mami je zelo v redu. Am, *pavza* pač podpira me pri vsem, čez vse *smeh* je šla z mano in tudi to je bil najmanjši problem, nikoli ni name gledala nič drugače. Am, sam začela je več *pavza* am, več me zajebavati, tako, prijateljsko *smeh* na to foro *pavza* pa tudi ko sem ji potem, za tisto punco povedala je pač bila, vesela, pač normalno. Tako takoj je, sam nehala je spraševati uno, u a maš kakšnega fanta in je začela spraševati u a maš kakšno punco. Pač takoj je preklopila na to, ni bilo nobenega problema. To je res, po mojem najboljša stvar *smeh*, ki je najboljše, kar bi lahko odreagirala ona. To sem imela srečo, s kakšnimi *smeh* ni take sreče. *pavza*

V: Kako je bilo pa potem v prvem letniku, ko si šla k očiju živeti?

Ema: am, sej že na začetku prvega letnika sem pri njemu živela, v bistvu v tistem poletju am, *pavza* ko me je mami ven vrgla no, to je pač bilo je *pavza* težko, pač prva stvar mi je bila to, da me je en starš me je zavrnil, am *pavza* zdaj sem nekako en del šla čez to, ampak pač mislim, da nikoli ne moreš čisto čez to da nimaš stika s staršem. Am, *pavza* pač že tri leta *pavza* pošljem ji čestitko za rojstni dan in to je to. Am, *pavza* pač z očijem nikoli nisva bila v nekih dobrih odnosih. On je dosti v službi, tako zato sem jaz tudi šla z mami. Am, pač pri ločitvi, pa tudi ona je rekla da se bo zame ne vem koliko borila na sodišču am, zgovarjala se je na njegov problem z alkoholizmom, ki pač ni bil nikoli velik problem. Am, in potem je prišlo ogromno enih stvari ven s tem, da je ona varala. Ta možki s katerim je varala ona, se je preselil k nama po enem tednu, ker je njega žena ven vrgla. Pač bilo je ogromno enega stresa, jaz sem takrat bila štirinajst, jaz takrat nisem vedela kdo sem niti kaj se dogaja, noben mi ni hotel preveč povedat, pač da ne bom prizadeta, ampak to je bilo še slabše, ker potem sem si jaz lahko samo mislila, kaj se dogaja *smeh* in nisem vedela in potem tudi ko sem bila pri njemu, nekako cel ta čas odločitve pa potem do tega kar sem šla od nje sem mogla bit močna za njo, ker ona je bila v razsulu. Cela družina je bila v razsulu in jaz sem takrat imela občutek kot da moram jaz bit močna in potem, ko sem prišla do očija am, tam še babi živi in ona je tako skrbela zame *smeh* drugače, mi ni bilo treba toliko bit na svojih nogah in potem se je začelo nekako to da sem jaz počasi dala steno stran od sebe, bila sem uno, ok ne rabim več bit tok močna, lahko sem *pavza* pač lahko čutim to kar čutim. In potem se je vse samo začelo podirati *smeh* se je depresija začela nenormalno kazati pač *pavza* in potem je prišlo do tega, mislim, da je oči ugotovil, da me ni doma, je klical policijo, me je policija našla in so me v Polje odpeljali. *pavza* jaz pač imam medel spomin na tisto, am, *pavza* potem pa ja, Polje naprej *smeh* tam te tudi, mislim, ni ravno prijetno za štirinajstletnika v Polju. *pavza*

V: Kako pa je bilo?

Ema: am, tam sem bila prvič dva dni, pa potem po parih dneh so me še enkrat premestili iz adolescentne nazaj v Polje. Am, pač tam si med samimi starejšimi in na srečo je bila še ena mlada punca not. Am, *pavza* v bistvu zadanejo te na tabletah, noben se s tabo ne pogovarja, am, meni je bilo to čudno, jaz sem že prej imela psihiatrinjo ker pač sem imela probleme s spanje am, *pavza* v bistvu ignorirajo

te, za njih si *pavza* pacient, kar v bistvu si. Am, ampak po drugi strani pa tako, ne vem, pač štirinajst let *smeh* sem bila stara notri, nisem vedela kaj se dogaja am, noben mi ni nič povedal, sam pač pokličejo te, vprašajo te tri vprašanja, vsak dan, kot vizita. In potem ti samo rečejo pač, spakiraj, premeščena si ne vem, čez dve uri. Am, nič ti ne povejo, pač res nič. Imela sem sodišče, sem prišla tja noben mi ni povedal zakaj to, kaj se dogaja, samo podpisati sem mogla nekaj. Am, *pavza* pa še problemi so bili ker, tudi stike ni hotel da, pač oči da njega napišem in sem mogla napisati sestro, ker je bila polnoletna že in je bila edina izbira in mi je tudi ona to tako rahlo zamerila, mislim zamerila, ni bila ravno vesela da je ona bila tam navedena kot oseba za kontakt *izdih* am, ker je bila šele osemnajst *smeh* in je to prevelika odgovornost za pač dosti mlado osebo. Am, tako da tisto pač ni ravno prijeten prostor za *smeh* štirinajstletnika. *pavza*

V: Kako je bilo pa potem na adolescentni?

Ema: am, tam je *pavza* dosti prijetno, mislim imaš terapije. Si obvezan da tja hodiš. Am, *pavza* am, v bistvu še vedno imam tam psihiatrinjo, tisto, ki sem jo na začetku dobila ker je bila boljša kot una *smeh*, ki sem jo imela prej. Am, *pavza* samo tam sem se jaz upirala zdravljenju ker mi je šlo vse narobe. Pač oni so hoteli imeti terapije s starši, hoteli so klicat mojo mami, s katero takrat tako eno leto nisem imela stikov *smeh* am, na pogovor ne vem kaj, vsiljevali so mi na začetku ene stvari, potem so pa ugotovili, da pač tega nočem in ker pod prisilo ravno ne morejo tega naredit am, potem ni prišlo do tega ampak tudi recimo za terapije s starši pač z očetom je *pavza* on ni želel biti prisoten tam. Prišel je dvakrat samo za podpisat stvari in to. Am, pač ni prišel nikoli na obisk ne nič. V bistvu me ni hotel imet doma tako da sem tudi vse vikende bila tam, ker drugače si samo prvi vikend am, *pavza* ampak tam nekako potem po parih tednih sem dejansko začela govorit am, sem se začela pogovarjat z osebjem *smeh* in z zdravnicami, potem je bilo malo bolje. Ampak še vedno, ko so me odpustili niso bili čisto prepričani ali je to v redu kar delajo, ali ni. *pavza* am, pa pač to ker sem bila, mislim, tok slabo, tudi šest tednov v bistvu nisem smela nikamor ven. Am, pač tudi na izhodi, ki so, te prosti izhodi ko imaš štiri ure na teden in tudi to mi niso pustili it. Potem, ko so že oni rekli da lahko grem, pa oči ni hotel podpisat, ker je rekel da ne pusti, da grem ven. *smeh* tako da ja. Bilo mi je zelo dolgčas. Am, *pavza* pač ne moreš nekaj veliko delat ampak če nimaš interesa, tudi na sebi ne moreš delat notri. Šele potem ko sem bila drugič hospitalizirana tam sem nekako začela delati na sebi. Da se je začelo izboljševat. Da je prišlo do nečesa *smeh* malo bolje kot totalno depresija, ne vem kaj, groza od vsega *smeh*. *pavza*

V: če mi opišeš kakšno situacijo potem iz kriznega centra?

Ema: am, tam sem *pavza* hu, am pač tam je bolj prosto. Tam je v redu pač tudi osebje *pavza* kar se, mislim kar sem bila tam so vsi prijetni, tako da tam je bilo kar v redu. Bolje kot na psihiatriji. Am, ampak je pa tako nekako pač nisem hotela it ven z nobenim *smeh* razen tisti, ki so vedli cel čas kaj se dogaja ker pač je neprijetno povedat ljudem, pač tudi prijateljem, ki se ne slišiš z njimi tolikokrat je pač zelo tako, če rečeš da si ja, v kriznem centru za mlade, to je, *pavza* mislim tam, zelo malo jih je tam, tako da mi je bilo res dolgčas am, *pavza* pač, ampak je dost prijetno bilo tam, tako na sploh. Pustijo ti dosti, ven lahko greš. *pavza* pa malo se prekladaš okoli ne vem *smeh* tam ni nekaj veliko za povedat, tam je pač vsak dan je bolj isti. *pavza* pač nimaš nekaj pogovorov, na začetku imaš pogovor, in potem preden greš imaš pogovor in to je to. *pavza*

V: kako je bilo pa potem na Rakitni?

Ema: am, na Rakitni sem bila pa po prvi hospitalizaciji. Am, *pavza* tam je v bistvu zdravnica je bila grozna, z njo sem se skos kregala pač. Nekako vdor v zasebnost. Am, *pavza* bila sem na tem šest tedenskem programu. Ves čas je bilo šest, čez vseh šest tednov skupaj. Am, kar je bilo v redu, zato ker je manjša skupina kot recimo na adolescentni. Am, pa ne menjajo se ljudje in potem nekako ustvariš neko zaupanje med sabo, je lažje govorit, lažje delaš na sebi. Am, samo so terapije pač tako nekako bile zastavljene da niti nisi imel časa za oddih. Imel si po pol ure pa potem spanje in je bilo, to mi ni bilo preveč všeč, ker pač ni bilo tistega osebnega časa. Pa še takrat ko je bila pavza, si moral pa z vzgojiteljem, biti zraven njega pa nekaj delat. Am, tam se mi je dosti poslabšal, ker jaz imam rada svoj osebni prostor *smeh* in čas zase. Am, ne morem biti skos okrog ljudi in v bistvu tam se mi je tako zelo poslabšal, vmes niso vedeli kaj naj naredijo, so me hoteli dat na zaprti oddelek, spet, brez kakršnih koli razlogov. *pavza* Am, tako *pavza* mislim še v takem zelo prijetnem času sem bila, ko so ravno trije zaposleni, vključno z mojo zdravnico dali odpovedni rok šest tednov in smo bili mi njihova zadnja skupina *smeh* am, in se jim nič več ni dalo *smeh*. Tisto je bilo kar, mislim, *pavza* pač tam je tako vdirajo preveč v osebni prostor, za moje pojme. Vse kar je bilo z našo skupino am, zelo strogo vse, niso pustili veliko tako proste izbire, pač hoteli so da slediš totalno njihovim normam, tudi za prosti čas recimo pač ga nisi smel koristiti, tako kot si ga ti hotel ampak tako kot so oni rekli da ga boš koristil in to ni šlo čez pri meni. *smeh* *pavza*

V: Kako je bilo pa v stanovanjski skupini?

Ema: am, tam je bilo v redu. Mislim, *pavza* bila sem v Črnučah, ki je v bistvu edina, kjer so samo srednješolci. Am, kar pomeni, da smo imeli več odgovornosti na sebi, pač ni gospodinje, torej smo si mi pač kuhali in čistili vse sami. Tako da si imel cel dan zaposlen. Kar je bilo dosti v redu, pa v skupini smo se dobro razumeli. Am, potem smo se pa začeli tudi zelo v bistvu kregati ker so bili, mislim cela skupina smo bili pozitivni na THC *smeh* razen ene. Am, pa mene v bistvu sploh niso testirali nikoli, ker sem bila odlična v šoli, sej, mislim skos so govorili, druge te uničujejo, nič ne smete, ne vem, če so izvedeli, da je nekdo med vikendom spil en deci piva, pač je bila to najslabša stvar, ki jo je lahko naredil. In tam tudi se mi zdi, preveč so se ukvarjali s takimi težavami kot, zakaj

polica ni do konca obrisana, pač od prahu, kot dejanske stvari zaradi katerih smo prišli notri. Pač problemi v družini. Bilo je samo neko funkcioniranje v skupini, kot pa dejansko neko razreševanje zadev pač. Ne vem, da bi izboljšali odnose, da bi karkoli tako am, pač *pavza* tako, mislim, doma nimam lih super bivalne situacije, am, kar se tiče družine ampak tam je bilo tako *pavza* mislim, so pozitivne pa negativne stvari, tam sem bila kar nekaj časa no pač. Saj lepo poskrbijo pač, *pavza* saj mislim spoznaš, v skupini res se povežeš pač nekaj družinske odnose dobiš. Sploh mi, ki smo bili notri najstniki pač dobiš tako, *pavza* prijatelje za življenje *smeh*. Am, ampak so pač tudi, je veliko tako mislim, veliko negativnih stvari. *pavza* ne delajo ravno na, mislim, v nobeni ustanovi, kjer sem bila niso delali preveč na tem da bi nekako izboljšal tvoje zunanje življenje ampak samo pač kar se tiče bivanja v ustanovi. Kar je potem vedno, ko sem prišla ven je bil tisti šok, ker nisi pripravljen. Sej v stanovanjski skupini v bistvu pač hodiš v šolo in vse, pač sej si član družbe am, ampak po drugi strani te pa v bistvu nekako zapirajo noter. Ne pustijo ti, da si najstnik, da hodiš ven, da žuraš, da pač delaš napake. Tega ne dopustijo, kar je pač *pavza* v bistvu kot vzgojni zavod, samo da ven hodiš *smeh* v šolo. Odvzamejo ti, privilegije. Am, privilegij, kot to, da lahko greš po šoli ven, na kavo ali pa pač take stvari, če recimo ne vem, eno uro prešpricaš. Ali pa da zamudiš zjutraj v šolo, štirinajst dni potem nimaš izhodov. Tako da to je nekako pač *pavza* preveč te tako, omejujejo pri vsem, pa ne delajo na tem da bi dejansko dobro zunaj funkcioniral. Tako nekako v bistvu v vseh, isto na psihiatriji, pač te zavijejo nekako v neko vato, potem pa ko greš ven so sam uno, na, pač te vržejo v življenje *smeh* pač bodi tam, ne pripravijo te nekako na to, sploh če si dalj časa. Recimo ko sem bila štiri mesece plus potem šest tednov na Rakitni, potem ko prideš ven je šok, ker to je pet mesecev in pol. To je, nisi navajen. Am, sploh zato ker te v bistvu ne pripravijo na to. Pač ne dajo ti neke opcije, da bi se privadil na življenje zunaj, ker te toliko omejijo v tem času. In potem se stanje pač zunaj vedno poslabša. To je tudi tako, vedno ko sem prišla ven, sem bila potem še slabše, kot ko sem šla noter. Am, ker nekako pač *pavza* ko prideš nazaj v tisto okolje nisi navajen tega okolja. Pač nisi več navajen in pač si navajen starih navad v tistem okolju, am ne pa nekih novih, ker pač te ne učijo novih navad tako v zunanjem življenju ampak ti notri vsilijo pač nek urnik, ki se ga držiš in ko prideš ven nimaš kaj s tistim urnikom, ne veš, ne veš kaj bi naredil, ker nekako ne naučiš se ničesar novega, kako bi v bistvu svoje življenje zorganiziral tako da bi bil boljši. *pavza* *smeh* *pavza*

V: Kako je bilo pa, ko si se prepisala iz veterine?

Ema: am, na začetku me je bilo strah, *pavza* ker nisem vedela kaj pričakovat od nove šole. Sploh nikoli nisem bila na tej šoli, niti na ogledu, ne nič *smeh*. Am, ampak potem ko sem prišla v šolo v bistvu je v redu, mislim v redu razred am, *pavza* kar zadovoljna sem s to izbiro, ker tudi rada delam v gostinstvu in ta šola pač, mislim bilo mi je malo groza zaradi izgubljenega enega leta, sploh pač *smeh* celo življenje sem bila odlična, še vedno imam tako odlične ocene, nikoli nisem pustila da mi ocene padejo in nikoli si nisem mislil, da bom pač en letnik izgubila v šoli, pač sploh v srednji šoli. In potem ko se je to zgodilo sem bila v bistvu zaradi tega tako dost žalostna, ampak potem sem bila samo uno, dobro ampak koliko dolgo je življenje pa koliko je eno leto v temu, in sem nekako pretehtala, ok v redu, nekako sem sprejela to. *pavza* Strah predvsem *smeh*. *pavza*

V: se spomniš kakšne situacije ali pa če ti kaj pade na pamet od takrat, ko te je oči vzel nazaj?

Ema: am, *pavza* rekel mi je, da *pavza* mi ne bo omejil izhodov, pač da bom lahko hodila ven vedno tako kot sem hodila prej. Am, ampak odnosi so bili slabi. Pač s sestro imava eno nadstropje zase, pač imava celo stanovanje gor *pavza* in, mislim nikoli se nismo pogovarjali o temu, nikoli ni prišla tema na to. Am, on se blazno izogiba tega da bi karkoli slišal o tem. Njega ne zanima kaj se dogaja, pač. On misli da samo bolj pozitivno moram razmišljat in se bo vse uredilo. Am, v bistvu *pavza* pač, bila sem zase v sobi *smeh*, večino časa. Nisem hotela niti ven hodit, ker bi bilo blazno neprijetno, da bi povedala kje sem bila, pa zakaj me ni bilo toliko časa. Am, z njim pa pač naprej isto kot je bilo. *pavza* Nismo se pogovarjal, nobenega ne zanima, kaj kdo dela v življenju to je to. Pač delaš svoje. *pavza* podpore od njega nisem dobila ne prej ne potem *smeh* samo nazaj me je vzel, ker je socialna rekla da se nima kaj izmišljevati, da pač sem mladoletna in da moram bit doma. *pavza*

V: To so vsa vprašanja z moje strani. Je še kaj takega, kar bi rada povedala?

Ema: Mislim, da ne. Mislim, da sem kar vse pokrila *smeh*.

TRANSKRIPT intervjuja, 15.2.2017 (Tom)

V: Prosim če mi za začetek poveš svojo zgodbo, do danes, kar je tebi pomembno. Začneš kjerkoli ti hočeš, pa se ti zdi, da je povezano, s spolno usmerjenostjo, spolno identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. Poskušaj pripovedovat, kot da o tebi nič ne vem, kot da se ne poznavata. Med samo pripovedjo te ne bom prekinjala, prosto pripoveduješ, zdi se mi pomembno, da ti razložim, da si bom vsake toliko časa kaj zapisala ampak to samo zato, da te v drugem delu lahko kaj vprašam. Včasih čudno izpade, da si jaz kar nekaj zapisujem. Kul?

Tom: Ja, ja, tako kot pri psihologu. *smeh* Začnem?

V: da, izvoliš.

Tom: Tank ju. Am, *pavza* Živim v družini z dvema starejšima bratoma, mamo in očetom. Am, smo neka povprečna semi-konzervativna družina. Am, če, tu predvsem mislim svoje starše, moja dva brata in jaz smo malo bolj presegli to vse skupaj. Am, naši odnosi so bolj kot ne površinski, sploh s staršema. Am, ni nekega globokega zaupanja ravno. *pavza* veliko stvari je tudi o katerih ne govorimo. Am, kar se mi zdi, da me je dostikrat postavljalo v stisko. Določena čustva so, ki niso bila zaželena, da se

izražajo, na primer jeza, žalost, karkoli drugega. Skratka naj bi človek vedno deloval, kot da ji z njim vse ok, pri naši družini, zelo pomemben je ugled, kaj si drugi mislijo. Am, zelo pomembna je tudi neka tradicija, se pravi da se pričakuje od nas da pač se nekoč ustalimo, poročimo, imamo otroke in družino. Ta nekako klasična družina. Am, in tudi meni so dosti zgodaj rekli, da na nek način pričakujejo od mene, da se, glede na to da se jima je zdelo, da sem najbolj zrel od vseh treh otrok, da se bom prvi ustalil, imel fanta, se poročil, imel otroke in podobne stvari. In se mi zdi, da je to tudi prisostvovalo k temu, da sem jaz tako dolgo v bistvu tlačil v bistvu dejstvo, da me očitno ne privlačijo samo moški, kar pač pojmuje kot moško v naši družbi. Am, vse to, pa tudi to da sem zelo občutljiv človek, že od nekdaj. Zelo senzibilen, kar se je tudi kazalo skozi moje pesmi in vse te stvari, ki, to je bil moj način terapije v bistvu. Pa skozi glasbo seveda. Am, in v bistvu sem, ko sem si na nek način priznal, da očitno nisem, hetero spolno usmerjen, sem se odločil, da jaz tega ne bom povedal dokler ne odrastem, se osamosvojim in vse te stvari. No ampak potem so se stvari zakomplicirale, ko sem jaz doživel svoj prvi panični napad, ki je bil v bistvu posledica tega, da sem se začel spominjati ene travme iz svojega otroštva. Am, in sprva se sploh nisem začel, mislim, nisem se hotel ukvarjat s tem, nisem hotel razmišljati o tem, ampak moje telo je očitno reagiral na vse kar se je dogajalo meni. In potem se je pač to, moje psihično stanje v bistvu stopnjevalo, do točke ko sem se v bistvu odločil, da grem na terapijo. K temu me je spodbudila moja prijateljica in me je tudi napotila k eni psihologinji v [kraju kjer sem živel], v zdravstvenem domu. Ampak jaz tega sprva itak nisem povedal doma, ker me je bilo tega sram, ker sem vedel, da se njim nič ne sanja, kaj se dogaja z mano. Pač kot se jim nikoli ni. In potem se je pa začela v bistvu, so se začele *smeh* še bolj stopnjevat stvari, ravno zato, ker sem se začel pogovarjati o stvareh, ki me mučijo in gre po navadi sprva tako, da se stanje še malo poslabša. No in je vse skupaj prišlo do točke, ko mi je psihologinja rekla, da bom najverjetneje rabil pedagoško pogodbo ker nisem več mogel redno opravljati vseh svojih šolskih obveznosti in posledično sta mogla izvedeti tudi moja starša. *pavza* in to ni bila ravno najbolj prijetna izkušnja, jima povedati, najprej mi sploh nista verjela in sta se mi smejala am, in potem *pavza* sta pač, ok, nekako sprejela to, v redu, potem je bilo moje stanje tako v bistvu akutno, da je predlagala moja psihologinja, da se nekje zdravim. Am, pa dali so mi dve opciji, prva je enota za adolescentno psihiatrijo na centru za mentalno stanje, druga je bila pa Rakitna. In nekako smo prišli do tega, da *pavza* smo se odločili za EAP, oziroma sem se jaz odločil za EAP. Ampak je bil pa problem v tem, da je bila čakalna lista zelo dolga. To se spomnim, da je bilo okoli Božiča, leta 2013. Am, *pavza* ja mislim, da takrat, ko se je vse to začelo. Ampak jaz potem pač, ko sem videl reakcijo svoje družine, se mi je zdelo, da pač ful pričakujejo od mene, da zdaj ker pa oni vejo, ker se bojo več ukvarjali z mano, da zdaj pa moram bit ok in sem se prisilil bit ok. Začel sem tudi trenirati judo, kar mi je dosti pomagalo ampak nisem pa rešil v bistvu nobene težave. In takrat sem jaz tudi prvič stopil na sceno, se pravi, kot ne strejt oseba. Takrat sem tudi spoznal svojo prvo punco, ki je bila v bistvu prva ne strejt ženska, ki sem jo takrat poznal in pač *smeh* am, sem se oprijel tega *smeh*. *pavza* No in midva sva bila skupaj pol leta. Am, pač to je bilo zelo razburkana zveza, zato ker ne jaz ne ona nisva bila ravno v normativnem duševnem stanju *smeh* pač malo sva imela probleme. Jaz še vedno po tem panične napade in, v bistvu ravno zaradi tega ker nisem rešil nobenih problemov se je potem spet vrnilo vse skupaj nazaj. In sem zaradi tega naredil tudi cel plan, da bi se tudi finančno osamosvojil pač od svoje družine. Se jim v bistvu *pavza* odpovedal oziroma izključil. Sem zbiral finance, da se bom odselil, razmišljal o štipendijah, spraševal okrog, hodil na različne sestanke, vse te stvari. Am, ampak nobena opcija ni bila realna in sem bil totalno obupan. In potem jaz dobim klic, julija, da se je sprostilo mesto in če sem še vedno pripravljen it. In, to je bil hkrati najboljši in najhujši trenutek *smeh* v tisti situaciji. Najboljši, ker sem dejansko dobil eno veliko priložnost, da se umaknem iz okolja, v katerim se ne počutim ok, in je zame v bistvu toksičen. Po drugi strani pa sem vedel, da bo štala zaradi tega doma. In sem to tudi zelo dobro predvidel. Am, namreč in vsak način so me hoteli prepričati, da naj ne grem tja, da mi bodo oni pomagali, da sem itak v redu, da kaj se sploh grem, da nič ni. Am, da samo pozornost iščem, skratka da jaz sem v redu in da jaz ne potrebujem tega. Ampak jaz sem se kljub vsemu odločil, pač, da grem. Tudi zaradi tega, ker mi je moja psihologinja, se je ful postavila zame takrat, se je tudi pogovorila z mojima staršema, kar sicer ni za dolgo zaleglo ampak, vsaj poskusila je *smeh*. Am, in ja in potem sem se odločil da grem, zaradi tega ker sem vedel, da jaz lahko kadarkoli grem iz tam, sem vedel, da me ne bojo mogli silit v tablete, zaradi tega ker pač sem bil tudi že polnoleten takrat, pa konec koncev tudi če ne bi bil. Am, in to je bilo meni bistveno v tistem trenutku, da lahko nekam grem in da imam še vseeno neko stopnjo avtonomnosti pač. In res sem šel tja. Bilo je zelo, zelo težko na začetku, ker sem z maje strani, moje družine doživljal zelo veliko pritiska, zelo veliko očitanja, nabijanja slabe vesti in onadva se tudi nista hotela vključiti v terapijo oziroma pač v moj proces zdravljenja. Nista hotela imeti nič s tem, sta rekla da pač sem si jaz to nakopal in se moram bom iz tega tudi izkopal. Govorila sta mi tudi, da nikoli v lajfu ne bom dobil šihita zaradi tega, ker pač bo to moja kartoteka in da me nihče ne bo hotel zaposlit. Kot primer sta mi dajala mojo sestrično, ki je bila pa v Polju, kar je sicer nekaj povsem drugačnega, tudi starostna razlika je precej drugačna. Poleg tega je tudi moja babica že trideset let psihični bolnik. Ampak ja, sem se vseeno odločil in sem šel. Tam sem bil približno štiri mesece in pol. Am, in za vikende smo imel izhode, mislim smo šli domov, načeloma, ampak so mi povedali da pač po nekem času, da to toliko preveč vpliva na moje psihično stanje, da to v bistvu ni zdravljenje in da bi bilo zame najverjetneje bolje, da kak vikend ostanem gor. Kar sem tudi naredil in sem jim zelo hvaležen, da so me v bistvu spodbujali k tej odločitvi, spoznal sem zelo, zelo veliko ljudi. Naučil sem se ogromno o sebi, am, naučil sem se tudi,

da pač so neke stvari, ki so del nekega odraščanja, nekega najstništva, uporniškega in sem, in so mi to povedal ne kot na način kot da je to ful nekaj slabega in da sem pač nek teenager, ki se ne zna brzdat am, ampak pač da to je proces skozi katerega gremo vsi praktično in da je to ok. Naučili so me kaj delati v primeru paničnih napadov, preventivo am, pač tako mislim, da sem se naučil malo bolj izražat, kar je bil prej ful problem pri meni, ker sem ogromno stvari potlačil. In so mi tudi povedal, da pač stvari, ki mene najbolj spravljajo v stiske so v bistvu situacije, ko se mi nabere preveč nerešenih stvari in to je pač nekaj, kar me še danes v bistvu spremlja, ko se mi začnejo nabirati stvari oziroma ko se ne počutim v redu, ja pač moram rešit stvari, da pač lahko funkcioniram dalje in bolje. Am, in to je res nekaj kar zelo zelo cenim kar so me tam naučili. Tudi dosti hitro so me prebrali, so vedli katere tipke pritisnit, kaj je treba spraviti iz mene, kaj mogoče, kaj je mogoče bolje spustit. Am, ne vem pač glede spolne usmerjenosti ni bilo nikoli nobenega komentarja. Pač vedeli so vsi, nič ni bilo to ekstra izpostavljeno, nič ni bilo to manj izpostavljeno, pač. Verjetno tudi zaradi tega ker nas je bilo kar, mislim dosti nas je bilo am lgbt pač tam in pa še itak je bilo ful pomembno, da se počutimo varne, ker pač na tak način, mislim, se sploh rešujejo stvari ane, pa lahko ti poveš stvari in ti je udobno povedat stvari. Am, ja in potem je bilo vmes še en kup dram s famijlo, v bistvu edini, ki me je podpiral, ki je dejansko prišel tudi na obisk je bil moj najstarejši brat. Ampak potem se je še on, v bistvu, ravno v tistem času odselil v, na Švedsko. In sem v bistvu izgubil še tisto zadnjo podporo, ki sem jo imel. In potem, ko sem prišel domov je bila ena velika štala, ker moja dva starša nista vedela, kaj naj delata z mano, sta mi rekla, da mene sploh ne razumeta in da ne vesta kaj naj z mano in da naj jima jaz povem, kaj naj naredita z mano. Potem smo šli iz ene skrajnosti v drugo, ali me nista nikamor pustila in sta me zaklepala in sem se jima moral javljat petkrat na dan, po drugi strani sta mi, ne vem, en teden potem kar vse pustila *smeh* in pač, mislim, vse je bilo tako konfuzno vse skupaj, ker vsakič, ko sem prišel domov iz šole nisem vedel kaj pričakovat sploh, poleg tega sta enkrat vmes celo govorila, da me hočeta dat v dijaški dom, ker nočeta imet več opravka z mano, ampak potem sta ugotovila, da očitno nimata denarja za to. Am, z bratom tudi ta srednjim sva se takrat bolj zblížala, v bistvu je k temu pripomogla tudi njegova punca, ker je bil velik prepad med nama, ravno zaradi tega, ker on je ves čas poslušal samo stran mojih staršev in je zgleda zaradi tega bil tudi ful jezen name in pač me je krivil za vso trpljenje in za vse kar se dogaja. V bistvu me ni nikoli vprašal za mojo plat ane. In po tistem sva se v bistvu začela malo več pogovarjat am, sicer ni lih on prvi v naši družini pri katerem bi iskal zavetje ampak se mi zdi, da sva vseeno se malo bolj zblížala no. *pavza* In ne vem pač, naš odnos se je enostavno spremenil, tudi pač jaz imam malo bolj distanco, glede svojih staršev, oziroma se jo trudim imet, ker sta me takrat zelo, zelo prizadela in jima nočem več dati orodja s katerim bi me lahko prizadela. O tem se tudi dosti ne govori. Am, je pa res, da ko sem se jaz vrnil domov v ta kaos, sem bil zelo obupa am, in sem imel pač v šoli eno osebi, ki sem ji zelo, zelo zaupal, je bila v bistvu moja edina podpora, v šoli. Am, bila sva tudi nekako skupaj am, in potem so me obtožili enih zelo grdih in neresničnih stvari in sem zgubil v bistvu še njo. In v tistem dnevu se je men mal odpeljalo. In sem v bistvu pojedel okoli 30 tablet in pristal na intenzivni negi, na izpiranju želodca. *smeh* Ne vem sploh kaj bi rekel o tem, ker pač se mi zdi, da mogoče si niti nisem želel umret, ker če bi si želel umret bi po mojem veliko več tablet pojedel. Ampak je bil moj cilj bolj to, da ne čutim oziroma da odklopim vsaj par svojih čutil, ker pač je bilo preveč *pavza* preveč, enostavno. *pavza* Ja in to je v bistvu edina stvar o kateri se še zdaj včasih pogovarjamo ko mi mami reče, ob obletnici tega dneva, am, pač da se je spomnila na to in kako ji je hudo *smeh* *is it really about you again?* *smeh* pač, *pavza* ja. Pač v bistvu še vedno boli, ko govorim o tem, ker se mi zdi da sta me precej izdala takrat. Am, ne vem potlej sem v bistvu samo odšteval dneve, da sem šel v Ljubljano, ker takrat sem bil 4. Letnik, ko sem prišel iz bolnice. In mi je dejansko uspelo naredit maturo v prvo, sicer se mi ni uspelo vpisat na prvo zeleno mesto, ki je bilo socialno delo. Ampak sem še vedno pristal na smeri, ki mi je zelo všeč, ki mi zelo leži. In takrat sem v bistvu začel živet, ko sem prišel v Ljubljano. Ko sem se vključil v Legebitro, ko sem postal bolj aktiven, našel sem se v tej družbi, prvič v življenju sem se počutil prav zares sprejetega. Prvič v življenju sem si pustil razmišljat o stvareh o katerih drugače ne bi. In sem prišel tudi do točke, ko sem začel razmišljat o spolni identiteti. *pavza* sem namreč že od otroštva čutil neko neskladje, ampak sem jaz in pač vsi smo to pripisoval temu, da imam pač dva starejše brata in pač sem zaradi tega tak. Am, brata sta me tudi rada hecala, da sem v bistvu sine, ki si ga je oče skos želel *smeh* pač, sem ful rad vedno pomagal pri takih fizičnih stvareh. Am, in ja in sem začel bolj razmišljat o tem, si v bistvu pustil malo bolj am, in sem si v bistvu *pavza* pač sprejel sem to, pač da nisem cis oseba in lahko rečem, da mi je danes zelo udobno s to identiteto, čeprav je zelo nekako fluidna, ampak me ravno ta svoboda me je prej malo strašila pač, ampak zdaj mi pa v bistvu daje veliko več svobode in se čutim bolj udobno, ker pač vem, da lahko sem spekter in ne točka. In to je tisto, kar mi daje neko samozavest, neko držo bolj pokončno, no. Am, ja in zdaj sem tu *smeh* ponosni aktivist. *smeh* *pavza* Ja mislim, da je to, to. To so pač stvari, ki so me nekako najbolj zaznamovale v življenju, se mi zdi. *pavza*

V: Premišljuješ še o čem?

Tom: *pavza* Ne vem, predvsem o vsej podpori, ki jo imam, to je tisto, kar mi je dalo krila, pač podpora znotraj skupnosti. *pavza* Pač ker načeloma, se glede spolne usmerjenosti, se, če je le možno ne identificiram. Ampak se pa definitivno bolj udobno in sprejeto počutim znotraj lgbt skupnosti. *pavza*

V: se spomniš še česa?

Tom: ne, mislim, da je to, to.

V: Lahko narediva pavzo, če želiš?

Tom: Ja, lahko.

V: Če mi lahko malo več poveš kako je bilo, ko si imel prvi panični napad?

Tom: am, takrat sem bil še animator v naši župniji. In smo imeli v bistvu lih priprave za oratorij. In v bistvu sem imel veliko srečo, ker sem pač vedel kako izgleda panični napad, ker sem imel izkušnje že s tem, mislim ne lastne, ampak ena prijateljica je imela pač panični napad. Bilo je zelo *pavza* zelo scary pač v dosti, precej me je bilo strah ampak me je tudi to znanje o tem mi je dosti pomagalo, ker imaš občutek kot da boš umrl, kot da imaš ne vem, kot da te je srčna kap zadela. *pavza* ampak sem vedel, da pač najhuje kar se lahko naredi je to, da pač padem skupaj ampak to je že v zelo skrajnih primerih. Am, *pavza* ja pač zelo mi je bilo neprijetno ker *pavza* nisem mogel, mislim panika me je grabila, zaradi tega ker je bila možnost, da pridejo ljudje ker pa pač nisem hotel, da vidijo to. Ker pač to te kar napade in ne moreš kontrolirat tega, kakorkoli. Je bila pa ob meni ta prijateljica, ki je tudi vedela kaj naredit. In sem se zaradi tega malo bolj udobno počutil. Am, *pavza* ja mislim sej potem sem se navadil na njih, ker sem jih imel dnevno po ne vem, tudi do deset včasih. Am, kar je pustilo posledice na mojem želodcu, kar so mi tudi povedali in sem potem tudi vedno ali sodo bikarbono ali pač nekaj za nevtralizacijo kisline pojedel. Ampak ja bilo je zelo, zelo scary, zaradi tega se tudi zdaj trudim, da *pavza* mislim, ko spoznam nekoga pa pač vem, da ne ve kako ukrepati v primeru paničnega napada, ker pač, še vedno se mi kdaj zgodijo in pač vedno povem kaj morajo narediti in kaj ne smejo narediti. Glih zaradi tega ker pač si mislim, da mora biti zelo neprijetno če si v okolici z ljudmi, ki nimajo pojma kaj to je in bojo zagnali paniko. Am, ampak ja, ni ravno najbolj prijetna izkušnja na tem svetu *smeh* daleč od tega. Ja. *pavza*

V: Se spomniš kaj iz tistega časa, ko se je vse to z EAPjem začelo, okrog Božiča?

Tom: Veliko mojih spominov je precej meglenih zaradi tega, ker sem bila takrat čisto v nekem drugem stanju. Am, predvsem ne na tleh *smeh*. Bilo je zelo *pavza* naporno. Vem da sem bil ful utrujen, konstantno sem bil ful utrujen. Poleg tega sem se ves čas sekiral zaradi svoje družine, ker pač nisem bil navajen toliko pozornosti z njihove strani in v večini primerov mi tudi ni pasala. Včasih sem pač res samo rabil čas za sebe in tega oni niso razumeli. Poleg tega so me prav za Božič *pavza*, ko sem se učil, ker pač so mi na vsak način hoteli vsiliti nek red, da se bom učil, da bom hodil na sprehode in vse te stvari. Pač verjamem, da so imeli dober namen ampak če nekoga ti tok grobo prisiliš v nekaj kar ravno ni v skladu z razpoloženjem in voljo te osebe zna včasih imeti ravno kontra učinek in sem se ful upiral temu, ane. Am, in vem da je bilo pač da bi mi lahko ful pomagalo, da so me prisilili v ene stvari, ki jih pač drugače sam ne bi mogel narediti ampak način je bil ful problematičen in se prav spomnim, da na Božič so se odločili, da me bodo sprovočirali, to so mi potem povedali, da so se prav zmenili, da pač bodo to naredil am, in so v bistvu pritisnili na eno točko, kjer sem bil zelo, zelo občutljiv in sicer mojo najboljšo prijateljico so začeli govoriti nekaj čez njo. Am, mislim, da takrat, se mi zdi da sem bil tudi zaljubljen vanjo ampak itak nisem sploh vedel. Bilo je pa nekaj v tem smislu, am, ker je njej umrl oče, jaz sem ji ful stal ob strani takrat in so mi vrgli v glavo kao kje je zdaj ona ane, in so mi začeli ful neke grde stvari govoriti o njej, ona je bila pa tista, ki mi je ves čas stala ob strani v bistvu, samo pač takrat so me tako izolirali, da niti nisem imel dostopa do drugih ljudi ane, ker so mi tudi telefon vzeli in vse te stvari. In so v bistvu izsilili iz mene, in sem imel ful hud napad jeze. In ful se spomnim, da sem ponorel, totalno ponorel, živčen zlom sem fasal in so me držal *pavza* ati in oba brata pa me niso mogli držati, niso me mogli držati dokler me ni moj najstarejši brat vrgel na tla in me klofutnil, pač da sem v šoku bil. Tega se ful spomnim, tistega ploska *smeh* in šoka, ki je sledil temu. To je bilo nekaj tako groznega. In nimam pojma kaj so oni hoteli doseči s tem. Nimam pojma, kaj naj bi bilo dobrega v tem, in da so se oni dejansko zmenili, da bodo to naredili. Oziroma sta se mami pa ati zmenila, da bosta to naredila. In tudi, ko sem jaz že norel, norel, ati še kar ni nehal in je še kar govoril, in še kar govoril in še kar govoril in potem je še mami prišla in je še ona svoje polena pridala zraven in je bilo samo še huje, samo še huje, dokler nista že oba brata znorela in rekla, da naj nehata s tem. In to se spomnim, da je bilo *pavza* grozen občutek, grozen občutek. Ker pač takrat sta mi to naredila, da sta v bistvu vse ljudi, ki so mi stal ob strani oziroma mi bili v podporo, sta jih odrinila stran z vsemi močmi, sredstvi. Recimo moja razredničarka je vedela, da hodim k psihologu ampak sem jo jaz prosil, da naj ne obvesti tega, pač moje starše, da jim ne pove da jaz hodim, ker pač sem vedel kaj bo to izzvalo. In pač ona je razumela to in pač je rekla, da pač je to čisto moja odločitev, ker sem polnoleten in pač imam vso pravico do tega in jaz sem k njej tudi večkrat hodil, ko mi je bilo težko, pač med poukom, ker sem imel pač pedagoško pogodbo, in sem si lahko to privoščil, kar mi je ful olajšalo vse skupaj. Isto je v bistvu na koncu grozila s tožbo, ker ona tega njima ni povedala in takrat si ona ni ravno upala več pristopiti do mene, ker pač jo je bilo strah. Am, ja pač do tega da sta celo družino v bistvu proti meni obrnila *pavza* pač zelo sta mi otežila vse skupaj. *pavza* Tako da ja *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije od takrat, ko si prvič stopil na sceno?

Tom: *smeh* hm. V bistvu *pavza* mi je pri tem pomagal en takratni sošolec, ki je ponavljal letnik am in pač je bil tudi bi[seksualen] in pač sva se pogovarjala o tem in je rekel, da ima eno prijateljico, ki pač ni strejt in pač če bi jo hotel spoznat, čist tako informativno, pač v tem smislu. To je bilo še v srednji šoli, ko še nisem bil v Ljubljani. No in pač sva se spoznala in šla parkrat na kavo in tako dalje in ven in pač potem je to bila ta moja prva punca. Am, bilo je malo scary, malo sem bil tudi obupan v bistvu se mi zdi, v bistvu sem malo iskal kogarkoli, ki ni strejt, mogoče s tega vidika, da jaz vidim

kaj čutim, če mi je to ok, če mi ni ok. Ampak mi je bilo ok. *smeh* am, ja in potem se je itak v bistvu razvedelo, oziroma tudi jaz nisem hotel skrivati tega, ker pač ne vem zakaj bi. In sem na tak način dosti ljudi potem spoznal iz naše ruralne [...] scene. *smeh* am, v bistvu sem razmišljal potem za nazaj, da sem bil v bistvu edini odprto ne strejt am, čeprav so mi potem zelo z veseljem govorili, da sem lezbijka, kar mi ful ni bilo ok, ampak v redu. Ampak ja pač potem sem se s časom vse bolj samozavestnega čutil glede tega, vse manj mi je bilo mar, kdo me vidi, glavno mi je bilo, da to starši ne zvejo, kar je bilo pa itak, ni bilo tako zelo težko, ker itak sem hodil v šolo pol ure stran od doma, tudi nista imela nekih kanalov preko katerih bi lahko izvedela. Tistih oseb, ki pač, preko katerih bi pa lahko izvedela, sem se pa pač ognil, kolikor je bilo le mogoče. *pavza*

V: kako je bilo pa, ko si julija dobil klic, da se je sprostilo mesto na EAP?

Tom: *pavza* v bistvu sem bil ravno na enem prostovoljskem taboru z Rdečim križem in mi je bilo ful lažje zaradi tega, ker jaz sem na Rdečem križu tudi spraševal za štipendijo, ker sem vedel, da jo imajo in je bila z nami tudi ravno ta oseba s katero sem jaz komuniciral o teh stvareh in mi je bilo ful, mislim ful mi je bilo lažje, da sem se lahko z nekom pogovarjal o tem in mi je tudi ona zelo stala ob strani am, ful me je bilo strah, noro strah, zaradi družine. sploh ne toliko zaradi tega, da pač grem v bolnico, pač v bistvu mi je bilo precej vseeno za to, da pač jebi ga rabim prevoz, da pač jebi ga grem v bolnico. Nisem se sploh obremenjeval s tem, mene je samo to skrbelo, kako bo doma. Am, in so itak cel halo naredili iz tega. Ker mami pa ati sta bila takrat ravno na morju in potem je v paniki še brat prišel domov in potem smo imel spet neke te, intervencije družinske in oh in sploh celo sranje in vsi so me prepričevali, vsi so me vsak na svoj konec vlekli. Na koncu sem bil že čisto na tem, da, glej ne da se mi s tem, ne da se mi še te bitke bit z njimi, potem je pa psihologinja me poklicala in je rekla, dej prit še enkrat k meni na pogovor, da ti jaz malo razložim stvari, pa se potem odloči. In sem šel res k njej in mi je v bistvu samo *pavza* samo eno stvar mi je rekla in mi je bilo takoj jasno kaj hočem. Je rekla, zdaj si pa ti predstavlja, da ostaneš doma, po vsem tem. Sem bil uno, ok I'm going! *smeh* to je to. Ker pač tega me je bilo pa po mojem še bolj strah ane, da bi dejansko po vsem tem ostal doma, kjer bi bilo spet sranje in bi se vse spet vrtelo okrog mene in bi bil spet cel halo in bi mami spet jokala vsem tetam in celi familiji, kar je potem tudi delala, samo pač jaz nisem bila tako prisoten pri tem. Pa spet bi se čutili, kot da so ne vem, da bodo zdaj oni zdaj zame poskrbeli, ker oni najboljše vejo kaj je dobro zame, kar sem celi čas poslušal, v resnici pa niso imeli pojma kaj se sploh dogaja z mano, sploh videli niso ničesar. *pavza* tako da mi je bilo, pač res mi je bilo v eno veliko olajšanje, da sem šel dejansko v ta *pavza* udobni mehurček *smeh* v bolnico. Mislim, zdaj generalno gledano, niti približno ne obžalujem te odločitve pač po mojem je bila to ena izmed najboljših odločitev v mojem življenju do sedaj, da sem dejansko šel, sam sem pa s časoma tudi opazil, dosti nekih pomanjkljivosti v sistemu, ki ga je imela bolnica, no. Sploh zdaj, ko gledam nazaj, še skozi malo aktivistične oči *smeh* če lahko tako rečem. Na primer ta zero tolerance, to je bilo res ne ok. Am, velikokrat so nas silili v stvari, katerih si nismo želeli, da nismo imeli možnosti, da se umaknemo če nam nekaj ni prijetno, pač mogli smo biti na vseh terapijah. Kar je ok, ja, saj smo se odločili, da gremo tja na zdravljenje, sej smo se odločili ampak vseeno pač *pavza* če je meni bolj udobno biti tisto eno uro sam, pa pač, bi mi to bolj pomagalo kot pa neka terapija potem se mi zdi da bi mogli to dopustit no. *pavza* pa ful preveč je bilo prostega časa. Pač tisto kar je bilo obvezno, si moral biti tam pa tudi če ne vem vile padajo z nebo, po drugi strani smo imeli pa večino popoldnevov čisto frej, in pač kaj smo tam posedali in v luft gledali. Ful mi je manjkalo ne vem, da bi se dejansko z nečim zaposlili pač, ful smo se pogovarjali da bi dejansko začeli obdelovat nek vrt, *smeh* da bi nekaj tam imeli, ali pa ne vem, da bi imeli kakšne živali. Tistega nekega mačka smo imeli tam pa še tisti se ni pustil božat *smeh* pač da bi imeli še kakšne take vrste terapije no, to nam je ful manjkalo. Smo imeli tudi ful veliko časa, da smo razglabljali o tem *smeh*. Am, ja. Pa tudi recimo ne vem, imeli smo kao likovno izražanje oziroma neko terapijo likovno, kar meni ful ni sedlo, ker pač jaz se ne morem izraziti preko likovni stvari, ker pač ne znam risat in mi je to v večji stres kot pa, ane, anti-stres. Je pa recimo kreativno pisanje mi je bilo ful praktično, ampak smo imeli samo enkrat v štirih mesecih ko sem bil jaz tam. Ne vem, se mi zdi da je bilo vse preveč generalizirano in mogoče malo premalo individualno. Da so pač naredili tako, da bo kao za vse isto, niso se pa toliko dejansko posvečali kar bi nam pasalo, pa kaj ne. Da so nas premalo slišal oziroma hoteli slišati. *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije, ko si prišel na EAP?

Tom: V kakšnem smislu, situacije?

V: Če se česa, česa se spomniš od takrat, ko si prišel na EAP?

Tom: Spomnim se kako me je ati zložil tam pred bolnico. In to mi je potem rekel, da že to, da je on mene pripelje, je podpora. *smeh* in to mi je bilo ful smešno, ker oprosti, to ni podpora. Spomnim se tega kako sem prišel tja in se vsedel kot kup nesreče totalno obupam. In so mi potem povedali malo pravila, par stvari si moral podpirat, kakšen je urnik, kdaj so lahko obiski. Am, in vem da to je mojima dvema šlo ful v nos, ko sem jima jaz napisal mail, mislim sms, pač kdaj so obiski, kdaj lahko prideta, vse to. In sta potem ona dva ta sms kazala na okrog in sta rekla, da sem jima to poslal kot okrožnico, brez kakršnihkoli emocij in ne vem kaj. Pač, kr nekaj. Am, ker pač ona dva lahko prideta kadarkoli, ker sta pač moja starša. Pa ful jima je je šlo to v nos, da ne moreta poklicat pač da bi izvedela kaj o meni, kar je bilo meni kristalno jasno, ker potem bi lahko tudi ne vem, Jože iz Spodnjega Dupleka poklical in vprašal kako je moja hčerka Tom in oni nimajo pojma, da pač to nista moja starša. Am, ja spomnim se, pač tam smo bili, sta bila vedno zadolžena eden ali pa dva da pač pokažeta ta novim stvari pač, sobe, kaj kej delamo, urnik, vse te stvari in se spomnim, da, pač dva sta mi tako razkazala,

cela navdušena, čisto na relax in potem me tako vprašata, zakaj si pa ti tukaj? Aha ok, očitno je to small talk tukaj *smeh* ful mi je bilo tako čudno, da te nekdo mimo grede vpraša, ej a ti si pa depresiven ali kaj je s tabo pač, mislim tako mimo grede je in pač ni bilo nobene, omg a resno, kaj je pa s tabo, omg *smeh* pač v tem smislu, pač čisto tako small talk je bil to *smeh* kot da bi se o vremenu pogovarjali, imaš kaj panične? Ja, jaz tudi, pa ta tudi, pa ta tudi *smeh* pač tako. Se mi je zdelo, da če bi živeli v takem svetu bi bilo ful lažje *smeh* funkcionirat kot človek z depresijo. Am, ja in potem smo se ful družili in ful hitro smo se pokonektali, ker in še zdaj smo dejansko, po ful časa od kar ne vem, nismo več skupaj v bolnici, pač mammo neko tako vez, ki se je stkala med nami takrat, ki pač je ne moreš tako na vsakodnevni bazi kar imet. Nek čisto drug nivo zaupanja in take stvari, ja. Ful je bilo tako smešno *smeh* v parih pogledih pač tako. Pa ful je bilo nekih pravil, ki so mi bile ful tako, kva? Ne vem recimo, da nekdo, ki je v drugi sobi kot si ti, ne more biti v tvoji sobi, pa ne vem, da ne sme nihče drug sedet na tvoji postelji razen tebe pač tako. Ok. Sam, ker pač včasih si rabim mogoče malo bolj zaupen pogovor z nekom pa pač ne vem, zunaj ni bilo nikjer prostora ali pa, naša družabna soba je bila zasedena in pač kaj boš, na hodniku se pogovarjal, pač *smeh* to se ful tako nepraktično. Ker včasih si točno to rabil, da si bil v nekem comfy položaju pač nekje, kjer se počutiš varnega in da se pač pogovarjaš z nekom, ki to ni zdravnik ampak pač, ali pa kakorkoli. To mi je bilo res glupo. Pa črne pike. *smeh* Ko smo tedensko zbiral pike in če si dobil tri pike si letel domov na premislek. Se pravi v okolje s katerega si pobegnil so te poslali za kazen, kar je bilo ful čudovito. Am, in te pike si zbiral, če si uporabljal telefon, če si zamudil, če si med higiensko, če so ti kaj našli. Eno so ven vrgli zaradi čokolešnika, ki ga je imela v omarici. Pač, meni se zdi banalno, ampak ok saj razumem, saj so bile tudi osebe z motnjami hranjena tam, samo pač. Zaprt je bil *smeh* čokolešnik. Ja. Pač tako veliko takih *pavza* pač spominov, lepih, grenkih, pač tako. Spomnim se tudi, ko sem enkrat, kmalu ko sem prišel, imel ful hud panični napad so me spet tako tri sestre tam držale pa so, potem so mi dali neka pomirjevala in potem sem zakomiral na *smeh* *pavza* ampak tako, je bilo, ful smo si znali popestriti stvari, no. smo se s sestrami zajevali *smeh* sove oponašali ponoči, ko nismo mogli spat, pa je šla sestra na čik. *smeh* potem je bila reva cela paranoična, ker nihče od nas ni slišal tiste sove *smeh* in potem smo šli za vogal in smo umiral od smeha *smeh* pač tako, ful smo bili taki, tisto upornišvo je bilo še vedno prisotno. Ja pač če je bilo pa dolgčas, z nečim smo si mogli popestriti stvari. Pa ko smo plezali čez zid, pa smo po čike hodil, drugi so pa na izmene čuval, kje so sestre. *izdih* Kako zabavno. Tist adrenalin, ko ti je dejansko ratalo in si bil cel car, ker si pač, mislim, čike not prišvercal. Ker smo imeli izhode samo enkrat na teden ane, oziroma dvakrat, samo ta prvič, mislim enkrat smo bili z eno izmed terapevtin in je bil kao izhod terapevtski am, ob četrtkih smo imeli pa prav fraj celo popoldne. Pač, včasih je zmanjkalo čikov, nimaš kej. Potem smo pa poslali koga s psihoze, da nam je šel po čike *smeh* ker oni so imeli več izhodov *smeh*. Ja, pač. Tako. Ne vem. Meni je bilo ful fino. Pač tako generalno gledano mi je bilo kul. *pavza*

V: Se spomniš kaj iz časa, ko se je brat odselil na Švedsko?

Tom: ja, on je šel avgusta, se pravi jaz sem bil julija sprejet, na začetku julija, on je šel konec avgusta na Švedsko in potem sem bila jaz do, novembra v bistvu, am, v bolnici. In pač on je, imela sva prav eno tako tradicijo, da pač vsak dan sva se slišala, ene dvakrat, trikrat na teden je pa še prišel do mene, sva si vedno naročila falafel in debatirala o stvareh. Velikokrat je prišla še njegova punca, am, on je v bistvu tudi am, sam od sebe je skapiral pač, da jaz nisem strejt in je pač to nekako vmes omenil tudi mojim staršem, pač da se mu zdi, da jaz nisem strejt, in sva se tudi potem sem mu dejansko jaz to potrdil enkrat izmed teh najinih pogovorov. Povedal sem mu dejansko tudi lahko veliko o tem, kako sem doživljal panične napade, ker mi doma pač sploh niso verjeli da jim imam oziroma, da pač je to kr nekaj, in da si izmišljujem. Am, ampak je ful mi je bilo takrat težko, ko je šel. Ful. Prav spomnim se, ko sva se poslovila, ko so se mi samo solze ulile in sem bil čisto *pavza* ampak itak sva se zmenila, da se še slišiva in sva bila tudi na vezi še potem. Ampak še vseeno je drugače, ko pač nekdo pride do tebe, ko si dejansko vzame čas pa pač te obišče, ki mu je dejansko mar kako ti je, kako se ti počutiš. Pač takrat sva se res ful, ful zbližala, no. *pavza* ampak res je bilo pač tako, malo osamljenega sem se počutil, kot da sem zdaj jaz sam proti celi familiji v bistvu, ker prej sem imel vsaj še njega na svoji strani. Ful mi je dalo neke *pavza* neke varnosti, neke, nekega občutka ne vem, da sem ok, da pač *pavza* da je on tu zame, ne glede na vse. *pavza* to kar naj bi družina bila, v bistvu. *pavza* In sva še zmeraj, pač še zdaj sva si ful blizu, kar mi tudi veliko pomeni. Sicer bo še trajalo preden mu povem, da pač, sem trans *smeh*, ker tega se mi zdi, da ful ne bo kapiral. Ampak ja. Pač vseeno mi pomeni, tudi če je neka, neka stvar, ki je ne ve o meni *pavza* se mi zdi to vseeno boljše kot pa ne vem odnos, ki ga imam s starši ali pa ne vem, z drugim bratom, ki pa ne vejo niti približno tok ne. Tako. *pavza*

V: Kako je bilo, ko si prišel nazaj domov?

Tom: precej grozno. *pavza* Pač jaz sem vedel, da je čas, da grem iz bolnice zaradi tega ker sem poznal politiko, in sem se ful strinjal z njo. To je namreč, da greš iz bolnice, preden ti rata preveč udobno v tem balončku. In pač imaš pa neko orodje, da se pač spopadaš z realnostjo oziroma pač s stanjem, ki je. Ampak je bilo ful grozno. Prišel sem v šolo *izdih*, ko so ljudje govorili svega in svačega o meni. Da sem bil v Polju, da sem bil na zaprtem oddelku, da sem bil zvezan, da sem čuden, pač nihče si ni dejansko upal pristopiti do mene. V bistvu sem, še preden sem pripel čisto ven iz bolnice so me v bistvu oktobra začeli uvajati, so me ob petkih vozili v šolo. Am, in pač so se vsi ful čudno obnašali, niso vedeli kaj in kako in sem se jaz tudi odločil, da pač pripravim govor. Sem napisal govor o tem. *pavza* pač zakaj se dejansko dogaja z mano, zakaj me ni, kje sem in tako dalje. Am, in ja se mi zdi, da sem takrat utišal veliko pogumnih gobcev, kar mi je bilo ful tako *smeh* zdaj pa imate!

smeh. Am, ampak je bilo še vseeno ful težko, tudi zaradi tega, ker pač tam smo imeli v bolnici, šolo ampak mislim, da smo imeli samo zadnje tri predmete, pa še to je bilo individualno. In pač spet priti v ta isti sistem in nisem mogel biti tako skoncentriran in vse te stvari in takrat sem se potem tudi, pač so mi predlagali v bolnici, da bi bilo najverjetneje dobro, da grem na tablete zaradi tega, ker mi bodo zmanjšal anksioznost in pač te izbruhe in te stvari. Da pač bom lažje funkcioniral v šoli, ker drugače so mi rekli, da sem lahko še tri mesece tam, ker pač. Sem bil pa četrti letnik in je pač bilo dejansko moje življenje odvisno od tega na nek način. In sem se takrat odločil, da grem na antidepressive pa po potrebi sem imel pomirjevala. *pavza* Imel sem še vedno pedagoško pogodbo, se pravi, da sem imel določene ugodnosti oziroma prilagoditve, kar se tiče ocenjevanja. Se mi zdi, da so tudi profesorji bili zelo kul glede tega. Mislim, da tudi zaradi tega, ker jaz tega nisem izkoriščal na nek način, ker sem vedel, da ko bi preveč začel izkoriščati to, pač bi sam zabluzil. In sem zaradi tega, kar se da hotel redno stvari delati. Am, doma je bil itak kaos. *pavza* pač ker nista vedela, kaj naj z mano, kako naj se obnašata do mene, mislim, da sta imela tudi zelo slabo vest, ful sta bila zmedena. Am, ne vem tudi v familiji je bilo ful čudno vse, ful je časa trajalo da sem se dejansko začel spet udobno počutiti v družbi širše družine, ker pač vem kaj vse je mami razlagala am, tudi veliko očitkov je bilo z njihove strani, am, s strani babice, s strani ene tete. *pavza* Ko mi je rekla, da kaj delam staršem, da si pač ne zaslužita tega in bla bla bla. Ampak sem bil pa ful ponosen, ko, pač ko je ona zaključila ta svoj monolog, ko mi je nabijala slabo vest, sem jaz lepo povedal, da se nihče pa ne vpraša kako je meni, kako je meni ko grem sam v Ljubljano, ko se sam borim z vsem tem. Da se noben ne vpraša *pavza*, kaj mi delamo, kaj me muči, kaj, nič, kar je bilo pomembno je bilo kako jaz trpinčim svojo lastno družino in kako iščem pozornost in kako sta mi ona dva vse dala, jaz ju pa mučim, ane. *pavza* In sem ji lepo zaprl gobec in sva bila potem celo pot tiho. *smeh* am, *pavza* Ja pač itak, ko sem bil v depresije itak nisem hodil na nobene družinske dogodke, na obiske nisem hodil, ker pač sem itak čutil poglede in nisem se, pač nisem se dobro počutil generalno in pač *pavza* in pač tam je bila potem Nastja, pač ta punca v šoli, ki mi je bila v oporo in pač nekako kao tudi moja punca. In je bila zadeva taka, da so se najine družine med seboj poznale. Am, in so nama v bistvu starši prepovedali, da se še druživa. *pavza* in pač sem še, povedal so ji določene laži o meni in *pavza* je pač rekla, da sem grozen človek in podobne stvari in da pač me noče več v življenju videti in vse to in *pavza* potem ko take stvari slišiš od samega človeka, ki ti je nekako blizu oziroma, ki ti nekaj ful pomeni se pač ti odpelje. In mislim, da je bilo to am, štirinajst dni po tem, ko sem se jaz vrnil v šolo. Ali pa še toliko ne. Ko sem pač požrl tistih 30 tablet. *pavza* In potem ko sem imel dva dni časa v bolnici razmišljat o vsem, sem v bistvu *pavza* ugotovil, da pač nimam druge izbire, kot da rinem dalje. In sem se začel ful truditi za šolo, bit bolj socialen, se vključevati v različne stvari, am, in ja in se nekako zgural, nimam pojma kako ampak pač sem *smeh*. Imel sem tudi določene olajšave na maturi am, sem recimo, da sem lahko dvakrat poslušal neke posnetke na slušnem angleščine, pa dalj sem lahko pisal pa pač tako. Kar mi je dosti pomagalo. In ja. Potem sem naredil maturo z dobrim uspehom. Sicer sem ful hotel biti prav dober in mi ni veliko manjkalo ampak v redu *smeh*. In ja. *pavza* in potem sem za nagrado, ker sem naredil maturo lahko šel na obisk k bratu, na Švedsko. To je bilo tako, best shit ever *smeh*. Ja. *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije, od takrat ko si potem pristal na intenzivni negi?

Tom: am, *pavza* prva stvar, ki se jo spomnim je da je bila tam ena družinska kolegica, je bila sestra. In da je bila prva stvar, o great, zdaj se bo mami še zaradi tega sekirala *smeh* am, *pavza*, precej megleno, ker sem bil itak zadet. Tja sta me pospremili dve sošolki, ena bolj panična kot druga. Potem se spomnim tistega filinga ko ti pumpajo not pa ven vodo, se spomnim kako sem gledala v tiste ventilčke, ki so jih vrteli, ker sta dva ventilčka, eden je za ven eden je pa za not *smeh* in se živo spomnim, rdeč pa moder sta bila. In kako so me hvalili, kako sem priden, da sem pri miru. Ja sej, drugega ne morem *smeh*. Am, potem se spomnim, da so me hoteli dat v Polje. Ampak je prišla moja psihologinja in je v bistvu razložila zadevo, da pač sem jaz ravno dobro prišel iz bolnice in so me potem v bistvu, se dogovorila da grem nazaj na EAP za nekaj časa. Namesto v Polje, za kar sem ji ful hvaležen. Ker po mojem tam bi se mi pa še trikrat bolj skisalo. Potem se spomnim *pavza* mami pa ati kako sta tam cela prestrašena stala med vrati in se pogovarjala z mojo psihologinjo in sem predvideval, da so se že prej pač pogovarjali in sem bil itak še cel omotičen in čuden am, da pač sta jezna, žalostna, prestrašena prišla do mene in začela spraševati milijon stvari. Zakaj jima to delam, kaj je tega treba, a ni bilo že dosti, no zdaj so te zjebal v bolnici, zdaj so te pa nama vrgli, da se bova lahko midva s tabo ukvarjala. Med drugim je bilo tudi vprašanje na katerega nisem odgovoril, zakaj si te tablete požrl. To me je vprašal moj ati. In sem mu rekel, da zato, ker je bila švoh južna. Ker se mi je vse skupaj zdelo tako fucking banalno, kot da sta fucking marsovca in sta ravnokar uletela in da nimata pojma kaj se je dogajalo prej in kaj se dogaja z mano in kako sem jaz. Ja in potem sta šla. Ker sem bil itak na intenzivni in tam so obiski ful omejeni in sem imel hvala bogu mir. In tega me je bilo najbolj strah, kaj bo ko bosta ona dva prišla. V bistvu sem bil toliko jezen na njiju, da sploh nisem mogel razmišljati kako se ona dva počutita. Am, pa vem da jima je bilo ful težko ampak, vem da bi lahko veliko stvari veliko bolje naredila, kot sta jih. *pavza* Ker pač nista imela pojma kaj naj z mano. *pavza* ker pač me nista poslušala dejansko, ona dva sta si pač, ne glede na to kaj sem jaz njima povedal sta si ona dva neko svojo sliko ustvarila in pač to je bila njuna realnost. Vem, ko sem jima razlagal, da imam panične napade, sem jima dal zloženke kaj narediti v primeru paničnega napada, razlagal o tem. Eh sej to se tebi itak ne dogaja, kaj kar nekaj govoriš, samo iščeš pozornost, nekaj, nekaj. Potem sem imel enkrat dejansko enega ful hudega *smeh* in sem jim moral med paničnim

napadom razlagat, kje imam tablete, katere tablete, koliko *smeh* in potem je mami cela panična še teto klicala in potem je še teta uletela notri, ko je bilo itak že konec, potem so še rešilca vmes klicali, nekaj časa so me na noge postavljali, nekaj časa so se drli name, nekaj časa so me božali pa jokali zraven mene. Jaz nisem vedel ali naj jih klofotam še jaz ali naj se jaz zdaj z njimi ukvarjam, kako se oni počutijo, ali *smeh* o tem sem vam govoril *smeh* a veš. Ja potem sta bila cela šokirana, ko sta prišla k meni v bolnico, zakaj?! Ja hm, ne vem stari, ne vem, pač zapaslo mi je ali nekaj. *smeh* Ja. In takrat ko sem ležal tam v bolnici sem se odločil, ok zdaj pa dosti, zdaj bo pa treba začet gristi, zdaj pa dosti. *pavza* in ja in je šlo, postopoma. Pa prec, ko sem izvedel, da sem naredil maturo je bil še eden ful pomemben moment, in sicer to da sem nehal tablete jemati. Sem rekel, če naredim maturo, je to, to. *pavza* ful nice. *pavza*

V: Kako je bilo pa ko si prišel v Ljubljano?

Tom: Na faks? *pavza* *vzdih* Takrat se je pa odprlo ane *smeh* takrat se mi je pa odprlo, čist. To sem čakal, to sem noro, noro, noro rabil. Tudi zato, da jima dokažem, da sem samostojen, da pač lahko sam preživim, kar sem tudi vedel cel čas. Am, *pavza* Ja pač malo me je bilo strah, ful sem se zanašal na to, da bomo ostali v stiku z bivšimi sošolkami in sošolci. Kar se v bistvu ni ravno zgodilo. *pavza* ampak sem imel ful srečo, da sem prišel na Legebitro, in da imam zdaj okrog ljudi, mislim okrog sebe ljudi, ki so pač res amazing. Am, *pavza* ja, mislim, in v bistvu zaradi tega, ker sem toliko začel živeti in vse to, se nisem niti toliko fokusiral na faks, poleg tega sem se še zaljubil. In je bilo itak vse bolj pomembno, kakor faks *smeh*. Am, in mi pač letnika ni uspelo narediti v prvo ampak je bilo pa vse drugo, kar sem počel namesto da sem se učil, toliko bolj vredno *smeh* in mi bo toliko bolj prav prišlo v življenju in toliko bo več pomenilo, da pač niti približno ne obžalujem tega. Am, *pavza* ja pač nisem več imel konstantne kontrole s strani staršev, nisem rabil povedati kam grem, s kom grem, zakaj grem. Ni mi noben več govoril kaj moram narediti, kaj moram pospraviti, ker sem pač sam vedel in sem to tudi naredil. *pavza* Ja pač, zaživel sem enostavno. *pavza* Sej je bilo na začetku ful naporno, ker pač najmlajši, zadnji otrok, ki gre od doma in zapušča gnezdo prazno in sploh ane, sta bila itak dosti posesivna do mene in sta hotela, da vsak vikend pridem domov ampak potem sem tudi to začel malo reducirati in zmanjševati obiske domov in da sta v bistvu vesela, ko dejansko pridem *smeh*. Am, *pavza* ja pač *pavza* res se srečen v Ljubljani ane. In upam, da me življenje nikoli ne bo postavilo v pozicijo ko se bom prisiljen domov odseliti. *pavza* Raje v tujino, kot domov *smeh*. Ja. Ljubljana je zakon. *pavza*

V: Jaz nimam več vprašanj. Je še kaj takega, kar bi ti rad dodal?

Tom: hm. *pavza* se mi zdi, da vse te stvari, ki so me doletele v življenju, ki niso bile predvidene oziroma namenjene s strani pričakovanj družbe, moje družine, da so to ravno te stvari, ki me zdaj delajo takega, kot sem. Da pač kljub temu, da v marsikaterih pogledih ne živim v skladu z družbo, da imam veliko nekih stvari, ki bi lahko bile stigma, ne vem, spolna usmerjenost, moja spolna identiteta, dejstvo, da sem bil hospitaliziran zaradi problemov s psiho. Pa ne vem, nekako nočem pustiti, da me definirajo te stvari ampak to kar sem postal zaradi teh stvari. Ker to je pa tisto na kar sem najbolj ponosen, na to kar sem izvlekel iz vseh teh situacij iz vseh teh pozicij, ki jih imam. *pavza* Samo si pa iskreno ne želim, da bi jih bilo še več *smeh*. Jih imam nekako dosti za enkrat. Ampak tudi če bo še kakšna, je ok. Ker vem, da pač lahko grem čez vse, realno. *pavza* ker imam orodje, ker imam podporo, ker se poznam *pavza*. Ker pač sem tak kot sem, ker sem močen. Ja, I could say that *smeh*. Ja. Samo to pač, da nočem, da me definirajo te stvari ampak to kar sem postal zaradi teh stvari in to kar sem zaradi vseh teh mojih situacij. *pavza*

TRANSKRIPT intervjuja, 19.2.2017 (Kaja)

V: Na začetku bi te prosila, če mi poveš svojo zgodbo, do danes, karkoli se tebi zdi pomembno. Začneš kjerkoli ti hočeš, poveš karkoli ti želiš, se ti zdi da je povezano s spolno usmerjenostjo, identiteto, seksualnostjo in bivanjem v instituciji. Med pripovedjo te jaz ne bom prekinjala, da prosto govoriš. Vsake toliko časa si bom kaj zapisala, zato da te bom lahko na koncu kaj vprašala o tem kar si govorila. Ok?

Kaja: Velja! Dobro. Ja. Sem se rodila, mama, tata, uno tretje, bilo v redu neke do drugega leta. Potem so se moji začeli ful kregati, ker moj tata je bil zelo poseben. Totalen pankur, band, eden izmed prvih bandov na slovenski punk sceni. Mami je šlo na živce, da ga ni bilo nikoli doma, kao da so vaje, uno tretje bolj pomembno, koncerti, turneje. Sta se ločila, ko sem imela jaz tri leta, nekaj takega. *pavza* In takrat se je lotila pizdarija, ker moja mama je držala tako zamero do mojega očeta, da bolano. In v bistvu za štiri leta prekinila stike med nama dvema. Štiri leta jaz moje tate sploh videla nisem zaradi tega, ker se mu ona ni javljala na telefon dokler ni on popizdil in kontaktiral njenega očeta, mojega nonota. Takrat sva se sploh videla po štirih letih. Itak ta leta mi je mama prala glavo ane, meni mi je govorila da me tata noče videti, 'vidiš saj sploh ne pokliče, ne vpraša niti kako si, niti za rojstni dan ti noče voščit', ono, tretje. V bistvu je pa ona stala vmes. No in ko je tata to vse zvedel potem *smeh*, ko sva se končno videla mi je odkupil telefon samo zaradi tega, ker je pač hotel biti sto procenten, da lahko stopi v stik z mano. Nič, sej je bilo recimo, da dokaj v redu, moj oče mi je delal bolj probleme. Moj oče mi je bil itak, nikoli ga nisem niti nekaj baš sprejemala in marala, ker pač ni bil moj tata in mi je šel na živce od začetka. Samo potem je tudi on nehal to zganjati neki avtoriteto kurčevo nad mano, za kar se meni zdi da nima pravice če ni moj oče, ta pravi. In potem sem se preselila k tatu pri 12tih, ker smo imeli, itak smo se ful kregali doma z mamo in z očimom in to, ko je mene oče premlatil do nezvesti sem klicala tato, je prišel s policijo me iskati. In sem šla živeti k tatu za dve leti, po dveh

letih; pač moj oče je bil drugače uradno brezposeln on je celi lajf delal na črno in zaradi tega on na sodišču on si ni mogel pridobiti skrbništva in je potem mama zagrozila, da če ne pridem živet nazaj k njej, takrat po dveh letih, da ga bo šla tožiti in da bo zgubil v bistvu še mojega polbrata ane kao, mu ga bo socialna vzela. Jaz itak mulka naivna nisem vedela, da to je nemogoče, da mu vzamejo mojega brata ane. Dobro sem šla nazaj k njej, to je bilo, tam deveti razred, ravno na polovici. Takrat sem že bila motnja hranjenja, sem že bruhala kar kakšno leto, nekaj takega, rezala sem se tudi že. In itak moja mama ni znala delati s temi stvarmi in so bili še večji kažini, dokler nisem v prvem letniku takoj potem zlezla skupaj, ker mi je srčni utrip mi je toliko padel zaradi pomanjkanja kalija v krvi. So me pripeljali v bolnico in je bilo itak takoj jasno kaj se dogaja. No in sem po treh mesecih sem prišla na EAP. *pavza* Na EAPju je bilo tisto zdravljenje in to. Drugače zdaj da bi prav nekaj baš imelo vpliv na kakšno seksualnost in to jaz ne mislim da, zaradi tega ker. Dobro itak na začetku mi je bilo čudno ker jaz ko sem bila osmi razred, jaz sem Bi[seksualka], pa mi je bilo ful tako, pa ne ne, ne more mi biti šjora vseč, to je kar nekaj ane, nisem lezbijka ane pa če mi je tudi tip kakšen vseč, zmeda ane. Totalna. Potem vseeno smo bile skupaj s tisto pupo, ko sem bila osmi razred, iz osmega na deveti, tisti prehod. Osem mesecev. Samo ona je naredila samomor po osmih mesecih. *pavza* Tisto je sprožilo tudi dosti te hospitalizacije, potem jaz sem se ful krivo počutila. *pavza* Ker zame ni noben vedel, niti moja najboljša prijateljica. Moji najboljši prijatelji sem za to povedala šele po tem, ko je Maja naredila samomor. Zato ker je fora je bila, da ona je bila starejša od mene, ona je bila takrat prvi letnik in zanjo so se vedeli. In so dokaj no, so se spravljal tako nanjo. V srednji šoli smo bile skupaj tam v *****, v [nakupovalnem središču], smo se držale za roke in so prišle tri njene sošolke mimo in je bilo uno, 'o a to je tvoja nova punca', neki takega, jaz sem samo spustila roko, 'kaj ne ne ne jaz že nisem neka lezba tu, kaj je z vami narobe' uno in sem odkorakala. In potem, ko sem jo klicala čez par ur *smeh*, ko sem došla kaj sem naredila, kako sem grdo odreagirala, se šjora se ni javljala in to. In drugi dan sem pač zvedela, da je ni več. Dva meseca po tistem, me je tako žrlo da, še danes se spomnim, vem da sem bila, eden izmed sprožiteljcev, da ona se šla fentat. Potem sem tudi jaz imela prvi poskus samomora, dva meseca po tistem in zaradi tega se nisem nikoli več tudi spravila v dejansko zvezo s punco, ker sem se zmeraj bala tega. Da bom spet kaj zajebala fino. Tudi *pavza* v bolnici s to Emo smo bile ful ful prijateljice, in smo bile stalno, v bolnici smo bile 24 ur na dan skupaj in za vikende smo spale ena pri drugi ono tretje. In *smeh* potem je prišlo do tega, da se je začelo dogajati da smo nekaj imele, nekaj, nekaj, ne vem parkrat smo se dale dol ono, tretje. Samo jaz sem to punco grozno prizadela potem, zaradi tega ker jaz nisem imela jajc se spustiti v zvezo, jaz sem se bala, da bo spet kaj narobe in zaradi tega sem jo pač odjebala. In sem rekla, da ne, da to je zame samo tako malo za štos uno, ker pač mi je enkrat jokala, da kako se je zaljubila vame, da; tudi če sem bila vanjo zaljubljena, jaz nisem bila pripravljena it v zvezo, ni bilo šanse, ker sem imela samo to v glavi, kako bom spet kaj zafukala, da se bo potem končalo isto kot z Majo. No in v bistvu sem zajebala ravno tako in se je tudi Ema potem na račun tega rezala in ne vem kaj, zaradi tega tudi nimamo več dosti stikov, ker sem se ful umaknila od nje. *pavza* Drugače pa tako, iz štarta je bilo nekaj to ne, edinkrat ko sem pa pomislila, tako da samo ženske, ma to je bilo pa samo obdobje zaradi tega, ker sem bila po posilstvu ful pač nisem prenesla moške bližine. Pa tisto je šlo mimo. *pavza* Nič potem, pri sedemnajstih je še tata umrl *smeh* Tako je bilo prav ena stvar za drugo, tista leta, od trinajstega do osemnajstega *smeh* je bila vse slabo, kar se lahko zgodi. *pavza* Doma mami mi še ni umrla in brat in sestra so še živi *smeh* evo. Če ne bi bilo vse takrat, ja. Nič in hvala bogu, da sem bila v bolnici, ker če ne bilo bolnice ne vem kje bi bila danes. Je bilo kar brutalno ja, s poskusi samomora uno, tretje, šivana milijonkrat, take roke imam, da poleti je grozljivka, če se hočem spravit v javnost v kratkih rokavih, moram imeti koga zraven, ker če ne, ko me folk tako bulji, uno, sami panični napadi potem. *pavza* Folk je žleht, folk sikne kakšno, uno, tretje. *smeh* Najbolj žalostno je, ko veš, da si si sam naredil in nimaš kaj se pizdit nazaj ane, ni to samo nastalo, od sebe. Tako da je, tudi to je dosti, kar se tega tiče. Drugače pa prav o svoji usmerjenosti uno, ne razlagam, razen najbližjim, dobro v bolnici itak skozi terapije, sem morala govoriti tudi od **** in to, drugače ne bi tega nikoli rešila v svoji glavi. Tako, da pač ja, tam so vedeli. Če ne, ljudem na splošno ne povem, razen če vprašajo, če vprašajo je potem odvisno koliko čutim, da lahko komu zaupaš, da potem povem prav, 'ja sem Bi[seksualka] in sem bila s punco'. Ali pa rečem pač, 'se ne opredeljujem' in takrat se konča. Če silijo, 'kaj zdaj to pomeni?' 'Sem rekla da se ne opredeljujem, torej ne opredeljivo' in čau, konec debate. *pavza* Ja. To je to. Ne vem, kaj naj ti rečem. *pavza* Ja, najbolj pomembne stvari. *pavza*

V: Premišljuješ še o čem, kar se je zgodilo?

Kaja: *smeh* Ne, saj sem ti povedala vse kar se je dogajalo. *pavza* Dobro ja ok, očim me je tudi otipaval, no. tako na momente, malo. Zato ga tudi toliko, še bolj ne maram. *pavza* Samo, da si je privoščil to, zato ker nisem bila njegova krvna hčerka, ker če pa to moji sestrici naredi, torej njegovi krvni hčerki, moji polsestri ga pa ubijem, takrat ga pa ubijem, če bo ona dala to skozi, takrat pa. *pavza* To je pa to, ja. *pavza*

V: Narediva pavzo? Ali grem kar na vprašanja?

Kaja: Lahko vprašam.

V: Ok. Če mi lahko malo več poveš, kako je bilo, ko si se preselila k tati.

Kaja: Pri tatu je bil drugi svet. *smeh* pri mojemu tatu je bil prav drugi svet. Moj tata, saj pravim, prvo kot prvo, jaz sem zelo podoben karakter kot on in že zaradi tega sva se dosti bolj ulovila, kakor z mojo mamo, s tem da moja mami je itak ful motilo to, ko sem jo preveč na njega spominjala najbrž. Jaz in tata sva se zmeraj ulovila v vsemu, glede muzike, glede mišljenja, oba sva ful direktna in ne

igrava se nobenih psiholoških igravic, in jih tudi ne prenašava s strani drugih, kar moja mama ima zelo rada in ima ful rada manipulacije in laganje in take stvari. Pri moji mami je bilo zmeraj, zmeraj je bilo nekaj narobe. Pri tatu ni bilo problemov, karkoli sem naredila se je dalo, tudi če sem naredila kaj narobe, se je vse dalo zmeraj rešit brez, brez kričanja, brez obtoževanja, brez nekega maltretiranja psihičnega. *pavza* Medtem, ko pri mami je bilo obup, to je bilo itak samo kreganje, kričanje, sem se počutila zmeraj kakor da sem ji jaz uničila življenje, kar mi je tudi povedala milijonkrat. S tatom sva, sem naredila kaj narobe, točno sem vedela da kazen bo, kazen sem dobila, pa potem tudi nisem naredila več iste neumnosti naprej ane. Drugačno, drugačne okolje. Ja, sej je imel svoje fore, sam meni so mi bile simpatične ane. Ne vem, je imel, on je živel za muziko, pri nas doma je bilo, kadar poslušata tata muziko, mora bit stroga tišina v hiši, nimaš ga kaj spraševati, nimaš kaj govoriti, nimaš odpirat vode v kuhinji, nič, nič, samo pusti ga, *smeh* pusti ga da on pije svoje pivo, kadi čike in poslušaj muziko in hodi po prsih okoli. In mi je bilo pri njemu ful fino. Tudi z mojo mačeho sva imeli vedno ful v redu odnos. Ona se na primer v mojo vzgojo nekaj ni vtikala. Itak mi je povedala, če sem naredila kaj narobe, to ja. Ampak da bi pa ona postavljala zdaj neka pravila in da bi jaz morala njej odgovarjati za stvari, ki sem jih naredil narobe ali pa bi ona določala neke kazni, ono tretje. V to se ni nikoli vtikala, kar se mi je zdelo tudi fer. Pač ona je imela do mene odnos kakor pa do hčerke od svojega moža ne pa njene hčerke ane. Kar se mi je zdelo edino fer. Tako, ja, edino pol bratca, ki imam po mačehi in tatu, ta mali, to je zlata vreden. Ne vem, pri tatu, pri tatu mi je bilo ful v redu. *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije iz devetega razreda, ko si šla nazaj k mami?

Kaja: Jaz se spomnim. Ja tega ne bom pozabila kako je bilo. Mi smo bili, v devetem razredu smo šli v London s šolo. Aprila, aprila je bilo. In ko sem prišla jaz nazaj pač tata ni bilo, zaradi tega ker so igrali dol v Srbiji ali v Bosni, Beograd... Srbija. V Srbiji so igrali. In pač me ni mogel priti iskat v Ljubljano in je bilo zmenjeno, da me pride mama iskat in to je bila ura lahko *pavza* polnoč, ena zjutraj, nekaj takega. Prva stvar, ko sem se vsedla v avto mi je rekla, ti poslušaj miška, sej ti boš prišla nazaj k meni živeti. Jaz tako, 'pač mama glej ne bom prišla, o tem smo že govorile, sem ti povedala, da jaz k tebi ne mislim priti nazaj živeti, saj se vidimo uno, tretje ampak pač, boljše se počutim pri tatu'. In je rekla, 'ne ne točno veš, da tvoj tata nima skrbništva, nima pravice te zadrževati pri sebi razen za obiske kakor je dodeljeno po sodišču in to je, da ga pač lahko vidiš vsak vikend, med tednom če pokliče, za en dan ampak ne za prenočiti, uno tretje in če ne ga bom jaz pač prijavila na socialno in boš itak morala priti sem, s tem, da če bo enkrat imel socialno na glavi bojo pobrali še tvojega ta malega mu'. In to je bilo to *smeh* in drugi dan zjutraj kaj sem hotela, itak celo noč nisem spala nič, drugi dan sem samo klicala tato, 'tata poslušaj jaz grem nazaj k mami'. 'Ne greš nikamor Kaja, kaj govoriš' uno. Sem rekla, 'ne tata, tu ne bomo niti debatirali, boš imel ti probleme če ne'. Takrat mi je tudi, takrat mi je pa zameril, da sem tako naredila, samo mi ni, se mi je zdelo najbolj fer, ker sem se res bala, da bo imel kakšno socialno, uno tretje, neke kaznine s policijo in sem *pavza* pač šla nazaj k mami. *pavza*

V: Kako je bilo pa v prvem letniku, ko so te v bolnico pripeljali?

Kaja: A v bolnico splošno najprej, takrat ko sem padla skupaj ali na EAP?

V: Prej si pripovedovala, da so te v prvem letniku pripeljali v bolnico...

Kaja: Ja, ja pač jaz sem padla med odmorom skupaj, v nezavest in so me takoj v šoli so klicali rešilca so me peljali na urgenco, no in tam *smeh* je bilo itak jasno zaradi tega, ker pač so mi vzeli kri in ane in tudi izvidi so pokazali, tako nizka raven kalija, meni je utrip padel na 45 ali nekaj takega ne vem, to je ful premalo. Tako da so me takoj hospitalizirali, so me nafilali z infuzijo. *smeh* Itak sem bila cela razrezana, še to. Pol so mi še celo zašili takrat ene tri rane, ki so bile dokaj sveže in nič potem ko je moja mama prišla v bolnico, 'ja zdaj vidiš, zdaj boš šla v Idrijo, ne vem kaj, uno tretje'. Jaz uno, 'kaj kakšna Idrija'. No potem je pa prišla pač ena doktorica se pogovoriti z mano, da ne da pač so mi pa dali napotnico za ta mladostniški, ta enota za adolescentno, ker so pač kao hude motnje hranjenja in samopoškodovalno vedenje, da sklepajo, da sem tudi samomorilna. No in potem v bistvu sem po tistem sem bila ene dva tedna, ravno toliko, da sem malo fizično prišla k sebi in potem sem bila tri mesece doma, dokler nisem prišla na čakalni listi na vrsto tukaj za v Ljubljano. Na EAPju pa, ja itak najprej me je bilo ful strah, kaj zdaj neka psihiatrija sem si predstavljala to bele hodnike, prisilne jopiče, ne vem kaj. Ma ko sem prišla, je že bilo v redu. En Matic je igral kitaro na hodniku, dve pupci sta peli zraven, vsi so bili zunaj na čikih, uno tako. Tam notri sem zelo hitro padlo, no v tisti ritem. Razen na skupinah mogoče prvi mesec, tako nisem skoraj nič govorila, ker mi je bilo nerodno ampak potem ko sem se navadila vseh in to, potem je steklo. Meni je bilo ful v redu v bolnici, meni mi ni, nimam slabe stvari za reči od tam dejansko. *pavza*

V: Če mi mogoče malo več poveš od takrat, ko je tvoja pupa naredila samomor?

Kaja: am, ja to je bilo tako, midve sva se spoznali *smeh* v bistvu, ja. To bi jaz prepovedala ane, so spletne stvari za ljudi z motnjami hranjenja, ampak ne da so namenjene, da bodo komu pomagale ampak je dejansko izmenjevanje nasvetov, kako prekriti kadar greš bruhati, kako veš da si res vse izbruhal ven, kako se štejejo kalorije, eden drugega spodbujajo k nižji teži, uno tretje. In itak, mislim redko kdo da svoje pravo ime, to so uni username-i, uno tretje. In sva z eno pupo ful nekaj debatirale, uno tretje, ful sva se ulovile in potem sva ugotovile da živiva v bistvu pol ure narazen za reči, jaz sem bila v [enem delu vasi], ona je bila pač tam v [enem delu vasi], tam pri [večjem mestu] ena vas. Potem smo se pa zmenile, da se dobimo, da se spoznamo v živo, uno, ok, bla bla bla. Ful ne vem, ona je bila taka, pizda sej sem vedela, da ima probleme, logično sem vedela da ima probleme samo je bila, ful je bila zmeraj taka nasmejana, pozitivna, smo se ful ful družile zmeraj. Zmeraj bolj in potem mi je bilo, tako

takrat mi je postalo čudno, zakaj me privlači in uno sem tlačila to dol, ne kar nekaj blodiš, kar nekaj blodiš, sploh ne veš kaj bi sama s sabo, oprla bi se kao na vsako rešilno bilko, uno tretje. Za njo so vedli, ona je bila lezbijka, prav. Am, *pavza* nič potem se je tako zgodilo, eno poletje med osmim in devetim razredom *pavza* ne, kurac, ni bilo še prav poletje, je bilo prvomajske, prvomajske v osmem, tako je bilo, une počitnice, sam je bilo že ful toplo. In smo bile tam dostikrat, je prišla ona do **** in tam je bilo v bistvu tako ko greš od šole, greš čez igrišče in potem je dol tako kot en travnik, se spusti in smo bile, fulkrat smo bile tam. In enkrat smo sedele tako, nekaj smo se valjale tam po travi kaj jaz vem kaj in takrat smo se potem poljubile, prvič, itak sem ostala ful zmedena, tako nisem vedela kaj bi rekla še tako pol ure sem bila tam tako v tišini, una me je gledala, rekla, 'kaj je s tabo', jaz tako, 'nič nič'. 'A je kaj narobe?' Jaz tako, 'ma ne, ne, ne, ma daj grem domov'. Sem se pobrala domov. In tako ena dva dni nisem ne odpisovala ne nič in potem vseeno sem jo poklicala in sem se ji opravičila uno, 'da samo da sem pač ostala ful zmedena, da kaj je, da saj jaz pač ne morem biti lezbijka, ker so mi tudi tipi všeč' uno in se mi je smejala in je rekla, 'ja dobro si pač Bi in kaj je zdaj'. In jaz tako, 'ja ne vem, samo pač si mi, ti si mi všeč'. In je rekla, 'ja dobro saj si ti tudi meni, kje je problem', kao ane. Sem rekla, 'ja pizda je ane', mislim že tako jaz tako nisem bila ravno priljubljena ane med folkom, so se dosti tako spravljal name ane in je bila to zadnja stvar, ki sem jo še hotela še imeti na glavi. Pa je rekla, 'pa dobro pa saj ni treba nobenemu razlagat, saj to je stvar med nami', uno. Sam valda s časom postane to problem ane, ne moreš bit na skrito v zvezi v nedogled. Itak, saj so se lotili tudi prepiri potem uno, ma. Je rekla, 'ja kot da te je sram mene'. Sem rekla, 'ma ni me sram tebe, samo jaz res nočem, da zvejo še to ker', veš kako je pizda te vasice uno, te linčajo. Če si punca še greš nekako skozi, ma tipi pa sploh, tipi so pa joj bogi. Res bohvari. Imam prijatelja, ki smo bili sošolci v osnovni, on je gej. On še v srednji, še ko smo prišli potem v prvi letnik, še takrat so mu grozili z nožem, razumeš, mislim. Ni, nisem res nisem hotela imeti še tega na glavi. Jaz sem vedela, lih fizično se ne bo noben spravljal name ampak tudi besede bolijo, pizda, res nisem, nisem hotela. Njej je postal to s časom valda problem. In potem ko sem vseeno malo bolj uno, dosti ok, dosti kolegic se tako drži za roke ko shoppingirajo uno, sam takrat smo srečale une tri njene sošolke, ker zanjo so vedela, da je lezbijka in jaz nisem hotela, nisem hotela, da gredo besede naprej in sem odreagirala tako napačno kakor pač sem in očitno je bila to še zadnja stvar, ki jo je rabila da je potem *pavza* se offnala. Saj niti na pogreb nisem šla, niti na grobu še nisem bila. Vem na katerem kraju je pokopana, ma nisem bila nikoli. Je bila ta moja najboljša prijateljica, ki sem ji povedala vse to. Ona je potem šla ne vem dolgo časa nazaj, ne vem lahko kakšno leto, ko je dobila izpit. Se je, ko je bila ravno tam, je šla pogledat, 'daj Kaja te odpeljem, boš šla na grob, po vseh teh letih'. Samo nočem še it, nočem še it *smeh* zaradi tega ker še zdaj si očitam malo in res se bojim, da me res zlomi če stopim. *pavza* Se tok krivo. Blah. Tako se krivo počutim. Ker lahko bi vsaj ostala zraven nje, lahko bi rekla, ma ne nismo skupaj, in bi bilo to, to. Tistega mi ne bi zamerila, samo tako, kakor sem odreagirala je bilo pa. *pavza* Res jo pustit tam samo ni, ni bilo, ni bilo ravno lepo ane. *pavza*

V: Kako je bilo pa, ko si povedala najboljši prijateljici?

Kaja: uh, to je bilo *pavza* ko smo bile pri njej doma smo bile, ja. Me smo vedno kadile na njenem balkončku *smeh* zaradi tega, ker tam, ona ima tako zaraščeno, da niso mogli videt njeni tastari, tudi če so bili zunaj na vrtu ali karkoli. Tam smo zmeraj sede, tako na tleh in smo kadile. In nekaj smo spile takrat, tako je prišlo, dva kozarca vina smo spile je bilo že juhuu, kot da bi spile ne vem kaj. In nič jaz sem toliko časa tiščala to v sebi, da enemu sem morala povedat in najbolj sem njej zaupala, jaz sem se bala tudi po eni strani zaradi tega, ker nisem hotela, da potem ona misli, 'o zdaj če je Kaja bi to pomenilo, da zdaj bo začela ne vem mene osvajat', a veš, uno. Ker dosti folka tako odreagira. Potem sem ji rekla pač, 'Mojca uf, nekaj bi ti povedala' uno, pa sem začela kar jokati in uno, 'kaj je, kaj je?' Pa sem ji povedala, da pač, *pavza* da sem malo drugače usmerjena pa je rekla, 'kako to misliš, si lezbijka? Kaj saj ne.' Jaz tako, 'ne, ne, ne, sem Bi pa sem mela punco, se spomniš Maja, sej sem ti jo omenjala, tudi slike si videla najine in to, ja tako no z njo sva bili skupaj. Veš punca se je ubila, zdaj par mesec nazaj uno.' Pa sem ji povedala zakaj pa tako, nič Mojca me je tolažila in uno je rekla, 'pizda si budala, bi mi prej povedala razumep bi imela vsaj enega, ki ti stal ob strani *smeh* ne da, si bila sama v tem sranju uno za brezveze, toliko mesecev tiho' uno. Pač ja Mojca je dobro sprejela, Mojca je bila itak vedno sprejemljiva za vse, nikoli ni imela nobenih predsodkov v sebi. *pavza*

V: Kako je pa bilo, ko si imela svoj prvi poskus samomora?

Kaja: To je bilo takrat, ene dva meseca po tem, ko je Maja naredila. Vem da me je ful razžirala krivda, uno tretje in. Zmeraj bolj sem se rezala, zapirala sem se sama vase, toliko sem si mislila, da sem jo jaz spravila v grob, da si konec konec tudi jaz ne zaslužim živeti in sem vzela tablete pač, ker sem živela pri tati in oni živijo v hiši pač spodaj je on, mačeha in moj bratec, zgoraj pač njegova mama. In jaz sem imela takrat, ker so prenavljali sobo spodaj in je v bistvu tamali je spal pri njih dveh v spalnici, nona ima pa gor itak tri prazne sobe, tako da sem šla jaz pač v eno izmed sob gor. Pač vedela sem, da moja nona ima neke srčne probleme uno tretje in sem pač pobrala njene tablete in sem požrla tisto, samo sem se zbudila sredi noči, ker mi je tako slabo delalo in je šlo vse ven iz mene. To je bil poskus *smeh* v bistvu. Tata me je potem zjutraj, ko bi mogla it v šolo me je našel tam vse pobruhan, škaf zraven postelje tam cela boga. 'Kaj je, kaj je?' Sem rekla, da ne vem, da sem se zbudila sredi noči in da mi je bilo grozno slabo. So mislili kao trebušna viroza. Nisem, nisem povedala, ker jaz nisem hotela da tata ve za kakšno od teh stvari. Čeprav potem, ko je zbolel za rakom mi je povedal, da je vedel za rezanje dosti, dosti časa, ker je hitro povezal. Mislila sem, da sem zelo dobro skrivala, je

rekel, 'ene parkrat sem našel kakšne krvave robčke tam v tvoji sobi ali pa sem jih videl v košu, ene parkrat sem ti odprl predal sem videl, da imaš *smeh* notri želečke ali pa kose stekla, uno mi je postalo jasno ampak nisem hotel rinit vate, ker sem vedel pač če ti bom kaj rekel, boš itak zanikala vse uno tretje in prisilit ne moreš nobenega, da gre iskat pomoč ali karkoli, tako da.' *pavza* Vsega tudi nisem mogla skrit pred njim, čeprav za poskus samomora pač ni vedel, je zvedel šele v bolnici, ko sem bila, ko sem mu povedala pač vse. *pavza*

V: se spomniš kakšne situacije potem z Emo v bolnici?

Kaja: Ma, vsega se spomnim *smeh* Ema, ja. Nič midve sva se v bistvu, ko je ona prišla. Smo si zelo podobne, saj jaz imam mislim ne več ker sem se jaz odnavadila tega. Ampak un obrambni zid je mela isto ko jaz in to je šlo meni na živce vedno pri ljudeh. Ker ko je prišla, jaz sem zmeraj bila taka, ko sem prišla v novo okolje, izpasti čim bolj nedostopen, uno tretje, pač da se zaščitiš sam sebe. Mi smo kadili čik in je prišla nova punca na sprejem in je pač tam stala posebej z mamo, kadila čik. Uno jaz sem gledala, se obračala k ***, zavijala z očmi, 'glej jo kaj misli da je frajerka, ona najbolj posebna tu, *smeh* bo že videla.' Kar nekaj. V roku dveh dni nas ni mogel več noben ločit, smo bile stalno skupaj. Obe dve pizdunki, so nam šle same neumnosti po glavi, nosile alko na oddelek, se ga napijale ponoči, uno tretje. Nič, previjale rane ena drugi *smeh* ker smo se rezale na skrito. Neumnosti. Res smo se res štekale in potem je tako nastalo. Aja za novo leto, za novo leto, ko je prišla spat k meni, takrat potem je ratalo, ko se je. Sem ji pač naštimala, sem imela vedno uno ki se povleče predal ven izpod postelje. In ona, 'pa ne ne, dej Kaja dej se malo stisnemo', uno. Pa jst, 'ok'. Sicer mi je bilo, najprej mi je bilo kao uno malo neprijetno, ampak potem kaj, itak pijane smo bile in je popustilo uno kao 'ne ne ne ne smeš'. Se je zgodilo, kar se je. In potem nismo nekaj govorile od tega, smo bile tudi naprej normalno. In potem je postalo tako, da se je to malo bolj pogosto dogajalo dokler nisem začela opazati, ne vem ko sem šla ven uno tretje in ni bilo nje in sem ji povedala, da sem s kom zasrala al pa karkoli, je postala ful zaščitniška in ful ljubosumna že in potem je uno, kaj kurac se dogaja. In enkrat mi je začela potem kar jokati, da tega ona ne prenese, da je pač zaljubljena vame, da kaj se igram z njo in sem ne vem kaj. 'Jaz se nič ne igram, saj ti nisem nikoli rekla da med nami kaj je, jaz ne mislim nič imet s tabo, to je samo tako, glej ko se napijemo, uno tretje in potem se zgodi.' Ker nisem hotela, pa sem vedela *smeh* da jo imam tudi jaz malo drugače rada samo res nisem, nisem hotela, ker mi je, meni mi je šlo samo po glavi kako bo spet kakšna scena ko z Majo potem in tega si ne bi oprostila. No in potem nekaj časa smo imele ko neko malo distance, zaradi tega, ker sem se jaz malo odmaknila, samo potem je ona kao začela z enim tipom, ne vem potem smo se spet ful družile, je bilo spet isto in potem se je scenarij ponovil. In ko se je v ta drugo ponovilo, ko je šjora pristala na izpiranju želodca in itak je bila cela razrezana, takrat sem jaz skoraj da pretrgala stike. Sem rekla, da *pavza* sem rekla, da je kao razlog to da se jaz nočem družiti z njo ker pada v preveč slabo družbo in so se droge vmešale vmes. Pa to ni res, ker jaz imam frenda, ki je bil heroinski odvisnik, samo poskušala sem mu pomagat, nikoli ga ne bi odjebala zaradi tega sem pač pri njej sem povlekla ta izgovor ven, ker nisem hotela iti skozi iste scene, še enkrat. Mislim, saj zdaj, saj se slišimo tako na vsake toliko, ne vem, koliko časa, recimo enkrat na mesec, mogoče za petnajst minut recimo. Če se slučajno zgodi, da smo obe v Ljubljani, ja gremo na kafe uno, ma nismo pa nikoli vzpostavile tako kot smo bile takrat, res stalno, stalno, stalno skupaj. *pavza*

V: Na hitro si omenila tudi posilstvo.

Kaja: ja, to je bilo tri dni po mojem šestnajstem rojstnem dnevu. V vasi, tam kjer živijo moja mama in očim. Jaz se drugače nikoli nisem družila tam skoraj z nobenim razen z mojo sosedo no. In ona je bila tudi moja sošolka. Ma sej to je bilo dosti jih mojih sošolcev ma kot pravim, se nisem nikoli razumela s tistimi ljudmi tam, jaz imam tudi družbo dejansko imam večinoma kar precej starejše ljudi, tam 30 plus se jaz družim. Am, ker smo tudi, jaz sem v popolnoma drugi sceni in no takrat pride ta seseda, je bila edina. Smo še vedno tako zelo blizu no in me je ona prepričala, 'pa dobro daj Kaja pridi na en žur, dobro ne bo tistega tvojega panka od muzike ampak vseeno ni tako grozno, daj pridi ven, kaj boš spet zaprta tukaj doma' uno. In jaz, 'ok dobro, gremo', itak je bilo ravno tri dni po mojemu rojstnemu dnevu in oni so v bistvu praznovali v tisti koči je imelo ene pet folka je organiziralo skupaj. Mislim, da so bile ene dve šestnajstki ene dve osemnajstki in ena devetnajstka, ne vem nekaj takega je bilo. *pavza* nič jaz sem prišla tja, z njo, vse v redu. Itak pit nisem hotela dosti, zaradi tega ker sem bila na precej močnih tabletah takrat in sem se bala, kakšna bo reakcija, ma sem lahko spila dva bambusa. Ma to je, ne vem če je 2 deci vina nanese, vse skupaj, kakor sem si mešala, meni se je začelo vrtet. Sem mislila, ma kaj je možno, da je reakcija na tablete. Ok, jaz kao da se odpravim domov, fora je, da to je kočica v gozdu, osvetljave ni nobene, jaz sem samo zavila, to so itak take potke, da tako si šel proti moji hiši in takoj je zavila ena druga potka in se mi je vrtelo in sem zavila na ta drugo potko. In sem počepnila dol, ko sem ugotovila da nisem prav, ma nisem bila sposobna hoditi dejansko. Sem počepnila dol. Kr naenkrat nek glas, 'kaj je punčka si v redu'. In jaz tako, 'ma pizda veš kaj, tako se mi vrti, daj prosim pomagaj mi vstat uno, saj ne vem, saj nekaj folka je z avti uno ali pa če me ti spremiš, saj je blizu moja hiša, uno saj bomo v desetih, petnajstih minutah tam, samo jaz res ne morem.' 'Ma ne ne saj bova tu malo, se bom jaz s tabo malo ustavil.' Jaz tako, 'ma ne res bi rada šla domov, ker ne morem, tako se mi vrti ja kot da bom skupaj padla', ne vem kaj. Kar naenkrat me je podrl dol na tla, samo hlače dol, zapeklo me je ko svinja in to je to. In potem pač drugi dan sem povedala takratnemu tipu, sem mu prepovedala klicati policijo, to je bila nedelja. Ker potem na ponedeljek sem pa šla v bolnico in sem šla k psihiatrinji in sem ji povedala kaj se je zgodilo no potem je pa ona dala prijavo, v bistvu brez mojega dovoljenja, ampak ajde. Nič v bistvu se še do danes ni

rešilo, razen to da je bilo za isti večer še štiri druge prijave, očitno je bilo organizirano, da so metali v pijačo, ker jaz sem sicer priznala na oddelku, tudi če sem vedela da je proti pravilom, dokler si hospitaliziran kao ne smeš taknit alkohola. Pa sem jim povedala po pravici, ker kaj, kaj, nisem. *pavza* In potem nič. To sem samo izvedela no, da so bile še štiri druge prijave, kdo ve, ali jih je bilo več ali, to ne vem no. potem so mi pa samo, kriminalisti so mi razložili, da ni bila reakcija od tablet ampak da smo očitno dobile nekaj podtaknjeno, ker toliko močno ne bi moglo delovat tiste dva deci vina na tableto no vseeno ne. Nič edino kar me je razjezilo je bilo vprašanja njihova, ker te vprašajo če si nosil tangice je meni, kaj ima to veze *smeh* s preiskavo, kaj imam jaz pod hlačami, mona ne. Tisto mi je šlo grozno na živce in zaradi tega jaz tudi v [to vas] grem ravno enkrat na leto na kosilo, če ima moja mama rojstni dan in to je to. Ker meni se je zagnusila tista vas takrat še toliko bolj. Takrat edino krat da so se mi za določen čas res, res zagabili tipi. Da nisem hotela sprejemati, samo sem imela pa srečo, da jaz sem imela večinoma vedno moško družbo. Se z dosti, dosti več fanti družim kot s šjorami. In sem imela takrat najbolj srečo še tega prijatelja, ki je gej, ker edino njega se nisem bala, njemu je bilo edino, da mi ni bilo tako neprijetno ane. In sva v bistvu potem z njim, ko sva debatirala in to me je potem am, prepričal da, 'dej boš prespala pri meni in boš ležala zraven mene in boš videla ane, da bo vse v redu' no in to in v bolnici sem imela ful srečo, da je bil Tristan, terapevt ki sem imela tudi z njim pogovore, ki mi je pustil, da sem sedela na enemu kraju prostora, on na drugemu in sva imela odprta vrata in sem lahko jaz skozi terapije, zmeraj bolj zapirala vrata, tako kakor sem se jaz varno počutila. Tako da sem imela precej srečo, da sem potem tudi, Žan mi je pomagal, da sem še z drugimi frendi bila tako spet sposobna it prespat h kakšnemu prijatelju, brez da bi razmišljala, 'o fak kaj pa če mi bo zdaj on nekaj naredil' ane. Tisto, ja. Tisto je šlo potem skozi, tisti strah pred moškimi, uno. Mogoče edino, ja, da edino *pavza* to da mi je pustilo, da pa se mi je obrnilo v eno drugo skrajnost in je v bistvu da ful težko težko prenašam neko nežno spolnost s strani moškega, edino to. Mi je dosti lažje, če je dosti bolj grob, kot če je nežen z mano, ne vem. Mogoče edino to, da je povezano s posilstvom, ne vem, ne vem. Brala sem neke teorije ma saj veš kako je to. *pavza*

V: Se spomniš kaj iz tistega časa, ko je tata umrl?

Kaja: hu. Ja to je bilo tako, mene me je, *pavza* mislim, dosti me je zabilo, zaradi tega ker, štiri leta ga nisem videla, v bistvu mojega življenja in potem po tistem ko sem se odselila z njim sva spet tako malo zgubljala stike ane sva se bolj redko videla. In potem je bilo ful šok ane, pizda jaz sem se vozila na avtobusu v šolo. *pavza* In *pavza* Ja, to je bilo ravno, lih dobro se prišla iz bolnice, ker jaz sem bila štirikrat v bolnici, štirikrat po približno pet do šest mesec nekaj takega. Nisem dobro prišla z bolnice in me kliče mačeha, 'ti Kaja poslušaj' am, pač vedela sem da nekaj je bil bolan tako že ene dva tedna ane. Pač kdo pomisli na fucking raka. In 'so prišli rezultati uno tretje, tata ima raka na trebušni slinavki'. Mene me je kar pokopalo, jaz nisem šla v šolo. Imela je ena kolegica stanovanja, nikoli ni hodila v šolo itak cele dneve je bila tam in delala pizdarije, sem šla direkt do nje, 'Vanja daj mi vino, daj mi vino'. Una, 'kaj je s tabo.' Sem ji povedala, da ima tata raka, me je posedla dol, 'nič ne boš dobila, tu boš, joči otrok, joči.' Sem se izjokala, potem me je dala spat, mi je dala en dve, tri tablete, sem zaspala in potem, ko sem prišla k sebi nazaj mi je skuhala za jest in potem je ona poklicala mojo mami, naj me pride iskat. Ma ja to je bilo takrat ko smo zvedeli diagnozo in potem je bilo, mislim precej je bila jeba zaradi tega ker, mislim sej ne, tukaj niso doktorji krivi, samo je jadno da ti govorijo, ja ima tri mesece za živeti, grejo trije meseci mimo, ja še kakšen mesec mu damo, gre tisti mesec. V bistvu mi smo bili stalno samo na tem, zdaj zdaj zdaj bo umrl, zdaj bo umrl. Trpel je, trpel je, toliko je bilo grozno, on je imel na koncu, mislim da 50 kil. Meter devetdeset, človek je bil res, pizda, moja tata je bil omara. *smeh* vidiš ga celo življenje, ko onega panksa ogromnega, močnega in potem ga vidiš v plenicah, ko se ne more niti dvigniti se iz postelje, tisto je bilo grozljivo ga gledat tako in pač potem je pa, jaz sem itak šla nazaj v bolnico ker to me je sesulo. Potem je pa klicala mačeha, ja da, da 'Kaja ti poslušaj, zdaj pa res baje več kot tri dni ne bo zdržal, pridi dol če ga hočeš še kaj videt,' tako sem. Ma najprej itak sem naredila neumnost, ker je bilo treba, sem se napila ko svinja itak so me dobili *smeh* nič sem drugi dan k psihiatrinji na pogovor, zakaj sem se napila, ko sem ji povedala je rekla, 'dobro Kaja pusti zdaj, bomo govorili potem, bejži. Vsedi se na avtobus in bejži k tatu'. Sem prišla in potem je res v roku dveh dni je umrl. Ja je bilo, je bilo kar grozno. Pogreb je bil tudi, mislim, saj, tako no dober pogreb je bil. Smo imeli *smeh* se je vrtelo, vrtelo se je Angelic Upstarts, njegov najljubši band najprej in potem pri grobu so igrali Pigs Parliament to so te lokalni punksi. Je bilo, ja. Tako ane pogreb ane taki. Samo, toliko je bilo grozno, ker moja mačeha, res je močna ženska ane. Da zdrži vse, jaz jo občudujem, ko je ona ostala s sinom, starim 10 let takrat. Dobra je ane. Držat službo, ta malega, hišo, vse pokonci. Nekaj neverjetnega. Ma na pogrebu jo je sesulo ane, nam je padla najprej skupaj in potem gor pri grobu sem morala biti ravno jaz tista, ki je njo in ta malega držala, ko sta se tresla in uno in tretje. Tisto je bilo res grozljivo. *pavza* Ker če bi se še jaz sesula, potem bi moral folk od zadaj nas prit *smeh* držat vse tri ane. *pavza*

V: Omenila si tudi, da ste na terapijah, da si govorila o ****.

Kaja: Ja, v bistvu, to je bilo tako Tristan in Radobuljčeva sta vedela za to ane, Radobuljčeva je vodja oddelka, on je pa psiholog tam ta glavni. Onadva sta vedela za to in tako no na oddelku ljudem sem povedala samo par, določenim, ki sem jim najbolj zaupala. Potem je pa prišla ena skupina, mi smo pač vsako jutro smo določili temo za veliko terapevtsko, vsak je pač predlagal o čem bi govoril, no in enkrat je dala ena v bistvu, ki se ji je prijatelj ubil, samomor bližnjih. In ja, ful folk je uno govoril. Mene je Tristan, on je itak prefrigan, zmeraj te je gledal tako izpod čela in se nasmihal ane, če je

vedel nekaj ane. In potem jaz sem taka, da tiho ne znam biti in potem je una, 'kaj me gledate' *smeh* Tako, 'nič nič nič Kaja, samo razmišljam, da zanimivo kako si celo skupino tiho, ker mislim, da imaš tudi ti krepko za povedati kaj od tega ane'. Jaz tako, 'ne jaz nimam nič za povedat'. Ok, ok. Tisti njegov pogled, sem znorel, potem je takrat, sem prvič povedala, tako pred skupino. In potem smo nadaljevali, mislim, da se je ene tri dni vleklo to potem. Ker nas je bilo toliko, ki smo od tega. Ma ne sej tam je bilo je bilo v redu, pač še toliko ljudi, ko vidiš da se jim je zgodilo kaj podobnega ali uno in tretje, je dosti lažje potem. Te malo uno, 'ma ne nisi ti kriva, počilo bi v vsakem primeru ane', to so mi tudi psihiatri povedali, 'glej punca je bila samomorilna, ali bi ti takrat to naredila ali ne, lahko ne bi počilo tisti dan, lahko bi čez dva dni, lahko bi čez dve leti, ampak enkrat bi.' *pavza*

V: To so vsa vprašanja od mene. Je še kaj kar bi ti rada dodala, na vse skupaj?

Kaja: Am, am, to je to.

TRANSKRIPT intervjuja, 21.2.2017 (Sara)

V: Na začetku bi te prosila, kot je bilo že v vabilu napisano, če mi poveš svojo zgodbo, do danes, začneš kjerkoli hočeš, poudariš karkoli ti hočeš, kar se tebi zdi pomembno, pa je povezano s spolnostjo usmerjenostjo, s seksualnostjo, z bivanjem v instituciji, lahko tudi izven tega, kot sem že rekla, začneš kjerkoli hočeš. Med samim pripovedovanjem te jaz ne bom prekinjala, vsake toliko časa si bom kaj zapisala, da te bom potem na koncu vprašala.

Sara: Ok. Am, *pavza* sploh ne vem kje začet. Rodila sem se '98, če je starost važna. Am, potem sem živela v [manjšem mestu v Sloveniji], hodila sem najprej v osnovno šolo, zdaj gimnazijo delam četrtri letnik. Tam nekje šesti, sedmi razred sem se začela počutiti ful *unsecure* glede sebe am, ful je bilo tako ne vem, spomnim se da sem že, koliko sem bila, četrtri razred po mojem, tam sem bila stara ene 9 let pa sem *pavza* razmišljala, da, mislim da je bil oktober, nekaj takega, pa sem razmišljala da do Božiča se pa bom ubila, tako tak *smeh* kar mejnik sem si postavila. In potem se spomnim, sem se na božično jutro zbudila in sem si rekla 'o fak, zajebala sem, sam zdaj me pa ful zanima kaj sem za Božička dobila, zdaj pa ne morem tega naredit' *smeh* pač še vedno sem bila pa toliko otroška, da me je zanimalo kaj sem za Božička dobila ampak po drugi strani, pa ne vem zakaj ampak hotela sem končat vse skupaj. In se je to potem samo nekako vleklo. Potem sem šla tudi jaz čez tisto obdobje rezanja, *smeh* ki mislim, da smo šli skoraj vsi. Zadnje čase je res tako, toliko velik tega. Am, v devetem... tudi panični napadi so se mi začeli tam sedmi, osmi, deveti razred in me je potem socialna delavka v devetem razredu enkrat ujela pri paničnem napadu in se je potem v bistvu začelo vse to skupaj, da sem morala začet hodit k psihologinji in sem potem začetek prvega letnika šla na EAP. Am, *pavza* tam, sploh ne vem če lahko rečem, da mi je pomagalo, ker niti sama nisem vedela kaj tam počnem. Pač niti se nisem zavedala, da sem tam zato ker se jaz hočem pozdravit ali pa zato ker, ne vem bolj sem mislila, da bodo oni mene pozdravili. Jaz bom pa samo pač tam sedela pa čakala *smeh* pa na skupine hodila. Nisem se čisto zavedala, da je to čisto taka am, da je EAP tak da sam sebe pozdraviš, oni te samo vodijo. Tam sem bila, koliko, oktober, november, december, januar, 4 mesece. Am, *pavza* se je par stvari spremenilo po štirih mesecih, malo bolj sem, samozavesti sem ful dobila tam. Am, prvič sem se zaljubila tam *smeh* am, ja *pavza* EAP je bil kar zanimiv. Potem po tem sem šla nazaj v šolo in o se spet vedno bolj stopnjeval panični napadi, vedno bolj temno je vse skupaj postajalo in sem potem mislim da eno leto po tem, ko sem bila sprejeta na EAP am, sem 150 tablet pojedla in am, *pavza* in sem potem najprej bila v Kliničnem, potem sem šla nazaj na EAP ampak ne vem takrat nisem niti imela želje po tem, da bi karkoli spremenila niti nič in sem po dveh tednih zaprosila za odpust. *pavza* am ja potem sem spet nazaj v [manjše mesto v Sloveniji] pa ne vem sploh kaj se je kaj zgodilo. *pavza* Zdaj sem se, dva meseca nazaj preselila v Ljubljano, ker sem imela vsega dovolj, ker nikamor nič ni šlo ker sem cele dneve samo ležala v postelji in čakala, da pride večer, da lahko spim in se zjutraj zbudila zato da sem spet ležala v postelji in čakala na večer *smeh*. Am, sem imela malo dosti tega in sem hotela zamenjat okolje, nehati biti pod nadzorom staršev, ker me je to ful oviralo. Ja in dejansko se zdaj najboljše do zdaj počutim, ko sem sama zase. Zdaj sem tudi malo bolj za šolo začela delat no, končno *smeh*. Tako da ja, to je to. Pa tvoja vprašanja? Upam, da sem bila izčrpna, *smeh* bolj ne. *pavza*

V: Se spomniš še česa?

Sara: Ne vem. *pavza* Ne vem kaj bi lahko še bilo. Am, *pavza* Fanta imam tri leta. Ampak je ful *on and off* tako na par mesecev greva na razen. Tokrat za vedno *smeh* pa vsakič to traja tam en teden, dva, ja. Trenutno sva v tisti fazi, kjer sva šla oktobra nazadnje. Takrat pa res, res, res narazen *smeh* in v bistvu do zdaj še noben ne ve da sva nazaj skupaj, tako da se ful skrivava *smeh* ne vem zakaj sploh to počneva. Ja. *pavza* To je to se mi zdi.

V: Premišljuješ še o čem, kar se je zgodilo?

Sara: Brskam po spominu, če je še kaj takega bilo, kar je vredno omenit, veganka sem eno leto *smeh* če to šteje. *pavza* Ne vem kaj bi še lahko bilo. *pavza* Ne vem ali imaš kakšno iztočnico? *pavza*

V: Če še ti o čem premišljuješ?

Sara: Zdajle mi nič več ne pade na pamet, verjetno mi bo zvečer, ko se bom tuširala ali pa kaj. *pavza*

V: Se pri kakšni stvari še kakšnih podrobnosti spomniš?

Sara: Ja pri vseh, samo *smeh* ne vem kaj je sploh vredno govorit. Am, *pavza* ne vem saj sploh ne vem na kaj bi ti rada, da se osredotočim, na EAP na karkoli.

V: kar ti želiš povedati. Kar se tebi zdi pomembno.

Sara: Ful preveč daješ placa, potem se kar zgubim *smeh* Ne vem. *pavza* Ne vem ful ni nič takega. *pavza* Zdaj sem začela razmišljati o vseh diagnozah, ki sem jih imela postavljene *smeh* am, samo nobena ni bila dokončna, tako da, nimam kaj za reči. *pavza*

V: Je to vse?

Sara: Pač razmišljam, ampak *pavza* po mojem *pavza* ja. *pavza* Po mojem je to, to ja.

V: Se spomniš mogoče kakšne situacije od takrat, ko si se začela rezat?

Sara: Am, *pavza* hm, *pavza* prav situacije ne, vem da sem vedno počakala, da so šli vsi spat *pavza* pa da sem se na začetku rezala z od svečke kozarček, ki je počil, ena črepinja, sem imela to črepinjo spravljeno nekje v omari čisto zadaj, ne vem zakaj. Še vedno jo imam. *pavza* Pa vem, da je bilo moji mami ful pomembno, da noben ne bi vedel. Am, ful se je bolj sekirala glede tega kakor jaz. Skos me je tudi vozila k raznim tem plastičnim kirurgom. Kako bi mi lahko prekril rane, kako kaj naredit. Jaz sem bila pa samo tako *smeh* 'kaj pa je no, saj ni tako *bad*' *pavza*

V: Kako je pa bilo, ko so se panični napadi začeli?

Sara: am, panične napade sem imela v bistvu skos, mislim od skos, odkar se spomnim. Ne vem, mislim, da to je bilo 3. Razred. V bistvu je bilo bolj to da so itak to smatral na začetku, kot da sem jokica otrok, ki hitro živčen postane. Ker to je izgledalo tako, da se ful začnem jokati pa trest pa težko diham, sam v bistvu to pri enih otrocih je to lahko seveda tudi napad joka. Tako da potem ko sem bila pa tam 5. Razred plus pa že ni bilo več tako normalno, da kar jokam skos, ko se kaj takega zgodi. Am, tako sem potem vedno ko sem začutila, da pač sem se trest začela ali karkoli, sem šla na wc med poukom, sem rekla pol pač, da mi je bilo slabo ali karkoli. Ne vem men se ful nikoli niso zdeli pomembni te panični napadi, ker ful teh psihiatrov, psihologov, psihoterapevtov, karkoli ful dajo poudarka na to, da se bo odstranil te panične napade, kot pa na to da bi se razlog poiskalo pa se tam rešilo situacijo. Vsi bi radi samo to stran pometli am, ne vem meni so pa, niso se mi sploh zdeli pomembni, pač normalno sem jih *hand-lala* to je bilo tako kot hrana pa izločanje pa pač, to je. Ja skos sem jih jemala tako kot nek del vsakdana, potem so pa izvedeli za to starši pa v šoli in so vsi tak halo delali *smeh* sem se čisto ustrašila 'kaj, kaj je sploh narobe s tem, a se to ne dogaja vsem'. Ful je bilo tako čudno potem. *pavza* pa ful nobena metoda mi nikoli ni pomagala. Ne vem, zdaj jih že nekaj časa nisem imela, od takrat, kar je kar fajn. Jih ne pogrešam *smeh*. *pavza*

V: Še o čem premišljuješ?

Sara: o teh kvadratih [na tleh] *smeh* *pavza*

V: Kako je bilo pa, ko si prišla na EAP?

Sara: Ja, ful me je bilo strah, sploh ne vem česa, ker me ni bilo strah biti stran od doma. Po mojem me je bilo strah *pavza* ne vem česa me je bilo strah, po mojem kako me bodo ljudje videli pa ful sem imela občutek, da si ne zaslužim biti tam, ko sem se pogovarjala s kom in so mi rekli, kako so jih doma brutalno pretepali, ne vem nekdo mi je rekel, da sta mu umrla starša, ko je bil majčken. Jaz sam jokam vsake toliko, to je to *smeh*. Ful sem se počutila, kot da nisem vredna biti tam. Am, kot da v bistvu moji problemi niso pravi problemi. Pa moja starša sta v bistvu, moja mami se je v bistvu ful trudila imeti popolno družino, pač lepa hiša, pospravljena hiša, lepi otroci, čisti otroci, prijazni otroci, super mama ki vse naredi za njih. In je v bistvu ful delala na temu imidžu ni se pa v bistvu toliko sekirala kaj je dejansko med nami, kakšna družina je to. In sem v bistvu jaz skos živela v prepričanju, da imamo popolno družino, nikoli nisem niti pomislila, da kakšna stvari niso normalne ali pa da ni to tako, pri vseh. In sem v bistvu bila potem tudi kar nekaj časa na EAP-u še prepričana, da je popolna družina, kjer, ne vem zakaj ampak na EAP-u sem kmalu ugotovila, da je čisto pri vseh nekako, so skoraj vsi problemi izhajali iz družine. vsi so imeli nekaj, ali enega starša niso imeli, ali so jih starši zlorabljali ali, vedno je nekaj bilo in mi je bilo ful čudno, ker 'o moja je pa super' in se prav spomnim, ko mi je enkrat en terapevt rekel kdaj si bom nehala lagat, kdaj se bom nehala slepit in sem se ful razjezila in sem kar hotela it takrat ampak, *smeh* ja no zdaj se zavedam, da je imel prav no. Tako da sem bila tudi jaz ena izmed tistih, ki ni imela najbolj porihtane družine *smeh* *pavza* Pa ful je bilo na EAP-u drame. Tako, če se spomnim EAP-a se spomnim dram, ne vem zakaj vsi so toliko drame povzročali. Ful je bilo, ne vem, tako je bilo nekako razdeljeno v, ko v tistem filmu *Mean girls* [Zlobna dekleta], ko so tako tisti ta kul, pa tisti ne, pa piflarčki. Ful je bilo podeljen in je bilo par punc, ki so bile tiste ta glavne tam, ki so te jebale v glavo, ja tisto je bilo grozno, sploh ne vem zakaj so se spravile nad mano na vsakem razlogu, ja. Saj po eni strani je bilo dobro to da sem se malo *tough-nala up*. *pavza*

V: Kako pa je bilo na EAP-u?

Sara: A kako je potekalo vse skupaj ali kako na splošno?

V: ja, na splošno.

Sara: am, aja. Zanimivo je bilo. Ful je bil tak *roller coster* vsega. *pavza* Ker na začetku sem bila samo živčna in prestrašena, potem ne vem, proti koncu mi je bil že to, to. In sem bila tam ful sproščena, pa če sem šla za vikende domov, sem hotela kar nazaj it *smeh*. Tam je bilo pa tako, da smo imeli skupine, a ti si bila na EAP? No sej to so ti verjetno že razložili vsi. Skupine so, terapevtske, čez dan, različne, kinezijo terapija, bralne skupine, pa take. *pavza* ja. Malo prostega časa, ki ga v bistvu nimaš za kaj zapravit, ker nikamor ne smeš. *pavza*

V: rekla si tudi, da si se prvič zaljubila na EAP-u.

Sara: Ja pa niti ne vem če je bilo to, taka zaljubljenost, ker na obsedenost je že mejila na koncu pa ne vem, sem rabila pozornost ali sam jaz rabila nekomu dajati pozornost, ker mi niti tak tip človeka, en fant je bil, ful me je spominjal na Justina Bieberja pa sploh ne vem, ampak mi je bil ful všeč. Po

mojem me je ta njegov *confidence* privlačil. On se je itak malo igral tako z mano, malo me je objemal malo ne, in potem je enkrat kar izginil. Pač sploh ni povedal, da je bil odpuščen, je šel domov in to je bilo to. Se nisva slišala ful dolgo. Jaz sem večino časa v bistvu na EAP-u samo čakala če bo prišel nazaj in *pavza* ni. *smeh* Am, zdaj sva pa ful dobra prijatelja v bistvu no, se skoraj vsak dan slišiva. *pavza* Kar je tudi prepovedano na EAP-u, ne smeš se zaljubiti, to je ful dobro, da so to prepovedali, da se *smeh* ne smeš zaljubiti, pa ne smeš imet fizičnega kontakta z nasprotnim spolom. Čeprav po mojem se to počasi spreminja, ne vem če je še vedno tako kot takrat. V glavnem zaljubljenosti so bile istospolne tam. Mogoče so že kaj *update-ali* pravilnik. *smeh* *pavza*

V: Se spomniš kakšne situacije, ko si šla nazaj v šolo?

Sara: am, *pavza* v bistvu meni je največ anksioznosti mi je šola prinesla, no tako da je bilo najprej tako, da sem hodila samo vsako sredo v šolo, v bistvu ko sem bila še na EAP-u, sem vsako sredo šla iz EAP-a v [manjše mesto v Sloveniji] v šolo. Potem ko sem nazaj iz EAP-a prišla čisto, naj bi vsak dan hodila in na začetku sem bila tako polna energije, tako prepričana v vse, da sem ene par tednov res vsak dan pa vsako uro bila v šoli, potem pa ne vem je pa hiperaktivnost malo popustila in je vse samo dol padlo. In potem je bila še sreča če sem šla parkrat na teden v šolo po par ur. Am, pol sem pa počasi čisto nehala hoditi. Sicer sem si vedno, začetek vsakega leta rekla, tam septembra, 'zdaj bom pa res hodila v šolo, zdaj bom pa res čisto vsak dan, skos.' Pa ne vem, nekako ni šlo. Itak imam pedagoško pogodbo tako, da lahko hodim samo na teste oziroma sem prisotna pri pouku po svojih zmoglostih, kar je nekako nič *smeh* se je dosti hitro tako obrnilo, ja. Ful je bilo brez veze no, ker sem itak potem 8 ur v šoli sedela in se koncentrirala na to, da ne bi bilo paničnega napada in da ostanem tam in se nisem koncentrirala na snov ali pa na to, da profesor govori, ko sem domov prišla sem bila pa tako zmatrana od tega da sem šla spat in se nisem ne dopoldan učila, ker nisem niti poslušala, popoldan sem pa prespala in je bilo ne vem, brez veze, da sem se sploh matrala s tem, ker se ni nič spremenilo da bi šlo na bolje, da bi se omejila anksioznost. *pavza*

V: Potem si rekla, da si pojedla 150 tablet.

Sara: Ne vem zakaj, ful je *fogie* tisto vse skupaj. Am, ker niti ni bilo tako slabo, se mi zdi da ni bilo takrat tako slabo obdobje. Ali pa sem si samo govorila da ni, ne vem. Res ne vem kaj se je takrat sploh dogajalo. Vem da sem pojedla toliko tablet potem sem pa, ful so me zadele v bistvu in sem halucinacije dobila. In sem videla pajke, kako, čeprav se ne bojim pajkov, ne vem zakaj ampak taki gromozanski pajki so iz kota sobe ven začeli lezti pa grafite sem po steni videla, ne vem ful je bilo čudno in sem se ustrašila tega in sem poklicala, bratu je ime Miha in sem rekla 'Miha pajki so povsod' to je bilo ne vem nekje polnoči in je prišel v sobo, da me bo nadrl zakaj tako naglas govorim, ker vsi spijo in potem sploh ne vem ali je videl ovitke od tablet ali kaj ne vem, vem da je potem rešilca poklical potem pa ne vem, ene par dni sem bila v komi v kliničnem. Potem so me pa takoj na EAP poslali. *pavza* Ne vem sploh kaj sem takrat razmišljala pa kaj se je takrat dogajalo. *pavza*

V: Kako je bilo pa potem nazaj na EAP-u?

Sara: am, *pavza* čudno je bilo, drug folk je bil, drugačne ozračje je bilo, ne vem ali se je samo meni zdelo, ker pol leta nisem bila tam, ali *pavza* ne vem, ni se mi zdelo, nekako se mi je zdelo, kot da sem prerasla to. Da to kar so mi oni lahko pomagal, so mi in da ne bo nič drugače če bom še naprej tam. Tudi ful neumno se mi je zdelo, ko so uvedli novo pravilo, da ne smeš imeti telefona čez cel teden kar potem tudi ti z obiski ne moreš niti skomunicirati kdaj imaš čas, da te kdo pride obiskat, niti nimaš stika z zunanjim svetom dobesedno. In je ne vem, čudno je. Čudno je bilo takrat, ne vem kako je zdaj. Tam sem se potem v bistvu še bolj utesnjeno počutila, kot doma. Tako da sem se potem raje domov vrnila. *pavza* Ja to sem bila res kratek čas pa ni bilo niti dva tedna ne. *pavza* sem pa potem kasneje oziroma zdaj ene pol leta nazaj hotela iti nazaj na EAP ko sem v bistvu samo hotel iti samo stran od doma no. sem tudi pisala, če grem lahko na čakalno listo, in ne vem zakaj me niso dali ali so me spregledali ali kaj je bilo, ampak zdaj sem se itak odselila tako da ne bi bilo več. *pavza*

V: Kako pa je bilo ko si se v Ljubljano priselila?

Sara: V bistvu sem že nekaj časa gledala na tisti skupini na Facebooku za stanovanje pa je bilo vse ful ali je bilo ful drago ali pa je bilo na ful čudnem delu Ljubljane ali na ful oddaljenem. Vedno nekaj ni klapalo potem je pa ena prijateljica, ki ima stanovanje na Bavarcu je objavila v skupino, da za en mesec oddaja eno sobo, ker je šla v [drugo državo]. Jaz sploh nisem najprej vedela, da je od prijateljice objava sem bila čisto vesela, da je to, to. Zato ker se je treba v enem mesecu it ven, ok bom šla za en mesec v Ljubljano, doma bom lahko rekla, da je to kao poskusno da vidim če mi sploh sede pa en mesec časa bom imela, da si najdem nekaj drugega. Ne vem. In sem potem šla za en mesec potem sem pa v bistvu na, slučajno enkrat, ko sem smeti nesla sem na stavbi videla listek 'ogled stanovanja' pa puščice in sem sledila puščicam in sem prišla *smeh* do svojega zdajšnjega stanovanja. Sem pozvonila pa sem rekla 'ojla, a stanovanje oddajate?' Tako da ja no se je dosti lepo poklapalo vse skupaj, pa tudi dosti čez noč se je zgodilo, tisto da sem šla najprej za en mesec oziroma zdaj za skos, za dlje, ne vem. Am, mami je bila najprej mi je rekla, da mi lahko pošlje seznam mest brezdomcev, ker bom zelo kmalu končala tam, potem je jokala, potem mi je začela groziti, da ne smem psa s sabo vzeti am, ja. *pavza* Oči me je pa samo vprašal če bova šla še kdaj na kosilo skupaj *smeh*. Tako da v bistvu imam z očetom še ful stikov, ja. Z mami pa tako, če je treba se slišiva oziroma ko grem nazaj v [manjše mesto v Sloveniji] še karkoli iskat ali pa prespat, če je treba. *pavza* Ful se bolje počutim, *pavza* ko nimam toliko stika z njimi. *pavza* V odnosu. *pavza*

V: Ko si rekla, da nisi več pod nadzorom staršev, mi lahko kaj več o tem poveš?

Sara: am, v bistvu nimam od očija nobenega nadzora. Mami pa dela od doma, ker prevaja pa inštrukcije ima za [dva tuja jezika] in je skos doma. In je 24/7 pač *pavza* opazuje kaj počnem, ne vem, me sekira če je treba mi govori kaj moram počet, meni pa ful ne vem, čisto banalno ampak imam namen spraznit stroj ga odprem pride mimo reče 'sprazni stroj' pa me takoj mine. Ne vem. Ne morem, dokler je to moja ideja pa bom jaz sama to rada naredila, potem prav samo če imam pa občutek, da moram to za njo naredit ali pa karkoli kar počnem, da moram za njo naredit me pa takoj mine. In tako je bilo glede vsega, glede sprehajanja psa, glede šole glede učenja. Skos je hotela da ji nosim napisane plane do ure natančno, do minute, kaj bom počela, kdaj se bom učila, kateri predmet, katero snov se bom učila. Am, vse je moralo biti do pike načrtovano pa ona je to hotela videti, ta načrt. Skos mi je govorila, kaj, kdaj moram počet, česa ne smem, kaj lahko. Tako da je bilo ful, ne vem, nisem niti, imela sem svobodo ampak je nisem imela no. Tako nekako. Pa ful je bilo čudno, taka malo pravila je imela ki so me blazno nevtrala, recimo, notri se ne sme kuhat ker je prepričana, da gre vonj v stene. In gre čez dva tedna bivanja v stenah v obleke in potem obleke smrdijo. In ne glede na temperaturo pa na to, da je dve ponoči in si lačen si je treba zunaj skuhat, kjer je indukcijska plošča. Kar je ful mraz, da si pozimi, ob dveh ponoči hočeš naredit palačinke, ker si malo skadil in bi pač rad palačinke. Ne vem, take stvari so bile, ki so me ful spravljalje ob živce. Pa vse je moralo biti čisto v piko čisto, nič ni smelo... ne vem. Če me je videla v kuhinji je začela dobesedno jokati, da so ji solze tekale, da ji uničujem kuhinjo, da bom vse uničila. Vse je moralo biti tako nedotaknjeno, kot da nihče ne živi v hiši. Tako nekako je bilo. Tako da ja no, to je bil ta nadzor, ki ga zdaj ni več in je super. *pavza*

V: rekla si tudi, da so ti postavljali diagnozo, mi lahko malo več poveš.

Sara: V bistvu sem na EAP-u imela ful nesrečo z terapevto, ker takoj ko sem dobila terapevta, je čez en teden ali odšla na bolnišnico ali na porodniško ali v Belgijo je šla ena celo. In so se skos menjali in vsak je svojo novo diagnozo postavil, noben je ni dokončal. Am, tako da niti nisem imela, noben se ni individualno ukvarjal z mano tam, ker tam imaš skupinske skupine pa še posebej s terapevtom terapije. No teh s terapevtom nisem imela več kot da sem se dvakrat, mogoče trikrat videla z istim terapevtom. Tako da nisem potem imela niti diagnoze *smeh* najbolje postavljene. Pa zdravila isto vsak mi je druge dal. Ne vem. To je bilo malo čudno, no. *pavza*

V: Zdaj jaz nimam več vprašanj. Lahko si vzameš čas, če je kaj takega kar bi še rada povedala?

Sara: *pavza* am *pavza* Ne vem, ful tako nimam nobenih travmatičnih dogodkov iz otroštva, ki jih imajo vsi *smeh* to je bilo ful zanimivo na EAP-u, vsak je imel travmatične dogodke iz otroštva. Sej sem ful vesela, da jih nimam. To je po mojem to od moje zgodbe. *pavza* V bistvu je bilo še to, da sem se ful bala dotikov. Od skos no. ne vem vedno mi je bilo grozno že roko dat nekomu ali pa objet kogarkoli. Tudi od družine nisem sploh, ne vem. Tudi ko sem fanta dobila mi je bilo grozno, ali pa na spolnost pomislit, ful sem se bala vsega tega. Pa *pavza* pa to mi ni bilo všeč, ko mi je, ne vem kateri terapevt na EAP-u rekel da naj to kar ignoriram ali da to ni pomembno ali nekaj takega. Mislim če zdaj za nazaj pomislim se mi to zdi dovolj pomembna stvar, da se ali vsaj pogovarja ali nekako poskusi rešit, ne pa da je samo tako 'pusti' ne, ker sem imela res ful velik strah pred tem, ful nočnih mor o tem. Ne da me kdo posili ampak da *pavza* imam spolni odnos z nekom, čeprav ga nočem. Pač je to nekako posilstvo ampak vseeno ni bilo, ni bilo. Saj sploh ne znam opisat. Ampak ful je bilo tako ne vem, že *pavza* že objemi so mi bili grozni ali pa ko sem pomislila, da bi se morala lupčkat z nekom. Pa vse prijateljice ki so ob petkih ven hodile pa se kar žvalile s folkom v Cirkusu *smeh* in tako, me je kar zmrzilo sam da sem pomislila, ne vem ful me je bilo strah tega. *pavza*

V: Še o čem premišljuješ?

Sara: am, *pavza* razmišljam kdaj se je nehal ta strah, mislim, ful nisem razmišljala še o tem. Pač vedla sem, da je tako bilo, samo nisem prav razmišljala o tem, da se je to končal zdaj, ne vem kdaj. *pavza*

V: Se še česa spomniš?

Sara: *pavza* Ne, pol se bom *smeh*

TRANSKRIPT intervjuja, 14.4.2017 (Jernej)

V: Na začetku bi te prosila če mi poveš svojo zgodbo, do danes. Začneš kjerkoli ti želiš, izpostaviš karkoli ti želiš, kar se tebi zdi pomembno in je povezano s spolno usmerjenostjo, s seksualnostjo in bivanjem v instituciji. Sicer v tem aspektu tvoje zgodbe jaz itak ne vem veliko, ampak poskusi pripovedovat kot da se ne pozna, kot da ne vem nič o tebi.

Jernej: Od vsega začetka do danes?

V: Začneš kjer ti želiš, pa do danes.

Jernej: Ok. Torej da sem opazil da sem pač usmerjen na fantovsko smeri je bilo predvsem, ja bi rekel, prvi, drugi razred osnovne šole. Zelo hitro, zelo hitro. Am, nekako sem bil nagnjen vedno, bom tako rekel, družil sem se veliko s puncami ampak vedel sem vedno da je pač moja stran bolj na moško. Zakaj je temu tako ne bi znal opredelit, ker pač to se zgodi in ne moreš obrazložiti stvari, ki jih čutiš, v tistem trenutku ko si mlajši jih res ne moreš obrazložiti. Jih čutiš in jih poskusiš nekako zatreti, jaz sem jih poskušal sicer zatreti na začetku, v najstniških letih. Imel sem veliko uspeha tudi pri ženski populaciji ampak je bilo vedno 'ne' ker sem pač vedel, poskušal sem, pri 13-14 letih pred valetom, zaključek valeta. Ena najlepših punc na šoli takrat ane je poskušala z mano. Ni vedela nič, sva šla v hotel, sva si vzela sobo, sem poskusil. Ni šlo. Ker moja izkušnja s fantom je bila že pri zelo ranih letih, 8 let, smo poskusili, smo bili vsi stari 8, 10, 11, smo poskušali nekaj. Tista prava izkušnja, da

bi lahko rekel, da sem tudi izgubil svojo nedolžnost je bila pa zelo hitro no, sem bil star 11 let ane. Ampak jaz sem bil zelo, bi rekel tudi zaradi moje hibe, zelo hitro odrasel no. Tako bom rekel. Zelo hitro sem se zavedal da je svet drugačen in da je težek in da je treba vedno zasledovat svoje želje, samo je bilo pa zelo težko kot 11 letni fant, sem s svojim sosedom, takrat je bil star 15 let ane, sva imela zelo, 4 letno zelo intenzivno razmerje bom rekel. Kar je pa poanta tega vsega danes je da ima on tri otroke in družino, tako da za njega ne ve noben. Živi svoje življenje zelo skrito še danes. Tega si nisem želel pri sebi no. jaz sem imel zelo probleme sam sebe odkrivat, am, družina moja *pavza* drugo okolje, druga generacija, moji starši so, jaz sem iz vaškega okolja ane in pač to je bilo »no go«, absolutni »no go«. Starši niso vedeli, moja mama je rekla da nikoli ni vedela, čeprav jaz sem se zelo, jaz nisem v to prepričan, ker jaz sem pri 15, 16 letih preizkušal vsako mejo, tisto *adolescence* mejo vedno več pudri, parfumi, vse. Moj očim je bil pa zelo homofoben s svojega stališča. Vedno ja, dela na kmetiji, to moraš to moraš to moraš, jaz pa tega nikoli nisem želel ane. In sem bil zelo zaprt v sebe, svoj svet. Nato še ta težko poškodba, ki se mi je zgodila ane, ki me je prikovala recimo na voziček, ker prej ga nisem uporabljal, ko je bila prometna nesreča, da mi je še stvari znatno poslabšalo. Am, sem bežal stran in po eni strani je bil zavod v katerem sem bil ane, Kamnik, ZUIM kot tak neke vrste *pavza* beg pred družino, ker nisem mogel živeti svojega življenja. Am, sem ga vedno skrival, do 21ga leta, ko je pač *pavza* imel sem fanta, am, bila sva skupaj recimo pet mesecev, sem ugotovil da to ni to sva šla narazen in pač jaz nisem vedel, da ima psihične težave in vse ostalo, je pač naredil samomor. Am, to je bilo za mene tak šok da *pavza* ja ne znam razložiti, zelo me je šokiral. Imel sem občutek da sem jaz kriv, seveda nisem bil, ker so bile težave že prej. In takrat sem tudi naredil svoj outing pred družino, čeprav sem živel svoje gejevske življenje že 10 let ane. Ja. Sestra je bila premlada, ona je bila stara 6 let, 7 let tako da ona takrat ni mogla govoriti zraven, očim je umrl takrat za rakom, sem mislil 'ok dobro se bo odprlo' očeta tako nisem imel nikoli v življenju. Ni bil prisoten no. am, *pavza* Ja ni bilo podpore no. ni bilo podpore je bila zelo zatrta zadeva, je bilo pač tako 'ja si bolan, treba je iti k psihiatru, treba je zdraviti, to je bolezen. Bojiš se ženske bližine ker težko hodiš.' To je bila, to so bili vsi prepričani, zelo prepričani da je to to. Imel sem srečo da sem takrat spoznal tistega fanta s katerim sem bil potem naslednjih 6 let skoraj. Me je malo rešil vsega skupaj in moram reči da sem v tistih šestih letih, moja mama ni spoznala mojega fanta, to me je zelo bolelo, moram reči, ker moja mama je bila pač oseba, s katero sem se zelo povezoval, ker sva bila sama, ker sva živela 11 let sama, mama samohranilka in z 12 leti je prišel tisti očetovski lik, ki sem mislil da bo dal neko noto na vse skupaj, da mi bo dal neko moškost pa vse skupaj, sam jaz, to se ni zgodilo. Ja ne vem, am, sam zavod, ko pač o zavodu govoriva, je bila neka svoboda samo zavod postavlja meje ane. To je pa problem, to so pa tiste ure, ko moraš prihajati, odhajati. Skrival sem se po vseh možnih načinih, ker sem imel tudi fanta med zavodskim življenjem ane, od 17 do 21 leta. Zdaj pa če si 21 let star pa še v zavodu ne moreš se razviti. Oni vse naredijo za tebe. Mislim to je ne normalno. Naredijo vse za tebe, perejo ti, kuhajo ti, likajo ti. Moja mama je bila tudi taka 'ne moreš nič sam, bom ti jaz vse naredila, ti tako ne moreš, bom ti pomagala, pusti vse. Tudi ne hodi v šolo, brez veze, naredi srednjo šolo.' Je bilo tako, je bilo zelo. Ampak zavod, institucija ki ne, naj bi pomagala k odraslosti, ampak ko prideš ven iz zavoda ne veš nič. Torej ko sem jaz prišel iz zavoda, kot študent star 22 let, ko bi naj že vedel veliko o svetu, nisem vedel veliko. Meni je bilo vse čudno. Jaz sem se moram naučiti prati, jaz sem se moral naučiti sam živeti, sam likati, sam zlagati stvari. Sam živeti. Naenkrat ni bilo več pravil, naenkrat sem lahko šel ven in nisem rabil gledati desetih, enajstih, ni bilo vzgojiteljico, ki ti morijo, ki te ne razumejo, tako ali tako ne. Moram reči da nisem bila najbolj prijeten sestanovalec v zavodu. Jaz sem imel vsako leto ukor pred izključitvijo. Ker sem bežal. Čez okno, čez požarna vrata, ker lahko hodim ane, in sem čez požarna vrata hodil, fant me je čakal zunaj, ljudje so me čakali zunaj, smo šli v Ljubljano iz Kamnika. Je bilo kar, policija je enkrat čakala tam *smeh* starši so prišli sredi noči. Mene ni bilo nikjer, jaz sem zbežal čez požarno okno, sem šel v gejevski lokal. In ja ne vem kaj naj rečem. Jaz mislim da zavod je v redu za določeno skupino ljudi, za ljudi ki imajo mentalno oviranost, mentalno v glavi, da je nekaj narobe, da ne morejo razmišljati s svojo glavo, da si ne morejo ustvariti svojega življenja kot takega. In ni pa za nekoga ki ima telesno oviranost, pa naj bo to še ne vem kako težka oviranost, da lahko samo vrat premikaš. Jaz tega ne podpiram zaradi tega ker če tebi glava funkcionira se da najti način da najdeš asistenta, ki ti pomaga čez vse te stvari in lahko si prisoten v normalnem, najstniškem življenju, ker to mora vsak dati čez. Ta zavod to zelo zapira. Jaz sem zelo proti temu, za ljudi s telesno hibo. Podpiram pa v določeni meri tudi za ljudi, ki imajo mentalno oviranost, ker oni pač potrebujejo določeno oskrbo. Samo ne na tak način, kot se to predstavlja. Ker se da drugače. Da se zares drugače. Dobro, pravila morajo biti, seveda, to je potreba takšne ljudi tudi nadzorovati, ker lahko da imajo tablete, določene stvari. Samo človek kot jaz, ki ni imel tablet, ki je imel željo po zabavi, po norosti, po vsem ostalem se mi zdi ta zavod zgrešen za take ljudi. Samo dan danes se to malo spreminja, so šole. V moji osnovni šoli danes vem da sta dva, ki sta na vozičku, telesno ovirana, težje kot jaz, eden tako kot jaz eden pa res težje, in je vključen v proces odraščanja z drugimi. In mislim da je to ena dobrih stvari, ki se zdaj dogaja. Samo se pa o tem zelo malo govori. Zdaj pa še druga stvar če si gej in še telesno oviran pa to zna predstavljati kar velik problem. Ker moraš najprej razčistiti pri sebi, ker jaz sem vedno mislil da *pavza* ker imam telesno hibo, da nisem dovolj da imam nekoga. Da me bodo gledali iz tega vidika da se bom smilil ljudem. Moram pa reči da večina ljudi razmišlja tako, ko vidi nekoga, tudi geji. Moram iskreno povedati, tudi geji čeprav je tega manj. Geji se bolj s strahom približajo, nimajo pa toliko predsodkov pred ostalimi, ker že sami imajo neko stigmo ane. Iz družbe. Samo jaz mislim da imam ta karakter trenutno, po vseh teh izkušnjah, da

zelo pridobim ljudi, zelo hitro na svojo raven in pokažem neko inteligenco, ne rečem da sem najbolj pameten, samo nekaj pričakujem tudi od ljudi in hitro rečem 'glej to pa ni dobrodošlo na svetu ali pa je' in ja kaj naj rečem. *pavza* Če bi me intervjuvala dve leti nazaj bi bilo drugače. Šel sem čez razhod, zelo me je prizadel ta človek. Sem mislil da imam vse urejeno, da je to poroka da bo to, prstan. Moja družina ga je celo sprejela. Pred samim razhodom. Moja mama danes to gleda čisto drugače, ne vem kako je to predelala, ne znam povedat, ker sem bila dve leti v tujini. Že odnos lani ko sem prišel in zdaj ko sem zadnja dva tedna doma imava odličen odnos. Sama se pozabava. Ne vem, zelo me preseneti. Danes zjutraj je bil en primer, ki me je tako presenetil. Pride poštar prinese ene stvari za mojo sestro, ki sem jih naročil. In je bil zelo lušten fant, ona meni reče 'je lep, samo bi bil bolj za tebe'. To so pač stvari, ki me zelo presenetijo, ker mi je rekla celo 'želela bi si nekaj takega za tebe'. In potem si rečeš 'matr je pa res predelala stvari'. Samo dobro, njeno življenje ni bilo lahko, tako kot tudi moje ne, pri partnerskih vezah, ampak ona reče 'ne bodi sam v življenju' samo jaz ji rečem 'glej jaz čakam'. Jaz imam ljudi, imam tu pa tam kakšno zabavo, z moškimi ane, saj pravim. Ker mi funkcionira vse. Ker večina ljudi tudi vpraša 'o si na vozičku ane, kako pa kaj seks, a to sploh gre?' Zelo veliko ljudi to vpraša, ker se ljudje res ne zavedajo, če imaš ti telesno hibo, da sediš na vozičku, poleg tega lahko še vstanem, samo jaz sem eden redkih. To ne pomeni da nimaš spolnega življenja in da nimaš občutenj in da nimaš občutka, karkoli ane. Še celo tisti, ki imajo poškodbe v določenih predelih si želijo bližine drugega človeka, to je treba razumet in ne vem ali to razmišljanje... zelo velikokrat se mi je zgodilo v gejevskem klubu, ali pa pri puncah, ki so spraševale, ko še niso vedele kako je z mano 'a to sploh gre pri tebi, a bo to šlo'. In jaz včasih sploh ne odgovorim in si mislim svoje, pa rečem 'ja ne vem, če tako razmišljaš potem je težko sploh nadaljevat pogovor v kakšni smeri da bova kam šla v nadaljnje pogovore glede spolnosti ane'. Spolnost jemljem zelo resno, zelo resno, to moram reči. Bojim se tudi bolezni, vsak se boji, sam imam vedno nekaj v ozadju. Samo to ne pomeni da sem mrtev. To pomeni da se jaz z ljudmi, *one night stand*, nisem preferent, ne delam. Se zgodi. Ampak zelo redko. Verjamem v vezi, verjamem v ljubezen *pavza*. Vseeno mislim, da gejevska skupnost kot taka promovira enakopravnost, promovira enakost vse lepo in prav. Samo je zelo veliko svinjarije zadaj, ker veliko ljudi se skriva, veliko ljudi je poročenih, ima otroke in vse ostalo in se ne odpre. Ali pa se odprejo pri 40tih letih in je še večji šok za družino ane. *pavza* je pa zelo velik poudarek na spolnosti kar me zelo moti. Recimo pri teh aplikacijah od *grinder-ja* do *gay romeo-a*. *Gay romeo* je malo boljši. *Grinder* je dosti slabši. Napišeš kaj si želiš. Da iščeš prijatelja za druženje, potem pa vidimo dalje in v odgovoru že dobiš 'hej' pa sliko tistega prelepega dela, spolnega organa ali pa še sliko drugih oblik telesnih v raznih pozah in zadevah. In jaz potem, prej sem se jaz sekiral pa se poskušal pogovarjat s takimi ljudmi. Danes rečem 'si prebral tam kaj piše, ne iščem to, iščem ljudi za druženje in vidimo dalje'. Pravim spolnost je prevelik poudarek, zelo lepo, spolnost je lepa, čudovita in včasih veliko ljudi tukaj zaide. To je moje mnenje. Am, in potem če ljudje, ki niso odprti do spolnosti, do homoseksualcev rečejo 'ja vi ste drugačni, pa živite tako pa tako razuzdano življenje' pa saj heteroseksualci tudi tako živijo, ne bomo se skrivali no. saj je isto. Samo je malo čuden svet zunaj no. ne znam, nisem zadovoljen včasih. Zelo zbiram prijatelje s katerimi se družim, zelo jih selektiram, zelo hitro zaključim z nekom. Prej ni bilo tako, samo to izkušnje prinesejo, negativno odznenem v sekundi nazaj 'adijo, me ne zanima' in borim se proti samemu sebi včasih, ker vidim, da me ne razume veliko ljudi, ker jaz ko se z nekom dobim. Moram pa reči da svoje fante nisem pa nikoli spoznal, mislim ko sem bila 18 let star sem enega fanta spoznal preko app-a, preko interneta, in takrat je bilo lažje. To je bilo leto 2000 si si napisal se dobiš, pa se res dobiš. Danes se sploh ne dobiš. Pošlješ slike pa si pišeš mesec, dva, potem te enkrat že tako mine, potem ti pa tisti človek sploh več ne odgovarja. In si misliš 'pa dobro pa kaj sem zdaj naredil'. Aveš ti poskušaš najti partnerja, ali pa nekoga s katerim bi se imel fino pa mogoče kaj zgradil ali pa samo *friends with benefits*, kar bi zdaj v mojem obdobju preferiral. Če se pa zgodi ljubezen pa hvala bogu ane. Samo vsi govorijo 'to je zdaj ful moderno, *friends with benefits*', jaz nisem tega mnenja. Ker ni moderno, ker ljudje iščejo hitre zadeve, nočejo se vezat večinoma, zelo težko, sploh v LGBT skupnosti je veliko, ker je zadaj ta družina in to kar se skriva pri poročenih moških, ali ženskah to ne vem. Je to tako močna stigma postala v Sloveniji tudi in v svetu da ni kaj drugače kje drugje. Bom tako rekel. Slovenija je pa mala, procentualno je zelo malo odkritih ljudi. Ta hiv je samo ena mala malenkost, to je samo ena bolezen, ki se preveč posplošuje da to takoj dobiš. Če veš kaj delaš lahko tudi spiš s človekom, ki ima hiv. Jaz tega še nisem ne izključujem pa možnosti, ker se zavedam da danes se lahko zaščitiš in če ti človeka ljubiš, ne bi izključil možnosti da tudi to naredim. To moraš imet pa v glavi res neki porihtan če to narediš. Drugače pa ne vem, ker sva bolj pri zavodu, kot sem rekel, nisem pristaš tega no. svojega otroka ne bi poslal tja. Svojo sestro sem sam vzgojil, lahko rečem, da sem jo sam vzgojil, ker je bila stara 4 leta, ko je očim umrl, tako da jaz sem jo sam spravil gor tako da lahko rečem, da danes ko je 17 let stara in ko mi je rekla prejšnji teden, da mi je zelo hvaležna za vse ker sem jo postavil na noge in kako gleda na svet in da ve da ni vse lepo in rožnato in vse. Da je tudi črno in belo ane. Za svoja leta, 31 let, mislim jaz se ne počutim 31, imel sem svoje vzpone in padce po poškodbi, tisti težki 140kg, mislim groza. Sem se čisto zapustil. Ne vem zelo opustil in to je vse psiha ane. Če bi bilo pravo vodstvo družine, potem pa še ta zavod, ki je stvari samo še poslabšal. Tako da jaz za človeka, ki je telesno oviran, ne priporočam zavoda, sploh ne. To je za mene, jaz bi celo rekel, da je treba starše dati kdaj v poseben prostor, da teh otrok sploh ne vidijo neko določeno obdobje. Ker starši so tako zaščitniški do teh svojih ljubljencev, ki imajo telesno hibo da ne vem veš, ker ko sem bil v zavodu sem videl, človek, ki je boljši od mene, ki hodi ki sploh ne uporablja vozička je prišla mama

pa je rekla 'joj okno je odprto, se bo prehladil, zaprite okno' na primer bizaren, blesav primer. Ampak meni se to zdi budalasto. Otrok pa star 24 let. Ta človek se nikoli ne bo postavil za sebe, ta bo samo čakal da bo umrl. Pa da bo potem šel in veliko jih potem tudi tako gre, pri 26, 27, tudi do 30 kdo ne pride če ima težko invalidnost. Če pa je nekdo integriran v svet živih, normalnih ljudi, recimo normalnih, telesno neoviranih, ima svoje odraščanje, otroštvo, po normalnih standardih, da ima svobodo, da mu starši dajo določeno, da mu rečejo 'ti si isti'. Poznam en par primerov v Nemčiji, Nemčija je bolj razvita država kot Slovenija, tam starši drugače razmišljajo, že v prvi fazi te zavodi so zelo zadaj. So ampak se trudijo da so ljudje s telesno oviranjo, sploh v študijskih letih in v srednji šoli enakopravni. In potem se vidi, ko je človek star 22, 23 let, s kakšno voljo živi. Da lahko svoje potenciale izpili do potankosti. To je pa majhnost te države, tako bom rekel. *pavza* zdaj se že malo ponavljam ampak ja. Je taka tema, ki je težko govorit o njej, marsikdo ni pripravljen govorit o tem, ker imajo težave sami s sabo, ker se ne znajo vprašat kaj je prav pa kaj ni pa kdo so. Problem je s tem, ker celo življenje iščemo odgovore kdo smo ane. Iz socialnega stališča ti sama veš da veliko vprašanj imamo celo življenje, jaz pa rečem, saj se bomo celo življenje spraševali pa naredili bomo dvajsetkrat isto napako pa lahko si rečemo 'ja ne bomo več delali tega' pa naredimo čez 2 minuti isto, kar smo ravno rekli da ne bomo. Tako da iz tega stališča. Tako kot sem rekel, starše bi bilo treba prav odstraniti od teh otrok za nekaj časa. Sploh v tistem času ko odrasčajo med 12 in 15 letom bi jih morali prav odstraniti tiste starše, ki vežejo preveč svoje otroke, bi jih morali prav stran dat 'staršev ni, sam si, tu smo prijatelji, to je tvoj asistent, če ga rabiš, če ga ne je ok in živi svoje življenje, stran od staršev'. Starši so včasih zelo velik faktor da ti ljudje tudi prej obupajo nad življenjem, prej gredo iz sveta, če imajo kakšno distrofijo ali pa podobno. Ali pa sploh ne znajo živeti pri svojih 40tih letih, pa je mamica tista. Kaj pa potem ko staršev ni, pa gredo v dom za ostarele in kaj pa pol. potem so pa sami tam. Ima en primer takega človeka, saj poznam enega, [Žan Novak], on je en distrofik, ni na moji strani, starši so ga tako razvajali da on ni znal živeti življenja, in še danes ko tako pogledam, je izgubljen. Je moj letnik, dve leti mlajši, ne vidim da bi se kaj izboljšalo. Sva bila dobra prijatelja pa sem prekinil stike. Me je bolelo no ampak je bilo preveč negative, samo negativno razmišljanje in to na dolgi rok, če je veliko negative okoli tebe, tudi ti en moreš pozitivno razmišljat. In sem moral pač postaviti meje, tudi če se sliši kruto. *pavza* sploh pa nisem tega mnenja, kar je moja mama takrat rekla, ali pa moja družina, da si gej zato ker imaš telesno oviranost, to je pa bedarija živa. Sploh živimo v takem času in vse kar sem videl v gejevskem svetu, toliko ljudi eksperimentira, toliko takšnih ljudi, ki nikoli ne bi mislil da so, pa ti tudi nikoli ne bodo povedali pa so možati pa so. Ker ljudje smo živa bitja in se privlačimo in včasih se zgodi tudi heteroseksualnemu moškemu da reče 'ej jaz bi pa poskusil ane' nekateri celo ostanejo pri tem na koncu ane. Tako da je veliko skritega in veliko ne povedanega. Ta tema ki jo delaš je sicer super morajo jo pravi ljudje slišati, želel bi si malo več, da bi ljudje res začeli malo razmišljati. Sploh ko vidijo kakšnega človeka na vozičku, da začnejo ne razmišljati 'oj kaj pa je zdaj' pa 'ali lahko to, lahko ono' ampak samo 'on je človek, dajmo mu možnost pa samo normalni pogovor, sploh ne videt vozička, veliko ljudi tega ne zmore. Vsi vidijo prvo kolesa ali pa tisto hibo, ki jo imaš ali pa govorno napako ali karkoli. Nihče pa ne vidi človeka, ki se skriva notri. In to jaz mislim, da da marsikomu moč, če bi ljudje začeli tako razmišljati. Je pa v gejevski populaciji malo drugače. Sicer se ista vprašanja porajajo, ker je v medijih je predstavljeno gejevstvo kot ja morash biti popoln, moraš biti top, moraš biti lep, čudovit če ti kaj manjka to ni to, po večini je tako. Samo to so samo mediji, jaz nisem tega mnenja, ker sem videl raznolike pare, jaz bom rekel da zunanost je faktor, seveda, saj se nekako privlačimo, samo mene karakter dosti bolj privlači, meni je seksi karakter ne pa zunanja podoba toliko veliko. Zavode ne ukinjati ampak spremeniti njihovo osnovo, kako delujejo. To bi rekel. Več pa o tem ne vem. To bi bilo to. *pavza* Tisti moj prvi partner, ki je bil on zdaj živi družinsko življenje, tri otroke, vem da ima občasno druge moške partnerje. Ko sem bil pri njemu par let nazaj je hotel je rekel 'dejva'. Pa ne bom rekel da sem najbolj moralen človek na svetu ampak sem rekel 'jaz ne' sem rekel 'saj ti zaupam pa vse skupaj ampak jaz poznam tvojo družino pa tvojo ženo' pa sem si rekel ne ane ker ni bilo, ne bi mogel za isto mizo sedet pa kavo pit pa reči da sva ravno spala skupaj potem pa spiješ kavo. Jaz mislim da za take zadeve mora biti nekdo, ki ni toliko povezan s tabo. To so ljudje, ki *pavza* ki jih tako bežno poznaš, ki jih ne poznaš celo življenje. To je malo težko no. Tudi bizarno no. So tam otroci in se to dvojno življenje živi. Saj hetero svet ni nič boljši, samo o tem se pa toliko ne govori ane ker je pač to normalno v načelih družbe. Jaz pa mislim da, se vedno vprašam, kaj je pa danes sploh še normalno, saj ni nič več normalno. Če tako gledamo, za enega je to normalno, je zelena normalna za drugega je pa modra normalna na primer. Za enega bo pa nekaj vmes. Tako da. Zato pa zbiramo *rainbow*, raznolikost. Jaz sem takega mnenja. Ta barva je idealna za našo celotno populacijo. Saj imamo transseksualce imamo biseksualce, ne vem. *pavza* Tudi vprašanje biseksualnosti in vsega to, zelo veliko ljudi me tudi [v drugi državi] vpraša biseksualnost uno tretje pa nisi pa kako gledaš na to. Moram reči, da na začetku sem mislil, ja pa ta biseksualnost pa to to človek ne ve kaj hoče. Jaz tega mnenja nimam več odkar sem bil na taborih in na določenih stvareh od Legebitre in drugih stvareh. Jaz imam mnenje, da se pač človek zaljubi v osebo, ne gleda spola. Jaz sicer vem da sem gej, ker me moški privlačijo, pri biseksualnosti je pač, zaljubiš se v osebo, v to kar ona predstavlja ali pa kar on predstavlja. Transseksualnost je spet druga tema. Kot mlad mi ni bilo nič jasno, sem imel zelo strah pred tem. Danes bom pa rekel bolj si drugačen bolj me zanimaš. Bolj si blesav bolj si smotan, bolj bom drezal da te bom spoznal. Tak človek sem. Zelo odprt sem do ljudi, vem da imam še napake, veliko moram še predelati pri sebi, celo življenje se ukvarjam s svojim

stvarmi, s takimi in drugačnimi napakami, ki jih imamo, ki mislimo da jih imamo, bom rekel tako. Ne vem. To je to. Ne vem kaj naj še rečem. *pavza* Še kakšno vprašanje?

V: Še o čem premišljuješ?

Jernej: Ne. Mislim da glede sebe vem kje sem in vem kje je moja pot. Trenutno se vidim v tujini, ne izključim pa možnosti da ostanem v Sloveniji kdaj, če se zgodi. Glede partnerskih vez bom rekel tako no, pri svoji mami tudi opažam ali pa na splošno pri ljudeh da veliko ljudi išče partnerja zato da bi nadomestil svojo osamljenost. In potem delajo vse tako kot partner hoče ali pa ne živijo svojih sanj, zato pa se jaz trenutno ne obračam v partnersko smer ampak bi želel nekaj drugega ane. Ker vidim prioritete v mojem življenju drugje. Ker imam cilje in bi jih rad uresničil in se zavedam da ni vse lahko. Pa ni mi več tako težko govoriti o tem. Včasih sem bluzil stvari in nisem vedel kje se nahajam. Zelo sem bil čustven, še vedno sem ampak kontroliram svojo čustveno plat ker vem da moja slaba lastnost so čustva. Zelo so me stvari prizadele, če je kdo kakšno stvar rekel o meni. Mnenje drugih mi je bilo včasih zelo važno, ker sem tudi iz takega okolja izhajal. Danes mi je vseeno kaj kdo počne. Jaz vem, da mogoče ne delam prav ampak grem pa svojo pot. In to veliko ljudi ne počne no. sploh pa ti ljudje, ki so v zavodu. Če celo življenje nekdo drug za tebe dela, te umiva, te ureja, to je ok, nekateri to rabijo, samo kaj pa zunaj potem. Prideš v svet, sploh se ne znaš obnašati, sploh ne veš kako bi komuniciral s človekom. Strah. Alkohol. Ker ne veš kako bi. In potem pridejo droge, alkohol, vsak najde neko svojo zasvojenost. To sem pa zelo opazil. Se opijajo ali pa z nečim poskušajo sebe, ki so zgubljeni, večina ljudi ki pridejo iz zavodov je zgubljenih, sploh pa ljudi ki so še LGBT. Zelo so zgubljeni in ne vejo kako in kje začeti in se morajo tista bistvena vprašanja, ko si star 17 let se začnejo spraševati, v bistvu se začneš ti spraševati svoja bistvena vprašanja pri 16tih, 15tih letih, ko bi moral začeti ane, če si pa v zavodu se pa lahko zgodi da si začneš tista bistvena vprašanja spraševati pri 30tih. Ker nekateri so tam 17, 18 ali 20 let. In se začnejo pri 30 tih letih spraševati 'kdo pa sem jaz?' In nekateri niso kos temu in jih dolgo tudi potem ni več med živimi. Nekateri se pa postavijo med, ne vem. In to je največja napaka ane, ker ne vedo kdo so. Ker jih preveč, ker jih zaprejo kot da so živina. Jaz sem se tam, jaz takrat se še nisem tako počutil, ker te tako, tako ti zmiksajo možgane da imaš občutek da delajo prav, da imaš tiste učne ure, da delaš tako kot oni hočejo, vse na dril vse na uro vse tako. To je tako. Kot otrok to lahko. *pavza* jaz v osnovni šoli nisem bil v zavodu, tako da sem se zelo hitro začel upirat, ker jaz sem videl svet zunaj do svojega 14 leta ane. In meni je bilo fino prvi dve leti potem sem se pa začel upirat, jaz sem bil pa tam 6 let. 6 let bedarije ane. Nekega programa, ki je bil pomešan iz 3+2, ki je bil potem 4+2 ekonomski tehnik, ker kao moje sposobnosti niso dohajale njihovih standardov. Pa ne bom se hvalil ampak danes govorim štiri jezike tekoče in lahko delam v tujini, tuje jezike tekoče in delam z ljudmi. To pomeni, da njihova hipoteza takrat, da jaz nisem sposoben narediti enega ekonomskega programa, da mora biti podaljšan, ker meni matematika ni šla, pa logika. Totalna bedarija. Socialna delavka, totalno neuporabna, ko jo vprašal kam greš, kam boš šel je ona meni rekla 'pojdi ekonomijo naprej'. Jaz sem njej rekel 'jaz se vidim kot psihiater, psiholog, prevajalec, nekaj v tem smislu'. Ona meni 'ja pa to ne bo šlo, pa moraš gledati kako boš živel pa pisarna pa boš sedel pa itak težko hodiš, pa kako se boš gibal pa ne razmišljaj tako daleč, zakaj to tako. Naredi to, to je najbolj varna pot'. Torej pošljejo te na najbolj varno pot. Torej spet se nisi nič naučil v življenju, ker nisi šel tisto trnovo pot, spet si šel najlažjo pot. Ker jaz socialni delavec nisem ane samo ti kot socialni delavec moraš človeka videti kot celoto, tisto hibo pozabiš, vprašaj kdo je 'kdo pa si ti?' To je bistveno vprašanje, in kaj si ti želiš. In ti kot socialni delavec ne smeš nekomu reči, ali pa psiholog ali kdorkoli 'ja to pa ne bo šlo ker pač ne moreš to in to in to'. Jaz nisem tega mnenja. Jaz poznam eno psihologinjo, ki ni bila v zavodu, zelo dober primer. Ni bila v zavodu iz [mesta v Sloveniji], bila je v osnovni šoli potem je šla lepo na srednjo, normalno življenje, starši so imeli tri hčerke, ona je bila enakopravna, pač cerebralna paraliza, električni voziček. Danes dela kot priznana psihologinja. Zakaj? Ker so starši tudi malo izobraženi, ne rečem, in so rekli 'poslušaj ti si enakopravna, ti boš naredila nekaj iz sebe' in je imela normalen spekter od ena do dvajset in ko je bila dvajset let stara je točno vedla kaj hoče in je naredila faks in svojo pot in ima fanta. In se bo zdaj poročila in bo imela otroka zdaj. Delata na tem sicer. Danes je stara 29 in takih primerov bi morali biti več, pa je iz enega malega mesta tako da tudi iz vaških vasi se da ane. Tako da. To so bili pa starši ane, ki so znali razmišljati od začetka. Da je ne bojo jemali kot nekaj drugačnega. To bi bilo to no. ne vem, ne znam več. *pavza*

V: Na začetku si rekel, da je bil očim zelo homofoben. Če se spomniš kakšne situacije iz tistega časa?

Jernej: Ja. Pač ker sem zelo hitro začel svoje gejevsko življenje, pri 11tih sem že vedel kam spadam in ja *pavza* on je bil zelo tak zaprt človek, zelo delaven človek. Ni znal z denarjem ni znal nič, družinski človek ni bil, ne morem reči. Pač ni obvladal teh stvari. Iz nekih vaških krajev in on je bil pač, ko je bila kakšna izjava, v tistih letih, to je bilo 95ga, 96ga leta ko sem jaz bil 13, 14 *pavza* ja en primer je bil. Sva imela kar, sem se moral umaknit. Tale Mitje Blažič je bil, nisem ga poznal, je bil na televiziji in je nekaj govoril o pravicah, takrat se je ravno začela ta razprava o istospolnih porokah in to. In eksplozija je bila takoj, 'kaj se to grejo, kaj delajo' izrazi so bili od izmečkov do vsega, res vse. In potem sem si mislil 'madonca jaz pa tukaj zraven njega' nekako očetovski lik pa tako mnenje. Am, takrat sem eksplodiral v tem smislu, da sem se umaknil in me ni bilo dva dni domov, se nisem javljal na telefon pa sem bil star 13. Sem bila v gozdu. Sem se pač umaknil. In sem se potem vrnil pa sem rekel 'glej ne bom nikoli rekel kaj sem' to sem si zaobljubil, da pred njegovo smrtjo ne bom nič rekel in tudi nisem. Sicer je kratko za tem umrl. Jaz mislim, da moja mama bi drugače odreagirala če ne bi imela takega človeka ob sebi, jaz sem to začel potem gruntati kaj je ta pogoj bil.

Njim je bilo pomembno kaj bodo drugi rekli, ona je pa danes rekla 'meni je vseeno, ker ti si v redu, veš kaj hočeš, ti si se v redu razvil' in danes vidi napako da je bila preveč odvisna od njega. Ne bom rekel da je bil vedno slab, ampak za njega je moški, moški, trdo delo, pizdarija, uno tretje, treba delat. Jaz sem bila pa zelo proti temu. Jaz sem se upiral, puder, parfumi. Enkrat se je zgodilo da sem si pobarval lase. Prvič. Na rdeče. Pa uhane v obe, levo, desno. Srebrne uhane na eni srebrno na drugi črno. Ne vem ali sem hotel provocirati ali kaj sem hotel. In takrat je letel za mano. Se spomnim, takrat sem se lahko še s kolesom normalno vozil, to še danes lahko sicer, in je letel za mano, da bo ne vem kaj naredil, da bo vse postrigu dol, da bo ne vem kaj naredil. To je bila cela panika. In ja moja mama je bila pa taka majhna zraven. Ni se mu znala upret. Tako da žalostno je da jaz mislim, da mojo mamo jaz danes bolj učim kot ona mene in to je zelo žalostno po eni strani, 50 let je stara in da jaz njo učim kako se sprostiti pri človeku, da bi imela partnerja, ker bi si želel. Ker jaz mislim, da je človek narejen zato da ima nekoga ob sebi nekoč. Pa nekateri to niso pripravljani pri 20tih, nekateri so pri 15tih letih pripravljani za celo življenje nekoga imet. Pa to še vedno funkcionira v življenju, vse svoje sanje uresničiti. Nekateri niso nikoli, ker si tega ne dovolijo, na splošno pa mislim, da so ljudje narejeni za to da so v partnerski zvezi, da imajo nekoga ki ga imajo radi. Zdaj pa če ni to partner je pa to nekdo drug, vsi rabijo nekoga da mu rečejo 'v redu si, rad te imam, rada te imam'. To je moje mnenje. Tako da jaz sem začel zdaj psihologizirati mojo familio, pri moji sestri nimam veliko dela, midva si vse poveva. Ona je stara 17 let in mi vse pove. In me tudi obožuje ker ji povem stvari, ker ji jasno postavim 'to je tvoj življenje, veš kaj delaš, če nisi srečna, veš kje so vrata' se pa zavedam da dve leti nazaj tega ne bi naredil, ker sem bila tako odvisen od nekoga, da nisem vedel kdo sem in tega si več ne dovolim. In to je tudi, zakaj je do tega prišlo, da me je tako polomil je pa tudi zavod kriv. Ker ne znaš. Določena vprašanja v življenju nisi imel odgovorjena v pravem trenutku, prepozno, jaz sem si začel postavljati svoja vprašanja pri 27tih letih 'kaj sem, kdo sem, kaj si želim in kaj si ne želim' in zdaj malo več vem kaj približno sem in katero pot hočem iti. Bi pa bilo to prej če ne bi bilo tega zavoda. Ker bi se znal prej upret. Tam je bil pa neke vrste izhod tudi no, če ne bi bilo takšnih družinskih razmer po mojem, ker oni so tudi rekli 'ne študiraj, kaj boš, pojdi delat.' Ali pa 'tam imaš zavod pa imaš cerebralno pa pojdi na društvo'. Jaz se zelo izogibam invalidnih oseb pa ne da jih ne maram ali pa da jih nočem imeti ob sebi ampak jaz se jih zelo izogibam, nezavestno se jih izogibam, ker mi dajo občutek stigmatizacije še večje. Ne rad sem v družbi preveč ljudi, ki imajo neko hibo, ker potem imam občutek da moraš nekaj biti v tistem okolju in ne moreš biti to kar si. In to je ravno ta zavod problem, ker jih je toliko na kupu, ker si enakopraven s temi, recimo, grda beseda, vozičkarji ali pa ljudmi s hibo, da niti ne veš kako je funkcioniral normalno, ker nisi nikoli videl človeka ki drugače, ki je v svetu zunaj, ki živi v svetu zunaj. Je ko en zapor, bom tako rekel. Je ena kazen, ki ji ne moreš uiti. Kot da te obsodijo za nekaj, kar nisi kriv. Imam pa enega prijatelja, Peter ane, on je mene takrat, jaz sem bil zelo daleč, jaz sem malo starejši od njega in sem malo prej začel s temi stvarmi kot on in jaz sem bil vedno človek, ki je vedno poslušal druge ljudi, potoval in vedno podajal svoje mnenje v neki pogovor, danes več tega ne delam. Jaz sem takrat njemu govoril stvari ampak sem videl da ni na ravni. Pa takrat nisem dojel, sem mu še vedno razlagal stvari, potem sem pa dojel. 'Ja lej on še ni tam, počakaj, saj bo en dan. Če nima izkušenj, če je bil vedno zaprt.' On na primer je bil od vsega začetka v zavodu, od 7ga leta. To pa je razlika ane. Če prideš noter pri 15tih ali pa pri 6tih letih. Tako da ja. To bi bilo to. Poroka, jaz sem čisto za poroko, da se bodo te stvari uredile, ker je veliko parov, ki niso odlično razmerje, ki se znajo ceniti med sabo in spoštovati in želim si da bi bila enakopravnost pa ne samo za geje pa transseksualce ampak za vse, ker ne vem. Tej stigmatizaciji ne bomo mogli uiti, to se bo vedno. Jaz mislim da se bo vedno nekdo našel. Zdaj ko sem bil [v drugi državi] populacija tam je drugačna, meni se zdi da čisto drugače živijo, v svojem svetu v svoji manjšini, ne vidijo toliko sveta zunaj. Veliko ljudi je fokusiranih samo na njihovo državo in jaz se nisem dobro počutil. Jaz sem se tam res počutil malo tako čudno. To ni bilo to. Slovenija je dosti boljša, glede tega. Lahko dosti bolj z ljudmi pridem v neki stik, kot tam nisem mogel. Ljudje tam na splošno. Tako da moji prijatelji so večinoma Rusi, Italijani tudi Nemci. Samo to je zdaj spet od kulture odvisno, vsaka kultura je drugačna. Tako da ja. To bi bilo to.

V: Kako je bilo pa, če se spomniš kakšnega dogodka, ko si prišel v ZUIM Kamnik, zavod?

Jernej: Takrat je bil slab občutek, potem pa čez čas občutek zavora. Po enem letu pa pol sem začel čutiti da to ni to, da vidim, da se mi omejujejo stvari, da jaz si pa želim nekaj več. In se skrivati po stvareh pa lagati ljudem pa bežati s fantom tja pa s prijatelji tja. V bistvu moraš biti pravi malo agent da veš kdaj zbežati, kako zbežati. Kaj početi da so zadovoljni, ker postaneš že prav imun na vse kar se dogaja v okolici. Ta zavod je zgrešil svoje poslanstvo, veliko zavodov zgreši svoje poslanstvo. Ker se držijo preveč za sebe, ker ne dovolijo tem ljudem, ki so v zavodu živeli zunaj. Ampak jih držijo tam v tistem krogu, v tistem *bubble-u*, v tistem *safe circle-u*, 'tukaj si varen, tam pa ne, ker tam je pa nevarno, ker svet je pa zunaj'. To je moje mnenje. V zavodu je bilo zelo zaprto, tam so delali z vsemi enako. Mi smo imeli oddelek telesno oviranih in oddelek tistih, ki imajo mentalno omejitve. Tiste posebne programe. *pavza* In oni so delali z vsemi enako, zapre se zavod ob 21h, če moraš, moraš vprašati vzgojitelja za izhod, to gre do določene meje 12-13 let, samo potem pa en 21 letni fant sprašuje če gre lahko na rojstni dan pa mora vprašati do kdaj bo tam. A veš mislim na koncu se mi je zdelo že bizarno, na koncu sploh nisem več vprašal, sem počakal da gre tista nočna gospa mimo, pogleda v sobo in sem zbežal čez okno. To sem naredil mnogokrat, vsako leto ukor pred izključitvijo, vsako leto. Zavod, potem pa še to, potem pa živiš v zavodu pa imaš še šolo zraven, tako da niti ne moreš se razviti v neko normalno smer. vse skupne aktivnosti, vzgojitelji se menjavajo konstantno, to že tudi pove, da nekaj

ne štima tam, ker če pride en socialni delavec tam in dela kot vzgojitelj in ima namen nekaj spremenit. Danes imam še en kontakt z mojo vzgojiteljico iz tistega časa, ker je iz mojega konca. Ona je prišla v svojo prvo službo tja, čisto nabildana z energijo da bo nekaj spremenila 'jaz sem pa zdaj socialna delavka in pedagoginja, zdaj bom pa jaz nekaj naredila'. In potem je ona pač videla, da se tu dela z nami kot da smo malo tako no, malo mimo. Sploh z mano pa z ostalimi, jaz sem se zelo hitro odprl, takrat še nisem govoril da sem gej, njej sem kar povedal, ker se mi je zdela tako kot ti, oseba ki ji lahko poveš. Ona me je še kar direkt vprašala, pa sem prvo rekel ne. Ona je meni rekla 'veš jaz pa tukaj ne morem delat'. Pa je bila tam 7 mesecev v službi, pa je imela res pogodbo, bi lahko bila za vedno, je bila super. Je rekla 'jaz pa ne morem tega počet, ker se z vami dela nepravilno, ker ti na primer si star 20 let zdaj me pa sprašuješ za ene stvari, če jih lahko tako narediš, pa bi ti jaz rekla da pojdi pa pridi kadar češ, pa mi oni ustavijo konje pa rečejo da ob 23h mora bit pa nazaj'. Potem pa ne vem 'pihni mi v obraz če si kaj spil' pa take stvari so se dogajale. Tega potem pač nisem počel, zato sem potem tudi ukor dobil, ker nisem več nikogar poslušal več tam. Potem na koncu sem se moral zadnje leto že zelo potruditi, da sem sploh šolo zaključil, samo z namenom da lahko grem v Ljubljano, sem se matral da pridem čez to srednjo šolo, ker je bila tako predolga. Še tisto dodatno leto, ker je bilo totalno nepotrebno, skrajšan program, da sem lahko prišel v Ljubljano, moj cilj je bil Ljubljana. Jaz sem šel pri 21h letih sem šel večkrat za Bežigrad pogledat iz Kamnika, pogledat študente, kako bo to, pa v Rožno. Pa sem si rekel 'to je pa tvoj cilj zdaj, naredi to srednjo šolo potem pa uživaj svoj svet, pa bodi v študentu'. Tako da to je bil moj cilj. Zadnje pol leta sem se izoliral, sem naredil šolo in sem se ful potrudil pri maturi, samo da pridem. Potem sem pa eno leto pavziral, jaz sploh nisem šel na študij prvo leto po zavodu. Starši so bili krivi, to je pa ta minus. Ker so mi rekli 'ne se vpisat, brez veze, kaj boš to'. In moja mama ni hotela, da grem študirat, je hotela da doma ostanem, ker sem bil predolgo tam, ona je hotela da sem tam doma in ona me bo tam ujčkala pa božala. Jaz sem bil premlad, jaz sem bil star 21, samo zelo neodločen. To je pa zavod ane. In se nisem znal postaviti za sebe in sem rekel 'ja ok, potem pa ne bom šel. Bom počakal'. In sem moral bit eno leto doma. Zdaj si pa predstavljam imaš gejevsko življenje, tam se dogovarjaš s tipi da boš šel tja v nek gozd, ne vem kaj delat, kot mlad fant. Sem imel sicer zelo srečo, ker sem imel enega policaja *smeh* super leto, zelo zelo aktivno bom rekel. Tako da on me je zelo rešil. Vikende vse sva imela, tako da hvala bogu. Ampak če bi bilo po moji družini, jaz ne bi šel študirat. Potem sem se jaz v bistvu sam prijavil, marca. Brez vednosti mojih staršev, sem izpolnil vlogo in sem šel na študij. Sem se prijavil na upravno, samo da sem nekaj vzela, me sploh ne zanima, študija nisem zaključil, ker je itak bedarija, ker ni bila moja smer. In sem sam rešil vlogo in sem sam šel. Tako da moja mama ni vedela do zadnjega, do junija ko so me sprejeli, ko je že imela papirje. Aveš jaz sem naredil maturo skoraj z odlično, jaz sem imel vse pet, razen slovenščino tri. Ampak nisem pustil, jaz sem šel svojo pot, in sem šel študirat. In za študenta sem sam prijavnico izpolnil, ker sem se odločil v sebi notri, da bo tako, in bo tako. Pa sem hodila na bioenergijo, moja mama ne verjame v te stvari. Sem imel zelo dobrega bioenergetika mi je zelo pomagal pri teh stvareh. In zaradi njega sem se tudi prijavil. Ravno prejšnji teden sem bil na terapijah. Je rekel 'glej prijavi se na skrivaj, samo prijavi se. Ne povej nič' in sem se prijavil in šel v študenta. Jaz sem mogel vse sam, če bi bilo po mojih starših jaz ne bi nič naredil. Jaz ne bi prišel niti do prvega letnika študija. Potem so bile pa te stvari z mojim fantom, ta samomor, pa te stvari so se dogajale. Ampak glej to me je vse gradilo, da sem danes to kar sem. Sem kar hvaležen za dosti stvari, ker če tega ne bi bilo, danes ne bi bil tukaj tako kot sem. Sem pa težek karakter, to pa vem. Mene je težko obrnit, ne pustim bedarij da se mi govorijo stvari, ki se mi zdijo nesmiselne. Pustim pa ljudem mnenje, če mi pa do tega mnenja ni pa tudi rečem svoje *smeh*. Nimam več vedno časa za ljudi, to moram reči, vedno sem imel čas za ljudi, vedno svetoval, zdaj pa ko vem da imam svoj čas, ko iščem službo zdaj na primer v tujini, ko se osredotočam na razgovore, ne iščem *connection-a*, ker ni pravi trenutek. Ko bo pa služba za ziher, se bom pa spustil v te stvari. Ker se mi zdi da zdaj je pomembno da jaz nekaj naredim, ker jaz sem nek korak naredil, ko sem šel iz [druge države], kjer se nisem ok počutil, kulturni šok, ni bilo to. Je pa prijalo, ker ko sem šel v tujino je bil cel šok. Jaz sem vedel da moram it, ker ko sem šel se je dogajalo mnogo stvari, z mano je bilo veliko stvari narobe, zelo veliko stvari narobe. Jaz nisem znal razmišljati, jaz sem kar bežal pred nekimi strahovi, nisem vedel kje sem in sem vedel, da moram zapustiti Slovenijo in to je bil velik plus. Tam nisem imel denarja, nisem imel nič, ker sem vse zapravil, službo sem imel, denar sem imel, vezo sem imel, ko je šla veza v kurac sem vse zapravil, denar, službo. Ampak dobro, se učimo iz napak ane. Zavod kot zavod pa ne priporočam, sej pravim, ker imaš težave, ker rabiš 10 let da preživiš te blodnje, eni pa celo življenje ne morejo preživeti tega šoka.

V: Kako je bil pa outing pred družino?

Jernej: Ne tako dober, če mama ni sprejela saj pravim, da se nisva eno leto pogovarjala. Ker ona je mislila, da bom jaz pač na punce še vedno. Imam eno teto, ki je sicer rekla da je sprejela, pet dni nazaj na kavi je pa rekla 'veš ti boš verjetno sam, ker si se odločil da boš tako živel' sem rekel, 'glej jaz vem da nisem sam ker sem osamljen, jaz sem sam ker tako hočem'. Ampak to so ljudje, ki jim ne moreš dopovedat. To so ljudje stari 50 let, to se sploh več ne trudim takim ljudem razlagati stvari. Se zagovarjat za nekaj v kar verjamem in ker vem kaj sem. Hvala lepa. Če imaš svoje mnenje pa glej svoje Masterchef-e. Oprosti ampak tako je. Glej svoje Masterchef-e pa svoje limonade pa živi življenje. Ker to za mene ni. To je blodnja, televizija ane. Od televizije sem se tudi odstranil. Dve leti nisem pogledal televizije. Poročil nisem niti priklopil. Določenih stvari sploh vedel nisem, ki se dogajajo v Sloveniji. Facebook-a sem nisem dotaknil 6 mesec. Ko sem dobil službo sem se osredotočil na službo. Zelo veliko sem delal ker sem pozabljal s tem. Tako da ja, mediji so tudi velik faktor, da

ljudje tako razmišljajo, kot razmišljajo o zavodu ali pa o drugačnosti LGBT skupnosti na splošno. Mediji so grozni kaj delajo ane, tu bi se moralo marsikaj spremenit. Svoboda novinarstva je malo premočna beseda se mi zdi včasih. Preveč si dovolijo. Preveč se piše. Preveč bedarij se piše. Tiste prave stvari, ki se izdajajo pa ko se LGBT trudi pa Parada ponosa, te so pa tako spregledane. To je en dan, tistih par ur na ulici, večina ima mnenje 'kaj se pa tam ven mečejo ane' potem pa kar pozabijo. Ta referendum sicer nisem volil, budala, lahko bi s tujine šel volit, nisem šel, mi je žal. Danes še obžalujem, samo tisti glas ne bi nič spremenil, ker je bilo tako zelo slabo. Tega več ne bom nikoli več naredil. Če bo kakšno vprašanje v Sloveniji sem državljani Slovenije, moram to naredit. Nema služba, druge stvari, zaključil sem s Slovenijo. Konec koncev nisem zaključil s Slovenijo, jaz sem Slovenec, Slovenija je moja dežela. To je to. In tukaj se moramo borit za pravice. In jaz mislim, da še dolgo v Sloveniji ne bo tako kot bi moralo bit. Zelo dolgo bo še trajalo. Smo zelo zadaj kar se tega tiče.

V: Mi lahko malo več poveš od takrat, ko si se skrival po vseh možnih načinih?

Jernej: Kje?

V: Ko si rekel da si se skrival v Zavodu po vseh možnih načinih?

Jernej: ja seveda. *pavza* Vsi so vedeli nekako da jaz tja spadam. Ker jaz sem se zelo zanimal za modo in ličila in lepoto, takšne in drugačne stvari, ki naj bi zanimale bolj punce, po družbenih standardih. Am, skrival sem se na ta način da sem se zelo zagovarjal, ponorel sem če mi je kdo rekel da sem gejevski, da se obnašam gejevsko, da se interesiram za stvari, ki naj ne bi bile fantovske. Ker me je bilo strah, ker je bila resnica kar so govorili. In sem imel občutek, da se ne morem odpret, no saj bolje da se nisem, ker zakaj. Je bilo pa lažje, moram reči da mi je bilo malo lažje, jaz sem imel tako življenje, jaz sem imel takrat fanta, ki je prišel po mene. Je bil en primer, ravno s to vzgojiteljico, ki sem ti govoril, ko smo še danes v stikih. Jaz sem bil četrti letnik, 20, tam blizu 20. On pride po mene, pa bil je malo ženstven tip s tangicami pa tako naprej. Meni je bil všeč. In pride on po mene in prikoraka v zavod. Sva imela tudi seks v zavodu, ker sem imel svojo sobo. Ker sem prosil za svojo sobo, ker sem rabil svobodo in so mi celo odobrili. Ker šola je bila ok in so rekli ok. In me je odpeljal domov k sebi za vikend. Svojim staršem sem rekel da sem v zavodu. Vzgojiteljica pa drugi so se pa začeli pogovarjati da sem z nekim tipom šel *smeh* in so mojo mamo klicali in ni bilo fajn no, ker moja mama ni vedela. In ona pravi 'ja neki tip te je odpeljal' in potem sem ji moram lagat v telefon 'ja pač odpeljal me je pa se bova zmenila, pa kolega, pa smo šli na žur pa nisem ti nič rekel.' Ni bilo lahko no ker je bilo vse nadzorovano, ker je ko policija, tudi vzgojitelji so bili kot policisti. In odgovor moje vzgojiteljice je bil po tistem 'ja zakaj hudiča mi pa nisi povedal, pa bi se jaz zlagala namesto tebe'. Sej zato je v bistvu tudi ona šla potem stran od zavoda, ker tega ni več mogla gledat ane. Da nimamo svobode govora, da nimamo svobode gibanja, da nismo samosvoji ljudje. Tam so bile še omejitve kdo lahko pije kavo in kdo ne, ker če nisi bil stvari 18 let, kave nisi smel pit, ker to ni normalno. Pa ko sem začel kadit pri 17 letih, 2 meseca pred 18 sem začel kadit, prej ful nasprotnik cigaretov. In ni to dovoljeno in smo se začeli skrivati v kadilnici. Kadilnica je bila posebej, celo to so naredili, ne morem verjet. In sem dobil ukor zaradi kajenja, kot mladoletna oseba v zavodu. In seveda jaz, to so stvari, ki se staršem, niso veliko stvari ampak kot najstnik svoji mami poveš da kadiš, bi želel to na štiri oči se pomenit z njo 'ej kadim' ali pa 'skadil sem joint' danes to lahko rečem, takrat ne. In so jo poklicali in rekli 'ja vaš sin pa kadi ane, to je treba ukinit, to je zdaj gromozanska napaka'. Ona mene kliče cela histerična kaj delam, ono tretje. To so te stvari, ki ti ne dovolijo odrasti. To so ravno ta vprašanja, da imaš strah tudi pred svojimi starši karkoli reči, ker ti čez te faze nisi šel. Jaz če bom imel kdaj otroka, bi ga rad imel ampak bomo videli, ker ni lahko imeti otroka dan danes, v tem svetu ga ni lahko vzgajat. In jaz bi si želel da moj otrok meni vse pove, kdaj je bilo kaj, da imava zaupanje na ravni prijatelja, starša. Da mi pove 'ej danes sem kadil, danes sem imel prvi seks, ali pa imela'. In jaz tega ne želim nobenemu otroku, da tega ne bi smel povedat staršem, takih stvar. Saj zato tudi mislim, da je zavod dosti pripomogel k temu, da jaz nisem imel dobrega odnosa s starši. Saj se nismo poznali. Jaz se šel stran pri 14tih letih, prišel nazaj pri 21tih. Kaj pa je vedela o meni, kdo sem jaz v tistih šestih letih se razvil. Potem pa takoj še šok da sem to kar sem, istospolno usmerjen. Potem pa itak, ja. Saj ni vedela kdo sem, saj me ni mogla poznat, zato je niti ne obsojam iz tega vidika, saj sem ji rekel 'saj me ne poznaš, saj me nisi mogla poznat, ne veš kateri človek sem, kdo sem, kaj sem. Za tebe sem tujec.' Mogoče včasih preveč visoko ciljaj, ampak mislim, da stvari ki so se dogajale so me tako daleč pripeljale, da ne vidim ovir.

V: Kako je bilo pa ko si prišel iz zavoda kot študent?

Jernej: Kaj misliš to?

V: Če se spomniš kakšne situacije od takrat, kako je bilo?

Jernej: Zmeden sem bil, zelo sem bil zmeden. Zelo je bilo težko. 'Imam čas, delam kar hočem, madona noben me ne čaka, ni ura 22, ni vzgojiteljev, noben me ne čaka, ni mi treba čez okno skakat. Lahko grem pa me ni dva tedna in pridem nazaj'. To so take stvari, ko so me zmedle malo na začetku no. Jaz sem osnovno šolo vseeno doma delam. Tu sem imel veliko prednost pred ostalimi, ki so še osnovno šolo preživeli tam, ker to je bil njihov dom praktično, pri meni je bil samo eno obdobje. Tako da to moram v prvi plus metati, da to ni isto, kot nekdo, ki je celo otroštvo tam preživel še. Malo sem imel socialnih veščin, tako da to ni bil problem. Ampak vseeno je bilo čudno, nisi pripravljen na svet. Naenkrat si moraš sam prat. Saj smo imeli asistente samo na srečo smo imeli tako asistentko takrat, da mi je rekla 'glej ti imaš roke zdrave, jaz ti bom samo pokazala kako se pralni stroj prižge, pa kako se naredi prvič'. Pa da se učiš kako boš pral, pri 21tih letih pa mislim, da jaz nisem butast. Da sem se moram učiti kako se opere cunja pa kako se obesi. Kako se stvari delajo, pri 21tih. To je pa totalno

nonsense in totalna napaka zavoda. In potem rečejo 'to je zavod za usposabljanje invalidne mladine'. Invalidna, totalno zgrešena zadeva. Usposabljanje, kaj pa usposabljaš? Mislim, koga? Sem žival? Jaz imam tak občutek. Usposabljanje bi lahko rekli, pripravljane na življenje. Kje si me pa pripravlja na življenje, da mi morajo kazati kako se pri 21tih letih po zavodu prižge pralni stroj. Torej je usposabljanje zgrešena beseda. Invalidna se ne uporablja beseda, reče se hiba, oviranost, nekaj. Invalidnost se ne uporablja. Jaz tega ne bi uporabil niti pri ljudeh, ki imajo mentalno oviranost. Meni invaliden človek ni invaliden, to je pač oviranost, tudi če si mentalno oviran, imaš mentalno hibo, ki ne moreš nič čez njo. Zgrešen pojem tega zavoda. Danes ne vem kako je, mislim, da je drugače. Od tistega trenutka ko sem šel iz zavoda, do danes sem bil enkrat tam po dveh letih in ko sem prišel čez tista vrata jaz sem se zadušil skor, notranje. Sem videl vzgojitelje, sicer se je čisto spremenil, ker so obnovili zavod. Eni so imeli probleme, se jim je zdelo da so izgubili svoj dom, predvsem tisti, ki so bili tam tudi v osnovni šoli. Nekakšen nadomestek svojih staršev, asistenti so postali njihovi starši. In to je najhujše, starše praktično imaš ampak niso na doseg roke. Samo znajo kaj reči, ko je vse po njihovem mnenju narobe. Tako da ja, zgubljen si, ne veš kako bi naprej. Zato pa jaz sem zelo za socializacijo ljudi v družbo, v šolski sistem, tako kot je danes, hvala bogu, navada. Da ni več tako, da se ljudi kar pošilja v zavod, ker so ljudje malo spremenili mnenje. Saj se pri gejevstvu tudi spreminja, tudi pri istospolnosti ali pa pri teh drugačnostih od družbenih norm, spreminja mnenje. Ampak za vse je potreben čas.

V: Pripovedoval si tudi o tem, da so vzgojiteljice in vzgojitelji, ki te ne razumejo.

Jernej: Ja, zelo veliko. Veš ni vsak človek, ki diplomira iz nekega področja tudi dober socialni delavec ali pa pedagog. Nekateri samo naredijo tisti faks, potem pa ne vejo kako bi. Eni pa hodijo v službo in jo jemljejo kot nujo ne kot nekaj, da lahko nekaj naredijo. Tista vzgojiteljica, o kateri sem ti govoril je šla stran, ker je videla da to ni to. In danes je uspešna socialna delavka na eni izmed osnovnih šol. In spreminja nekaj, ona je pač hotela spremeniti nekaj. Mlade vzgojiteljice so imele težave s tem, tiste starejše tam pri 40-45, ki delajo v zavodu že od 80tih let, za njih je bilo pa to, ti nisi bil za njih, ne rabiš reči sin ali hčerka, ampak cifra. Gojenec številka 6. To je moje osebno mnenje. In vzgojitelji, jaz če bi imel moč takrat, če bi danes šel nazaj, bi spremenil, jaz bi veliko ljudi tam poskušal naučiti, v šole poslat. Ne bi kar dal odpoved, ker to se ne dela, se da priložnost. Nekateri niso bili rojeni, izgubili so čar socialnega dela, psihologije, kakorkoli. Veliko jih je izgubilo čar v očeh. Ti če greš v neko smer študirat, ki dela z ljudmi, ki imajo telesno oviranost, torej sprejemaš ljudi na drugačen način in jim poskušaš pomagat, veliko stvari je pa danes zgubilo svoj čar. Samo delajo, pridejo in grejo. To ni to ane. Tu je problem. Danes ne vem kako je, mislim da se stvari niso kaj dosti spremenile. Tiste vzgojiteljice, ki so bile takrat zaposlene, so še danes ta zaposlene, torej kje so videli kakšno spremembo. Zelo so gledali na to da si bil izoliran od sveta, saj nisi niti sam opazil, da si izoliran, ker so tako zavili v neko folijo da si mislil 'ja saj jaz sem pa tu varen, v teh zidovih' pa včasih je bilo fino, so bili lepi trenutni, včasih slabi. Ampak ko enkrat odrasteš, je pa stvar drugačna, takrat pa moraš ven, ampak potem si pa zgubljen. Potem pa eni se čisto zgubijo, padejo v droge, eni se sploh ne najdejo, se zgodi marsikaj z njimi, nekateri pa so zelo uspešni in naredijo marsikaj iz tega. To je tudi od tebe odvisno, koliko si močen, po karakterju. To je to.

V: Pa na koncu potem si še opisoval, da je socialna delavka bila zelo neuporabna.

Jernej: Totalno, ja. Aveš ko sem jaz rekel, kam bi šel, pa matura je bila itak na ravno normalnega. Matura je bila državna. To sem naredil. In jaz bi lahko šel v Gradec študirat nemščino, zelo dobro, lahko bi mi rekla 'glej peti predmet moraš naredit, nemščino na primer pa lahko greš študirat nemščino'. Kolikokrat sem jo spraševal, obožujem jezike, daj mi nekaj za jezik, socialno delo, peti predmet mi je manjkal. Poklicna plus peti predmet. Noben mi ni povedal, in potem ga nisem naredil. In kaj je bili potem. Peti predmet bi naredil na gimnaziji pa bi lahko šel študirat kar bi hotel. To mi ni znala povedat, to za mene ni socialna delavka. Pa rekel sem ji, ona pa meni 'ne'. Pa je delala v tej stroki 15 let. Sem ji rekel 'glej mene to ne zanima, jaz hočem nekaj drugega, kaj lahko'. 'Ja ne moreš, imaš poklicno maturo, lahko greš samo to in to in to.' Ona mi je predstavila tri stvari, ekonomska, upravna, FDV. To je to. Drugih fakultet na svetu ni. Jaz sem pa njej rekel 'ampak jaz pa ne bi šel v Ljubljano, jaz bi pa šel v Avstrijo'. Jaz sem ji to rekel 'Jaz bi šel v Gradec ali pa v Ljubljano ampak na tisto fakulteto...' Pa turizem me je ful zanimal pa sem rekel 'kaj pa Portorož, tam je še neka fakulteta'. 'Ja nimajo dvigal, ne boš imel asistenta'. Ker v Ljubljani imaš pa asistenta v študentih ane. V Mariboru nimaš, to je drugi svet tam. V Ljubljani imaš asistente, ki ti pomagajo, pa je rekla 'pa saj ne boš mogel, boš imel v Ljubljani še asistenta, moraš iti v Ljubljano'. Potem pa mlad pa fuknjen, pa sem rekel 'ok, bom v tej smeri gledal'. Potem pa ko sem že bil vpisan, po tistem letu pavze sem pa izvedel da so se te stvari spremenile ravno takrat z zakonom. Ravno tisto leto, ko sem končal maturo bi še naredil peti predmet in po novi zakonodaji bi lahko šel v Gradec, kamorkoli. In tega ni znala povedat. In meni je to totalno, to ni človek ki ni rojen za to delo. Moram reči da sem bil takrat malo prasca, sem ji napisal email, sem rekel 'hvala da ste mi pomagali uskladiti mojo prihodnost v pravo smer, brez da ste mi povedali kaj moram naredit. Da danes delam to kar nisem'. Odgovor je bil 'kaj sem pa naredila'. Na ta odgovor si morate pa sami odgovoriti. Ko sem prišel v zavod čez dve leti, ko sem bil že dve leti v študentu, je niti pogledal nisem. Samo 'dober dan' sem rekel in sem šel mimo. Se nisem hotel pogovarjati. Sem si mislil 'ej ti, zakaj nisi rekla, ker veš da je bilo tako'. Ker je ona mislila, da rabim negovalce, pa jaz mislim, da v svoji situaciji ne rabim. Jaz ga res ne bi rabil. Jaz sem rabil svobodo in če bi danes študiral kar bi hotel, bi imel diplomu, to je dejstvo. Jaz bi danes imel diplomu pa mogoče še magisterij. Iz tega kar je mene zanimalo. Dobro saj sem se sicer potem vpisal

na turizem pa sem prvo leto po študiju v Ljubljani, sem naredil pa sem se vpisal na turizem pa sem se potem zaljubil pa nisem šel v Portorož pa sem bil sprejet. Ampak dobro, hočem povedat s socialnega vidika je totalno zgrešila svoj posel, nič ni naredila za tebe. Jaz bi celo, če bi bil nekdo ki je na električnem vozičku bi rekel 'glej to poslušaj, to hočeš naredit, pa bomo pogledali kaj lahko naredimo za tebe, morda imamo privatnega asistenta za tebe pa boš šel lahko študirat kar hočeš'. To so te stvari, ki jih moraš delat, ne pa... To je en primerek, ampak ti povem da je veliko takih socialnih delavk in delavcev, in psihologov ki zgrešijo poklic. *pavza*

V: To so vsa vprašanja z moje strani. Bi želel še kaj dodat preden končava?

Jernej: Ne, mislim da sem povedal vse. Ni več kaj za povedat. Lepo je bilo govorit o tem, veliko ne govorim z vsako osebo o tem. Pri tebi imam občutek, da lahko, ker te poznam, ker vem kako razmišljaš, da si vredna zaupanja na ravni in da si zelo profesionalna pri svojem poklicu. Verjemi da se ne bi tukaj vsedel z vsako in razlagal, pa lahko ima doktorat iz česar koli.

V: Hvala.